

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

COUNCIL OF EUROPE

© Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014
Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014

Το χειρόγραφο του εγχειριδίου ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2014.

Ενημερωμένες εκδόσεις θα διατίθενται στο μέλλον στο δικτυακό τόπο του FRA, στη διεύθυνση fra.europa.eu, στο δικτυακό τόπο του Συμβουλίου της Ευρώπης, στη διεύθυνση coe.int/dataprotection, και στο δικτυακό τόπο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο μενού Νομολογία, στη διεύθυνση echr.coe.int.

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται, εκτός αν επιδιώκεται εμπορικός σκοπός, υπό την προϋπόθεση αναφοράς της πηγής.

***Η Άμεση Ευρώπη είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε
απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση***

**Δωρεάν αριθμός (*)
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Δικαίωμα φωτογραφίας (εξώφυλλο & εσωτερικό): © iStockphoto

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται στο Διαδίκτυο (<http://europa.eu>).

Βιβλιογραφικό δελτίο υπάρχει στο τέλος του εγχειριδίου.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014

ISBN 978-92-871-9952-2 (ΣΤΕ)

ISBN 978-92-9239-328-1 (FRA)

doi:10.2811/53687

Printed in Belgium

ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ ΑΝΑΚΥΚΛΩΜΕΝΟ ΧΑΡΤΙ ΧΩΡΙΣ ΧΛΩΡΙΟ (PCF)

Το εγχειρίδιο συντάχθηκε στα αγγλικά. Το Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) δεν φέρουν ευθύνη για την ποιότητα της μετάφρασης του κειμένου σε άλλες γλώσσες. Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό δεν δεσμεύουν το ΣΤΕ και το ΕΔΔΑ. Το εγχειρίδιο παραπέμπει σε επιλεγμένα υπομνηματιστικά έργα και εγχειρίδια, για το περιεχόμενο των οποίων το ΣΤΕ και το ΕΔΔΑ δεν φέρουν ευθύνη. Επίσης, η επιλογή των συγκεκριμένων αναφορών στο βιβλιογραφικό κατάλογο δεν ισοδυναμεί με υιοθέτηση των απόψεων που εκφράζονται σε αυτά. Εκτενέστερη βιβλιογραφία διατίθεται στη διαδικτυακή σελίδα της βιβλιοθήκης του ΕΔΔΑ, στη διεύθυνση echr.coe.int.

Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

Πρόλογος

Το εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων εκπονήθηκε από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Συμβούλιο της Ευρώπης, σε συνεργασία με τη Γραμματεία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Πρόκειται για το τρίτο κατά σειρά νομικό εγχειρίδιο που εκπονείται από κοινού. Το Μάρτιο του 2011 εκδόθηκε το πρώτο εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά των διακρίσεων και τον Ιούνιο του 2013 το δεύτερο, σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για το άσυλο, τα σύνορα και τη μετανάστευση.

Αποφασίσαμε να συνεχίσουμε τη συνεργασία μας με ένα εξαιρετικά επίκαιρο θέμα το οποίο μας αφορά όλους καθημερινά, την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Στην Ευρώπη εφαρμόζεται ένα από τα πλέον προστατευτικά καθεστώτα στον εν λόγω τομέα, το οποίο βασίζεται στη Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε νομικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).

Στόχος του εγχειριδίου είναι η ευαισθητοποίηση και ο εμπλουτισμός των γνώσεων σε θέματα κανόνων προστασίας προσωπικών δεδομένων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης, αφού φιλοδοξεί να λειτουργήσει ως βασική αναφορά για τους αναγνώστες. Απευθύνεται σε μη εξειδικευμένους νομικούς, σε δικαστές, στις εθνικές αρχές προστασίας δεδομένων και σε άλλους επαγγελματίες που εργάζονται στον τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας τον Δεκέμβριο 2009, ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) κατέστη νομικά δεσμευτικός, εξού και το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων προήχθη στο επίπεδο αυτοτελούς θεμελιώδους δικαιώματος. Η καλύτερη κατανόηση της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης και των νομικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), που χάραξαν την κατεύθυνση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στην Ευρώπη, καθώς και της νομολογίας του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ, είναι κομβικής σημασίας για την προστασία του θεμελιώδους αυτού δικαιώματος.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε το Ινστιτούτο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ludwig Boltzmann για τη συμβολή του στην εκπόνηση αυτού του εγχειριδίου. Ευχαριστούμε, επίσης, το Γραφείο του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων για τη συνεισφορά του κατά τη συγγραφή του εγχειριδίου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε στο Τμήμα προστασίας προσωπικών δεδομένων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την υποστήριξη της κατά την εκπόνηση του εγχειριδίου. Τέλος, ευχαριστούμε την ελληνική Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, για την επιμέλεια της μετάφρασης στην ελληνική γλώσσα.

Philippe Boillat

Γενικός Διευθυντής ΓΔ Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων και Κράτους Δικαίου
Συμβούλιο της Ευρώπης

Morten Kjaerum

Διευθυντής Οργανισμός Θεμελιωδών
Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	9
ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ	11
1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	15
1.1. Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων	16
Κύρια σημεία	16
1.1.1. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου	16
1.1.2. Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης	18
1.1.3. Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία των προσωπικών δεδομένων	20
1.2. Στάθμιση των δικαιωμάτων	25
Κύρια σημεία	25
1.2.1. Ελευθερία της έκφρασης	26
1.2.2. Πρόσβαση σε έγγραφα	31
1.2.3. Ελευθερία των τεχνών και των επιστημών	36
1.2.4. Προστασία της ιδιοκτησίας	37
2. ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	41
2.1. Προσωπικά δεδομένα	42
Κύρια σημεία	42
2.1.1. Βασικές πτυχές της έννοιας των προσωπικών δεδομένων	43
2.1.2. Ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων	51
2.1.3. Ανωνυμοποιημένα και ψευδωνυμοποιημένα δεδομένα	52
2.2. Επεξεργασία δεδομένων	55
Κύρια σημεία	55
2.3. Χρήστες των προσωπικών δεδομένων	58
Κύρια σημεία	58
2.3.1. Υπεύθυνοι επεξεργασίας και εκτελούντες την επεξεργασία	58
2.3.2. Αποδέκτες και τρίτοι	65
2.4. Συγκατάθεση	67
Κύρια σημεία	67
2.4.1. Τα στοιχεία της έγκυρης συγκατάθεσης	67
2.4.2. Το δικαίωμα ανάκλησης της συγκατάθεσης ανά πάσα στιγμή	73

3. ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	75
3.1. Η αρχή της νόμιμης επεξεργασίας	77
Κύρια σημεία	77
3.1.1. Οι προϋποθέσεις της δικαιολογημένης επέμβασης κατά την ΕΣΔΑ	78
3.1.2. Οι προϋποθέσεις επιβολής νόμιμων περιορισμών κατά τον Χάρτη	81
3.2. Η αρχή του προσδιορισμού και του περιορισμού του σκοπού	83
Κύρια σημεία	83
3.3. Οι αρχές της ποιότητας των δεδομένων	86
Κύρια σημεία	86
3.3.1. Η αρχή της συνάφειας των δεδομένων	86
3.3.2. Η αρχή της ακρίβειας των δεδομένων	87
3.3.3. Η αρχή της περιορισμένης διάρκειας διατήρησης των δεδομένων	89
3.4. Η αρχή της θεμιτής επεξεργασίας	90
Κύρια σημεία	90
3.4.1. Διαφάνεια	90
3.4.2. Οικοδόμηση εμπιστοσύνης	91
3.5. Η αρχή της λογοδοσίας	93
Κύρια σημεία	93
4. ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	95
4.1. Κανόνες περί νόμιμης επεξεργασίας	97
Κύρια σημεία	97
4.1.1. Νόμιμη επεξεργασία μη ευαίσθητων δεδομένων	98
4.1.2. Νόμιμη επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων	105
4.2. Κανόνες περί ασφάλειας της επεξεργασίας	109
Κύρια σημεία	109
4.2.1. Στοιχεία της ασφάλειας των δεδομένων	109
4.2.2. Απόρρητο	113
4.3. Κανόνες περί διαφάνειας της επεξεργασίας	115
Κύρια σημεία	115
4.3.1. Ενημέρωση	116
4.3.2. Γνωστοποίηση	119
4.4. Κανόνες προώθησης της συμμόρφωσης	120
Κύρια σημεία	120
4.4.1. Προηγούμενοι έλεγχοι	120
4.4.2. Υπεύθυνοι για την προστασία των προσωπικών δεδομένων	121
4.4.3. Κώδικες δεοντολογίας	122

5. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ Η ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΟΥΣ	125
5.1. Τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων	128
Κύρια σημεία	128
5.1.1. Δικαίωμα πρόσβασης	128
5.1.2. Δικαίωμα αντίρρησης	137
5.2. Ανεξάρτητη εποπτεία	139
Κύρια σημεία	139
5.3. Ένδικα βοηθήματα και κυρώσεις	144
Κύρια σημεία	144
5.3.1. Αίτημα προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας	145
5.3.2. Αίτηση προς την αρχή ελέγχου	147
5.3.3. Προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου	148
5.3.4. Κυρώσεις	153
6. ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΡΟΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	157
6.1. Φύση της διασυνοριακής ροής προσωπικών δεδομένων	158
Κύριο σημείο	158
6.2. Ελεύθερη ροή δεδομένων μεταξύ κρατών μελών ή μεταξύ συμβαλλομένων μερών	160
Κύριο σημείο	160
6.3. Ελεύθερη ροή προσωπικών δεδομένων προς τρίτες χώρες	162
Κύρια σημεία	162
6.3.1. Ελεύθερη ροή προσωπικών δεδομένων λόγω επαρκούς προστασίας	162
6.3.2. Ελεύθερη ροή δεδομένων σε ειδικές περιπτώσεις	164
6.4. Περιορισμοί στη ροή προσωπικών δεδομένων προς τρίτες χώρες	166
Κύρια σημεία	166
6.4.1. Συμβατικές ρήτρες	167
6.4.2. Δεσμευτικοί εταιρικοί κανόνες	169
6.4.3. Ειδικές διεθνείς συμφωνίες	169
7. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	175
7.1. Δίκαιο του ΣΤΕ για την προστασία των δεδομένων στον αστυνομικό τομέα και τον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης	176
Κύρια σημεία	176
7.1.1. Η Σύσταση για τον αστυνομικό τομέα	177
7.1.2. Η Σύμβαση της Βουδαπέστης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο	181
7.2. Το δίκαιο της ΕΕ για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον αστυνομικό τομέα και τον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης	182
Κύρια σημεία	182

7.2.1. Η Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	182
7.2.2. Ειδικότερες νομικές πράξεις για την προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας αστυνομικών και δικωκτικών αρχών	185
7.2.3. Προστασία των προσωπικών δεδομένων στην Ευρώπη και στην Eurojust	187
7.2.4. Προστασία των προσωπικών δεδομένων στα κοινά συστήματα πληροφοριών σε επίπεδο ΕΕ	191
8. ΆΛΛΗ ΕΙΔΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	201
8.1. Ηλεκτρονικές επικοινωνίες	202
Κύρια σημεία	202
8.2. Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα της απασχόλησης	207
Κύρια σημεία	207
8.3. Ιατρικά δεδομένα	210
Κύριο στοιχείο	210
8.4. Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για στατιστικούς σκοπούς	214
Κύρια σημεία	214
8.5. Χρηματοοικονομικά δεδομένα	217
Κύρια σημεία	217
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	221
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	227
Επιλεγμένη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	227
Επιλεγμένη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης	231
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	235

Συντομογραφίες και ακρωνύμια

ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (καλούμενο έως τον Δεκέμβριο 2009 ΔΕΚ, Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων)
ΕΑΚΑΑ	Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕΠΔ	Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
ΕΖΕΣ	Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών
ΣτΕ	Συμβούλιο της Ευρώπης
Σύμβαση 108	Σύμβαση για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (Συμβούλιο της Ευρώπης)
Χάρτης	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΚΕΑ	Κοινή Εποπτική Αρχή
ΜΚΟ	Μη κυβερνητική οργάνωση
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
BCR	Δεσμευτικοί εταιρικοί κανόνες
CCTV	Κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης
CETS	Σειρά συνθηκών Συμβουλίου της Ευρώπης
CIS	Τελωνειακό σύστημα πληροφοριών
CRM	Διαχείριση πελατειακών σχέσεων
C-SIS	Κεντρικό Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν

ENISA	Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών
eTEN	Διευρωπαϊκά δίκτυα τηλεπικοινωνιών
EuroPriSe	Ευρωπαϊκή σφραγίδα ιδιωτικότητας
eu-LISA	Οργανισμός της ΕΕ για τη λειτουργική διαχείριση συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας
FRA	Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ
GPS	Σύστημα παγκόσμιου εντοπισμού στίγματος
N-SIS	Εθνικό Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν
PIN	Προσωπικός αναγνωριστικός αριθμός
PNR	Φάκελοι ονομάτων επιβατών
SEPA	Ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ
SIS	Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν
SWIFT	Εταιρία Παγκόσμιων Διατραπεζικών Χρηματοπιστωτικών Τηλεπικοινωνιών
VIS	Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις

Οδηγίες χρήσης

Το παρόν εγχειρίδιο παρέχει μια επισκόπηση του ισχύοντος δικαίου σε θέματα προστασίας προσωπικών δεδομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και στο Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣΤΕ).

Είναι ένα βοήθημα σχεδιασμένο για νομικούς οι οποίοι δεν έχουν εξειδίκευση στον τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Απευθύνεται σε δικηγόρους, δικαστές και λοιπούς επαγγελματίες του νομικού κλάδου, καθώς και σε επαγγελματίες που εργάζονται για άλλους φορείς, περιλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ), οι οποίοι ενδέχεται να έρθουν αντιμέτωποι με νομικά ζητήματα σχετικά με την προστασία των δεδομένων.

Αποτελεί ένα πρώτο σημείο αναφοράς σε θέματα προστασίας των δεδομένων βάσει τόσο του ενωσιακού δικαίου όσο και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και εξηγεί το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τον εν λόγω τομέα δυνάμει του ενωσιακού δικαίου, της ΕΣΔΑ και της Σύμβασης του ΣΤΕ για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (Σύμβαση 108) και άλλων πράξεων του ΣΤΕ. Σε κάθε κεφάλαιο, αρχικά παρουσιάζονται σε ενιαίο πίνακα οι ισχύουσες διατάξεις, καθώς και η σημαντικότερη νομολογία των δύο ευρωπαϊκών έννομων τάξεων. Στη συνέχεια παρουσιάζεται κατά σειρά η συναφής νομοθεσία των δύο αυτών ευρωπαϊκών έννομων τάξεων, όπως ισχύει, ανάλογα με το θέμα. Με τον τρόπο αυτό, ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται τα σημεία στα οποία συγκλίνουν οι δύο έννομες τάξεις, αλλά και τις διαφορές τους.

Στους πίνακες στην αρχή κάθε κεφαλαίου απαριθμούνται τα ζητήματα τα οποία πραγματεύεται το συγκεκριμένο κεφάλαιο και παρατίθενται οι ισχύουσες διατάξεις και άλλα συναφή κείμενα, π.χ. η νομολογία. Η σειρά των θεμάτων μπορεί να διαφέρει ελαφρώς σε σύγκριση με τη δομή του κεφαλαίου, εφόσον αυτό διευκολύνει η καλύτερα τη συνοχή του περιεχομένου. Στους πίνακες παρατίθεται τόσο το δίκαιο του ΣΤΕ όσο και το δίκαιο της ΕΕ, προκειμένου ο χρήστης να βρίσκει ευχερώς τις βασικές πληροφορίες που τον ενδιαφέρουν, ιδίως εάν υπόκειται μόνο στο δίκαιο του ΣΤΕ.

Οι νομικοί σε μη κράτη μέλη της ΕΕ τα οποία είναι μέλη του ΣΤΕ και συμβαλλόμενα μέρη στην ΕΣΔΑ και στη Σύμβαση 108 μπορούν να βρουν τις πληροφορίες που αφορούν τη χώρα τους ανατρέχοντας απευθείας στη στήλη για το ΣΤΕ. Οι νομικοί σε κράτη μέλη της ΕΕ χρειάζεται να μελετήσουν και τις δύο στήλες, δεδομένου ότι

τα κράτη τους δεσμεύονται από αμφότερες τις έννομες τάξεις. Όσοι επιθυμούν να εμβαθύνουν περισσότερο σε κάποιο θέμα θα βρουν κατάλογο παραπομπών σε πιο εξειδικευμένα κείμενα στο κεφάλαιο «Προτεινόμενη βιβλιογραφία».

Το δίκαιο του ΣΤΕ παρουσιάζεται με σύντομες αναφορές σε επιλεγμένες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Η επιλογή έγινε ανάμεσα στις πολυάριθμες αποφάσεις του ΕΔΔΑ για θέματα προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Το δίκαιο της ΕΕ περιέχει τις νομοθετικές πράξεις, τις συναφείς διατάξεις των Συνθηκών και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ερμηνεύονται στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ, γνωστού έως το 2009 ως ΔΕΚ, Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων).

Οι παρατεθείσες αποφάσεις είναι ενδεικτικές ενός σημαντικού σώματος νομολογίας τόσο του ΕΔΔΑ όσο και του ΔΕΕ. Οι οδηγίες στο τέλος του εγχειριδίου βοηθούν στην αναζήτηση περαιτέρω νομολογίας στο διαδίκτυο.

Επιπλέον, πρακτικά παραδείγματα βασισμένα σε υποθετικά σενάρια παρουσιάζονται σε πλαίσιο μπλε χρώματος, με στόχο την καλύτερη κατανόηση της εφαρμογής στην πράξη των ευρωπαϊκών κανόνων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ιδίως όπου δεν υπάρχει νομολογία του ΕΔΔΑ ή του ΔΕΕ για συγκεκριμένο θέμα. Σε πλαίσιο με γκρι φόντο παρουσιάζονται παραδείγματα επί τη βάση της νομοθεσίας ή άλλων πηγών.

Το εγχειρίδιο ξεκινά με μια σύντομη περιγραφή του ρόλου των δύο έννομων τάξεων, ΕΣΔΑ και του ενωσιακού δικαίου (κεφάλαιο 1). Τα κεφάλαια 2 έως 8 πραγματεύονται τα ακόλουθα θέματα:

- Ορολογία σχετική με την προστασία των προσωπικών δεδομένων
- Βασικές αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων
- Κανόνες του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων
- Τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων και η επιβολή τους

- Διασυνοριακή ροή προσωπικών δεδομένων
- Προστασία των προσωπικών δεδομένων στον αστυνομικό τομέα και τον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης
- Άλλη ειδική ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

1

Πλαίσιο και εξέλιξη του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

ΕΕ	Ζητήματα που καλύπτονται	ΣΤΕ
Το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων		
Οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), ΕΕ 1995 L 281		ΕΣΔΑ, άρθρο 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας) Σύμβαση για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (Σύμβαση 108)
Στάθμιση των δικαιωμάτων		
ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, <i>Volker und Markus Schecke GbR</i> και <i>Hartmut Eifert κατά Land Hessen</i> , 2010	Γενικά	
ΔΕΕ, C-73/07, <i>Tietosuojavaltuutettu κατά Satakunnan Markkinapörssi Oy και Satamedia Oy</i> , 2008	Ελευθερία της έκφρασης	ΕΔΔΑ, <i>Axel Springer AG κατά Γερμανίας</i> , 2012 ΕΔΔΑ, <i>Mosley κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , 2011
	Ελευθερία των τεχνών και των επιστημών	ΕΔΔΑ, <i>Vereinigung bildender Künstler κατά Αυστρίας</i> , 2007

ΔΕΕ, C-275/06, <i>Productores de Música de España (Promusicae) κατά Telefónica de España SAU</i> , 2008	Προστασία της ιδιοκτησίας	
ΔΕΕ, C-28/08 P, <i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά The Bavarian Lager Co. Ltd</i> , 2010	Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα	ΕΔΔΑ, <i>Társaság a Szabadságjogokért κατά Ουγγαρίας</i> , 2009

1.1. Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων

Κύρια σημεία

- Βάσει του άρθρου 8 ΕΣΔΑ, το δικαίωμα στην προστασία από τη συλλογή και χρήση προσωπικών δεδομένων αποτελεί μέρος του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας.
- Η Σύμβαση 108 του ΣΤΕ είναι η πρώτη διεθνής νομικά δεσμευτική πράξη που αφορά ρητά την προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- Στο ενωσιακό δίκαιο η προστασία των προσωπικών δεδομένων ρυθμίστηκε για πρώτη φορά με την Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- Βάσει του ενωσιακού δικαίου, η προστασία των προσωπικών δεδομένων αναγνωρίζεται ως θεμελιώδες δικαίωμα.

Το δικαίωμα στην προστασία της ιδιωτικής σφαίρας του ατόμου έναντι αυθαίρετων επεμβάσεων τρίτων, ιδίως του κράτους, κατοχυρώνεται για πρώτη φορά σε διεθνές νομικό κείμενο το 1948 στο άρθρο 12 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, σχετικά με το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.¹ Η Οικουμενική Διακήρυξη επέδρασε στη θέσπιση πράξεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ευρώπη.

1.1.1. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ιδρύθηκε την επαύριο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου από τα ευρωπαϊκά κράτη με σκοπό την προώθηση του κράτους δικαίου, της

¹ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 10 Δεκεμβρίου 1948.

δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής ανάπτυξης. Προς τον σκοπό αυτό, υιοθετήσε το 1950 την *Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)*, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1953.

Η συμμόρφωση προς την ΕΣΔΑ αποτελεί διεθνή υποχρέωση των κρατών. Πλέον, όλα τα κράτη μέλη του ΣτΕ έχουν ενσωματώσει την ΕΣΔΑ στο εθνικό τους δίκαιο και την έχουν θέσει σε ισχύ. Συνεπώς, υποχρεούνται να ενεργούν σύμφωνα με τις διατάξεις της.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) ιδρύθηκε στο Στρασβούργο της Γαλλίας το 1959, με σκοπό να διασφαλίζει την τήρηση -από τα συμβαλλόμενα μέρη- των υποχρεώσεων που υπέχουν από την ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ διασφαλίζει την τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων από τα κράτη εξετάζοντας προσφυγές φυσικών προσώπων, ενώσεων προσώπων, ΜΚΟ ή νομικών προσώπων για φερόμενες παραβιάσεις της ΕΣΔΑ. Το 2013, το Συμβούλιο της Ευρώπης αποτελείτο από 47 κράτη μέλη, 28 εκ των οποίων είναι και κράτη μέλη της ΕΕ. Οι προσφεύγοντες στο ΕΔΔΑ δεν είναι απαραίτητο να είναι πολίτες κράτους μέλους του ΣτΕ. Το ΕΔΔΑ εξετάζει επίσης διακρατικές προσφυγές, οι οποίες ασκούνται από ένα ή περισσότερα κράτη μέλη του ΣτΕ κατά άλλου κράτους μέλους.

Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτελεί μέρος των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ, το οποίο εγγυάται το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας και ορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπονται περιορισμοί του εν λόγω δικαιώματος.²

Στο σύνολο της νομολογίας του, το ΕΔΔΑ επιλήφθηκε πολλών υποθέσεων στις οποίες εγείρετο το ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Οι σημαντικότερες εξ αυτών αφορούσαν υποκλοπή επικοινωνιών,³ ποικίλες μορφές παρακολούθησης⁴ και προστασία έναντι της διατήρησης προσωπικών δεδομένων από δημόσιες αρχές.⁵ Το ΕΔΔΑ έχει διευκρινίσει ότι το άρθρο 8 ΕΣΔΑ δεν

2 ΣτΕ, Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, CETS αριθ. 005, 1950.

3 Βλ. ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 8691/79, 2 Αυγούστου 1984 και ΕΔΔΑ, *Corland κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 62617/00, 3 Απριλίου 2007.

4 Βλ. ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Klass και λοιποί κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 5029/71, 6 Σεπτεμβρίου 1978 και ΕΔΔΑ, *Uzun κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 35623/05, 2 Σεπτεμβρίου 2010.

5 Βλ. ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Leander κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987 και ΕΔΔΑ, *S. και Margreth κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 30562/04, 4 Δεκεμβρίου 2008.

υποχρεώνει απλώς τα κράτη να μην προβαίνουν σε ενέργειες οι οποίες συνιστούν παραβίαση του εν λόγω δικαιώματος, αλλά σε ορισμένες περιστάσεις επιβάλλει σε αυτά και τη θετική υποχρέωση ανάληψης δράσης για τη διασφάλιση του ουσιαστικού σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.⁶ Θα ακολουθήσει εκτενέστερη αναφορά σε πολλές από τις υποθέσεις αυτές στα αντίστοιχα κεφάλαια.

1.1.2. Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης

Με την εμφάνιση της πληροφορικής τη δεκαετία του 1960, άρχισε να διαφαίνεται η εντεινόμενη ανάγκη θέσπισης λεπτομερέστερων κανόνων για την προστασία των δικαιωμάτων του ατόμου μέσω της προστασίας των προσωπικών δεδομένων του. Έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης εξέδωσε ποικίλα ψηφίσματα σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων, διά παραπομπής στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ.⁷ Το 1981 άνοιξε προς υπογραφή η Σύμβαση για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (Σύμβαση 108).⁸ Η Σύμβαση 108 ήταν και παραμένει η μόνη νομικά δεσμευτική διεθνής πράξη στον τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Η Σύμβαση 108 εφαρμόζεται σε κάθε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που διενεργείται τόσο από τον ιδιωτικό όσο και τον δημόσιο τομέα, όπως για παράδειγμα η επεξεργασία που πραγματοποιείται από τις δικαστικές αρχές και τις αρχές επιβολής του νόμου. Η σύμβαση προστατεύει το άτομο από ενδεχόμενες καταχρηστικές ενέργειες κατά τη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και, ταυτόχρονα, επιδιώκει να ρυθμίσει τη διασυννοριακή ροή προσωπικών δεδομένων. Όσον αφορά τη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, οι αρχές που καθιερώνονται αφορούν ιδίως τη θεμιτή και νόμιμη συλλογή και αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων, τα οποία φυλάσσονται για συγκεκριμένους θεμιτούς σκοπούς και δεν χρησιμοποιούνται για σκοπούς ασύμβατους προς αυτούς, ούτε διατηρούνται για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του

6 Βλ. ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Ι. κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008 και ΕΔΔΑ, *Κ.Υ. κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 2872/02, 2 Δεκεμβρίου 2008.

7 ΣτΕ, Επιτροπή Υπουργών (1973), *Ψήφισμα (73) 22* για την προστασία της ιδιωτικότητας των φυσικών προσώπων έναντι ηλεκτρονικών τραπεζών δεδομένων στον ιδιωτικό τομέα, 26 Σεπτεμβρίου 1973 και ΣτΕ, Επιτροπή Υπουργών (1974), *Ψήφισμα (74) 29* για την προστασία της ιδιωτικότητας των φυσικών προσώπων έναντι ηλεκτρονικών τραπεζών δεδομένων στον δημόσιο τομέα, 20 Σεπτεμβρίου 1974.

8 ΣτΕ, Σύμβαση για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, Συμβούλιο της Ευρώπης, CETS αριθ. 108, 1981.

αναγκαίου. Αφορούν επίσης την ποιότητα των δεδομένων, ιδίως με την πρόβλεψη ότι τα δεδομένα πρέπει να είναι αναγκαία, πρόσφορα και όχι υπερβολικά (αναλογικότητα), καθώς και ακριβή.

Η Σύμβαση, πέραν των εγγυήσεων που παρέχει για τη συλλογή και την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, απαγορεύει, ελλείψει κατάλληλων νομικών εγγυήσεων, την επεξεργασία «ευαίσθητων» δεδομένων, π.χ. δεδομένων που αφορούν τη φυλή, τις πολιτικές πεποιθήσεις, την υγεία, τη θρησκεία, τη σεξουαλική ζωή ή το ποινικό μητρώο του προσώπου.

Η Σύμβαση κατοχυρώνει επίσης το δικαίωμα του προσώπου να γνωρίζει τι είδους στοιχεία φυλάσσονται σχετικά με αυτό και, εάν κρίνεται αναγκαίο, να ζητά τη διόρθωσή τους. Περιορισμοί των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται με τη Σύμβαση μπορούν να τεθούν μόνον όταν διακυβεύεται υπέρτερο συμφέρον, όπως η εθνική ασφάλεια ή η εθνική άμυνα.

Η Σύμβαση προβλέπει μεν την ελεύθερη ροή προσωπικών δεδομένων μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, πλην όμως επιβάλλει ορισμένους περιορισμούς προς κράτη η νομοθεσία των οποίων δεν παρέχει ισοδύναμη προστασία.

Με σκοπό την περαιτέρω ανάπτυξη των γενικών αρχών και κανόνων που θεσπίζονται με τη Σύμβαση 108, η Επιτροπή Υπουργών του ΣΤΕ έχει εκδώσει πλήθος μη δεσμευτικών συστάσεων (βλ. κεφάλαια 7 και 8).

Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν κυρώσει τη Σύμβαση 108. Το 1999, η Σύμβαση 108 τροποποιήθηκε ώστε να δοθεί η δυνατότητα προσχώρησης και στην ΕΕ.⁹ Το 2001 υιοθετήθηκε πρόσθετο πρωτόκολλο στη Σύμβαση 108, το οποίο θεσπίζει διατάξεις σχετικά με τη διασυνοριακή ροή δεδομένων προς μη συμβαλλόμενα μέρη, τις αποκαλούμενες «τρίτες χώρες», και σχετικά με την υποχρεωτική σύσταση εθνικών εποπτικών αρχών προστασίας των δεδομένων.¹⁰

9 ΣΤΕ, Τροποποιήσεις της Σύμβασης για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (ΕΤΣ αριθ. 108) οι οποίες επιτρέπουν την προσχώρηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και εγκρίθηκαν από την Επιτροπή Υπουργών στο Στρασβούργο στις 15 Ιουνίου 1999. Άρθρο 23 παράγραφος 2 της Σύμβασης 108 όπως τροποποιήθηκε.

10 ΣΤΕ, Πρόσθετο πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, σχετικά με τις εποπτικές αρχές και τις διασυνοριακές ροές δεδομένων, CETS αριθ. 181, 2001.

Μελλοντική προοπτική

Κατόπιν της απόφασης εκσυγχρονισμού της Σύμβασης 108, μέσα από δημόσια διαβούλευση που διεξήχθη το 2011, κατέστη δυνατόν να επιβεβαιωθούν οι δύο βασικοί στόχοι: αφενός η ενίσχυση της προστασίας της ιδιωτικότητας στον ψηφιακό χώρο και, αφετέρου, η ενίσχυση του μηχανισμού παρακολούθησης της Σύμβασης.

Η Σύμβαση 108 είναι ανοικτή στην προσχώρηση και μη κρατών μελών του ΣΤΕ, όπως και μη ευρωπαϊκών χωρών. Η δυνατότητα της Σύμβασης να λειτουργήσει ως οικουμενικό πρότυπο και ο μη περιοριστικός χαρακτήρας της θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για την προώθηση της προστασίας των δεδομένων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Μέχρι στιγμής, τα 45 από τα 46 συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση 108 είναι κράτη μέλη του ΣΤΕ. Η πρώτη μη ευρωπαϊκή χώρα που προσχώρησε ήταν η Ουρουγουάη, τον Αύγουστο 2013, το δε Μαρόκο που προσκλήθηκε να προσχωρήσει στη Σύμβαση 108 από την Επιτροπή Υπουργών βρίσκεται στη διαδικασία επισημοποίησης της προσχώρησής του.

1.1.3. Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

Το ενωσιακό δίκαιο αποτελείται από τις Συνθήκες και το παράγωγο δίκαιο. Οι Συνθήκες, ήτοι η [Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση \(ΣΕΕ\)](#) και η [Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης \(ΣΛΕΕ\)](#), εγκρίνονται από το σύνολο των κρατών μελών της ΕΕ, αποκαλούνται δε και «πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο». Οι κανονισμοί, οι οδηγίες και οι αποφάσεις της ΕΕ εγκρίνονται από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ τα οποία έχουν εξουσιοδοτηθεί σχετικώς δυνάμει των Συνθηκών και αποκαλούνται συνήθως «παράγωγο ενωσιακό δίκαιο».

Η κύρια νομική πράξη της ΕΕ στον τομέα της προστασίας των δεδομένων είναι η [Οδηγία 95/46/ΕΚ](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1995 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ([οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού](#)

χαρακτήρα).¹¹ Εκδόθηκε το 1995, χρόνο κατά τον οποίο αρκετά κράτη μέλη είχαν ήδη θεσπίσει εθνική νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων. Η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, κεφαλαίων, υπηρεσιών και προσώπων εντός της εσωτερικής αγοράς απαιτούσε την ελεύθερη ροή δεδομένων, η οποία θα ήταν ανέφικτη εάν τα κράτη μέλη δεν μπορούσαν να βασιστούν σε ένα ενιαίο και υψηλό επίπεδο προστασίας των δεδομένων.

Δεδομένου ότι η Οδηγία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εκδόθηκε με σκοπό την εναρμόνιση¹² της εθνικής νομοθεσίας των κρατών μελών για την προστασία των δεδομένων, συγκεκριμενοποιείται σε βαθμό αντίστοιχο με αυτόν των (κατά τον χρόνο εκείνο) υφιστάμενων εθνικών νομοθεσιών. Για το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), «η οδηγία 95/46 έχει ως σκοπό [...] να καταστήσει ισοδύναμο σε όλα τα κράτη μέλη το επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα [...] Η προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών που ισχύουν στον τομέα αυτό δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την εξασθένηση της προστασίας που αυτές εξασφαλίζουν, αλλά πρέπει, αντιθέτως, να έχει ως σκοπό την κατοχύρωση υψηλού επιπέδου προστασίας στην Ένωση. Έτσι, [...] η εναρμόνιση των εν λόγω εθνικών νομοθεσιών δεν περιορίζεται συνεπώς σε μια ελάχιστη εναρμόνιση, αλλά καταλήγει σε εναρμόνιση η οποία είναι, κατ' αρχήν, πλήρης». ¹³ Επομένως, παρέχει στα κράτη μέλη περιορισμένα περιθώρια ελιγμού κατά την μεταφορά της.

Η Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων αποσκοπεί στην υλοποίηση - και στη διεύρυνση- των αρχών που διέπουν το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και διατυπώνονται ήδη στη Σύμβαση 108. Το γεγονός ότι και τα 15 κράτη μέλη της ΕΕ το 1995 ήταν και συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση 108 αποκλείει το ενδεχόμενο θέσπισης αντιφατικών κανόνων στα δύο αυτά νομικά κείμενα. Η Οδηγία για την προστασία των δεδομένων, πάντως, αξιοποιεί τη δυνατότητα προσθήκης νέων μέτρων προστασίας, η οποία παρέχεται με το άρθρο 11 της Σύμβασης 108. Ειδικότερα, η καθιέρωση των ανεξάρτητων εποπτικών αρχών ως ένα μέσο βελτίωσης του βαθμού συμμόρφωσης προς τους κανόνες για την προστασία των δεδομένων αποδείχθηκε σημαντική συμβολή στην αποτελεσματική

11 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ΕΕ 1995 L 281, σ. 31.

12 Βλ. ενδεικτικά, οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αιτιολογικές σκέψεις 1, 4, 7 και 8.

13 ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-468/10 και C-469/10, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF)* και *Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECMD)* κατά *Administración del Estado*, 24 Νοεμβρίου 2011, σκέψεις 28-29.

λειτουργία του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των δεδομένων. (Για το λόγο αυτό υιοθετήθηκαν και από το δίκαιο του ΣΤΕ το 2001 με το πρόσθετο πρωτόκολλο στη Σύμβαση 108.)

Το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων εκτείνεται πέραν των 28 κρατών μελών της ΕΕ και περιλαμβάνει και τα μη κράτη μέλη της ΕΕ που συναποτελούν τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ)¹⁴ –Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία.

Το ΔΕΕ, με έδρα το Λουξεμβούργο, είναι αρμόδιο να αποφαινεται κατά πόσο το κράτος μέλος τηρεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από την Οδηγία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και να εκδίδει αποφάσεις επί προδικαστικών ερωτημάτων σχετικά με την εγκυρότητα και την ερμηνεία της Οδηγίας, προκειμένου να διασφαλίζει την ουσιαστική και ενιαία εφαρμογή της στα κράτη μέλη. Σημαντική εξαίρεση από την εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων συνιστά η λεγόμενη «εξαίρεση για την οικιακή δραστηριότητα», η επεξεργασία δηλαδή προσωπικών δεδομένων από ιδιώτη για αποκλειστικά προσωπικούς ή οικιακούς σκοπούς.¹⁵ Η εν λόγω επεξεργασία γενικά θεωρείται ότι εντάσσεται στις ελευθερίες του ατόμου.

Κατ' αντιστοιχία προς το ισχύον πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο κατά τον χρόνο έκδοσης της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της περιορίζεται σε ζητήματα της εσωτερικής αγοράς. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της θέματα αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Η προστασία των δεδομένων στον τομέα αυτό απορρέει από άλλες νομικές πράξεις οι οποίες εξετάζονται αναλυτικά στο κεφάλαιο 7.

Δεδομένου ότι η Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν μπορούσε να απευθύνεται παρά μόνο στα κράτη μέλη της ΕΕ, ήταν αναγκαίο ένα πρόσθετο νομικό μέσο το οποίο να κατοχυρώνει την προστασία έναντι της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τα όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ. Το μέσο αυτό ήταν ο **Κανονισμός (ΕΚ) 45/2001** σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την

14 Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, ΕΕ 1994 L 1, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1994.

15 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 3 παράγραφος 2 δεύτερη περίπτωση.

ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (κανονισμός για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ).¹⁶

Πέραν αυτών, ακόμη και σε πεδία τα οποία καλύπτονται από την Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων συχνά χρειάζονται λεπτομερέστερες διατάξεις προκειμένου να επιτυγχάνεται η αναγκαία σαφήνεια κατά τη στάθμιση άλλων έννομων συμφερόντων. Ενδεικτικά αναφέρονται δύο παραδείγματα, η Οδηγία 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών)¹⁷ και η Οδηγία 2006/24/ΕΚ για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ (οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ακυρώθηκε την 8^η Απριλίου 2014).¹⁸ Περισσότερα παραδείγματα θα εξεταστούν στο κεφάλαιο 8. Οι διατάξεις αυτές πρέπει να συνάδουν με την Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι αρχικές συνθήκες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν περιείχαν καμία αναφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα ή στην προστασία τους. Καθώς όμως άρχισαν να παραπέμπονται ενώπιον του τότε Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) υποθέσεις που αφορούσαν πιθανές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε τομείς που ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου, αναπτύχθηκε μια νέα προσέγγιση. Για την παροχή προστασίας στο άτομο, τα

16 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, ΕΕ 2001 L 8.

17 Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2002 σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών), ΕΕ 2002 L 201.

18 Οδηγία 2006/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2006 για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/ΕΚ (οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών), ΕΕ 2006 L 105, ακυρώθηκε την 8^η Απριλίου 2014.

Θεμελιώδη δικαιώματα ενσωματώθηκαν στις καλούμενες «γενικές αρχές» του ευρωπαϊκού δικαίου. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, οι εν λόγω γενικές αρχές αντικατοπτρίζουν το περιεχόμενο της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προβλέπεται στα εθνικά συντάγματα και στις συνθήκες για τα δικαιώματα του ανθρώπου, ιδίως στην ΕΣΔΑ. Το Δικαστήριο δήλωσε ότι θα διασφαλίζει τη συμμόρφωση του ενωσιακού δικαίου προς τις εν λόγω αρχές.

Αναγνωρίζοντας ότι οι πολιτικές της δύνανται να έχουν αντίκτυπο στα ανθρώπινα δικαιώματα και σε μια προσπάθεια να κάνει τους πολίτες να αισθανθούν «πιο κοντά» στην ΕΕ, το 2000 η ΕΕ πρόβη σε πανηγυρική διακήρυξη του [Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#) («Χάρτη»). Ο Χάρτης ενσωματώνει το πλήρες φάσμα των ατομικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των ευρωπαίων πολιτών, σε μία σύνθεση των κοινών συνταγματικών παραδόσεων και των κοινών διεθνών υποχρεώσεων των κρατών μελών. Τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη διαιρούνται σε έξι κεφάλαια: αξιοπρέπεια, ελευθερίες, ισότητα, αλληλεγγύη, δικαιώματα των πολιτών και δικαιοσύνη.

Παρότι αρχικά ο Χάρτης ήταν μόνον πολιτικό έγγραφο, κατέστη νομικά δεσμευτικός¹⁹ ως πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο (βλ. άρθρο 6 παράγραφος 1 ΣΕΕ) με την έναρξη ισχύος της [Συνθήκης της Λισαβόνας](#) την 1η Δεκεμβρίου 2009.²⁰

Το πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο προβλέπει επίσης τη γενική αρμοδιότητα της ΕΕ να νομοθετεί επί ζητημάτων προστασίας των δεδομένων (άρθρο 16 ΣΛΕΕ).

Ο Χάρτης δεν εγγυάται μόνο τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 7), αλλά κατοχυρώνει και το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων (άρθρο 8), αναβαθμίζοντας ρητά την παρεχόμενη προστασία σε επίπεδο θεμελιώδους δικαιώματος στο ενωσιακό δίκαιο. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη οφείλουν να σέβονται και να εγγυώνται το εν λόγω δικαίωμα, υποχρέωση η οποία ισχύει και για τα κράτη μέλη όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης (άρθρο 51 του Χάρτη). Το άρθρο 8 του Χάρτη, το οποίο συντάχθηκε αρκετά χρόνια μετά την Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, πρέπει να νοείται ως ενσωμάτωση του προϋπάρχοντος ενωσιακού δικαίου στον τομέα αυτό. Ως εκ τούτου, ο Χάρτης δεν περιέχει απλώς ρητή μνεία στο δικαίωμα

19 ΕΕ (2012), [Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#), ΕΕ 2012 C 326.

20 Βλ. ενοποιημένες αποδόσεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκές Κοινότητες (2012), ΕΕ 2012 C 326 και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκές Κοινότητες (2012), ΕΕ 2012 C 326.

προστασίας των δεδομένων στο άρθρο 8 παράγραφος 1, αλλά αναφέρεται και στις βασικές αρχές της προστασίας των δεδομένων, στο άρθρο 8 παράγραφος 2. Τέλος, με το άρθρο 8 παράγραφος 3 του Χάρτη διασφαλίζεται ο έλεγχος της εφαρμογής των εν λόγω αρχών από ανεξάρτητη αρχή.

Μελλοντική προοπτική

Τον Ιανουάριο 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε δέσμη μέτρων για τη μεταρρύθμιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, δηλώνοντας ότι οι ισχύοντες κανόνες είναι ανάγκη να εκσυγχρονιστούν υπό το πρίσμα των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων και της παγκοσμιοποίησης. Η μεταρρυθμιστική δέσμη αποτελείται από πρόταση **Γενικού Κανονισμού για την προστασία των προσωπικών δεδομένων**²¹ ο οποίος θα αντικαταστήσει την Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, καθώς και από νέα **Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων**²² η οποία θα διέπει τους τομείς της αστυνομικής και της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Κατά τον χρόνο έκδοσης του παρόντος εγχειριδίου, η συζήτηση σχετικά με τη μεταρρυθμιστική δέσμη είναι σε εξέλιξη.

1.2. Στάθμιση των δικαιωμάτων

Κύρια σημεία

- Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων δεν είναι απόλυτο. Πρέπει να σταθμίζεται με άλλα δικαιώματα.

Το θεμελιώδες δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Χάρτη «δεν είναι πάντως απόλυτο, αλλά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε σχέση με τον ρόλο που επιτελεί στην

21 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), *Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων)*, COM(2012) 11 τελικό, Βρυξέλλες, 25 Ιανουαρίου 2012.

22 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), *Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τον σκοπό της πρόληψης, της διερεύνησης, της ανίχνευσης ή της δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (γενική οδηγία για την προστασία των δεδομένων)*, COM(2012) 10 τελικό, Βρυξέλλες, 25 Ιανουαρίου 2012.

κοινωνία».²³ Εξάλλου, το άρθρο 52 παράγραφος 1 του Χάρτη δέχεται ότι επιτρέπεται η επιβολή περιορισμών στην άσκηση δικαιωμάτων, όπως των άρθρων 7 και 8 αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι οι περιορισμοί αυτοί προβλέπονται από τον νόμο, σέβονται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών και, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων.²⁴

Στο σύστημα της ΕΣΔΑ, η προστασία των δεδομένων κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και, όπως και στο σύστημα του Χάρτη, το εν λόγω δικαίωμα ασκείται με σεβασμό στο περιεχόμενο άλλων αντιτιθέμενων δικαιωμάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 2 της ΕΣΔΑ, «Κατά την άσκηση αυτού του δικαιώματος δεν επιτρέπεται παρέμβαση δημόσιας αρχής, παρά μόνον εφόσον είναι σύμφωνη με τον νόμο και είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία [...] για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων».

Ως εκ τούτου, κατά πάγια νομολογία τόσο του ΕΔΔΑ όσο και του ΔΕΕ, είναι ανάγκη να γίνεται ορθή στάθμιση δικαιωμάτων κατά την εφαρμογή και την ερμηνεία του άρθρου 8 ΕΣΔΑ και του άρθρου 8 του Χάρτη.²⁵ Αρκετά σημαντικά παραδείγματα θα καταδείξουν με ποιον τρόπο γίνεται η στάθμιση αυτή.

1.2.1. Ελευθερία της έκφρασης

Ένα από τα δικαιώματα τα οποία πιθανόν να συγκρούονται με το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης.

23 Βλ. ενδεικτικά ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*, 9 Νοεμβρίου 2010, σκέψη 48.

24 Ό.α., σκέψη 50.

25 ΕΔΔΑ, *Von Hannover κατά Γερμανίας* (προσφυγή αριθ. 2) [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 40660/08 και 60641/08, 7 Φεβρουαρίου 2012. ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-468/10 και C-469/10, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) και Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) κατά Administración del Estado*, 24 Νοεμβρίου 2011, σκέψη 48 και ΔΕΕ, C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) κατά Telefónica de España SAU*, 29 Ιανουαρίου 2008, σκέψη 68. Βλ. επίσης Συμβούλιο της Ευρώπης (2013), Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με την προστασία προσωπικών δεδομένων, DP (2013) Νομολογία, διατίθεται στη διεύθυνση: www.coe.int/t/dghl/standardsetting/dataprotection/Judgments/DP_2013_Case_Law_Eng_FINAL.pdf.

Η ελευθερία της έκφρασης κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη («Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης»). Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την «ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων». Το άρθρο 11 αντιστοιχεί στο άρθρο 10 ΕΣΔΑ. Σύμφωνα με το άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη, στο μέτρο που ο Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην ΕΣΔΑ, «η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους επιφυλάσσει η εν λόγω σύμβαση». Ως εκ τούτου, οι περιορισμοί που επιβάλλονται νόμιμα στο δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη δεν δύνανται να βαίνουν πέραν των προβλεπόμενων στο άρθρο 10 παράγραφος 2 της ΕΣΔΑ, ήτοι πρέπει να προβλέπονται από τον νόμο και να είναι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία «για την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των άλλων [...]». Η αντίληψη αυτή διέπει το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων.

Η σχέση μεταξύ προστασίας των προσωπικών δεδομένων και ελευθερίας της έκφρασης ρυθμίζεται στο άρθρο 9, το οποίο τιτλοφορείται «Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ελευθερία έκφρασης».²⁶ Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, τα κράτη μέλη καλούνται να προβλέψουν ορισμένες παρεκκλίσεις ή ορισμένους περιορισμούς όσον αφορά την προστασία δεδομένων και, επομένως, όσον αφορά το θεμελιώδες δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, το οποίο προβλέπουν τα κεφάλαια II, IV και VI της οδηγίας αυτής. Οι σχετικές παρεκκλίσεις πρέπει να προβλέπονται αποκλειστικά για δημοσιογραφικούς σκοπούς ή στο πλαίσιο καλλιτεχνικής ή λογοτεχνικής έκφρασης, που εμπίπτουν στο θεμελιώδες δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου, μόνον καθόσον αυτές είναι αναγκαίες για τον συμβιβασμό του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή προς τους κανόνες που διέπουν την ελευθερία της έκφρασης.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Tietosuoja ja valtuutettu κατά Satakunnan Markkinapörssi Oy και Satamedia Oy*,²⁷ το ΔΕΕ κλήθηκε να ερμηνεύσει το άρθρο 9 της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων και να προσδιορίσει τη σχέση μεταξύ προστασίας των δεδομένων και ελευθερίας του τύπου. Το Δικαστήριο έπρεπε να εξετάσει τη διακίνηση από τις *Markkinapörssi* και *Satamedia* φορολογικών στοιχείων που αφορούσαν περίπου 1,2 εκατ. φυσικά πρόσωπα και είχαν αποκτηθεί νόμιμα από τις φορολογικές αρχές της

26 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 9.

27 ΔΕΕ, C-73/07, *Tietosuoja ja valtuutettu κατά Satakunnan Markkinapörssi Oy και Satamedia Oy*, 16 Δεκεμβρίου 2008, σκέψεις 56, 61 και 62.

Φινλανδίας. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έπρεπε να εξακριβώσει κατά πόσον η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, τα οποία είχαν διαθέσει οι φορολογικές αρχές, προκειμένου οι χρήστες κινητών τηλεφώνων να μπορούν να λαμβάνουν φορολογικά στοιχεία που αφορούν άλλα φυσικά πρόσωπα, πρέπει να θεωρηθεί δραστηριότητα «αποκλειστικά για δημοσιογραφικούς σκοπούς». Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι δραστηριότητες της Satakunnan συνιστούν «επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1 της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, και στη συνέχεια ερμήνευσε το άρθρο 9 αυτής. Σημείωσε καταρχάς τη σημασία του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης εντός κάθε δημοκρατικής κοινωνίας και έκρινε ότι οι σχετικές έννοιες, όπως εκείνη του δημοσιογραφικού σκοπού, πρέπει να ερμηνεύονται ευρέως. Στη συνέχεια παρατήρησε ότι, προκειμένου να επιτευχθεί μια ισόρροπη στάθμιση μεταξύ των δύο θεμελιωδών δικαιωμάτων, οι παρεκκλίσεις και οι περιορισμοί του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων επιτάσσεται να μην υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το Δικαστήριο έκρινε ότι δραστηριότητες όπως αυτές των Markkinarössi και Satamedia, οι οποίες αφορούν δεδομένα που προέρχονται από δημόσια έγγραφα κατά την εθνική νομοθεσία, μπορούν να χαρακτηρίζονται «δημοσιογραφικές» εάν ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι η ανακοίνωση στο κοινό πληροφοριών, απόψεων ή ιδεών, με οποιονδήποτε τρόπο. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης ότι οι σχετικές δραστηριότητες δεν απαιτείται να συνδέονται αποκλειστικά με επιχειρήσεις μέσω μαζικής ενημέρωσης και μπορούν να ασκούνται για κερδοσκοπικό σκοπό. Δήλωσε, πάντως, ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει κατά πόσον ισχύει αυτό στη συγκεκριμένη υπόθεση.

Όσον αφορά τη στάθμιση μεταξύ του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης, το ΕΔΔΑ έχει εκδώσει πολλές μνημειώδεις αποφάσεις.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Axel Springer AG κατά Γερμανίας*,²⁸ το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η απαγόρευση που επέβαλε εθνικό δικαστήριο στον ιδιοκτήτη εφημερίδας ο οποίος προτίθετο να δημοσιεύσει άρθρο με θέμα τη σύλληψη και καταδίκη γνωστού ηθοποιού συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 10 ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ υπενθύμισε τα νομολογιακά κριτήρια τα οποία έχει διατυπώ-

28 ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG κατά Γερμανίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 39954/08, 7 Φεβρουαρίου 2012, σκέψεις 90 και 91.

σει για τη στάθμιση του δικαιώματος ελεύθερης έκφρασης με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής:

- πρώτον, κατά πόσον το συμβάν που αφορά το δημοσίευμα είναι γενικότερου ενδιαφέροντος: η σύλληψη και καταδίκη ενός προσώπου είναι δημόσιο δικαστικό περιστατικό, συνεπώς ενδιαφέρει το κοινό
- δεύτερον, κατά πόσον το θιγόμενο πρόσωπο είναι δημόσιο πρόσωπο: ο θιγόμενος ήταν ένας αρκετά γνωστός ηθοποιός ο οποίος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί δημόσιο πρόσωπο και
- τρίτον, πώς αποκτήθηκαν οι πληροφορίες και κατά πόσον ήταν αξιόπιστες: οι πληροφορίες προέρχονταν από την Εισαγγελία και η ακρίβεια του περιεχομένου αμφότερων των δημοσιευμάτων δεν αμφισβητήθηκε από τους διάδικους.

Ως εκ τούτου, το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι οι περιορισμοί δημοσίευσης που επιβλήθηκαν στην εταιρία δεν ήταν ευλόγως ανάλογοι προς τον θεμιτό σκοπό της προστασίας της ιδιωτικής ζωής του προσφεύγοντος. Το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 10 ΕΣΔΑ.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Von Hannover κατά Γερμανίας (προσφυγή αριθ. 2)*,²⁹ το ΕΔΔΑ δεν διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής κατά το άρθρο 8 ΕΣΔΑ με την απόρριψη αιτήματος της Πριγκίπισσας Καρολίνας του Μονακό για απαγόρευση δημοσίευσης φωτογραφίας της ίδιας και του συζύγου της, η οποία είχε ληφθεί στη διάρκεια διακοπών σε χιονοδρομικό κέντρο. Η φωτογραφία συνοδευόταν από άρθρο το οποίο έκανε λόγο, μεταξύ άλλων, για την κακή κατάσταση της υγείας του Πρίγκιπα Ρενιέ. Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι τα εθνικά δικαστήρια είχαν σταθμίσει επιμελώς το δικαίωμα της εκδοτικής εταιρίας στην ελευθερία της έκφρασης με το δικαίωμα των προσφευγόντων στο σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής. Ο χαρακτηρισμός της ασθένειας του Πρίγκιπα Ρενιέ ως «επικαιρου κοινωνικού γεγονότος της σύγχρονης κοινωνίας» που χρησιμοποίησε το εθνικό δικαστήριο κρίθηκε εύλογος, το δε ΕΔΔΑ δέχθηκε ότι η φωτογραφία, εξεταζόμενη υπό το πρίσμα του άρθρου, συνέβαλε τουλάχιστον ως ένα

29 ΕΔΔΑ, *Von Hannover κατά Γερμανίας (προσφυγή αριθ. 2)* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγές αριθ. 40660/08 και 60641/08, 7 Φεβρουαρίου 2012, σκέψεις 118 και 124.

βαθμό σε μια δημόσια συζήτηση γενικότερου ενδιαφέροντος. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Στη νομολογία του ΕΔΔΑ, ένα από τα βασικά κριτήρια όσον αφορά τη στάθμιση των εν λόγω δικαιωμάτων είναι η συμβολή του επίδικου δημοσιεύματος σε δημόσια συζήτηση γενικότερου ενδιαφέροντος.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Mosley κατά Ηνωμένου Βασιλείου*,³⁰ μια εθνικής κυκλοφορίας εβδομαδιαία εφημερίδα δημοσίευσε φωτογραφίες του προσφεύγοντος σε άκρως ιδιωτικές στιγμές. Ο προσφεύγων στη συνέχεια ισχυρίστηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ καθώς δεν του δόθηκε η δυνατότητα να ζητήσει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων πριν από τη δημοσίευση των επίμαχων φωτογραφιών, διότι η εφημερίδα δεν είχε την υποχρέωση να γνωστοποιεί εκ των προτέρων στον ενδιαφερόμενο την πρόθεσή της να δημοσιεύσει υλικό το οποίο ενδέχεται να παραβιάζει το δικαίωμά του στην ιδιωτικότητα. Αν και το υλικό αυτό δημοσιεύθηκε κυρίως για ψυχαγωγικούς και όχι τόσο για μορφωτικούς σκοπούς, αναμφίβολα έχαιρε της προστασίας του άρθρου 10 ΕΣΔΑ, η οποία θα μπορούσε να περιέλθει σε δεύτερη μοίρα έναντι των επιταγών του άρθρου 8 ΕΣΔΑ εφόσον οι πληροφορίες ήταν προσωπικής και ιδιωτικής φύσης και η δημοσίευσή τους δεν εξυπηρετούσε το δημόσιο συμφέρον. Απαιτείται, πάντως, να εξετάζονται με ιδιαίτερη προσοχή περιορισμοί οι οποίοι δύνανται να λειτουργήσουν ως μια μορφή λογοκρισίας προ της δημοσίευσης. Όσον αφορά την αποτρεπτική για τον Τύπο επίδραση (chilling effect) την οποία μπορεί να έχει η απαίτηση εκ των προτέρων γνωστοποίησης, τις αμφιβολίες σχετικά με την αποτελεσματικότητά της και το ευρύ περιθώριο εκτίμησης στο εν λόγω θέμα, το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι δεν απαιτείται δυνάμει του άρθρου 8 η ύπαρξη νομικά δεσμευτικής απαίτησης εκ των προτέρων γνωστοποίησης. Συνεπώς, αποφάνθηκε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Biriuik κατά Λιθουανίας*,³¹ η προσφεύγουσα απαιτούσε αποζημίωση από ημερήσια εφημερίδα διότι είχε γράψει σε δημοσίευμά της ότι ήταν HIV οροθετική. Η εν λόγω πληροφορία φέρεται να είχε επιβεβαιωθεί από τους γιατρούς του τοπικού νοσοκομείου. Το ΕΔΔΑ θεώρησε ότι το επίμαχο άρθρο δεν συνέβαλε σε δημόσια συζήτηση γενικότερου

30 ΕΔΔΑ, *Mosley κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 48009/08, 10 Μαΐου 2011, σκέψεις 129 και 130.

31 ΕΔΔΑ, *Biriuik κατά Λιθουανίας*, προσφυγή αριθ. 23373/03, 25 Νοεμβρίου 2008.

ενδιαφέροντος και υπενθύμισε ότι η προστασία των προσωπικών δεδομένων, πόσο μάλλον των ιατρικών δεδομένων, είναι θεμελιώδους σημασίας προκειμένου το πρόσωπο να απολαμβάνει το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ. Το Δικαστήριο απέδωσε ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι, σύμφωνα με το δημοσίευμα της εφημερίδας, οι πληροφορίες σχετικά με τη μόλυνση της προσφεύγουσας από τον ιό HIV είχαν δοθεί από ιατρικό προσωπικό νοσοκομείου, κατά κατάφωρη παραβίαση της υποχρέωσης τήρησης του ιατρικού απορρήτου. Συνεπώς, το κράτος δεν διασφάλισε το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής της προσφεύγουσας. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8.

1.2.2. Πρόσβαση σε έγγραφα

Η ελευθερία της πληροφόρησης σύμφωνα με το άρθρο 11 του Χάρτη και το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ προστατεύει το δικαίωμα όχι μόνο της μετάδοσης αλλά και της λήψης πληροφοριών. Η επίγνωση της σημασίας της κρατικής διαφάνειας για τη λειτουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας αυξάνεται συνεχώς. Ως εκ τούτου, την τελευταία εικοσαετία το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα που τηρούνται από δημόσιες αρχές αναγνωρίστηκε ως σημαντικό δικαίωμα κάθε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου που κατοικεί ή έχει την έδρα του σε κράτος μέλος.

Στο πλαίσιο του **δικαίου του ΣτΕ**, μπορεί να γίνει αναφορά στις αρχές που κατοχυρώνονται στη σύσταση σχετικά με την πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα, η οποία αποτέλεσε την πηγή έμπνευσης των συντακτών της **Σύμβασης για την πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα (Σύμβαση 205)**.³² Στο πλαίσιο του **δικαίου της ΕΕ**, το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα κατοχυρώνεται στον **Κανονισμό 1049/2001** για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (**κανονισμός για την πρόσβαση στα έγγραφα**).³³ Με το άρθρο 42 του Χάρτη και το άρθρο 15 παράγραφος 3 ΣΛΕΕ, το δικαίωμα πρόσβασης επεκτάθηκε «σε έγγραφα των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, ανεξαρτήτως υποθέματος». Σύμφωνα με το άρθρο 52

32 Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή Υπουργών (2002), Σύσταση (2002)2 προς τα κράτη μέλη σχετικά με την πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα, 21 Φεβρουαρίου 2002 και Συμβούλιο της Ευρώπης, Σύμβαση για την πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα, CETS αριθ. 205, 18 Ιουνίου 2009. Η σύμβαση δεν έχει τεθεί σε ισχύ μέχρι σήμερα.

33 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2001 για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, ΕΕ 2001 L 145.

παράγραφος 2 του Χάρτη, το δικαίωμα πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα ασκείται επίσης υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται στο άρθρο 15 παράγραφος 3 ΣΛΕΕ. Το εν λόγω δικαίωμα δεν αποκλείεται να έλθει σε σύγκρουση με το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων εάν η πρόσβαση αυτή οδηγεί σε αποκάλυψη προσωπικών δεδομένων τρίτου. Ως εκ τούτου, τα αιτήματα πρόσβασης σε έγγραφα ή πληροφορίες που βρίσκονται στην κατοχή δημόσιων αρχών ενδέχεται να πρέπει να σταθμίζονται με το δικαίωμα προστασίας των προσώπων, τα δεδομένα των οποίων περιέχονται στα ζητούμενα έγγραφα.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Bavarian Lager*,³⁴ το ΔΕΕ όρισε την εμβέλεια της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο της πρόσβασης στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και τη σχέση μεταξύ των Κανονισμών 1049/2001 (*Κανονισμός για την πρόσβαση στα έγγραφα*) και 45/2001 (*Κανονισμός για την προστασία των προσωπικών δεδομένων*). Η Bavarian Lager, που ιδρύθηκε το 1992, έκανε εισαγωγές εμφιαλωμένου γερμανικού ζύθου στο Ηνωμένο Βασίλειο, τον οποίο πωλούσε κυρίως σε ποτοποιαεία. Αντιμετώπισε, όμως, δυσκολίες διότι η βρετανική νομοθεσία ευνοούσε *en tois πράγμασι* τους εγχώριους παραγωγούς. Σε απάντηση της ένστασης της Bavarian Lager, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει διαδικασία παράβασης κατά του Ηνωμένου Βασιλείου, γεγονός που ανάγκασε το Ηνωμένο Βασίλειο να τροποποιήσει τις επίμαχες διατάξεις και να τις ευθυγραμμίσει με τη νομοθεσία της ΕΕ. Στη συνέχεια, η Bavarian Lager ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μεταξύ άλλων εγγράφων, αντίγραφο των πρακτικών συνεδρίασης στην οποία είχαν συμμετάσχει εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των βρετανικών αρχών και της συνομοσπονδίας ζυθοποιών της κοινής αγοράς (*Confédération des Brasseurs du Marché Commun CBMC*). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δέχθηκε να γνωστοποιήσει κάποια έγγραφα σχετικά με τη συνεδρίαση, πλην όμως παρέλειψε τα ονόματα πέντε συμμετεχόντων που εμφανίζονταν στα πρακτικά. Οι δύο συμμετέχοντες αντιτάχθηκαν ρητώς στη γνωστοποίηση του ονόματός τους, ενώ η Επιτροπή δεν κατόρθωσε να επικοινωνήσει με τους υπόλοιπους τρεις. Με την απόφαση της 18ης Μαρτίου 2004, η Επιτροπή απέρριψε νέα αίτηση της Bavarian Lager να λάβει πλήρη γνώση των πρακτικών της συνεδρίασης, επικαλούμενη ιδίως την προστασία της ιδιωτικής ζωής των εν λόγω προσώπων, η οποία κατοχυρώνεται με τον κανονισμό για την προστασία των

34 ΔΕΕ, C-28/08 P, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά The Bavarian Lager Co. Ltd.*, 29 Ιουνίου 2010, σκέψεις 60, 63, 76, 78 και 79.

προσωπικών δεδομένων. Η Bavarian Lager δεν ικανοποιήθηκε με τη θέση αυτή και προσέφυγε στο Πρωτοδικείο, το οποίο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής με την απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2007 (υπόθεση T-194/04, *Bavarian Lager κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής*), θεωρώντας ιδίως ότι η απλή αναγραφή του ονόματος των εν λόγω προσώπων στον κατάλογο συμμετεχόντων σε μια συνεδρίαση εξ ονόματος του φορέα των οποίων εκπροσωπούν ουδόλως προσέβαλε τον σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής ούτε την έθιγε.

Κατόπιν αίτησης αναίρεσης της Επιτροπής, το ΔΕΕ ακύρωσε την απόφαση του Πρωτοδικείου. Το ΔΕΕ έκρινε ότι ο κανονισμός για την πρόσβαση στα έγγραφα καθιερώνει «ειδικό καθεστώς ενισχυμένης προστασίας των προσώπων τα δεδομένα των οποίων είναι δυνατόν, κατά περίπτωση, να γνωστοποιηθούν στο κοινό». Σύμφωνα με το ΔΕΕ, όταν αίτηση βάσει του κανονισμού για την πρόσβαση στα έγγραφα αποσκοπεί στην πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα, οι διατάξεις του κανονισμού για την προστασία των προσωπικών δεδομένων έχουν πλήρη εφαρμογή. Κατόπιν τούτου, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι ορθώς η Επιτροπή απέρριψε την αίτηση πλήρους πρόσβασης στα πρακτικά της συνεδρίασης του Οκτωβρίου 1996. Ελλείψει της σύμφωνης γνώμης των πέντε συμμετεχόντων στη συνεδρίαση, η Επιτροπή τήρησε πλήρως την υποχρέωση διαφάνειας που υπέχει δημοσιοποιώντας μια μορφή του επίμαχου εγγράφου από την οποία είχαν παραλειφθεί τα ονόματά τους.

Επιπλέον, σύμφωνα με το ΔΕΕ, «δεδομένου ότι η Bavarian Lager δεν προέβαλε καμία ρητή και θεμιτή δικαιολογία ούτε κάποιο πειστικό επιχείρημα προκειμένου να αποδείξει την αναγκαιότητα διαβίβασης των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η Επιτροπή δεν μπόρεσε να σταθμίσει τα διάφορα διακυβευόμενα συμφέροντα των διαδίκων. Δεν μπορούσε ακόμη να ελέγξει αν συνέτρεχε λόγος να γίνει δεκτό ότι η διαβίβαση αυτή μπορούσε να θίξει τα θεμιτά συμφέροντα των υποκειμένων των δεδομένων», όπως απαιτεί ο κανονισμός για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση, για οποιοδήποτε περιορισμό στο δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε σχέση προς την πρόσβαση σε έγγραφα απαιτείται να υπάρχει ειδικός και θεμιτός λόγος. Το δικαίωμα

πρόσβασης σε έγγραφα δεν είναι δυνατόν να έχει αυτόματα το προβάδισμα έναντι του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων.³⁵

Μια ιδιαίτερη πτυχή ενός αιτήματος πρόσβασης απασχόλησε το ΕΔΔΑ στην παρακάτω υπόθεση.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Társaság a Szabadságjogokért κατά Ουγγαρίας*,³⁶ η προσφεύγουσα, μια ΜΚΟ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, είχε ζητήσει από το Συνταγματικό Δικαστήριο πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με μια εκκρεμή προσφυγή. Χωρίς να ζητήσει τη γνώμη του βουλευτή που είχε καταθέσει την προσφυγή ενώπιόν του, το Συνταγματικό Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα πρόσβασης για τον λόγο ότι πρόσβαση στη δικογραφία δεν μπορούν να έχουν μη διάδικοι παρά μόνον με τη σύμφωνη γνώμη του προσφεύγοντος. Τα εθνικά δικαστήρια έκαναν δεκτή την απόρριψη, κρίνοντας ότι δεν είναι δυνατόν άλλα έννομα συμφέροντα, περιλαμβανομένης της πρόσβασης του κοινού σε πληροφορίες, να υπερισχύουν της προστασίας των εν λόγω προσωπικών δεδομένων. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η προσφεύγουσα ενεργούσε ως «φορέας δημοσίου ελέγχου» και, συνεπώς, οι δραστηριότητές της έπρεπε να χαιρούν ανάλογης προστασίας με αυτών του Τύπου. Όσον αφορά την ελευθερία του Τύπου, κατά άγια νομολογία το ΕΔΔΑ δέχεται ότι είναι δικαίωμα του κοινού να λαμβάνει πληροφορίες γενικότερου ενδιαφέροντος. Οι πληροφορίες τις οποίες ζητούσε η προσφεύγουσα ήταν «έτοιμες και διαθέσιμες» και δεν απαιτούσαν συλλογή δεδομένων. Σε μια τέτοια περίπτωση, το κράτος είχε την υποχρέωση να μην παρακωλύσει τη ροή των πληροφοριών που ζητούσε η προσφεύγουσα. Εν ολίγοις, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι προσκόμματα που αποσκοπούν στο να παρακωλύσουν την πρόσβαση σε πληροφορίες που άπτονται του δημοσίου συμφέροντος θα μπορούσαν να αποτρέψουν τους εργαζόμενους στα ΜΜΕ ή σε συναφείς τομείς από το να επιτελέσουν το ζωτικό ρόλο της «άσκησης δημοσίου ελέγχου». Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 10.

35 Βλ. πάντως τη λεπτομερή ανάλυση στο: Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ) (2011), *Πρόσβαση του κοινού σε έγγραφα τα οποία περιέχουν προσωπικά δεδομένα μετά την απόφαση στην υπόθεση Bavarian Lager*, Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2011, διατίθεται στη διεύθυνση: www.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/EDPS/Publications/Papers/BackgroundP/11-03-24_Bavarian_Lager_EN.pdf.

36 ΕΔΔΑ, *Társaság a Szabadságjogokért κατά Ουγγαρίας*, προσφυγή αριθ. 37374/05, 14 Απριλίου 2009, σκέψεις 27, 36–38.

Στο **δίκαιο της ΕΕ**, η σημασία της διαφάνειας είναι σαφώς εδραιωμένη. Η αρχή της διαφάνειας κατοχυρώνεται στα άρθρα 1 και 10 ΣΕΕ και στο άρθρο 15 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ.³⁷ Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1049/2001, η διαφάνεια εξασφαλίζει μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και εγγυάται μεγαλύτερη νομιμότητα, αποτελεσματικότητα και υπευθυνότητα της διοίκησης έναντι του πολίτη σε ένα δημοκρατικό σύστημα.³⁸

Με βάση το σκεπτικό αυτό, ο **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1290/2005** του Συμβουλίου για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και ο **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 259/2008** της Επιτροπής για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του θέσπισαν την απαίτηση δημοσιοποίησης πληροφοριών για τους δικαιούχους επιδοτήσεων από ορισμένα γεωργικά ταμεία της ΕΕ και των ποσών που έλαβε κάθε δικαιούχος.³⁹ Η δημοσιοποίηση αναμενόταν να ενισχύσει το δημόσιο έλεγχο της ορθής αξιοποίησης του δημόσιου χρήματος από τη διοίκηση. Η αναλογικότητα της εν λόγω δημοσιοποίησης αμφισβητήθηκε από πλήθος δικαιούχων.

Παράδειγμα: Στις υποθέσεις *Volker und Markus Schecke και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*⁴⁰ το ΔΕΕ κλήθηκε να κρίνει την αναλογικότητα της απαίτησης της ενωσιακής νομοθεσίας για δημοσιοποίηση του ονόματος των δικαιούχων γεωργικών επιδοτήσεων από την ΕΕ και του ποσού που λαμβάνουν.

Το Δικαστήριο, αφού σημείωσε ότι το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν είναι απόλυτο, έκρινε ότι η δημοσιοποίηση σε δικτυακό τόπο πληροφοριών σχετικά με τα ονόματα δικαιούχων δύο ταμείων γεωργικών ενισχύσεων της ΕΕ και τα συγκεκριμένα ποσά που λαμβάνουν συνιστά

37 ΕΕ (2012), Ενοποιημένες αποδόσεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της ΣΛΕΕ, ΕΕ 2012 C 326.

38 ΔΕΕ, C-41/00 P, *Interporc Im- und Export GmbH κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, 6 Μαρτίου 2003, σκέψη 39 και ΔΕΕ, C-28/08 P, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά The Bavarian Lager Co. Ltd.*, 29 Ιουνίου 2010, σκέψη 54.

39 **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1290/2005** του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 2005 για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής, ΕΕ 2005 L 209 και **κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 259/2008** της Επιτροπής της 18ης Μαρτίου 2008 για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 του Συμβουλίου σχετικά με τη δημοσιοποίηση πληροφοριών για τους δικαιούχους κονδυλίων προερχόμενων από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΓΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), ΕΕ 2008 L 76.

40 ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*, 9 Νοεμβρίου 2010, σκέψεις 47-52, 58, 66-67, 75, 86 και 92.

παρέμβαση στην ιδιωτική τους ζωή γενικά και στην προστασία των προσωπικών τους δεδομένων ειδικότερα.

Το Δικαστήριο έκανε δεκτό ότι η εν λόγω παρέμβαση στα δικαιώματα των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη προβλέπεται από τον νόμο και ανταποκρίνεται σε σκοπό γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει η ΕΕ, ήτοι αποσκοπεί μεταξύ άλλων στη βελτίωση της διαφάνειας όσον αφορά τη χρήση των κοινοτικών κονδυλίων. Το ΔΕΕ, πάντως, έκρινε ότι η δημοσιοποίηση των ονομάτων των φυσικών προσώπων που είναι δικαιούχοι γεωργικών ενισχύσεων από τα δύο ταμεία της ΕΕ και των συγκεκριμένων ποσών που λαμβάνουν είναι μέτρο που υπερβαίνει τα όρια της αναλογικότητας και δεν δικαιολογείται κατά το άρθρο 52 παράγραφος 1 του Χάρτη. Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο κήρυξε εν μέρει ανίσχυρη την ενωσιακή νομοθεσία σχετικά με τη δημοσιοποίηση πληροφοριών για τους δικαιούχους των ευρωπαϊκών γεωργικών ταμείων.

1.2.3. Ελευθερία των τεχνών και των επιστημών

Ένα ακόμη δικαίωμα το οποίο πρέπει να σταθμίζεται με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι η ελευθερία των τεχνών και των επιστημών, η οποία διασφαλίζεται ρητά στο άρθρο 13 του Χάρτη. Το εν λόγω δικαίωμα συνάγεται πρωτίστως από την ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης και ασκείται λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 1 του Χάρτη (ανθρώπινη αξιοπρέπεια). Κατά το ΕΔΔΑ, η ελευθερία των τεχνών κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 ΕΣΔΑ.⁴¹ Το δικαίωμα που διασφαλίζεται στο άρθρο 13 του Χάρτη μπορεί επίσης να υπόκειται στους περιορισμούς που επιτρέπονται από το άρθρο 10 ΕΣΔΑ.⁴²

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Vereinigung bildender Künstler κατά Αυστρίας*,⁴³ το αυστριακό δικαστήριο απαγόρευσε στο προσφεύγον σωματείο εικαστικών καλλιτεχνών να συνεχίσει να εκθέτει πίνακα ο οποίος περιείχε φωτογραφίες με τα πρόσωπα διάφορων δημοσίων προσώπων σε σεξουαλικές στάσεις. Ένας αυστριακός βουλευτής, η φωτογραφία του οποίου χρησιμοποιήθηκε στον πίνακα, κινήθηκε δικαστικά κατά του σωματείου ζητώντας

41 ΕΔΔΑ, *Müller και Louiπó κατά Ελβετίας*, προσφυγή αριθ. 10737/84, 24 Μαΐου 1988.

42 Επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ΕΕ 2007 C 303.

43 ΕΔΔΑ, *Vereinigung bildender Künstler κατά Αυστρίας*, προσφυγή αριθ. 68345/01, 25 Ιανουαρίου 2007. Βλ. κυρίως σκέψεις 26 και 34.

με ασφαλιστικά μέτρα την απαγόρευση της έκθεσης του πίνακα. Το εθνικό δικαστήριο έκανε δεκτό το αίτημά του και διέταξε την απαγόρευση. Το ΕΔΔΑ υπενθύμισε ότι το άρθρο 10 ΕΣΔΑ εφαρμόζεται και σε ιδέες που προσβάλλουν, σοκάρουν ή ενοχλούν το κράτος ή ένα μέρος του πληθυσμού. Όσοι δημιουργούν, παρουσιάζουν, διανέμουν ή εκθέτουν έργα τέχνης συμβάλλουν στην ανταλλαγή ιδεών και απόψεων και το κράτος υποχρεούται να μην θίγει υπέρμετρα την ελευθερία της έκφρασής τους. Δεδομένου ότι ο πίνακας ήταν κολλάζ και χρησιμοποιήθηκαν φωτογραφίες μόνο για τα κεφάλια των προσώπων, τα δε σώματά τους ήταν ζωγραφισμένα με μη ρεαλιστικό και υπερβολικό τρόπο, ο οποίος προδήλως δεν είχε σκοπό να αναπαραστήσει ούτε καν να δημιουργήσει την εντύπωση ότι αναπαριστά την πραγματικότητα, το ΕΔΔΑ δήλωσε περαιτέρω ότι «ο πίνακας δεν θα μπορούσε να νοηθεί ότι περιέχει λεπτομέρειες για την ιδιωτική ζωή του [εικονιζόμενου], αλλά αφορούσε μάλλον τη δημόσια εικόνα του ως πολιτικού» και ότι «με την ιδιότητά του αυτή ο [εικονιζόμενος] έπρεπε να επιδεικνύει μεγαλύτερη ανεκτικότητα στην κριτική». Σταθμίζοντας τα διάφορα αντιτιθέμενα συμφέροντα, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι η άνευ όρων απαγόρευση της έκθεσης του πίνακα στο μέλλον είναι μέτρο που υπερβαίνει τα όρια της αναλογικότητας. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 10 ΕΣΔΑ.

Όσον αφορά τις επιστήμες, το ευρωπαϊκό δίκαιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων έχει επίγνωση της ιδιαίτερης αξίας των επιστημών για την κοινωνία. Ως εκ τούτου, προβλέπει λιγότερους γενικούς περιορισμούς στη χρήση των προσωπικών δεδομένων. Τόσο η Οδηγία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όσο και η Σύμβαση 108 επιτρέπουν την επεξεργασία δεδομένων για επιστημονική έρευνα όταν δεν χρειάζονται πια για τον αρχικό σκοπό για τον οποίο είχαν συλλεγεί. Επιπλέον, η μεταγενέστερη χρήση προσωπικών δεδομένων για επιστημονική έρευνα δεν πρέπει να θεωρείται ασύμβατος σκοπός. Επαφίεται στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίσει λεπτομερέστερες διατάξεις, καθώς και τις απαραίτητες εγγυήσεις, προκειμένου το συμφέρον της επιστημονικής έρευνας να συμβιβάζεται με το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων (βλ. επίσης ενότητες 3.3.3 και 8.4).

1.2.4. Προστασία της ιδιοκτησίας

Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας κατοχυρώνεται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, καθώς και στο άρθρο 17 παράγραφος 1 του Χάρτη. Μια σημαντική πτυχή του δικαιώματος της ιδιοκτησίας είναι η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία αναφέρεται ρητά στο άρθρο 17 παράγραφος 2 του Χάρτη. Στην

έννομη τάξη της ΕΕ υπάρχουν αρκετές οδηγίες που αποσκοπούν στην ουσιαστική προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, ιδίως του δικαιώματος του δημιουργού. Η πνευματική ιδιοκτησία δεν καλύπτει μόνο τη λογοτεχνική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία, αλλά και τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, τα δικαιώματα των κατόχων εμπορικού σήματος και τα συναφή δικαιώματα.

Από τη νομολογία του ΔΕΕ καθίσταται σαφές ότι η προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος στην ιδιοκτησία πρέπει να σταθμίζεται έναντι της προστασίας άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.⁴⁴ Σε κάποιες περιπτώσεις οι φορείς προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων έχουν απαιτήσει από τους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου να αποκαλύψουν την ταυτότητα των χρηστών διαδικτυακών συστημάτων ανταλλαγής αρχείων. Τα εν λόγω συστήματα συχνά δίνουν τη δυνατότητα στους χρήστες του διαδικτύου να μεταφορτώνουν δωρεάν μουσικούς τίτλους, παρότι αυτοί προστατεύονται από το δικαίωμα του δημιουργού.

Παράδειγμα: Η υπόθεση *Promusicae κατά Telefónica de España*⁴⁵ αφορούσε την άρνηση ενός ισπανού παρόχου υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο, της Telefónica, να γνωστοποιήσει στην Promusicae, μια μη κερδοσκοπική ένωση μουσικών παραγωγών και εκδοτών μουσικών και οπτικοακουστικών έργων, τα δεδομένα προσώπων προς τα οποία παρείχε υπηρεσίες πρόσβασης στο διαδίκτυο. Η Promusicae ζήτησε τη γνωστοποίηση των στοιχείων με σκοπό να ασκήσει αγωγές κατά των εν λόγω προσώπων, τα οποία κατά τους ισχυρισμούς της χρησιμοποιούσαν ένα πρόγραμμα ανταλλαγής αρχείων το οποίο παρείχε πρόσβαση σε φωνογραφήματα των οποίων τα δικαιώματα εκμετάλλευσης ανήκαν σε μέλη της Promusicae.

Το ισπανικό δικαστήριο παρέπεμψε την υπόθεση στο ΔΕΕ, με το ερώτημα κατά πόσον υφίσταται υποχρέωση γνωστοποίησης των εν λόγω προσωπικών δεδομένων, βάσει του κοινοτικού δικαίου, στο πλαίσιο αστικής δίκης, προκειμένου να διασφαλίζεται η ουσιαστική προστασία του δικαιώματος του δημιουργού. Παρέπεμψε μάλιστα στις οδηγίες 2000/31, 2001/29 και 2004/48, ερμηνευόμενες και υπό το πρίσμα των άρθρων 17 και 47 του Χάρτη. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι τρεις αυτές οδηγίες, όπως και η οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών

44 ΕΔΔΑ, *Ashby Donald και λοιποί κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 36769/08, 10 Ιανουαρίου 2013.

45 ΔΕΕ, C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) κατά Telefónica de España SAU*, 29 Ιανουαρίου 2008, σκέψεις 54 και 60.

επικοινωνιών (οδηγία 2002/58), δεν απαγορεύουν τη θέσπιση από τα κράτη μέλη υποχρέωσης γνωστοποίησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο αστικής δίκης, προκειμένου να διασφαλίζεται η ουσιαστική προστασία του δικαιώματος του δημιουργού.

Το ΔΕΕ σημείωσε ότι, ως εκ τούτου, η υπόθεση εγείρει το ζήτημα του αναγκαίου συμβιβασμού μεταξύ των επιταγών που συνδέονται με την προστασία διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων, δηλαδή αφενός του δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και αφετέρου των δικαιωμάτων στην προστασία της ιδιοκτησίας και στην άσκηση αποτελεσματικής ένδικης προσφυγής.

Το Δικαστήριο συμπέρανε ότι «τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά τη μεταφορά των προαναφερθεισών οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο, να μεριμνούν ώστε να βασίζονται σε ερμηνεία των οδηγιών αυτών που καθιστά δυνατή τη διασφάλιση της ορθής ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων που προστατεύονται από την κοινοτική έννομη τάξη. Περαιτέρω, κατά την εφαρμογή των μέτρων μεταφοράς των οδηγιών αυτών στο εθνικό δίκαιο, οι αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς τις εν λόγω οδηγίες, αλλά και να διασφαλίζουν ότι δεν βασίζονται σε ερμηνεία αυτών που θα μπορούσε να έλθει σε σύγκρουση με τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα ή με τις λοιπές γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, όπως η αρχή της αναλογικότητας».⁴⁶

⁴⁶ Ό.α., σκέψεις 65 και 68. Βλ. επίσης ΔΕΕ, C-360/10, *SABAM κατά Netlog NV*, 16 Φεβρουαρίου 2012.

2

Ορολογία σχετική με την προστασία των προσωπικών δεδομένων

ΕΕ	Ζητήματα που καλύπτονται	ΣΤΕ
Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή προσωπικά δεδομένα		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο α) ΔΕΕ, <i>συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen</i> , 9 Νοεμβρίου 2010 ΔΕΕ, C-275/06, <i>Productores de Música de España (Promusicae) κατά Telefónica de España SAU</i> , 29 Ιανουαρίου 2008	Νομικός ορισμός	Σύμβαση 108, άρθρο 2 στοιχείο α) ΕΔΔΑ, <i>Bernh Larsen Holding AS και λοιποί κατά Νορβηγίας</i> , προσφυγή αριθ. 24117/08, 14 Μαρτίου 2013
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 8 παράγραφος 1 ΔΕΕ, C-101/01, <i>Bodil Lindqvist</i> , 6 Νοεμβρίου 2003	Ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων (ευαίσθητα δεδομένα)	Σύμβαση 108, άρθρο 6
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε)	Ανωνυμοποιημένα και ψευδωνυμοποιημένα δεδομένα	Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο ε) Σύμβαση 108, Επεξηγηματική έκθεση, άρθρο 42
Επεξεργασία δεδομένων		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο β) ΔΕΕ, C-101/01, <i>Bodil Lindqvist</i> , 6 Νοεμβρίου 2003	Ορισμοί	Σύμβαση 108, άρθρο 2 στοιχείο γ)

Χρήστες δεδομένων		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο δ)	Υπεύθυνος επεξεργασίας	Σύμβαση 108, άρθρο 2 στοιχείο δ) Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 1 στοιχείο ζ) *
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο ε) ΔΕΕ, C-101/01, <i>Bodil Lindqvist</i> , 6 Νοεμβρίου 2003	Εκτελών την επεξεργασία	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 1 στοιχείο η)
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο ζ)	Αποδέκτης	Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 2 παράγραφος 1
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο στ)	Τρίτοι	
Συγκατάθεση		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο η) ΔΕΕ, C-543/09, <i>Deutsche Telekom AG κατά Bundesrepublik Deutschland</i> , 5 Μαΐου 2011	Ορισμός και προϋποθέσεις της έγκυρης συγκατάθεσης	Σύσταση σχετικά με τα ιατρικά δεδομένα, άρθρο 6, καθώς και διάφορες μεταγενέστερες συστάσεις

Σημείωση: * Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή Υπουργών (2010), Σύσταση Rec(2010)13 προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προστασία του προσώπου έναντι της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο της κατάρτισης προφίλ (Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ), 23 Νοεμβρίου 2010.

2.1. Προσωπικά δεδομένα

Κύρια σημεία

- Προσωπικά είναι τα δεδομένα τα οποία αναφέρονται σε φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή τουλάχιστον μπορεί να εξακριβωθεί (υποκείμενο των δεδομένων).
- Ως πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί λογίζεται το πρόσωπο εκείνο για το οποίο είναι δυνατόν να αποκτηθούν με εύλογη προσπάθεια πρόσθετες πληροφορίες, οι οποίες επιτρέπουν τον προσδιορισμό του υποκειμένου των δεδομένων.
- Αυθεντικοποίηση είναι η διαδικασία με την οποία αποδεικνύεται ότι ένα συγκεκριμένο πρόσωπο είναι ο κάτοχος συγκεκριμένης ταυτότητας και/ή είναι εξουσιοδοτημένο να εκτελεί συγκεκριμένες ενέργειες.

- Υπάρχουν ειδικές κατηγορίες δεδομένων, τα λεγόμενα «ευαίσθητα δεδομένα», που απαριθμούνται στη Σύμβαση 108 και στην Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία απαιτούν αυξημένη προστασία και συνεπώς υπόκεινται σε ειδικό νομικό καθεστώς.
- Ανωνυμοποιημένα είναι τα δεδομένα τα οποία δεν περιέχουν πλέον κανένα στοιχείο, αναγνωριστικό της ταυτότητας του προσώπου. Ψευδωνυμοποιημένα είναι τα δεδομένα των οποίων τα αναγνωριστικά της ταυτότητας στοιχεία είναι κρυπτογραφημένα.
- Σε αντίθεση με τα ανωνυμοποιημένα δεδομένα, τα ψευδωνυμοποιημένα είναι προσωπικά δεδομένα.

2.1.1. Βασικές πτυχές της έννοιας των προσωπικών δεδομένων

Σύμφωνα με το **δίκαιο της ΕΕ** αλλά και με το **δίκαιο του ΣτΕ**, ο όρος «προσωπικά δεδομένα» σημαίνει κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί,⁴⁷ ήτοι κάθε πληροφορία σχετικά με φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι προδήλως σαφής ή δύναται να εξακριβωθεί με την απόκτηση πρόσθετων πληροφοριών.

Εάν τα δεδομένα που αναφέρονται στο πρόσωπο αυτό υφίστανται επεξεργασία, το πρόσωπο καλείται «υποκείμενο των δεδομένων».

Πρόσωπο

Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων είναι απόρροια του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Η έννοια της ιδιωτικής ζωής σχετίζεται με τον άνθρωπο. Ως εκ τούτου, τα φυσικά πρόσωπα είναι πρωτίστως οι δικαιούχοι της προστασίας. Σύμφωνα με τη γνώμη της ομάδας εργασίας του άρθρου 29, εξάλλου, μόνο τα *ζώντα πρόσωπα* χαίρουν προστασίας δυνάμει του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των δεδομένων.⁴⁸

47 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο α) και Σύμβαση 108, άρθρο 2 στοιχείο α).

48 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2007), *Γνώμη 4/2007 σχετικά με την έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*, WP 136, 20 Ιουνίου 2007, σ. 22.

Η νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με το άρθρο 8 ΕΣΔΑ καταδεικνύει ότι ενίοτε είναι δύσκολο να γίνει πλήρης διάκριση μεταξύ ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής.⁴⁹

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Amann κατά Ελβετίας*,⁵⁰ οι αρχές υπέκλεψαν μια τηλεφωνική κλήση που δέχθηκε ο προσφεύγων σχετική με την επαγγελματική του δραστηριότητα. Βάσει της κλήσης αυτής, κίνησαν έρευνα για τον προσφεύγοντα και του άνοιξαν φάκελο στα μητρώα εθνικής ασφάλειας. Παρότι η υποκλοπή της τηλεφωνικής κλήσης ήταν επαγγελματικής φύσεως, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η αποθήκευση δεδομένων για την εν λόγω κλήση αφορά την ιδιωτική ζωή του προσφεύγοντος. Σημείωσε ότι ο όρος «ιδιωτική ζωή» δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά, ιδίως με δεδομένο ότι ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής περιλαμβάνει το δικαίωμα σύναψης και ανάπτυξης σχέσεων με άλλους ανθρώπους. Εξάλλου, δεν υφίσταται κανένας λόγος αρχής ο οποίος να δικαιολογεί τον αποκλεισμό των επαγγελματικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από την έννοια της «ιδιωτικής ζωής». Αυτή η τόσο ευρεία ερμηνεία αντιστοιχεί σε αυτή της Σύμβασης 108. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε περαιτέρω ότι η παρέμβαση στη συγκεκριμένη υπόθεση δεν ήταν νόμιμη, δεδομένου ότι στο εσωτερικό δίκαιο δεν υπήρχαν ειδικές και λεπτομερείς διατάξεις σχετικά με τη συλλογή, την καταγραφή και την αποθήκευση πληροφοριών. Ως εκ τούτου, αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Εξάλλου, εάν η προστασία των δεδομένων καλύπτει και θέματα επαγγελματικής ζωής, είναι αμφίβολο κατά πόσον θα πρέπει να παρέχεται μόνο σε φυσικά πρόσωπα. Τα δικαιώματα της ΕΣΔΑ διασφαλίζονται όχι μόνο για τα φυσικά πρόσωπα, αλλά για κάθε πρόσωπο.

Υπάρχει νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με προσφυγές νομικών προσώπων για φερόμενες παραβιάσεις του δικαιώματος προστασίας έναντι της χρήσης των δεδομένων τους δυνάμει του άρθρου 8 ΕΣΔΑ. Ωστόσο, το Δικαστήριο τις εξέτασε υπό το πρίσμα του δικαιώματος σεβασμού της κατοικίας και της αλληλογραφίας, και όχι της ιδιωτικής ζωής:

49 Βλ. ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Rotaru κατά Ρουμανίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 28341/95, 4 Μαΐου 2000, σκέψη 43 και ΕΔΔΑ, *Niemietz κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 13710/88, 16 Δεκεμβρίου 1992, σκέψη 29.

50 ΕΔΔΑ, *Amann κατά Ελβετίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 27798/95, 16 Φεβρουαρίου 2000, σκέψη 65.

Παράδειγμα: Η υπόθεση *Bernh Larsen Holding AS και λοιποί κατά Νορβηγίας*⁵¹ αφορούσε προσφυγή τριών νορβηγικών εταιριών κατά απόφασης των φορολογικών αρχών, η οποία τις διέτασσε να παράσχουν στους ελεγκτές αντίγραφο του συνόλου των δεδομένων που φυλάσσονταν σε διακομιστή τον οποίον χρησιμοποιούσαν από κοινού και οι τρεις εταιρίες.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η εν λόγω υποχρέωση συνιστούσε παρέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της «κατοικίας» και της «αλληλογραφίας» των προσφευγουσών εταιριών κατά το άρθρο 8 ΕΣΔΑ. Διαπίστωσε, πάντως, ότι οι φορολογικές αρχές παρείχαν ουσιαστικά και επαρκή εχέγγυα κατά της κατάχρησης: οι προσφεύγουσες εταιρίες είχαν ειδοποιηθεί εγκαίρως, ήταν παρούσες και είχαν τη δυνατότητα να αναπτύξουν επιχειρήματα στη διάρκεια του επιτόπιου ελέγχου, το δε υλικό θα καταστρεφόταν μετά την ολοκλήρωση του φορολογικού ελέγχου. Υπό αυτές τις περιστάσεις, είχε επιτευχθεί ορθή ισορροπία ανάμεσα στο δικαίωμα σεβασμού της «κατοικίας» και της «αλληλογραφίας» των προσφευγουσών εταιριών και του συμφέροντός τους να προστατεύσουν την ιδιωτικότητα των εργαζομένων τους αφενός, και του δημοσίου συμφέροντος, που έγκειται στη διασφάλιση αποτελεσματικού φορολογικού ελέγχου αφετέρου. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8.

Σύμφωνα με τη **Σύμβαση 108**, η προστασία των δεδομένων αφορά μεν πρωτίστως την προστασία των φυσικών προσώπων, πλην όμως τα συμβαλλόμενα μέρη δύνανται να παράσχουν προστασία και σε νομικά πρόσωπα, όπως εταιρίες και ενώσεις προσώπων που συστήνονται δυνάμει του εθνικού τους δικαίου. Το **ενωσιακό δικαίο για την προστασία των δεδομένων** δεν καλύπτει γενικά την προστασία των νομικών προσώπων όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων που αναφέρονται σε αυτά. Ο εθνικός νομοθέτης ρυθμίζει ελεύθερα το συγκεκριμένο ζήτημα.⁵²

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Volker und Markus Schecke και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*,⁵³ το ΔΕΕ, αναφερόμενο στη δημοσίευση προσωπικών

51 ΕΔΔΑ, *Bernh Larsen Holding AS και λοιποί κατά Νορβηγίας*, προσφυγή αριθ. 24117/08, 14 Μαρτίου 2013. Βλ. πάντως και ΕΔΔΑ, *Liberty και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 58243/00, 1 Ιουλίου 2008.

52 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αιτιολογική σκέψη 24.

53 ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*, 9 Νοεμβρίου 2010, σκέψη 53.

δεδομένων των δικαιούχων γεωργικών ενισχύσεων, έκρινε ότι «τα νομικά πρόσωπα δεν μπορούν να επικαλούνται την κατά τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη προστασία έναντι μίας τέτοιας αναφοράς παρά μόνο στο μέτρο που η επωνυμία του νομικού προσώπου προσδιορίζει ένα ή περισσότερα φυσικά πρόσωπα. [...] σεβασμός του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή ενόψει της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ο οποίος αναγνωρίζεται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη, αφορά κάθε πληροφορία σχετικά με φυσικό πρόσωπο η ταυτότητα του οποίου είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί [...]».⁵⁴

Δυνατότητα εξακρίβωσης της ταυτότητας προσώπου

Σύμφωνα με το **δικαίο της ΕΕ** αλλά και με το **δικαίο του ΣΤΕ**, μια πληροφορία περιέχει δεδομένα που αφορούν πρόσωπο εάν:

- γνωστοποιείται η ταυτότητα του προσώπου στην πληροφορία αυτή ή
- εάν το πρόσωπο, παρότι δεν γνωστοποιείται η ταυτότητά του, περιγράφεται στην πληροφορία αυτή κατά τρόπο που καθίσταται δυνατή η εξακρίβωση της ταυτότητας του υποκειμένου των δεδομένων κατόπιν περαιτέρω έρευνας.

Και τα δύο αυτά είδη πληροφοριών προστατεύονται με τον ίδιο τρόπο δυνάμει του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των δεδομένων. Κατά πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, η έννοια των «προσωπικών δεδομένων» κατά την ΕΣΔΑ είναι η ίδια με αυτή της Σύμβασης 108, ιδίως ως προς τον όρο να αναφέρονται σε φυσικό πρόσωπο η ταυτότητα του οποίου είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί.⁵⁵

Οι νομικοί ορισμοί των προσωπικών δεδομένων δεν διευκρινίζουν περαιτέρω πότε θεωρείται ότι η ταυτότητα του προσώπου είναι γνωστή.⁵⁶ Προφανώς για την ταυτοποίηση του προσώπου απαιτούνται στοιχεία τα οποία να το περιγράφουν κατά τρόπο ο οποίος το καθιστά διακριτό από κάθε άλλο πρόσωπο και αναγνωρίσιμο. Το κατεξοχήν παράδειγμα τέτοιου στοιχείου περιγραφής είναι το όνομα

⁵⁴ Ό.α., σκέψη 52.

⁵⁵ Βλ. ΕΔΔΑ, *Amann κατά Ελβετίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 27798/95, 16 Φεβρουαρίου 2000, σκέψη 65 κ.α.

⁵⁶ Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Odièvre κατά Γαλλίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 42326/98, 13 Φεβρουαρίου 2003 και ΕΔΔΑ, *Godelli κατά Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 33783/09, 25 Σεπτεμβρίου 2012.

του προσώπου. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, άλλα αναγνωριστικά της ταυτότητας στοιχεία μπορεί να έχουν ανάλογες συνέπειες με το όνομα. Για δημόσια πρόσωπα, λόγου χάρη, δεν αποκλείεται να αρκεί η αναφορά στο αξίωμά τους, π.χ. Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Promusicae*,⁵⁷ το ΔΕΕ δήλωσε ότι «δεν αμφισβητείται ότι η ζητούμενη από την *Promusicae* γνωστοποίηση των ονομάτων και των διευθύνσεων ορισμένων χρηστών [συγκεκριμένης διαδικτυακής πλατφόρμας ανταλλαγής αρχείων] συνεπάγεται τη διάθεση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δηλαδή πληροφοριών για φυσικά πρόσωπα των οποίων η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 2 στοιχείο α) της οδηγίας 95/46 [...]. Αυτή η γνωστοποίηση πληροφοριών τις οποίες, κατά την *Promusicae*, έχει αποθηκεύσει η *Telefónica* –πράγμα το οποίο δεν αμφισβητεί η τελευταία– συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, υπό την έννοια του άρθρου 2 πρώτη περίπτωση της οδηγίας 2002/58, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 στοιχείο β) της οδηγίας 95/46».

Δεδομένου ότι υπάρχουν πολλές συνωνυμίες, για την εξακρίβωση της ταυτότητας του προσώπου μπορεί να χρειάζονται πρόσθετα αναγνωριστικά στοιχεία, με τα οποία διασφαλίζεται ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο δεν συγχέεται με κάποιο άλλο. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται συνήθως είναι η ημερομηνία και ο τόπος γέννησης. Εξάλλου, σε κάποιες χώρες έχουν καθιερωθεί προσωπικοί αριθμοί, ώστε να γίνεται καλύτερα η διάκριση μεταξύ των πολιτών. Στην εποχή της τεχνολογίας αυξάνεται η σημασία των βιομετρικών δεδομένων, όπως τα δακτυλικά αποτυπώματα, οι ψηφιακές φωτογραφίες ή η σάρωση της ίριδας, για την εξακρίβωση της ταυτότητας του προσώπου.

Για να έχει, πάντως, εφαρμογή το ευρωπαϊκό δίκαιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων, δεν είναι αναγκαίο να συντρέχει υψηλής ποιότητας ταυτοποίηση του υποκειμένου των δεδομένων. Αρκεί η ταυτότητα του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα να μπορεί να εξακριβωθεί. Η ταυτότητα του προσώπου θεωρείται ότι μπορεί να εξακριβωθεί εάν η πληροφορία περιέχει στοιχεία ταυτοποίησης μέσω των οποίων το πρόσωπο μπορεί να προσδιοριστεί, άμεσα ή έμμεσα.⁵⁸ Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 26 της Οδηγίας για την

57 ΔΕΕ, C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) κατά Telefónica de España SAU*, 29 Ιανουαρίου 2008, σκέψη 45.

58 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο α).

προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το κριτήριο είναι κατά πόσον είναι πιθανόν να υπάρχουν εύλογα μέσα εξακρίβωσης της ταυτότητας τα οποία θα χρησιμοποιηθούν από τους προβλέψιμους χρήστες της εν λόγω πληροφορίας, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι τρίτοι αποδέκτες (βλ. ενότητα 2.3.2).

Παράδειγμα: Οι δημοτικές αρχές αποφασίζουν να συλλέγουν δεδομένα για τα οχήματα που υπερβαίνουν το όριο ταχύτητας στους δρόμους της πόλης. Φωτογραφίζουν τα οχήματα, καταγράφοντας αυτόματα τον χρόνο και τον τόπο, και στη συνέχεια διαβιβάζουν τα δεδομένα στην αρμόδια αρχή, η οποία επιβάλλει πρόστιμο στους παραβάτες. Ένα υποκείμενο δεδομένων ασκεί προσφυγή, ισχυριζόμενο ότι δυνάμει της νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν υφίσταται νομική βάση για την εν λόγω συλλογή δεδομένων από τις δημοτικές αρχές. Οι δημοτικές αρχές υποστηρίζουν ότι δεν συλλέγουν προσωπικά δεδομένα. Κατ' αυτές, οι πινακίδες κυκλοφορίας είναι δεδομένα τα οποία αναφέρονται σε ανώνυμα πρόσωπα. Οι δημοτικές αρχές εκ του νόμου δεν έχουν πρόσβαση στο γενικό μητρώο οχημάτων, ώστε να εξακριβώνουν την ταυτότητα του κατόχου ή του οδηγού του οχήματος.

Το σκεπτικό αυτό δεν συνάδει με την αιτιολογική σκέψη 26 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Δεδομένου ότι σκοπός της συλλογής δεδομένων είναι σαφώς η εξακρίβωση της ταυτότητας των παραβατών και η επιβολή προστίμου, είναι αναμενόμενο να υπάρξει απόπειρα ταυτοποίησης. Παρότι οι δημοτικές αρχές δεν έχουν άμεσα στη διάθεσή τους μέσο εξακρίβωσης της ταυτότητας, θα διαβιβάσουν τα δεδομένα στην αρμόδια αρχή, την Τροχαία, η οποία διαθέτει τα μέσα. Στην αιτιολογική σκέψη 26 γίνεται επίσης ρητή αναφορά στο ενδεχόμενο να είναι προβλέψιμο να γίνει απόπειρα εξακρίβωσης της ταυτότητας του προσώπου από περαιτέρω αποδέκτες των δεδομένων, όχι μόνο από τον άμεσο χρήστη των δεδομένων. Υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 26, η ενέργεια των δημοτικών αρχών ισοδυναμεί με συλλογή δεδομένων προσώπων, η ταυτότητα των οποίων μπορεί να εξακριβωθεί και συνεπώς απαιτείται κάποια νομική βάση δυνάμει της νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Στο **δίκαιο του ΣτΕ**, η έννοια της δυνατότητας εξακρίβωσης της ταυτότητας του προσώπου γίνεται αντιληπτή με παρόμοιο τρόπο. Σύμφωνα με το

άρθρο 1 παράγραφος 2 της Σύστασης σχετικά με τα δεδομένα πληρωμών,⁵⁹ για παράδειγμα, η ταυτότητα του προσώπου θεωρείται ότι δεν μπορεί να εξακριβωθεί εάν για την εξακρίβωσή της απαιτείται μη εύλογος χρόνος, μη εύλογο κόστος ή μη εύλογο ανθρωπινό δυναμικό.

Αυθεντικοποίηση

Πρόκειται για διαδικασία με την οποία το πρόσωπο αποδεικνύει ότι είναι ο κάτοχος συγκεκριμένης ταυτότητας και/ή είναι εξουσιοδοτημένο να προβαίνει σε συγκεκριμένες ενέργειες, π.χ. να εισέρχεται σε ελεγχόμενη περιοχή ασφαλείας ή να κάνει ανάληψη μετρητών από τραπεζικό λογαριασμό. Η αυθεντικοποίηση μπορεί να γίνει με σύγκριση βιομετρικών δεδομένων, π.χ. της φωτογραφίας ή των δακτυλικών αποτυπωμάτων σε διαβατήριο με τα δεδομένα του προσώπου που εμφανίζεται, για παράδειγμα στον έλεγχο διαβατηρίων. Μπορεί επίσης να γίνει μέσω πληροφοριών οι οποίες κανονικά είναι γνωστές μόνο σε πρόσωπο με συγκεκριμένη ταυτότητα ή εξουσιοδότηση, όπως ο προσωπικός αναγνωριστικός αριθμός (PIN) ή ο κωδικός πρόσβασης, ή μέσω επίδειξης συγκεκριμένου αδειοδοτικού το οποίο κανονικά βρίσκεται στην αποκλειστική κατοχή προσώπου με συγκεκριμένη ταυτότητα ή εξουσιοδότηση, π.χ. κάρτας με μικροεπεξεργαστή ή κλειδιού χρηματοκιβωτίου. Εκτός από τους κωδικούς πρόσβασης ή τις κάρτες με μικροεπεξεργαστή, ενίοτε σε συνδυασμό με PIN, η ηλεκτρονική υπογραφή είναι ένα εξαιρετικά χρήσιμο μέσο για την εξακρίβωση και την επαλήθευση της ταυτότητας του προσώπου στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

Φύση των δεδομένων

Κάθε είδους πληροφορία μπορεί να είναι προσωπικό δεδομένο υπό τον όρο να αναφέρεται σε πρόσωπο.

Παράδειγμα: Η αξιολόγηση της απόδοσης του εργαζομένου από τον προϊστάμενό του, η οποία φυλάσσεται στον προσωπικό φάκελο του εργαζομένου, είναι προσωπικό δεδομένο που αναφέρεται στον εργαζόμενο, παρότι μπορεί να αντικατοπτρίζει απλώς, εν μέρει ή εν όλω, τις προσωπικές απόψεις του προϊστάμενου (π.χ. «ο εργαζόμενος δεν είναι αφοσιωμένος στη δουλειά

⁵⁹ ΣΤΕ, Επιτροπή Υπουργών (1990), Σύσταση Rec(90) 19 σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων που χρησιμοποιούνται για πληρωμές ή άλλες συναφείς συναλλαγές, 13 Σεπτεμβρίου 1990.

του») και όχι αδιαμφισβήτητα γεγονότα (π.χ. «ο εργαζόμενος απουσίασε από την εργασία του πέντε εβδομάδες τους τελευταίους έξι μήνες»).

Τα προσωπικά δεδομένα περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την ιδιωτική ζωή του προσώπου, καθώς και πληροφορίες σχετικά με την επαγγελματική ή τη δημόσια ζωή του.

Στην υπόθεση *Amann*,⁶⁰ σύμφωνα με την ερμηνεία του ΕΔΔΑ ο όρος «προσωπικά δεδομένα» δεν περιορίζεται σε ζητήματα της ιδιωτικής σφαίρας του προσώπου (βλ. ενότητα 2.1.1.). Αυτή η έννοια του όρου «προσωπικά δεδομένα» ασκεί επιρροή και στην Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα:

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Volker und Markus Schecke και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*,⁶¹ το ΔΕΕ δήλωσε ότι «δεν ασκεί, συναφώς, επιρροή το γεγονός ότι οι δημοσιοποιούμενες πληροφορίες αφορούν επαγγελματικές δραστηριότητες [...]. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε συναφώς, ως προς την ερμηνεία του άρθρου 8 της Σύμβασης, ότι ο όρος «ιδιωτική ζωή» δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά και ότι δεν υφίσταται κανένας λόγος αρχής για τον αποκλεισμό των επαγγελματικών δραστηριοτήτων [...] από την έννοια της ιδιωτικής ζωής».

Τα δεδομένα αναφέρονται σε πρόσωπο και όταν το περιεχόμενο της πληροφορίας αποκαλύπτει εμμέσως δεδομένα για το πρόσωπο. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν υπάρχει στενή συσχέτιση ανάμεσα σε αντικείμενο ή συμβάν αφενός (π.χ. κινητό τηλέφωνο, αυτοκίνητο, ατύχημα) και πρόσωπο αφετέρου (π.χ. ιδιοκτήτης, χρήστης, θύμα), οι πληροφορίες σχετικά με το αντικείμενο ή το συμβάν θα πρέπει επίσης να θεωρούνται προσωπικά δεδομένα.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Uzun κατά Γερμανίας*,⁶² ο προσφεύγων και ένας ακόμη άνδρας τέθηκαν υπό παρακολούθηση μέσω συσκευής με σύστημα παγκόσμιου εντοπισμού στίγματος (GPS) η οποία είχε τοποθετηθεί στο αυτοκίνητο του άλλου άνδρα, ως ύποπτοι συμμετοχής σε βομβιστικές επιθέσεις. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η επιτήρηση του

60 Βλ. ΕΔΔΑ, *Amann κατά Ελβετίας*, προσφυγή αριθ. 27798/95, 16 Φεβρουαρίου 2000, σκέψη 65.

61 Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*, 9 Νοεμβρίου 2010, σκέψη 59.

62 ΕΔΔΑ, *Uzun κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 35623/05, 2 Σεπτεμβρίου 2010.

προσφεύγοντος μέσω GPS ισοδυναμεί με παρέμβαση στην ιδιωτική του ζωή, η οποία προστατεύεται κατά το άρθρο 8 ΕΣΔΑ. Ωστόσο, η επιτήρηση μέσω GPS ήταν μέτρο σύλληψης, καθώς και αναλογικό προς τον θεμιτό στόχο της διερεύνησης μια υπόθεσης υπόπτων για απόπειρες ανθρωποκτονίας κατά συρροή και, ως εκ τούτου, ήταν αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Μορφή εμφάνισης των δεδομένων

Η μορφή με την οποία αποθηκεύονται ή χρησιμοποιούνται τα προσωπικά δεδομένα δεν ασκεί επιρροή στην εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων. Γραπτές ή προφορικές επικοινωνίες μπορεί να περιέχουν προσωπικά δεδομένα, όπως και εικόνες,⁶³ μη εξαιρουμένων των οπτικών⁶⁴ ή ηχητικών⁶⁵ καταγραφών από κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης (CCTV). Ηλεκτρονικά καταγεγραμμένες πληροφορίες, καθώς και πληροφορίες καταγεγραμμένες σε χαρτί, μπορεί να αποτελούν προσωπικά δεδομένα. Ακόμη και κυτταρικά δείγματα ανθρώπινου ιστού μπορεί να αποτελούν προσωπικά δεδομένα, αφού φέρουν καταγεγραμμένο το DNA του προσώπου.

2.1.2. Ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων

Σύμφωνα με το **δίκαιο της ΕΕ** αλλά και με το **δίκαιο του ΣτΕ**, υπάρχουν ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων τα οποία, εκ φύσεως, μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο το υποκείμενο των δεδομένων εάν υποστούν επεξεργασία και απαιτούν αυξημένο επίπεδο προστασίας. Ως εκ τούτου, η επεξεργασία αυτών των ειδικών κατηγοριών δεδομένων («ευαίσθητα δεδομένα») πρέπει να επιτρέπεται μόνο με ειδικές εγγυήσεις.

Όσον αφορά τον ορισμό των ευαίσθητων δεδομένων, τόσο στη **Σύμβαση 108** (άρθρο 6) όσο και στην **Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων** (άρθρο 8) απαριθμούνται οι ακόλουθες κατηγορίες:

63 ΕΔΔΑ, *Von Hannover κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 59320/00, 24 Ιουνίου 2004 και ΕΔΔΑ, *Sciaccia κατά Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 50774/99, 11 Ιανουαρίου 2005.

64 ΕΔΔΑ, *Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 44647/98, 28 Ιανουαρίου 2003 και ΕΔΔΑ, *Körke κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 420/07, 5 Οκτωβρίου 2010.

65 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αιτιολογικές σκέψεις 16 και 17. ΕΔΔΑ, *P.G. και J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 44787/98, 25 Σεπτεμβρίου 2001, σκέψεις 59 και 60 και ΕΔΔΑ, *Wisse κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 71611/01, 20 Δεκεμβρίου 2005.

- προσωπικά δεδομένα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνική καταγωγή
- προσωπικά δεδομένα που αποκαλύπτουν τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις και
- προσωπικά δεδομένα σχετικά με την υγεία και τη σεξουαλική ζωή.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Bodil Lindqvist*,⁶⁶ το ΔΕΕ δήλωσε ότι «η αναφορά του γεγονότος ότι ένα πρόσωπο τραυματίστηκε στο πόδι και τελεί σε μερική αναρρωτική άδεια συνιστά δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα σχετικό με την υγεία, κατά την έννοια του άρθρου 8 παράγραφος 1 της οδηγίας 95/46».

Η Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων απαριθμεί, πέραν αυτών των ευαίσθητων δεδομένων, τη «συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις», δεδομένου ότι πληροφορίες του είδους αυτού συνιστούν σοβαρή ένδειξη πολιτικών πεποιθήσεων ή φρονημάτων.

Η Σύμβαση 108 θεωρεί ως ευαίσθητα και τα προσωπικά δεδομένα που αφορούν ποινικές καταδίκες.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 7 της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, τα κράτη μέλη της ΕΕ «καθορίζουν τους όρους υπό τους οποίους επιτρέπεται η επεξεργασία του εθνικού αναγνωριστικού αριθμού ταυτότητας ή άλλων γενικότερων αναγνωριστικών της ταυτότητας στοιχείων».

2.1.3. Ανωνυμοποιημένα και ψευδωνυμοποιημένα δεδομένα

Σύμφωνα με την αρχή της περιορισμένης χρονικής διάρκειας διατήρησης των δεδομένων, η οποία περιέχεται τόσο στην Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, όσο και στη Σύμβαση 108 (βλ. κεφάλαιο 3 για εκτενέστερη ανάλυση), τα δεδομένα πρέπει να διατηρούνται «με μορφή που επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των προσώπων στα οποία αναφέρονται μόνο κατά τη διάρκεια περιόδου που δεν υπερβαίνει την απαιτούμενη για την επίτευξη των σκοπών για τους οποίους έχουν συλλεγεί ή για τους οποίους αργότερα

66 ΔΕΕ, C-5501, *Bodil Lindqvist*, 6 Νοεμβρίου 2003, σκέψη 51.

υφίστανται επεξεργασία».⁶⁷ Ως εκ τούτου, εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας επιθυμεί να αποθηκεύσει τα δεδομένα και μετά την παρέλευση της περιόδου κατά την οποία εξυπηρετούν τον αρχικό τους σκοπό, θα πρέπει να τα ανωνυμοποιήσει.

Ανωνυμοποιημένα δεδομένα

Τα δεδομένα ανωνυμοποιούνται όταν από σύνολο προσωπικών δεδομένων διαγράφονται όλα τα αναγνωριστικά της ταυτότητας στοιχεία. Στις πληροφορίες δεν πρέπει να απομένει κανένα στοιχείο το οποίο θα μπορούσε, με εύλογη προσπάθεια, να συμβάλει στην εξακρίβωση της ταυτότητας του προσώπου στο οποίο αναφέρονται.⁶⁸ Όταν τα δεδομένα ανωνυμοποιούνται επιτυχώς, παύουν να είναι προσωπικά δεδομένα.

Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η Σύμβαση 108 παρέχουν τη δυνατότητα να φυλάσσονται τα προσωπικά δεδομένα σε μη ανωνυμοποιημένη μορφή για ιστορικούς, στατιστικούς ή επιστημονικούς σκοπούς ακόμη και αφού πάψουν να εξυπηρετούν πλέον τον αρχικό τους σκοπό, υπό τον όρο ότι παρέχονται οι δέουσες εγγυήσεις έναντι καταχρηστικών ενεργειών.⁶⁹

Ψευδωνυμοποιημένα δεδομένα

Τα προσωπικά δεδομένα περιέχουν αναγνωριστικά της ταυτότητας στοιχεία, όπως όνομα, ημερομηνία γέννησης, φύλο και διεύθυνση. Όταν ψευδωνυμοποιούνται, τα αναγνωριστικά της ταυτότητας στοιχεία αντικαθίστανται από ένα ψευδώνυμο. Η ψευδωνυμοποίηση επιτυγχάνεται, για παράδειγμα, με κρυπτογράφηση των αναγνωριστικών της ταυτότητας στοιχείων που περιέχουν τα προσωπικά δεδομένα.

Τα ψευδωνυμοποιημένα δεδομένα δεν ορίζονται ρητώς στη της Σύμβαση 108 ούτε στην Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Παρά ταύτα, η εξηγηματική έκθεση της Σύμβασης 108 αναφέρει στο άρθρο 42 ότι «η απαίτηση [...] όσον αφορά τα χρονικά όρια αποθήκευσης των δεδομένων στην ονομαστική τους μορφή δεν σημαίνει ότι τα δεδομένα, μετά την άρροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος, πρέπει να διαχωρίζονται αμετάκλητα από το όνομα του

67 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε) και Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο ε).

68 Ό.α., αιτιολογική σκέψη 26.

69 Ό.α., άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε) και Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο ε).

προσώπου στο οποίο αναφέρονται, σημαίνει απλώς ότι δεν θα πρέπει να είναι δυνατή η άμεση συσχέτιση των δεδομένων με τα αναγνωριστικά της ταυτότητας στοιχεία». Αυτό μπορεί να επιτευχθεί εάν τα δεδομένα ψευδωνυμοποιηθούν. Όποιος δεν κατέχει το κλειδί αποκρυπτογράφησης, μπορεί να προσδιορίσει την ταυτότητα των ψευδωνυμοποιημένων δεδομένων με δυσκολία. Ο σύνδεσμος με την ταυτότητα εξακολουθεί να υπάρχει με τη μορφή ψευδωνύμου συν το κλειδί αποκρυπτογράφησης. Η εξακρίβωση της ταυτότητας είναι εύκολα δυνατή για όσους έχουν δικαίωμα χρήσης του κλειδιού αποκρυπτογράφησης. Πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα μέτρα προστασίας έναντι της χρήσης των κλειδιών αποκρυπτογράφησης από πρόσωπα τα οποία δεν διαθέτουν τη σχετική άδεια.

Δεδομένου ότι η η ψευδωνυμοποίηση είναι ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία για να επιτύχει κανείς προστασία των προσωπικών δεδομένων σε μεγάλη κλίμακα, ιδίως σε περιπτώσεις στις οποίες δεν είναι δυνατόν να αποφευχθεί παντελώς η χρήση προσωπικών δεδομένων, είναι σκόπιμο να επεξηγηθεί εκτενέστερα η λογική και οι συνέπειες της ψευδωνυμοποίησης.

Παράδειγμα: Η πρόταση «Ο Charles Spencer, γεννηθείς στις 3 Απριλίου 1967, είναι πατέρας τεσσάρων τέκνων, δύο αγοριών και δύο κοριτσιών» μπορεί π.χ. να καταστεί ψευδώνυμη ως εξής:

«Ο C.S. 1967 είναι πατέρας τεσσάρων τέκνων, δύο αγοριών και δύο κοριτσιών» ή

«Ο 324 είναι πατέρας τεσσάρων τέκνων, δύο αγοριών και δύο κοριτσιών» ή

«Ο YESz3201 είναι πατέρας τεσσάρων τέκνων, δύο αγοριών και δύο κοριτσιών».

Οι χρήστες που έχουν πρόσβαση στα ψευδώνυμα δεδομένα θα αδυνατούν να εξακριβώσουν την ταυτότητα του «Charles Spencer, γεννηθέντος στις 3 Απριλίου 1967» με βάση το «324» ή το «YESz3201». Ως εκ τούτου, τα ψευδώνυμα δεδομένα είναι κατά κανόνα ασφαλέστερα έναντι καταχρηστικών ενεργειών.

Το πρώτο παράδειγμα, πάντως, είναι λιγότερο ασφαλές. Εάν η πρόταση «Ο C.S. 1967 είναι πατέρας τεσσάρων τέκνων, δύο αγοριών και δύο κοριτσιών» χρησιμοποιηθεί στο μικρό χωριουδάκι στο οποίο κατοικεί ο Charles Spencer, μάλλον

θα τον αναγνωρίσουν αμέσως. Η μέθοδος ψευδωνυμοποίησης επηρεάζει την αποτελεσματικότητα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Προσωπικά δεδομένα με κρυπτογραφημένα αναγνωριστικά της ταυτότητας στοιχεία χρησιμοποιούνται σε πολλές περιπτώσεις ως μέσο διατήρησης της μυστικότητας της ταυτότητας του προσώπου. Η μέθοδος αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη σε περιπτώσεις στις οποίες ο υπεύθυνος επεξεργασίας θέλει να είναι βέβαιος ότι τα δεδομένα αφορούν τα ίδια υποκείμενα δεδομένων αλλά δεν απαιτεί, ούτε χρειάζεται, να γνωρίζει την πραγματική τους ταυτότητα. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, όταν ένας ερευνητής μελετά την εξέλιξη μιας νόσου σε ασθενείς η ταυτότητα των οποίων δεν είναι γνωστή παρά μόνο στο νοσοκομείο στο οποίο νοσηλεύονται, από το οποίο ο ερευνητής λαμβάνει τα ψευδώνυμα ιστορικά τους. Ως εκ τούτου, η ψευδωνυμοποίηση είναι ένα πανίσχυρο όπλο στη φαρέτρα των φιλικών στην προστασία της ιδιωτικότητας τεχνολογιών. Μπορεί επίσης να λειτουργήσει ως σημαντικό στοιχείο για την υλοποίηση φιλικού στην ιδιωτικότητα σχεδιασμού. Αυτό σημαίνει την ενσωμάτωση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων ήδη «στον ιστό» των συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων.

2.2. Επεξεργασία δεδομένων

Κύρια σημεία

- Με τον όρο «επεξεργασία» νοείται κυρίως η αυτοματοποιημένη επεξεργασία.
- Βάσει του δικαίου της ΕΕ, η «επεξεργασία» αναφέρεται και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία, δηλαδή αυτή που πραγματοποιείται σε δομημένα αρχεία.
- Βάσει του δικαίου του ΣτΕ, η έννοια της «επεξεργασίας» μπορεί να διευρυνθεί στο εσωτερικό δίκαιο ώστε να περιλαμβάνει και τη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία.

Η προστασία των δεδομένων δυνάμει της Σύμβασης 108 και της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων επικεντρώνεται κυρίως στην αυτοματοποιημένη επεξεργασία των δεδομένων.

Σύμφωνα με το **δίκαιο του ΣτΕ**, στον ορισμό της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας αναγνωρίζεται πάντως ότι δεν αποκλείεται να απαιτούνται ορισμένα μη αυτοματοποιημένα στάδια μεταξύ των αυτοματοποιημένων ενεργειών. Κατά παρόμοιο τρόπο, σύμφωνα με το **δίκαιο της ΕΕ**, η αυτοματοποιημένη επεξεργασία

δεδομένων ορίζεται ως «σειρά εργασιών που πραγματοποιούνται εν όλω ή εν μέρει με αυτοματοποιημένες διαδικασίες».⁷⁰

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Bodil Lindqvist*,⁷¹ το ΔΕΕ έκρινε ότι:

«η εργασία που συνίσταται στην αναφορά, επί ιστοσελίδας του διαδικτύου, σε διάφορα πρόσωπα και στον προσδιορισμό τους είτε με το όνομά τους είτε με άλλα μέσα, για παράδειγμα με τον αριθμό τηλεφώνου τους ή με στοιχεία σχετικά με τις συνθήκες εργασίας τους και τις ασχολίες τους κατά τον ελεύθερο χρόνο, συνιστά 'αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα', κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1 της οδηγίας 95/46».

Η διά χειρός επεξεργασία δεδομένων επίσης απαιτεί προστασία.

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο του **δικαίου της ΕΕ** επ' ουδενί περιορίζεται στην αυτοματοποιημένη επεξεργασία των δεδομένων. Δυνάμει του ενωσιακού δικαίου, η προστασία των δεδομένων εφαρμόζεται στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων διά χειρός σε σύστημα αρχειοθέτησης, δηλαδή σε έγχαρτο, ειδικά δομημένο, αρχείο.⁷² Ο λόγος για τον οποίο διευρύνεται η προστασία των δεδομένων είναι ότι:

- τα έγχαρτα αρχεία μπορούν να δομηθούν κατά τρόπο ο οποίος καθιστά γρήγορη και εύκολη την εύρεση των πληροφοριών και
- η αποθήκευση προσωπικών δεδομένων σε δομημένα έγχαρτα αρχεία διευκολύνει την παράκαμψη των περιορισμών που θεσπίζει ο νόμος για την αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων.⁷³

Στο πλαίσιο του **δικαίου του ΣτΕ**, η Σύμβαση 108 ρυθμίζει πρωτίστως την επεξεργασία των δεδομένων σε αυτοματοποιημένα αρχεία δεδομένων.⁷⁴ Προβλέπει επίσης, όμως, τη δυνατότητα διεύρυνσης της προστασίας στη μη αυτοματοποι-

70 Σύμβαση 108, άρθρο 2 στοιχείο γ) και οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο β) και άρθρο 3 παράγραφος 1.

71 ΔΕΕ, C-101/01, *Bodil Lindqvist*, 6 Νοεμβρίου 2003, σκέψη 27.

72 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 3 παράγραφος 1.

73 Ό.α., αιτιολογική σκέψη 27.

74 Σύμβαση 108, άρθρο 2 παράγραφος β).

ημένη επεξεργασία δυνάμει του εσωτερικού δικαίου. Πολλά συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση 108 αξιοποίησαν τη δυνατότητα αυτή και υπέβαλαν τις σχετικές δηλώσεις στον Γενικό Γραμματέα του ΣτΕ.⁷⁵ Η διεύρυνση της προστασίας των δεδομένων στο πλαίσιο τέτοιας δήλωσης πρέπει να αφορά κάθε είδους διά χειρός επεξεργασία και δεν μπορεί να περιορίζεται στα δομημένα αρχεία.⁷⁶

Όσον αφορά τη φύση των εργασιών επεξεργασίας που περιλαμβάνει η έννοια της επεξεργασίας, το φάσμα είναι ευρύτατο τόσο στο πλαίσιο του **δικαίου της ΕΕ** όσο και στο πλαίσιο του **δικαίου του ΣτΕ**: «νοείται ως [...] ‘επεξεργασία προσωπικών δεδομένων’ κάθε εργασία [...] όπως η συλλογή, η καταχώρηση, η οργάνωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η τροποποίηση, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η ανακοίνωση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η εναρμόνιση ή ο συνδυασμός, καθώς και το κλείδωμα, η διαγραφή ή η καταστροφή»⁷⁷ που εφαρμόζεται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Ο όρος «επεξεργασία» περιλαμβάνει επίσης και εργασίες στο πλαίσιο των οποίων τα δεδομένα παύουν να τελούν υπό την ευθύνη συγκεκριμένου υπευθύνου επεξεργασίας και περνούν στην ευθύνη άλλου υπευθύνου επεξεργασίας.

Παράδειγμα: Οι εργοδότες συλλέγουν και επεξεργάζονται δεδομένα που αφορούν τους εργαζομένους τους, μεταξύ άλλων και πληροφορίες σχετικά με τις αποδοχές τους. Η νομική βάση που καθιστά νόμιμη την ενέργεια αυτή είναι η σύμβαση εργασίας.

Οι εργοδότες θα κληθούν να διαβιβάσουν τα δεδομένα σχετικά με τις αποδοχές του προσωπικού τους στις φορολογικές αρχές. Αυτή η διαβίβαση δεδομένων επίσης συνιστά «επεξεργασία» κατά την έννοια του όρου στη Σύμβαση 108 και στην Οδηγία. Ωστόσο, η νομική βάση για την εν λόγω διαβίβαση δεν είναι η σύμβαση εργασίας. Απαιτείται πρόσθετη νομική βάση για τις εργασίες επεξεργασίας που έχουν ως αποτέλεσμα τη διαβίβαση των μισθολογικών δεδομένων από τον εργοδότη προς τις φορολογικές αρχές. Η εν λόγω νομική βάση περιέχεται συνήθως στις διατάξεις της εθνικής φορολογικής νομοθεσίας. Ελλείψει τέτοιων διατάξεων, η διαβίβαση των δεδομένων θα συνιστούσε παράνομη επεξεργασία.

75 Βλ. τις δηλώσεις που υποβλήθηκαν δυνάμει της Σύμβασης 108, άρθρο 3 παράγραφος 2 στοιχείο γ).

76 Βλ. τη διατύπωση της Σύμβασης 108, άρθρο 3 παράγραφος 2.

77 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο β). Ομοίως, βλ. επίσης Σύμβαση 108, άρθρο 2 στοιχείο γ).

2.3. Χρήστες των προσωπικών δεδομένων

Κύρια σημεία

- Όποιος λαμβάνει την απόφαση να επεξεργαστεί προσωπικά δεδομένα τρίτων ορίζεται ως «υπεύθυνος επεξεργασίας» βάσει του δικαίου για την προστασία των δεδομένων. Εάν η απόφαση λαμβάνεται από κοινού από περισσότερα του ενός πρόσωπα, μπορούν να είναι «από κοινού υπεύθυνοι επεξεργασίας».
- Ο «εκτελών την επεξεργασία» είναι αυτοτελής νομική οντότητα η οποία επεξεργάζεται τα προσωπικά δεδομένα για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας.
- Ο εκτελών την επεξεργασία καθίσταται υπεύθυνος επεξεργασίας εάν χρησιμοποιεί τα δεδομένα για δικούς του σκοπούς, χωρίς να εκτελεί τις εντολές του υπεύθυνου επεξεργασίας.
- Κάθε πρόσωπο το οποίο λαμβάνει δεδομένα από υπεύθυνο επεξεργασίας ορίζεται ως «αποδέκτης».
- «Τρίτος» είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο δεν ενεργεί κατ' εντολή του υπεύθυνου επεξεργασίας (και δεν είναι το υποκείμενο των δεδομένων).
- «Τρίτος αποδέκτης» είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο νομικά διακριτό από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, το οποίο όμως λαμβάνει προσωπικά δεδομένα από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

2.3.1. Υπεύθυνοι επεξεργασίας και εκτελούντες την επεξεργασία

Η σημαντικότερη συνέπεια που απορρέει από την ιδιότητα του υπεύθυνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία είναι η νομική ευθύνη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που προβλέπονται από το δίκαιο για την προστασία των δεδομένων. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω θέσεις καταλαμβάνονται μόνον από πρόσωπα στα οποία μπορούν να καταλογιστούν ευθύνες βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας. Στον ιδιωτικό τομέα, συνήθως πρόκειται για φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ενώ στον δημόσιο τομέα συνήθως πρόκειται για αρχή. Άλλες οντότητες, όπως φορείς ή όργανα χωρίς νομική προσωπικότητα, μπορούν να ενεργούν ως υπεύθυνοι επεξεργασίας ή εκτελούντες την επεξεργασία μόνο στις περιπτώσεις που αυτό προβλέπεται από ειδικές νομικές διατάξεις.

Παράδειγμα: Έστω ότι το τμήμα προώθησης πωλήσεων της εταιρίας 'Ηλιος' προτίθεται να επεξεργαστεί δεδομένα για μια έρευνα αγοράς. Στην προκειμένη περίπτωση υπεύθυνος επεξεργασίας θα είναι η εταιρία 'Ηλιος' και όχι το τμήμα προώθησης πωλήσεων. Το τμήμα προώθησης πωλήσεων δεν μπορεί να είναι υπεύθυνος επεξεργασίας, διότι δεν έχει διακριτή νομική υπόσταση.

Σε ομίλους εταιριών, η μητρική εταιρία και κάθε συνδεδεμένη με αυτήν εταιρία μέλος του ομίλου, δεδομένου ότι είναι αυτοτελή νομικά πρόσωπα, λογίζονται η καθεμιά χωριστά ως υπεύθυνος επεξεργασίας ή εκτελών την επεξεργασία. Ως συνέπεια της διακριτής νομικής τους υπόστασης, απαιτείται ειδική νομική βάση για τη διαβίβαση δεδομένων μεταξύ των μελών του ομίλου. Δεν υφίσταται προνομιακή ρύθμιση η οποία να επιτρέπει την ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων μεταξύ αυτοτελών νομικών προσώπων τα οποία ανήκουν σε όμιλο εταιριών.

Εν προκειμένω πρέπει να γίνει αναφορά στον ρόλο των ιδιωτών. Σύμφωνα με το **δίκαιο της ΕΕ**, οι ιδιώτες οι οποίοι επεξεργάζονται δεδομένα τα οποία αναφέρονται σε τρίτους στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων, δεν θεωρούνται δηλαδή υπεύθυνοι επεξεργασίας.⁷⁸

Σύμφωνα, πάντως, με τη νομολογία, οι κανόνες για την προστασία των δεδομένων ισχύουν παρά ταύτα όταν ιδιώτης, χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο, δημοσιεύει δεδομένα τα οποία αναφέρονται σε τρίτους.

Παράδειγμα: Το ΔΕΕ στην υπόθεση *Bodil Lindqvist*⁷⁹ έκρινε ότι:

«η εργασία που συνίσταται στην αναφορά, επί ιστοσελίδας του διαδικτύου, σε διάφορα πρόσωπα και στον προσδιορισμό τους είτε με το όνομά τους είτε με άλλα μέσα [...] συνιστά 'αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα', κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1 της οδηγίας 95/46».⁸⁰

Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με τον τρόπο αυτό δεν εμπίπτει στην άσκηση αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων, στις

78 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αιτιολογική σκέψη 12 και άρθρο 3 παράγραφος 2 τελευταία περίπτωση.

79 ΔΕΕ, C-101/01, *Bodil Lindqvist*, 6 Νοεμβρίου 2003.

80 Ό.α., σκέψη 27.

οποίες δεν έχει εφαρμογή η οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αφού αυτή η εξαίρεση «πρέπει [...] να ερμηνευθεί ότι αφορά αποκλειστικά τις δραστηριότητες οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των ιδιωτών, πράγμα το οποίο προδήλως δεν ισχύει για την περίπτωση της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία συνίσταται στη δημοσίευσή τους στο διαδίκτυο όπου αποκτά πρόσβαση στα δεδομένα αυτά απροσδιόριστος αριθμός προσώπων».⁸¹

Υπεύθυνος επεξεργασίας

Βάσει του **δικαίου της ΕΕ**, ως υπεύθυνος επεξεργασίας ορίζεται το πρόσωπο το οποίο «μόνο ή από κοινού με άλλους καθορίζει τους στόχους και τον τρόπο της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».⁸² Η απόφαση του υπεύθυνου επεξεργασίας ορίζει γιατί και πώς θα γίνεται η επεξεργασία των δεδομένων. Βάσει του **δικαίου του ΣΤΕ**, στον ορισμό του «υπεύθυνου επεξεργασίας» αναφέρεται επιπρόσθετα ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας αποφασίζει ποιες κατηγορίες προσωπικών δεδομένων θα αποθηκεύονται.⁸³

Η Σύμβαση 108, στον ορισμό του «υπεύθυνου επεξεργασίας», αναφέρεται σε μία ακόμη πτυχή της ιδιότητάς του η οποία απαιτείται να λαμβάνεται υπόψη. Ο ορισμός αυτός αναφέρεται στο ζήτημα των προσώπων τα οποία μπορούν σύννομα να επεξεργαστούν συγκεκριμένα δεδομένα για συγκεκριμένο σκοπό. Παρά ταύτα, όταν αναζητείται ο υπεύθυνος επεξεργασίας για να λογοδοτήσει για εικαζόμενη παράνομη επεξεργασία, υπεύθυνος επεξεργασίας θα θεωρείται το πρόσωπο ή η οντότητα, π.χ. εταιρία ή αρχή, που έλαβε την απόφαση για την επεξεργασία των δεδομένων, ασχέτως αν είχε από τον νόμο το δικαίωμα να το πράξει.⁸⁴ Ως εκ τούτου, τα αιτήματα διαγραφής πρέπει να απευθύνονται πάντα στον «πραγματικό» υπεύθυνο επεξεργασίας.

Από κοινού υπεύθυνοι επεξεργασίας

Σύμφωνα με τον ορισμό του «υπεύθυνου επεξεργασίας» στην Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δεν αποκλείεται ως υπεύθυνοι

81 Ό.α., σκέψη 47.

82 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο δ).

83 Σύμβαση 108, άρθρο 2 στοιχείο δ).

84 Βλ. επίσης Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2010), *Γνώμη 1/2010 σχετικά με τις έννοιες του «υπευθύνου της επεξεργασίας» και του «εκτελούντος την επεξεργασία»*, WP 169, Βρυξέλλες, 16 Φεβρουαρίου 2010, σ. 15.

επεξεργασίας να ενεργούν περισσότερα του ενός αυτοτελή νομικά πρόσωπα, από κοινού μεταξύ τους ή με άλλους. Αυτό σημαίνει ότι αποφασίζουν από κοινού να επεξεργάζονται δεδομένα για έναν κοινό σκοπό.⁸⁵ Από νομικής άποψης, πάντως, αυτό είναι δυνατό μόνο στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες ειδική νομική βάση προβλέπει την από κοινού επεξεργασία των δεδομένων για έναν κοινό σκοπό.

Παράδειγμα: Χαρακτηριστικό παράδειγμα από κοινού ευθύνης της επεξεργασίας είναι μια βάση δεδομένων την οποία διαχειρίζονται από κοινού διάφορα πιστωτικά ιδρύματα με στοιχεία των υπερήμερων πελατών τους. Κάθε φορά που κάποιος πελάτης ζητά δάνειο από τράπεζα η οποία είναι ένας εκ των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας, οι τράπεζες ελέγχουν τη βάση δεδομένων για να τη βοηθήσουν να λάβει εμπεριστατωμένη απόφαση σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα του πελάτη.

Οι διατάξεις δεν αναφέρουν ρητά κατά πόσον απαιτείται ο κοινός σκοπός να είναι ίδιος για κάθε υπεύθυνο επεξεργασίας ή αρκεί να υπάρχει απλώς μερική επικάλυψη των σκοπών. Μέχρι στιγμής, πάντως, δεν υπάρχει συναφής νομολογία σε ευρωπαϊκό επίπεδο ούτε έχουν διευκρινιστεί οι συνέπειες όσον αφορά την αστική ευθύνη. Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 υπεραμύνεται μιας ευρύτερης ερμηνείας της έννοιας των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας, ούτως ώστε να υπάρχει ένα περιθώριο ευελιξίας κατά την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας των τρεχουσών συνθηκών της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.⁸⁶ Η θέση της ομάδας εργασίας αποτυπώνεται με σαφήνεια στην υπόθεση της Εταιρίας Παγκόσμιων Διατραπεζικών Χρηματοπιστωτικών Τηλεπικοινωνιών (SWIFT).

Παράδειγμα: Στη λεγόμενη υπόθεση SWIFT, τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα χρησιμοποιούσαν την SWIFT, αρχικά ως εκτελούντα την επεξεργασία, για τη διαβίβαση δεδομένων τραπεζικών συναλλαγών. Η SWIFT αποκάλυψε τα εν λόγω δεδομένα τραπεζικών συναλλαγών, τα οποία ήταν αποθηκευμένα σε κέντρο υπολογιστικών υπηρεσιών στις ΗΠΑ, στο υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ χωρίς τη ρητή εντολή να το πράξει από τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα που την χρησιμοποιούσαν. Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 κλήθηκε να εκτιμήσει το σύννομο των ενεργειών αυτών και κατέληξε στο

85 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο δ).

86 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2010), *Γνώμη 1/2010 σχετικά με τις έννοιες του «υπευθύνου της επεξεργασίας» και του «εκτελούντος την επεξεργασία»*, WP 169, Βρυξέλλες, 16 Φεβρουαρίου 2010, σ. 19.

συμπέρασμα ότι τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα που χρησιμοποιούσαν την SWIFT, όπως και η ίδια η SWIFT, έπρεπε να θεωρηθούν από κοινού υπεύθυνοι έναντι των ευρωπαίων πελατών τους για την αποκάλυψη των δεδομένων τους στις αρχές των ΗΠΑ.⁸⁷ Η SWIFT, αποφασίζοντας να διαβιβάσει τα δεδομένα, ανέλαβε –παράνομα– το ρόλο του υπευθύνου επεξεργασίας. Τα τραπεζικά ιδρύματα προφανώς αθέτησαν την υποχρέωσή τους να ασκούν εποπτεία στον εκτελούντα την επεξεργασία και, συνεπώς, δεν ήταν δυνατόν να απαλλαγούν πλήρως από την ευθύνη τους ως υπεύθυνοι επεξεργασίας. Η κατάσταση αυτή έχει ως αποτέλεσμα τον νομικό χαρακτηρισμό ως από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας.

Εκτελών την επεξεργασία

Βάσει του **δικαίου της ΕΕ**, ο εκτελών την επεξεργασία είναι το πρόσωπο που επεξεργάζεται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας.⁸⁸ Οι δραστηριότητες που ανατίθενται στον εκτελούντα την επεξεργασία μπορεί να περιορίζονται σε ένα πολύ συγκεκριμένο καθήκον ή πλαίσιο ή να είναι αρκετά γενικές και εκτενείς.

Βάσει του **δικαίου του ΣτΕ**, η έννοια του εκτελούντα την επεξεργασία είναι ταυτόσημη με αυτήν του ενωσιακού δικαίου.

Οι εκτελούντες την επεξεργασία, πέραν της επεξεργασίας δεδομένων που εκτελούν για λογαριασμό τρίτων, είναι και υπεύθυνοι επεξεργασίας δεδομένων σε σχέση με τις επεξεργασίες που εκτελούν για τους δικούς τους σκοπούς, π.χ. τη διαχείριση των εργαζομένων, των πωλήσεων και των λογιστικών τους.

Παράδειγμα: Η εταιρία Eveready ειδικεύεται στην επεξεργασία δεδομένων για τη διαχείριση δεδομένων ανθρώπινου δυναμικού άλλων εταιριών. Υπό την ιδιότητα αυτή, η Eveready είναι εκτελών την επεξεργασία.

Όταν, όμως, η Eveready επεξεργάζεται τα δεδομένα των δικών της υπαλλήλων, είναι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας των δεδομένων αυτών με σκοπό να εκπληρώσει τις εργοδοτικές της υποχρεώσεις.

87 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2006), *Γνώμη 10/2006 σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Εταιρία Παγκόσμιων Διατραπεζικών Χρηματοπιστωτικών Τηλεπικοινωνιών (SWIFT)*, WP 128, Βρυξέλλες, 22 Νοεμβρίου 2006.

88 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο ε).

Η σχέση μεταξύ υπευθύνου επεξεργασίας και εκτελούντος την επεξεργασία

Όπως είδαμε και στον ορισμό, υπεύθυνος επεξεργασίας είναι το πρόσωπο που καθορίζει τους σκοπούς και τα μέσα της επεξεργασίας.

Παράδειγμα: Ο διευθυντής της εταιρίας Ήλιος αποφασίζει να αναθέσει στην εταιρία Σελήνη, που ειδικεύεται στην ανάλυση αγοράς, τη διεξαγωγή ανάλυσης αγοράς των δεδομένων των πελατών της Ήλιος. Παρότι το καθήκον του καθορισμού των μέσων επεξεργασίας ανατίθεται στην εταιρία Σελήνη, η εταιρία Ήλιος παραμένει υπεύθυνος επεξεργασίας, η δε Σελήνη είναι αποκλειστικά και μόνο ο εκτελών την επεξεργασία αφού, βάσει της σύμβασης, η Σελήνη δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα των πελατών της Ήλιος παρά μόνον για τους σκοπούς που καθορίζει η Ήλιος.

Ακόμη και όταν η αρμοδιότητα καθορισμού των μέσων επεξεργασίας ανατίθεται στον εκτελούντα την επεξεργασία, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να διατηρεί τη δυνατότητα να παρεμβαίνει στις αποφάσεις του σχετικά με τα μέσα επεξεργασίας. Η γενική ευθύνη συνεχίζει να βαρύνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας, ο οποίος οφείλει να ασκεί εποπτεία στους εκτελούντες την επεξεργασία ώστε να διασφαλίζει ότι οι αποφάσεις τους συμμορφώνονται με τους κανόνες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Ως εκ τούτου, σύμβαση η οποία απαγορεύει στον υπεύθυνο επεξεργασίας να παρεμβαίνει στις αποφάσεις του εκτελούντος την επεξεργασία θα μπορούσε να εκληφθεί ως σύμβαση από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας, με τη νομική ευθύνη της επεξεργασίας να βαρύνει αμφότερα τα μέρη.

Εξάλλου, εάν ο εκτελών την επεξεργασία δεν τηρεί τους περιορισμούς που έχει θέσει ο υπεύθυνος επεξεργασίας όσον αφορά τη χρήση των δεδομένων, ο εκτελών την επεξεργασία καθίσταται υπεύθυνος επεξεργασίας, τουλάχιστον στο μέτρο που παρέβη τις εντολές του υπευθύνου επεξεργασίας. Η συνέπεια θα είναι, κατά πάσα πιθανότητα, η μετατροπή του εκτελούντος την επεξεργασία σε υπεύθυνο επεξεργασίας ο οποίος ενεργεί παράνομα. Από την άλλη, ο αρχικός υπεύθυνος επεξεργασίας θα κληθεί να δώσει εξηγήσεις για το πώς κατέστη δυνατόν ο εκτελών την επεξεργασία να παραβεί τις εντολές του. Σε τέτοιες περιπτώσεις, μάλιστα, η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 συνήθως τεκμαίρει από κοινού ευθύνη επεξεργασίας, δεδομένου ότι έτσι προστατεύονται με τον βέλτιστο

δυνατό τρόπο τα συμφέροντα των υποκειμένων των δεδομένων.⁸⁹ Μια σημαντική συνέπεια των από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας είναι η από κοινού και εις ολόκληρον ευθύνη τους προς αποζημίωση, που παρέχει στα υποκείμενα των δεδομένων ευρύτερο φάσμα ένδικης προστασίας.

Δεν αποκλείεται επίσης να εγείρεται ζήτημα επιμερισμού της ευθύνης, όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι μια μικρή επιχείρηση και ο εκτελών την επεξεργασία είναι μια μεγάλη εταιρία μετοχών, ικανή να υπαγορεύει τους όρους με τους οποίους παρέχει τις υπηρεσίες της. Σε μια τέτοια περίπτωση, πάντως, η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 υποστηρίζει ότι δεν θα πρέπει να μειώνεται το μέτρο ευθύνης λόγω ανισότητας της οικονομικής ισχύος, αντίθετα θα πρέπει να ισχύει η ίδια αντίληψη για την έννοια του υπευθύνου επεξεργασίας.⁹⁰

Χάριν της σαφήνειας και διαφάνειας, η σχέση μεταξύ υπευθύνου επεξεργασίας και εκτελούντος την επεξεργασία θα πρέπει να αποτυπώνεται λεπτομερώς σε σύμβαση που καταρτίζεται εγγράφως.⁹¹ Η ανυπαρξία έγγραφης σύμβασης συνιστά αθέτηση της υποχρέωσης του υπευθύνου επεξεργασίας να τεκμηριώνει εγγράφως τις αμοιβαίες υποχρεώσεις και θα μπορούσε να επιφέρει κυρώσεις.⁹²

Ο εκτελών την επεξεργασία μπορεί να επιθυμεί να αναθέσει ορισμένα καθήκοντα σε τρίτους υπο-εκτελούντες. Αυτό επιτρέπεται από τον νόμο, πλην όμως το πώς θα διευθετηθεί επακριβώς είναι συνάρτηση των συμβατικών όρων που συνυπολογήθηκαν ανάμεσα στον υπεύθυνο επεξεργασίας και τον εκτελούντα την επεξεργασία, συμπεριλαμβανομένου του κατά πόσον είναι αναγκαία η έγκριση του υπευθύνου επεξεργασίας σε κάθε περίπτωση ή αρκεί η ενημέρωσή του.

Βάσει του **δικαίου του ΣτΕ**, ισχύει πλήρως η προαναφερόμενη ερμηνεία της έννοιας του υπευθύνου επεξεργασίας και της έννοιας του εκτελούντος την

89 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2010), *Γνώμη 1/2010 σχετικά με τις έννοιες του «υπευθύνου της επεξεργασίας» και του «εκτελούντος την επεξεργασία»*, WP 169, Βρυξέλλες, 16 Φεβρουαρίου 2010, σ. 25 και Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2006), *Γνώμη 10/2006 σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Εταιρία Παγκόσμιων Διατραπεζικών Χρηματοπιστωτικών Τηλεπικοινωνιών (SWIFT)*, WP 128, Βρυξέλλες, 22 Νοεμβρίου 2006.

90 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2010), *Γνώμη 1/2010 σχετικά με τις έννοιες του «υπευθύνου της επεξεργασίας» και του «εκτελούντος την επεξεργασία»*, WP 169, Βρυξέλλες, 16 Φεβρουαρίου 2010, σ. 26.

91 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 17 παράγραφοι 3 και 4.

92 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2010), *Γνώμη 1/2010 σχετικά με τις έννοιες του «υπευθύνου της επεξεργασίας» και του «εκτελούντος την επεξεργασία»*, WP 169, Βρυξέλλες, 16 Φεβρουαρίου 2010, σ. 27.

επεξεργασία, όπως φαίνεται και από τις συστάσεις που εκδόθηκαν δυνάμει της Σύμβασης 108.⁹³

2.3.2. Αποδέκτες και τρίτοι

Η διαφορά ανάμεσα στις δύο αυτές κατηγορίες φυσικών ή νομικών προσώπων, που θεσπίστηκαν με την Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, έγκειται κυρίως στη σχέση τους με τον υπεύθυνο επεξεργασίας και, συνεπώς, στο κατά πόσον εξουσιοδοτούνται να έχουν πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα που τηρεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας.

Οι «τρίτοι» είναι διαφορετικά νομικά πρόσωπα από τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Ως εκ τούτου, για την ανακοίνωση δεδομένων σε τρίτους απαιτείται πάντα συγκεκριμένη νομική βάση. Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο στ) της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με τον όρο «τρίτοι» νοείται «το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος φορέας, εκτός από το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, τον υπεύθυνο επεξεργασίας, τον εκτελούντα την επεξεργασία καθώς και τα πρόσωπα τα οποία, υπό την άμεση εποπτεία ή για λογαριασμό του υπεύθυνου της επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα». Αυτό σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι σε οργανισμό που είναι διαφορετικό νομικό πρόσωπο από τον υπεύθυνο επεξεργασίας –ακόμη και αν αυτός ανήκει στον ίδιο όμιλο ή στην ίδια μητρική εταιρεία– είναι «τρίτοι» ή ανήκουν σε «τρίτους». Αντίθετα, τα καταστήματα μιας τράπεζας που επεξεργάζονται λογαριασμούς πελατών υπό την άμεση εποπτεία της κεντρικής διοίκησής τους δεν είναι «τρίτοι».⁹⁴

Ο όρος «αποδέκτες» είναι ευρύτερος από τον όρο «τρίτοι». Κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο ζ) της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, «αποδέκτης» είναι «το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος φορέας στον οποίο ανακοινώνονται τα δεδομένα, είτε πρόκειται για τρίτο είτε όχι». Ο αποδέκτης μπορεί να είναι πρόσωπο που βρίσκεται είτε εκτός του υπεύθυνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία –άρα θα είναι «τρίτος»– είτε εντός του υπευθύνου επεξεργασίας

93 Βλ. ενδεικτικά Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 1.

94 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2010), *Γνώμη 1/2010 σχετικά με τις έννοιες του «υπευθύνου της επεξεργασίας» και του «εκτελούντος την επεξεργασία»*, WP 169, Βρυξέλλες, 16 Φεβρουαρίου 2010, σ. 31.

ή του εκτελούντος την επεξεργασία, π.χ. εργαζόμενος ή διαφορετικό τμήμα της ίδιας εταιρίας ή αρχής.

Η διάκριση μεταξύ αποδεκτών και τρίτων είναι σημαντική αποκλειστικά και μόνο λόγω των προϋποθέσεων της νόμιμης δημοσιοποίησης των δεδομένων. Οι εργαζόμενοι του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία μπορούν χωρίς πρόσθετες νομικές απαιτήσεις να είναι αποδέκτες προσωπικών δεδομένων εάν εμπλέκονται στις δραστηριότητες επεξεργασίας που εκτελεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία. Οι τρίτοι, αντιθέτως, οι οποίοι είναι διαφορετικά νομικά πρόσωπα από τον υπεύθυνο επεξεργασίας και τον εκτελούντα την επεξεργασία, δεν εξουσιοδοτούνται να χρησιμοποιούν προσωπικά δεδομένα τα οποία επεξεργάζεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας, εκτός εάν για τη συγκεκριμένη περίπτωση συντρέχει συγκεκριμένη νομική βάση. Ως εκ τούτου, για τη νόμιμη λήψη προσωπικών δεδομένων από «τρίτους αποδέκτες» απαιτείται πάντα νομική βάση.

Παράδειγμα: Υπάλληλος του εκτελούντος την επεξεργασία ο οποίος χρησιμοποιεί προσωπικά δεδομένα εντός του πλαισίου των καθηκόντων που του αναθέτει ο εργοδότης του είναι αποδέκτης δεδομένων και όχι τρίτος, αφού χρησιμοποιεί τα δεδομένα εξ ονόματος και κατ' εντολή του εκτελούντος την επεξεργασία.

Εάν όμως ο ίδιος υπάλληλος αποφασίσει να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα, στα οποία έχει πρόσβαση ως εργαζόμενος του εκτελούντος την επεξεργασία, για δικούς του σκοπούς και τα πωλήσει σε άλλη εταιρία, τότε ενεργεί ως τρίτος. Δεν εκτελεί πλέον τις εντολές του εκτελούντος την επεξεργασία (του εργοδότη του). Ως τρίτος, πρέπει να έχει νομική βάση για την απόκτηση και την πώληση των δεδομένων. Στο παράδειγμά μας, ο εργαζόμενος σαφώς δεν διαθέτει νομική βάση και, άρα, οι ενέργειές του είναι παράνομες.

2.4. Συγκατάθεση

Κύρια σημεία

- Η συγκατάθεση ως νομική βάση για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων πρέπει να παρέχεται ελεύθερα, εν πλήρη επιγνώσει και ειδικώς.
- Η συγκατάθεση πρέπει να παρέχεται με τρόπο αδιαμφισβήτητο. Η συγκατάθεση μπορεί να δίνεται ρητά ή να συνάγεται κατά τρόπο ο οποίος δεν καταλείπει αμφιβολία για το γεγονός ότι το υποκείμενο των δεδομένων συναινεί στην επεξεργασία των δεδομένων του.
- Για την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων επί τη βάσει συγκατάθεσης, η συγκατάθεση απαιτείται να είναι ρητή.
- Η συγκατάθεση μπορεί να ανακληθεί ανά πάσα στιγμή.

Συγκατάθεση σημαίνει «κάθε δήλωση βουλήσεως, ελεύθερας, ειδικής και εν πλήρη επιγνώσει του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα».⁹⁵ Σε πολλές περιπτώσεις συνιστά τη νομική βάση της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων (βλ. ενότητα 4.1).

2.4.1. Τα στοιχεία της έγκυρης συγκατάθεσης

Το **δίκαιο της ΕΕ** απαιτεί να συντρέχουν τρία στοιχεία για να είναι έγκυρη η συγκατάθεση, τα οποία στοχεύουν στη διασφάλιση της γνήσιας και ειλικρινούς βούλησης των υποκειμένων των δεδομένων να συναινέσουν στη χρήση των δεδομένων τους:

- το υποκείμενο των δεδομένων δεν πρέπει να έχει δώσει τη συγκατάθεση κατόπιν πιέσεων
- το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει ενημερωθεί δεόντως για το αντικείμενο και τις συνέπειες της συγκατάθεσης και
- το εύρος της συγκατάθεσης πρέπει να είναι ευλόγως συγκεκριμένο.

Μόνον εάν πληρούνται όλοι αυτοί οι όροι είναι έγκυρη η συγκατάθεση κατά την έννοια του δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

⁹⁵ Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 2 στοιχείο η).

Η Σύμβαση 108 δεν περιέχει ορισμό της συγκατάθεσης. Το ζήτημα επαφίεται στο εσωτερικό δικαίο. Ωστόσο, σύμφωνα με το **δίκαιο του ΣΤΕ**, τα στοιχεία της έγκυρης συγκατάθεσης αντιστοιχούν στα προεκτεθέντα, βάσει όσων προβλέπονται στις συστάσεις που εκδόθηκαν δυνάμει της Σύμβασης 108.⁹⁶ Οι όροι της συγκατάθεσης είναι οι ίδιοι με αυτούς της έγκυρης δήλωσης βουλήσεως δυνάμει του ευρωπαϊκού αστικού δικαίου.

Οι πρόσθετοι όροι του αστικού δικαίου για την έγκυρη συγκατάθεση, π.χ. δικαιοπρακτική ικανότητα, φυσικά ισχύουν και στο πλαίσιο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, αφού οι εν λόγω όροι αποτελούν βασικές νόμιμες προϋποθέσεις. Η άκυρη συγκατάθεση προσώπου το οποίο δεν έχει δικαιοπρακτική ικανότητα θα έχει ως αποτέλεσμα την απουσία νομικής βάσης για την επεξεργασία δεδομένων που αναφέρονται στο πρόσωπο αυτό.

Η συγκατάθεση μπορεί να παρέχεται είτε ρητά⁹⁷ είτε μη. Η πρώτη δεν αφήνει καμία αμφιβολία για τη βούληση του υποκειμένου, μπορεί δε να είναι είτε προφορική είτε έγγραφη. Η δεύτερη συνάγεται από τις περιστάσεις. Ούτως ή άλλως, η συγκατάθεση πρέπει να δίδεται με αδιαμφισβήτητο τρόπο.⁹⁸ Με άλλα λόγια, δεν πρέπει να υπάρχει εύλογη αμφιβολία για το κατά πόσον το υποκείμενο των δεδομένων επιθυμούσε να δηλώσει τη συναίνεσή του και να δώσει την άδειά του για την επεξεργασία των δεδομένων που αναφέρονται σε αυτό. Το να συνάγεται η συγκατάθεση απλώς και μόνο από την αδράνεια, για παράδειγμα, δεν αποτελεί ικανή συνθήκη για την σαφή συγκατάθεση. Για την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, παρέχεται υποχρεωτικά ρητή και σαφή συγκατάθεση.

Ελεύθερη συγκατάθεση

Η ελεύθερη συγκατάθεση συντρέχει μόνον «εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι σε θέση να επιλέξει πραγματικά και δεν διατρέχει κίνδυνο εξαπάτησης, εκφοβισμού, εξαναγκασμού ή σημαντικών αρνητικών συνεπειών εφόσον δεν συγκατατεθεί».⁹⁹

96 Βλ. ενδεικτικά Σύμβαση 108, Σύσταση σχετικά με τα στατιστικά δεδομένα, σημείο 6.

97 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 8 παράγραφος 2.

98 Ό.α., άρθρο 7 στοιχείο α) και άρθρο 26 παράγραφος 1.

99 Βλ. επίσης Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2011), *Γνώμη 15/2011 σχετικά με τον ορισμό της συγκατάθεσης*, WP 187, Βρυξέλλες, 13 Ιουλίου 2011, α. 12.

Παράδειγμα: Σε πολλά αεροδρόμια οι επιβάτες υποχρεούνται να περνούν από σαρωτές ασφαλείας για να εισέλθουν στον χώρο επιβίβασης.¹⁰⁰ Εφόσον τα δεδομένα των επιβατών υφίστανται επεξεργασία στη διάρκεια της σάρωσης, η επεξεργασία πρέπει να γίνεται για κάποιον από τους νόμιμους λόγους του άρθρου 7 της οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (βλ. ενότητα 4.1.1). Η διέλευση από τους σαρωτές ασφαλείας ενίοτε παρουσιάζεται στους επιβάτες ως προαιρετική, πράγμα που υπονοεί ότι η επεξεργασία νομιμοποιείται επί τη βάσει της συγκατάθεσής τους. Οι επιβάτες όμως μπορεί να φοβούνται ότι η άρνησή τους να περάσουν από τους σαρωτές θα κινήσει υποψίες ή θα έχει ως αποτέλεσμα πρόσθετους ελέγχους, όπως σωματική έρευνα. Πολλοί επιβάτες συναινούν στη σάρωση για να αποφύγουν πιθανά προβλήματα ή καθυστερήσεις. Η συγκατάθεση αυτή θεωρείται ότι δεν είναι αρκούντως ελεύθερη.

Επομένως, ορθή νομική βάση δεν μπορεί να βρεθεί παρά μόνο με νομοθετική πράξη, βάσει του άρθρου 7 στοιχείο ε) της οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία θα υποχρεώνει τους επιβάτες να συνεργάζονται για λόγους υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. Η εν λόγω νομοθετική πράξη θα μπορούσε να προβλέπει τη δυνατότητα επιλογής ανάμεσα στη σάρωση και τη σωματική έρευνα, πλην όμως μόνο στο πλαίσιο πρόσθετων μέτρων συννοριακού ελέγχου τα οποία κρίνονται αναγκαία σε ειδικές συνθήκες. Αυτό ακριβώς προβλέπουν δύο Κανονισμοί που εξέδωσε το 2011 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τους σαρωτές ασφαλείας.¹⁰¹

Η ελεύθερη συγκατάθεση θα μπορούσε επίσης να απειλείται σε καταστάσεις σχέσεων εξάρτησης, στις οποίες παρατηρείται σημαντική ανισορροπία οικονομικής ή άλλης μορφής ισχύος ανάμεσα στον υπεύθυνο επεξεργασίας που ζητά και το υποκείμενο των δεδομένων που παρέχει τη συγκατάθεση.¹⁰²

100 Το παράδειγμα προέρχεται από ό.α., σ. 15.

101 **Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1141/2011** της Επιτροπής, της 10ης Νοεμβρίου 2011, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 272/2009 για τη συμπλήρωση των κοινών βασικών προτύπων ασφάλειας της πολιτικής αεροπορίας όσον αφορά τη χρήση συσκευών ασφαλείας στα αεροδρόμια της ΕΕ, ΕΕ 2011 L 293, και εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1147/2011 της Επιτροπής, της 11ης Νοεμβρίου 2011, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 185/2010 περί εφαρμογής κοινών βασικών προτύπων για την ασφάλεια της πολιτικής αεροπορίας όσον αφορά τη χρήση σαρωτών ασφαλείας στα αεροδρόμια της ΕΕ, ΕΕ 2011 L 294.

102 Βλ. επίσης Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2001), *Γνώμη 8/2001 για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο εργασιακό πλαίσιο*, WP 48, Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2001 και Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2005), *Έγγραφο εργασίας για την κοινή ερμηνεία του άρθρου 26 παρ. 1 της οδηγίας 95/46/ΕΚ της 24ης Οκτωβρίου 1995*, WP 114, Βρυξέλλες, 25 Νοεμβρίου 2005.

Παράδειγμα: Μια μεγάλη εταιρία προτίθεται να δημιουργήσει έναν κατάλογο ο οποίος θα περιέχει τα ονόματα όλων των εργαζομένων, τη θέση τους στην εταιρία και την επαγγελματική τους διεύθυνση, με αποκλειστικό σκοπό τη βελτίωση της ενδοεταιρικής επικοινωνίας. Ο διευθυντής προσωπικού προτείνει να προστεθεί και φωτογραφία κάθε εργαζομένου στον κατάλογο, για να διευκολύνονται π.χ. οι εργαζόμενοι να αναγνωρίζουν τους συναδέλφους τους σε συσκέψεις. Οι εκπρόσωποι των εργαζομένων απαιτούν αυτό να γίνει μόνο με τη συγκατάθεση κάθε εργαζομένου.

Σε μια τέτοια περίπτωση, η συγκατάθεση του εργαζομένου γίνεται αποδεκτή ως νομική βάση για την επεξεργασία των φωτογραφιών στον κατάλογο, διότι είναι σαφές ότι η δημοσίευση της φωτογραφίας στον κατάλογο δεν έχει αυτή καθαυτή αρνητικές συνέπειες και, επιπλέον, μπορεί να γίνει πιστευτό ότι ο εργαζόμενος δεν θα υποστεί αρνητικές συνέπειες από τον εργοδότη του εάν δεν συναινέσει στη δημοσίευση της φωτογραφίας του στον κατάλογο.

Τούτο δεν σημαίνει, πάντως, ότι η συγκατάθεση ουδέποτε μπορεί να είναι έγκυρη σε συνθήκες στις οποίες η άρνησή της θα είχε αρνητικές συνέπειες. Εάν, για παράδειγμα, η μη συγκατάθεση του προσώπου στην απόκτηση κάρτας πελάτη πολυκαταστήματος έχει ως μόνο αποτέλεσμα να μην επωφελείται από εκπτώσεις στις τιμές ορισμένων προϊόντων, η συγκατάθεση δεν παύει να συνιστά έγκυρη νομική βάση για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων των πελατών εκείνων που συναίνεσαν στην απόκτηση κάρτας. Δεν υφίσταται σχέση εξάρτησης μεταξύ εταιρίας και πελάτη, οι δε συνέπειες της μη συγκατάθεσης δεν είναι αρκούντως σοβαρές ώστε να μη δίνουν περιθώριο ελεύθερης επιλογής στο υποκείμενο των δεδομένων.

Από την άλλη, όταν αρκούντως σημαντικά αγαθά ή υπηρεσίες μπορούν να αποκτηθούν αποκλειστικά και μόνο υπό τον όρο της κοινοποίησης ορισμένων προσωπικών δεδομένων σε τρίτους, η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων στην ανακοίνωση των δεδομένων του συνήθως δεν θεωρείται ελεύθερη απόφαση και, ως εκ τούτου, δεν είναι έγκυρη βάσει του δικαίου για την προστασία των δεδομένων.

Παράδειγμα: Η συγκατάθεση των επιβατών μιας αεροπορικής εταιρίας στη διαβίβαση προς την υπηρεσία ελέγχου μετανάστευσης ξένης χώρας των λεγόμενων δεδομένων PNR, δηλαδή δεδομένων των φακέλων επιβατών

στα οποία περιλαμβάνονται τα στοιχεία ταυτότητάς τους, καθώς και πληροφορίες σχετικά με τις διατροφικές τους συνήθειες ή τα προβλήματα υγείας τους, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί έγκυρη συγκατάθεση βάσει του δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, αφού οι επιβάτες δεν έχουν εναλλακτική επιλογή εφόσον επιθυμούν να επισκεφθούν τη συγκεκριμένη χώρα. Για τη νόμιμη διαβίβαση των εν λόγω δεδομένων απαιτείται διαφορετική νομική βάση και όχι η συγκατάθεση, κατά πάσα πιθανότητα ειδικός νόμος.

Συγκατάθεση εν πλήρη επιγνώσει

Πριν λάβει απόφαση, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει λάβει επαρκή πληροφόρηση. Το κατά πόσον η παρεχόμενη πληροφόρηση είναι επαρκής κρίνεται μόνο κατά περίπτωση. Συνήθως η εν πλήρη επιγνώσει συγκατάθεση προϋποθέτει επακριβή και εύληπτη επεξήγηση του θέματος για το οποίο ζητείται η συγκατάθεση, καθώς και βασικές πληροφορίες για τις συνέπειες της παροχής ή της άρνησης της συγκατάθεσης. Το γλωσσικό ύψος της παρεχόμενης πληροφόρησης θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στους αναμενόμενους αποδέκτες της.

Επίσης, οι πληροφορίες θα πρέπει να είναι άμεσα διαθέσιμες στο υποκείμενο των δεδομένων. Η εύκολη πρόσβαση και η εύκολη εύρεση των πληροφοριών είναι σημαντικά στοιχεία. Σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον, η αποκαλούμενη πολυεπίπεδη ενημέρωση μπορεί να αποτελεί μια καλή λύση αφού, πέρα από τη συνολική έκδοση των πληροφοριών, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να έχει πρόσβαση και σε μια αναλυτικότερη έκδοση.

Ειδική συγκατάθεση

Για να είναι έγκυρη η συγκατάθεση πρέπει να είναι και ειδική. Τούτο είναι σε άμεση συνάρτηση με την ποιότητα της παρεχόμενης πληροφόρησης ως προς το αντικείμενο της συγκατάθεσης, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις εύλογες προσδοκίες του μέσου υποκειμένου των δεδομένων. Η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων πρέπει να ζητηθεί εκ νέου εφόσον πρόκειται να προστεθούν νέες δραστηριότητες επεξεργασίας ή να μεταβληθούν οι υπάρχουσες κατά τρόπο, ο οποίος δεν θα μπορούσε εύλογα να έχει προβλεφθεί όταν χορηγήθηκε η συγκατάθεση.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Deutsche Telekom AG*,¹⁰³ το ΔΕΕ ασχολήθηκε με το ερώτημα κατά πόσον ένας πάροχος τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών ο οποίος υποχρεούται να διαβιβάζει προσωπικά δεδομένα των συνδρομητών βάσει του άρθρου 12 της οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών¹⁰⁴ χρειάζεται εκ νέου τη συγκατάθεση των υποκειμένων των δεδομένων, δεδομένου ότι οι αποδέκτες δεν κατονομάζονταν όταν παραχωρήθηκε αρχικά η συγκατάθεση.

Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι βάσει του άρθρου 12 δεν είναι αναγκαίο να δοθεί εκ νέου συγκατάθεση πριν από τη διαβίβαση των δεδομένων, διότι τα υποκείμενα των δεδομένων σύμφωνα με τη διάταξη αυτή έχουν τη δυνατότητα να συναινέσουν μόνον στον σκοπό της επεξεργασίας, ο οποίος είναι η δημοσίευση των δεδομένων τους σε δημόσιους καταλόγους, και όχι να επιλέξουν μεταξύ των διάφορων καταλόγων στους οποίους μπορούν να δημοσιευθούν τα δεδομένα αυτά.

Όπως επεσήμανε το Δικαστήριο, «από την ερμηνεία του άρθρου 12 της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες βάσει του πλαισίου και του συστήματος στα οποία εντάσσεται η διάταξη αυτή, προκύπτει ότι η διαλαμβανόμενη στην παράγραφο 2 του άρθρου 12 συγκατάθεση αφορά τον σκοπό της δημοσίευσης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε δημόσιο κατάλογο και όχι ειδικά την ταυτότητα του εκδότη του καταλόγου αυτού».¹⁰⁵ Εξάλλου, «επιζήμια για συνδρομητή μπορεί να αποβεί αυτή καθαυτή η δημοσίευση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε κατάλογο με ειδικό σκοπό»¹⁰⁶ και όχι η ταυτότητα του συντάκτη του καταλόγου αυτού.

103 ΔΕΕ, C-543/09, *Deutsche Telekom AG κατά Bundesrepublik Deutschland*, 5 Μαΐου 2011. Βλ. ιδίως σκέψεις 53 και 54.

104 Οδηγία 2002/58/ΕΚ ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2002 σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ΕΕ 2002 L 201 (Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών).

105 ΔΕΕ, C-543/09, *Deutsche Telekom AG κατά Bundesrepublik Deutschland*, 5 Μαΐου 2011. Βλ. ιδίως σκέψη 61.

106 Ό.α., βλ. ιδίως σκέψη 62.

2.4.2. Το δικαίωμα ανάκλησης της συγκατάθεσης ανά πάσα στιγμή

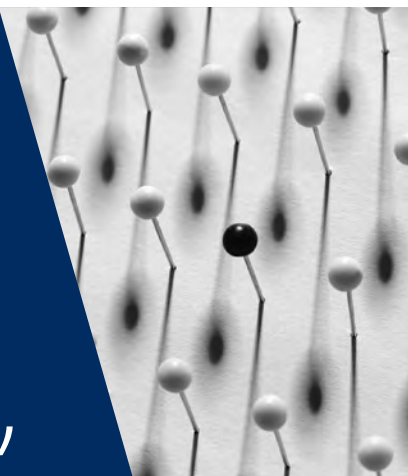
Στην Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν γίνεται αναφορά σε γενικό δικαίωμα ανάκλησης της συγκατάθεσης ανά πάσα στιγμή. Τεκμαίρεται ευρέως, πάντως, ότι το δικαίωμα αυτό υφίσταται και ότι το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει τη διακριτική ευχέρεια να το ασκήσει ανά πάσα στιγμή. Δεν πρέπει να τίθεται απαίτηση αιτιολόγησης της ανάκλησης της συγκατάθεσης ούτε να υφίσταται κίνδυνος αρνητικών συνεπειών, πέραν της παύσης τυχόν ωφελημάτων τα οποία ενδέχεται να απέρρεαν από την προηγούμενως συμφωνηθείσα χρήση των δεδομένων.

Παράδειγμα: Ένας πελάτης συμφωνεί να λαμβάνει διαφημιστικά μηνύματα σε ταχυδρομική διεύθυνση την οποία γνωστοποιεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας δεδομένων. Σε περίπτωση ανάκλησης της συγκατάθεσης του πελάτη, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να σταματήσει άμεσα την αποστολή διαφημιστικών μηνυμάτων. Δεν πρέπει να επιβάλλονται τιμωρητικά μέτρα, π.χ. χρηματικές κυρώσεις.

Εάν ο πελάτης λάμβανε έκπτωση 5% στο κόστος ενός δωματίου ξενοδοχείου ως αντάλλαγμα για τη συγκατάθεσή του στη χρήση των δεδομένων του για διαφημιστικά μηνύματα, η μεταγενέστερη ανάκληση της συγκατάθεσής του στη λήψη διαφημιστικών μηνυμάτων δεν θα πρέπει να συνεπάγεται υποχρέωσή του να επιστρέψει το συνολικό ποσό της έκπτωσης.

3

Οι βασικές αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

ΕΕ	Ζητήματα που καλύπτονται	ΣτΕ
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχεία α) και β) ΔΕΕ, C-524/06, <i>Huber κατά Bundesrepublik Deutschland</i>, 16 Δεκεμβρίου 2008 ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, <i>Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen</i>, 9 Νοεμβρίου 2010	Η αρχή της νόμιμης επεξεργασίας	Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχεία α) και β) ΕΔΔΑ, <i>Rotaru κατά Ρουμανίας</i> [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 28341/95, 4 Μαΐου 2000 ΕΔΔΑ, <i>Taylor-Sabori κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>, προσφυγή αριθ. 47114/99, 22 Οκτωβρίου 2002 ΕΔΔΑ, <i>Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i>, προσφυγή αριθ. 44647/98, 28 Ιανουαρίου 2003 ΕΔΔΑ, <i>Khelili κατά Ελβετίας</i>, προσφυγή αριθ. 16188/07, 18 Οκτωβρίου 2011 ΕΔΔΑ, <i>Leander κατά Σουηδίας</i>, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο β)	Η αρχή του προσδιορισμού και του περιορισμού του σκοπού	Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο β)

	Οι αρχές της ποιότητας των δεδομένων:	
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο γ)	Συνάφεια των δεδομένων	Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο γ)
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο δ)	Ακρίβεια των δεδομένων	Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο δ)
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε)	Περιορισμένη διάρκεια διατήρησης των δεδομένων	Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο ε)
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε)	Εξαιρέση για σκοπούς επιστημονικής και στατιστικής έρευνας	Σύμβαση 108, άρθρο 9 παράγραφος 3
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο α)	Η αρχή της θεμιτής επεξεργασίας	Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο α) ΕΔΔΑ, <i>Haralambie κατά Ρουμανίας</i> , προσφυγή αριθ. 21737/03, 27 Οκτωβρίου 2009 ΕΔΔΑ, <i>Κ.Η. και λοιποί κατά Σλοβακίας</i> , προσφυγή αριθ. 32881/04, 28 Απριλίου 2009
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 2	Η αρχή της λογοδοσίας	

Οι αρχές που διατυπώνονται στο άρθρο 5 της Σύμβασης 108 κατοχυρώνουν το βασικό περιεχόμενο του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Μνημονεύονται επίσης στο άρθρο 6 της *Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα* ως αφετηρία λεπτομερέστερων διατάξεων στα ακόλουθα άρθρα της. Κάθε μεταγενέστερη νομοθετική πράξη για την προστασία των δεδομένων σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης ή Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να συμμορφώνεται υποχρεωτικά με τις αρχές αυτές, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και κατά την ερμηνεία της. Παρεκκλίσεις από τις εν λόγω αρχές και περιορισμοί δύνανται να προβλέπονται σε εθνικό

επίπεδο,¹⁰⁷ πλην όμως πρέπει να προβλέπονται με νόμο, να επιδιώκουν θεμιτό σκοπό και να είναι αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία. Πληρούνται υποχρεωτικά και οι τρεις αυτοί όροι.

3.1. Η αρχή της νόμιμης επεξεργασίας

Κύρια σημεία

- Η κατανόηση της αρχής της νόμιμης επεξεργασίας γίνεται διά παραπομπής στους όρους που τίθενται για τους νόμιμους περιορισμούς του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων στο άρθρο 52 παράγραφος 1 του Χάρτη και στους όρους δικαιολογημένων περιορισμών του άρθρου 8 παράγραφος 2 ΕΣΔΑ.
- Συνεπώς, η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων είναι νόμιμη μόνον εάν:
 - είναι σύμφωνη με τον νόμο και
 - επιδιώκει θεμιτό σκοπό και
 - είναι αναγκαία σε δημοκρατική κοινωνία για την επίτευξη του νόμιμου σκοπού.

Τόσο το **δίκαιο της ΕΕ** όσο και το **δίκαιο του ΣτΕ** για την προστασία των προσωπικών δεδομένων αναφέρουν ως πρώτη αρχή την αρχή της νόμιμης επεξεργασίας. Η διατύπωση του άρθρου 5 της Σύμβασης 108 είναι σχεδόν πανομοιότυπη με τη διατύπωση του άρθρου 6 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Καμία από τις διατάξεις αυτές δεν περιέχει ορισμό της «νόμιμης επεξεργασίας». Η νομική αυτή έννοια γίνεται πιο εύκολα κατανοητή διά παραπομπής στη «δικαιολογημένη επέμβαση» της ΕΣΔΑ -όπως έχει ερμηνευθεί από τη νομολογία του ΕΔΔΑ- και στις προϋποθέσεις για την επιβολή νόμιμων περιορισμών του άρθρου 52 του Χάρτη.

¹⁰⁷ Σύμβαση 108, άρθρο 9 παράγραφος 2 και οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 13.

3.1.1. Οι προϋποθέσεις της δικαιολογημένης επέμβασης κατά την ΕΣΔΑ

Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ενδέχεται να συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής του υποκειμένου των δεδομένων. Ωστόσο, το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής δεν είναι απόλυτο, πρέπει δε να σταθμίζεται και να εναρμονίζεται με άλλα νόμιμα συμφέροντα, είτε άλλων προσώπων (ιδιωτικά συμφέροντα) είτε της κοινωνίας συνολικά (δημόσιο συμφέρον).

Οι όροι υπό τους οποίους η κρατική επέμβαση είναι δικαιολογημένη είναι οι εξής:

Σύμφωνη με τον νόμο

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η επέμβαση είναι σύμφωνη με τον νόμο εφόσον βασίζεται σε διάταξη του εθνικού δικαίου, η οποία πρέπει να πληροί συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Ο νόμος πρέπει να είναι «προσιτός στους ενδιαφερομένους και προβλέψιμος ως προς τις συνέπειές του».¹⁰⁸ Ο νόμος είναι προβλέψιμος «εάν η διατύπωσή του είναι αρκούντως ακριβής ώστε κάθε πρόσωπο –με τη δέουσα (νομική) συμβουλή εάν παρίσταται ανάγκη– να είναι σε θέση να ρυθμίσει τη συμπεριφορά του».¹⁰⁹ «Ο βαθμός ακριβείας που απαιτείται από ‘τον νόμο’ εξαρτάται από το συγκεκριμένο αντικείμενο».¹¹⁰

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Rotaru κατά Ρουμανίας*,¹¹¹ το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ διότι η ρουμανική νομοθεσία επέτρεπε τη συλλογή, καταγραφή και αρχειοθέτηση σε μυστικούς φακέλους

108 ΕΔΔΑ, *Amann κατά Ελβετίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 27798/95, 16 Φεβρουαρίου 2000, σκέψη 50. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Kopp κατά Ελβετίας*, προσφυγή αριθ. 23224/94, 25 Μαρτίου 1998, σκέψη 55 και ΕΔΔΑ, *Iordachi και λοιποί κατά Μολδαβίας*, προσφυγή αριθ. 25198/02, 10 Φεβρουαρίου 2009, σκέψη 50.

109 ΕΔΔΑ, *Amann κατά Ελβετίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 27798/95, 16 Φεβρουαρίου 2000, σκέψη 56. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 8691/79, 2 Αυγούστου 1984, σκέψη 66 και ΕΔΔΑ, *Silver και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 25 Μαρτίου 1983, σκέψη 88.

110 ΕΔΔΑ, *The Sunday Times κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 6538/74, 26 Απριλίου 1979, σκέψη 49. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Silver και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 25 Μαρτίου 1983, σκέψη 88.

111 ΕΔΔΑ, *Rotaru κατά Ρουμανίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 28341/95, 4 Μαΐου 2000, σκέψη 57. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Association for European Integration and Human Rights και Ekimdzhiev κατά Βουλγαρίας*, προσφυγή αριθ. 62540/00, 28 Ιουνίου 2007, ΕΔΔΑ, *Shimnolovs κατά Ρωσίας*, προσφυγή αριθ. 30194/09, 21 Ιουνίου 2011 και ΕΔΔΑ, *Vetter κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 59842/00, 31 Μαΐου 2005.

πληροφοριών που αφορούσαν την εθνική ασφάλεια, χωρίς να θέτει περιορισμούς στην άσκηση των εξουσιών αυτών, οι οποίες παρέμεναν στη διακριτική ευχέρεια των αρχών. Η εθνική νομοθεσία, για παράδειγμα, δεν όριζε το είδος των πληροφοριών οι οποίες μπορούν να υποστούν επεξεργασία, ούτε τις κατηγορίες πολιτών για τις οποίες μπορούν να ληφθούν μέτρα παρακολούθησης, ούτε τις συνθήκες στις οποίες δύνανται να ληφθούν τα εν λόγω μέτρα, ούτε την ακολουθητέα διαδικασία. Εξαιτίας των αδυναμιών αυτών, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εθνική νομοθεσία δεν πληροί την απαίτηση της προβλεψιμότητας του άρθρου 8 ΕΣΔΑ και ότι παραβιάστηκε το εν λόγω άρθρο.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Taylor-Sabori κατά Ηνωμένου Βασιλείου*,¹¹² ο προσφεύγων είχε γίνει στόχος αστυνομικής παρακολούθησης. Η αστυνομία, χρησιμοποιώντας έναν «κλώνο» του συστήματος τηλεειδοποίησης του προσφεύγοντος, κατόρθωνε να υποκλέπτει τα εισερχόμενα μηνύματά του. Στη συνέχεια, ο προσφεύγων συνελήφθη με την κατηγορία της σύστασης συμμορίας για την προμήθεια ελεγχόμενης ναρκωτικής ουσίας. Το κατηγορητήριο βασιζόταν εν μέρει στα γραπτά μηνύματα του συστήματος τηλεειδοποίησης που είχαν απομαγνητοφωνηθεί από την αστυνομία κατά το ίδιο χρονικό διάστημα. Ωστόσο, κατά τον χρόνο της δίκης του προσφεύγοντος, δεν υπήρχε στο βρετανικό δίκαιο διάταξη η οποία να διέπει την παρακολούθηση των επικοινωνιών που μεταδίδονται μέσω ιδιωτικού τηλεπικοινωνιακού συστήματος. Ως εκ τούτου, η παρέμβαση στα δικαιώματά του δεν ήταν «σύμφωνη με τον νόμο». Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Επιδίωξη θεμιτού σκοπού

Ο θεμιτός σκοπός μπορεί να είναι είτε ένας από τους απαριθμούμενους λόγους δημοσίου συμφέροντος είτε τα δικαιώματα και οι ελευθερίες άλλων.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου*,¹¹³ ο προσφεύγων έκανε απόπειρα αυτοκτονίας στον δρόμο κόβοντας τις φλέβες των καρπών του, χωρίς να γνωρίζει ότι η απόπειρά του καταγραφόταν από κάμερα κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης. Μετά τη διάσωσή του από την αστυνομία, η οποία παρακολουθούσε το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης, οι αστυνομικές

112 ΕΔΔΑ, *Taylor-Sabori κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 47114/99, 22 Οκτωβρίου 2002.

113 ΕΔΔΑ, *Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 44647/98, 28 Ιανουαρίου 2003, ιδίως σκέψη 85.

αρχές διαβίβασαν τις εικόνες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία τις δημοσίευαν χωρίς να καλύψουν το πρόσωπο του προσφεύγοντος. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν υπήρχαν συναφείς ή επαρκείς λόγοι οι οποίοι να δικαιολογούν την άμεση δημοσιοποίηση των εικόνων από τις αρχές, χωρίς να έχει ληφθεί η συγκατάθεση του προσφεύγοντος ή και χωρίς την απόκρυψη της ταυτότητάς του. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Αναγκαία σε δημοκρατική κοινωνία

Το ΕΔΔΑ έχει δηλώσει ότι «η έννοια της αναγκαιότητας υπονοεί ότι η επέμβαση ανταποκρίνεται σε επιτακτική κοινωνική ανάγκη και, ιδίως, ότι είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό».¹¹⁴

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Khelili κατά Ελβετίας*,¹¹⁵ στη διάρκεια ελέγχου για εξακρίβωση στοιχείων, η αστυνομία διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα έφερε πάνω της καρτ βίζιτ οι οποίες έγραφαν: «Ευγενική, όμορφη γυναίκα, γύρω στα σαράντα, επιθυμεί να γνωρίσει κύριο για ένα ποτό ή για περιστασιακή συντροφιά. Τηλεφωνήστε στο [...]». Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι, μετά από το εύρημα αυτό, η αστυνομία καταχώρησε το όνομά της στα αρχεία της ως «εκδιδόμενη», επάγγελμα το οποίο η προσφεύγουσα αρνούνταν σταθερά ότι άσκησε. Η προσφεύγουσα ζήτησε τη διαγραφή του όρου «εκδιδόμενη» από τα ηλεκτρονικά αρχεία της αστυνομίας. Το ΕΔΔΑ έκανε δεκτό ότι κατ' αρχήν η διατήρηση των προσωπικών δεδομένων, για το λόγο ότι το άτομο θα μπορούσε να διαπράξει άλλη αξιόποινή πράξη, θα μπορούσε υπό συγκεκριμένες συνθήκες να συνιστά αναλογικό μέτρο. Ωστόσο, στην περίπτωση της προσφεύγουσας, ο ισχυρισμός ότι εκδιδόταν παράνομα ήταν υπέρμετρα ασαφής και γενικός και δεν στηριζόταν σε αδιάσειστες αποδείξεις αφού ουδέποτε είχε καταδικαστεί για παράνομη πορνεία και, ως εκ τούτου, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ανταποκρίνεται σε «επιτακτική κοινωνική ανάγκη» κατά την έννοια του άρθρου 8 ΕΣΔΑ. Θεωρώντας ότι εναπόκειται στις αρχές να αποδείξουν την ακρίβεια των αποθηκευμένων δεδομένων που αναφέρονται στην προσφεύγουσα και λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα της επέμβασης στα δικαιώματά της, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διατήρηση του όρου «εκδιδόμενη» στα αστυνομικά αρχεία επί σειρά ετών δεν ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία και αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

¹¹⁴ ΕΔΔΑ, *Leander κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987, σκέψη 58.

¹¹⁵ ΕΔΔΑ, *Khelili κατά Ελβετίας*, προσφυγή αριθ. 16188/07, 18 Οκτωβρίου 2011.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Leander κατά Σουηδίας*,¹¹⁶ το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η μυστική εξονυχιστική έρευνα προσώπων τα οποία υποβάλλουν αίτηση πρόσληψης σε καίριες θέσεις για την εθνική ασφάλεια δεν αντίκειται, αυτή καθεαυτή, στην απαίτηση της αναγκαιότητας σε μια δημοκρατική κοινωνία. Οι ειδικές εγγυήσεις που θεσπίζονται στην εθνική νομοθεσία για την προστασία των συμφερόντων των υποκειμένων των δεδομένων –π.χ. έλεγχοι από το Κοινοβούλιο και τον υπουργό Δικαιοσύνης– οδήγησαν το ΕΔΔΑ στο συμπέρασμα ότι το σουηδικό σύστημα ελέγχου του προσωπικού πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 8 παράγραφος 2 ΕΣΔΑ. Λαμβάνοντας υπόψη το ευρύ περιθώριο εκτίμησης του καθού κράτους, ήταν δικαίωμά του να θεωρήσει ότι στην περίπτωση του προσφεύγοντος τα συμφέροντα εθνικής ασφάλειας προείχαν των ατομικών συμφερόντων. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

3.1.2. Οι προϋποθέσεις επιβολής νόμιμων περιορισμών κατά τον Χάρτη

Η δομή και η διατύπωση του Χάρτη διαφέρουν από αυτές της ΕΣΔΑ. Ο Χάρτης δεν κάνει λόγο για επεμβάσεις σε κατοχυρωμένα δικαιώματα, πλην όμως περιέχει διάταξη σχετικά με τους περιορισμούς στην άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που κατοχυρώνονται σε αυτόν.

Σύμφωνα με το άρθρο 52 παράγραφος 1, περιορισμοί στην άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που προβλέπονται στον Χάρτη και, συνεπώς στην άσκηση του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων από π.χ. επεξεργασία, επιτρέπονται μόνον εφόσον:

- προβλέπονται από τον νόμο και
- τηρούν το βασικό περιεχόμενο του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων και
- είναι αναγκαίοι, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, και

¹¹⁶ ΕΔΔΑ, *Leander κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987, σκέψεις 59 και 67.

- ανταποκρίνονται σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Volker und Markus Schecke*,¹¹⁷ το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι με τη θέσπιση της υποχρέωσης δημοσιοποίησης των προσωπικών δεδομένων όλων των φυσικών προσώπων που είναι δικαιούχοι ενισχύσεων [από ορισμένα γεωργικά ταμεία] χωρίς να γίνεται διάκριση ανάλογα με τα σχετικά κριτήρια, όπως τις περιόδους κατά τις οποίες έλαβαν τέτοιες ενισχύσεις, τη συχνότητα ή ακόμη και το είδος και το ύψος αυτών, το Συμβούλιο και η Επιτροπή υπερέβησαν τα όρια που επιβάλλει η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας.

Ως εκ τούτου, το ΔΕΕ έκρινε αναγκαίο να κηρύξει ανίσχυρες ορισμένες διατάξεις του Κανονισμού (ΕΚ) 1290/2005 του Συμβουλίου και ανίσχυρο στο σύνολό του τον Κανονισμό 259/2008.¹¹⁸

Παρά τη διαφορετική διατύπωση, οι όροι της νόμιμης επεξεργασίας του άρθρου 52 παράγραφος 1 του Χάρτη θυμίζουν το άρθρο 8 παράγραφος 2 της ΕΣΔΑ. Μάλιστα, οι όροι που απαριθμούνται στο άρθρο 52 παράγραφος 1 πρέπει να θεωρούνται αντίστοιχοι με αυτούς του άρθρου 8 παράγραφος 2 της ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι στο άρθρο 52 του Χάρτη παράγραφος 3 πρώτη περίοδος αναφέρεται ότι «στο μέτρο που ο Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους επιφυλάσσει η εν λόγω σύμβαση».

Σύμφωνα, πάντως, με την τελευταία περίοδο του άρθρου 52 παράγραφος 3, «η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δικαίο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία». Συγκρίνοντας το άρθρο 8 παράγραφος 2 ΕΣΔΑ με την πρώτη περίοδο του άρθρου 52 παράγραφος 3 του Χάρτη, η διάταξη αυτή δεν μπορεί παρά να έχει

¹¹⁷ ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*, 9 Νοεμβρίου 2010, σκέψεις 89 και 86.

¹¹⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 1290/2005 του Συμβουλίου της 21^{ης} Ιουνίου 2005 για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής, ΕΕ 2005 L 209 και Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 259/2008 της Επιτροπής της 18^{ης} Μαρτίου 2008 για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) 1290/2005 του Συμβουλίου σχετικά με τη δημοσιοποίηση πληροφοριών για τους δικαιούχους κονδυλίων προερχόμενων από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), ΕΕ 2008 L 76.

την έννοια ότι οι όροι της δικαιολογημένης επέμβασης κατά το άρθρο 8 παράγραφος 2 ΕΣΔΑ συνιστούν ελάχιστες απαιτήσεις για την επιβολή νόμιμων περιορισμών στο δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων κατά τον Χάρτη. Συνεπώς, η νόμιμη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων δυνάμει του ενωσιακού δικαίου επιτάσσει να πληρούνται τουλάχιστον οι όροι του άρθρου 8 παράγραφος 2 ΕΣΔΑ, το δε ενωσιακό δίκαιο μπορεί να θεσπίζει πρόσθετες απαιτήσεις σε ειδικές περιπτώσεις.

Η αντιστοιχία της αρχής της νόμιμης επεξεργασίας κατά το ενωσιακό δίκαιο με τις σχετικές διατάξεις της ΕΣΔΑ ενισχύεται περαιτέρω από το άρθρο 6 παράγραφος 3 ΣΕΕ, στο οποίο προβλέπεται ότι «τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών [...], αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης».

3.2. Η αρχή του προσδιορισμού και του περιορισμού του σκοπού

Κύρια σημεία

- Ο σκοπός της επεξεργασίας πρέπει να καθορίζεται σαφώς πριν από την έναρξη της επεξεργασίας.
- Στο δίκαιο της ΕΕ, ο σκοπός της επεξεργασίας ορίζεται ρητά. Στο δίκαιο του ΣτΕ, το θέμα επαφίεται στο εσωτερικό δίκαιο.
- Η επεξεργασία για μη προσδιορισμένο σκοπό δεν συνάδει προς το δίκαιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- Για τη μεταγενέστερη χρήση των δεδομένων για άλλον σκοπό απαιτείται πρόσθετη νομική βάση, εφόσον ο νέος σκοπός της επεξεργασίας είναι ασύμβατος με τον αρχικό.
- Η διαβίβαση δεδομένων σε τρίτους συνιστά νέο σκοπό και απαιτεί πρόσθετη νομική βάση.

Ουσιαστικά, η αρχή του προσδιορισμού και του περιορισμού του σκοπού έχει την έννοια ότι η νομιμότητα της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων είναι

συνάρτηση του σκοπού της επεξεργασίας.¹¹⁹ Ο σκοπός πρέπει να προσδιορίζεται και να δηλώνεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας πριν από την έναρξη της επεξεργασίας.¹²⁰ Σύμφωνα με το **δίκαιο της ΕΕ**, αυτό γίνεται είτε με δήλωση, δηλαδή με γνωστοποίηση, στην εθνική αρχή ελέγχου ή, τουλάχιστον, με εσωτερική τεκμηρίωση η οποία τίθεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας στη διάθεση των εθνικών αρχών προς έλεγχο και στην οποία έχουν πρόσβαση τα υποκείμενα των δεδομένων.

Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για μη προσδιορισμένους και/ή απεριόριστους σκοπούς είναι παράνομη.

Η επεξεργασία δεδομένων για κάθε νέο σκοπό απαιτεί ιδιαίτερη νομική βάση και δεν μπορεί να βασίζεται στο γεγονός ότι τα δεδομένα αρχικά αποκτήθηκαν ή υπέστησαν επεξεργασία για άλλον θεμιτό σκοπό. Αντιστοίχως, η νόμιμη επεξεργασία περιορίζεται στον αρχικά προσδιορισθέντα σκοπό, ενώ για κάθε νέο σκοπό επεξεργασίας απαιτείται ξεχωριστή, νέα νομική βάση. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στην ανακοίνωση δεδομένων σε τρίτους, δεδομένου ότι συνιστά συνήθως νέο σκοπό και, ως εκ τούτου, απαιτεί διαφορετική νομική βάση από τη νομική βάση για τη συλλογή των δεδομένων.

Παράδειγμα: Μια αεροπορική εταιρία συλλέγει δεδομένα κρατήσεων των επιβατών της για να πραγματοποιεί ομαλά τις πτήσεις της. Η αεροπορική εταιρία χρειάζεται δεδομένα για τον αριθμό της θέσης κάθε επιβάτη, τυχόν περιορισμένη κινητικότητα (π.χ. χρήση αναπηρικού αμαξιδίου) και ιδιαίτερες διατροφικές προτιμήσεις (π.χ. κοσέρ ή χαλάλ). Εάν ζητηθεί από την αεροπορική εταιρία να διαβιβάσει τα δεδομένα αυτά, που περιέχονται στο PNR (κατάσταση με τα ονόματα των επιβατών), προς τις υπηρεσίες ελέγχου μετανάστευσης στον αερολιμένα προσγείωσης, ώστε να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για σκοπούς ελέγχου της μετανάστευσης, οι οποίοι διαφέρουν από τον αρχικό σκοπό για τον οποίο συλλέχθηκαν τα δεδομένα, για τη διαβίβαση των εν λόγω δεδομένων απαιτείται νέα και διαφορετική νομική βάση.

Κατά την εξέταση του εύρους και των ορίων συγκεκριμένου σκοπού, η Σύμβαση 108 και η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

¹¹⁹ Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο β) και οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο β).

¹²⁰ Βλ. επίσης Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2013), *Γνώμη 03/2013 σχετικά με τον περιορισμό του σκοπού*, WP 203, Βρυξέλλες, 2 Απριλίου 2013.

προσφεύγουν στην έννοια της συμβατότητας: η χρήση των δεδομένων για συμβατούς σκοπούς επιτρέπεται δυνάμει της αρχικής νομικής βάσης. Ορισμός του όρου «συμβατός» πάντως δεν παρέχεται, και η ερμηνεία του γίνεται κατά περίπτωση.

Παράδειγμα: Η πώληση των δεδομένων των πελατών της εταιρίας 'Ηλιος, η οποία τα απέκτησε στο πλαίσιο της διαχείρισης πελατειακών σχέσεων (CRM), σε μια εταιρία απευθείας εμπορικής προώθησης, τη Σελήνη, η οποία επιθυμεί να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα αυτά για να διευκολύνει τις εκστρατείες προώθησης πωλήσεων τρίτων εταιριών, συνιστά νέο σκοπό, ο οποίος δεν συμβιβάζεται με το CRM, τον αρχικό σκοπό της συλλογής δεδομένων πελατών από την εταιρία 'Ηλιος. Ως εκ τούτου, για την πώληση των δεδομένων στην εταιρία Σελήνη χρειάζεται ξεχωριστή νομική βάση.

Αντίθετα, η χρήση δεδομένων CRM από την εταιρία 'Ηλιος με σκοπό την προώθηση των δικών της πωλήσεων, την αποστολή δηλαδή διαφημιστικών μηνυμάτων στους δικούς της πελάτες για τα δικά της προϊόντα, γίνεται γενικά δεκτή ως συμβατός σκοπός.

Στην Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αναφέρεται ρητά ότι «η μεταγενέστερη επεξεργασία για ιστορικούς, στατιστικούς ή επιστημονικούς σκοπούς δεν θεωρείται ασυμβίβαστη εφόσον τα κράτη μέλη προβλέπουν κατάλληλες εγγυήσεις».¹²¹

Παράδειγμα: Η εταιρία 'Ηλιος έχει συλλέξει και αποθηκεύσει δεδομένα CRM για τους πελάτες της. Η μεταγενέστερη χρήση των δεδομένων αυτών από την εταιρία 'Ηλιος για στατιστική ανάλυση της αγοραστικής συμπεριφοράς των πελατών της επιτρέπεται, αφού οι στατιστικοί σκοποί θεωρούνται συμβατοί. Δεν απαιτείται πρόσθετη νομική βάση, π.χ. συγκατάθεση των υποκειμένων των δεδομένων.

Εάν τα ίδια δεδομένα πρόκειται να διαβιβαστούν σε τρίτο, στην εταιρία Σελήνη, αποκλειστικά για στατιστικούς σκοπούς, η διαβίβαση επιτρέπεται χωρίς πρόσθετη νομική βάση, μόνον όμως εφόσον παρέχονται οι δέουσες

¹²¹ Ενδεικτικά αναφέρονται οι εθνικές διατάξεις του αυστριακού νόμου για την προστασία των δεδομένων (*Datenschutzgesetz*), Εφημερίδα της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης Ι αριθ. 165/1999, παράγραφος 46, διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στη διεύθυνση: www.dsk.gv.at/DocView.axd?CobId=41936.

εγγυήσεις, όπως η απόκρυψη της ταυτότητας των υποκειμένων των δεδομένων, δεδομένου ότι, συνήθως, για στατιστικούς σκοπούς δεν χρειάζονται στοιχεία αναγνωριστικά της ταυτότητας.

3.3. Οι αρχές της ποιότητας των δεδομένων

Κύρια σημεία

- Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να τηρεί τις αρχές της ποιότητας των δεδομένων σε κάθε δραστηριότητα επεξεργασίας.
- Σύμφωνα με την αρχή της περιορισμένης χρονικής διάρκειας διατήρησης των δεδομένων, τα δεδομένα διαγράφονται εφόσον δεν είναι πλέον απαραίτητα για τους σκοπούς για τους οποίους συλλέχθηκαν.
- Οι παρεκκλίσεις από την αρχή της περιορισμένης χρονικής διάρκειας διατήρησης των δεδομένων προβλέπονται από τον νόμο και απαιτούν ειδικές εγγυήσεις για την προστασία των υποκειμένων των δεδομένων.

3.3.1. Η αρχή της συνάφειας των δεδομένων

Υφίστανται επεξεργασία μόνο τα δεδομένα τα οποία είναι «πρόσφορα, προσήκοντα και όχι υπέρμετρα σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέγονται και υφίστανται επεξεργασία».¹²² Οι κατηγορίες δεδομένων που επιλέγονται προς επεξεργασία πρέπει να είναι αναγκαίες για την επίτευξη του διακηρυγμένου γενικού στόχου της επεξεργασίας, ο δε υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να περιορίζει αυστηρά τη συλλογή δεδομένων σε όσα παρουσιάζουν άμεση συνάφεια προς τον συγκεκριμένο σκοπό που επιδιώκεται με την επεξεργασία.

Στη σύγχρονη κοινωνία, η αρχή της συνάφειας των δεδομένων έχει και μία πρόσθετη πτυχή: αξιοποιώντας τις προηγμένες τεχνολογίες για την προστασία της ιδιωτικότητας, ενίοτε είναι δυνατόν να αποφεύγεται πλήρως η χρήση προσωπικών δεδομένων ή να χρησιμοποιούνται ψευδωνυμοποιημένα δεδομένα, τα οποία αποτελούν μια φιλική για την προστασία της ιδιωτικότητας λύση. Αυτό ισχύει κυρίως για τα συστήματα επεξεργασίας μεγάλου όγκου δεδομένων.

¹²² Σύμβαση 108, άρθρο 5 στοιχείο γ) και οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο γ).

Παράδειγμα: Ένας δήμος προσφέρει μια κάρτα με μικροεπεξεργαστή στους τακτικούς χρήστες των μέσων μαζικής μεταφοράς έναντι συγκεκριμένου τιμήματος. Στην επιφάνεια της κάρτας αναγράφεται το ονοματεπώνυμο του χρήστη, το οποίο περιέχεται σε ηλεκτρονική μορφή και στο μικροεπεξεργαστή. Κάθε φορά που ο χρήστης χρησιμοποιεί μέσο μαζικής μεταφοράς, περνά την κάρτα μπροστά από μία συσκευή ανάγνωσης που έχει εγκατασταθεί στο όχημα. Τα δεδομένα που διαβάζονται από τη συσκευή ανάγνωσης συγκρίνονται ηλεκτρονικά με μια βάση δεδομένων, η οποία περιέχει τα ονοματεπώνυμα των προσώπων που έχουν αγοράσει την κάρτα.

Το εν λόγω σύστημα δεν τηρεί την αρχή της συνάφειας με το βέλτιστο δυνατό τρόπο: ο έλεγχος του κατά πόσον το πρόσωπο δικαιούται να χρησιμοποιήσει τα μέσα μαζικής μεταφοράς θα μπορούσε να γίνεται χωρίς να συγκρίνονται προσωπικά δεδομένα του μικροεπεξεργαστή της κάρτας με τη βάση δεδομένων. Θα αρκούσε, για παράδειγμα, να υπάρχει μια ειδική ηλεκτρονική εικόνα, π.χ. γραμμωτός κώδικας, στον μικροεπεξεργαστή της κάρτας. Με το πέρασμα της κάρτας μπροστά από τη συσκευή ανάγνωσης θα μπορούσε να επιβεβαιώνεται αν είναι έγκυρη ή όχι. Ένα σύστημα σαν αυτό δεν θα κατέγραφε ποιος χρησιμοποίησε ποιο μέσο μαζικής μεταφοράς σε ποια χρονική στιγμή. Δεν θα γινόταν συλλογή προσωπικών δεδομένων, πράγμα που αποτελεί τη βέλτιστη λύση υπό το πρίσμα της αρχής της συνάφειας, δεδομένου ότι από την αρχή αυτή απορρέει η υποχρέωση ελαχιστοποίησης της συλλογής δεδομένων.

3.3.2. Η αρχή της ακρίβειας των δεδομένων

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας που έχει στην κατοχή του προσωπικά δεδομένα δεν πρέπει να τα χρησιμοποιεί χωρίς να λάβει μέτρα τα οποία διασφαλίζουν με εύλογο βαθμό βεβαιότητας ότι τα δεδομένα είναι ακριβή και ενημερωμένα.

Η υποχρέωση διασφάλισης της ακρίβειας των δεδομένων πρέπει να εξετάζεται στο πλαίσιο του σκοπού της επεξεργασίας των δεδομένων.

Παράδειγμα: Μια εταιρία πώλησης επίπλων συνέλεξε τα στοιχεία ταυτότητας και την ταχυδρομική διεύθυνση ενός πελάτη για να του αποστείλει ένα τιμολόγιο. Έξι μήνες αργότερα, η ίδια εταιρία αποφασίζει να ξεκινήσει μια εκστρατεία προώθησης πωλήσεων και επιθυμεί να έλθει σε επαφή με πρώην πελάτες της. Για να επικοινωνήσει μαζί τους, η εταιρία ζητά πρόσβαση στο

εθνικό μητρώο κατοίκων, το οποίο πιθανότατα περιέχει τις ισχύουσες ταχυδρομικές διευθύνσεις τους, αφού οι κάτοικοι υποχρεούνται διά νόμου να δηλώνουν στο μητρώο την τρέχουσα διεύθυνσή τους. Πρόσβαση στο μητρώο παρέχεται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα μόνο κατόπιν αιτιολόγησης του αιτήματος.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η εταιρία δεν μπορεί να επικαλεστεί το επιχείρημα ότι υποχρεούται να διατηρεί τα δεδομένα ακριβή και ενημερωμένα και να ισχυριστεί ότι δικαιούται να συλλέξει νέα δεδομένα για τις ταχυδρομικές διευθύνσεις των πρώην πελατών της από το μητρώο κατοίκων. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με σκοπό την τιμολόγηση. Για τον σκοπό αυτό, συναφές δεδομένο είναι η ταχυδρομική διεύθυνση κατά τον χρόνο της πώλησης. Δεν υφίσταται νομική βάση για τη συλλογή νέων δεδομένων διευθύνσεων, δεδομένου ότι η προώθηση πωλήσεων δεν αποτελεί συμφέρον που υπερτερεί του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων και, άρα, δεν δικαιολογεί την πρόσβαση στα δεδομένα του μητρώου.

Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις στις οποίες η επικαιροποίηση των αποθηκευμένων δεδομένων απαγορεύεται διά νόμου, διότι ο κύριος σκοπός της αποθήκευσης των δεδομένων είναι η τεκμηρίωση συμβάντων.

Παράδειγμα: Ένα πρωτόκολλο ιατρικής πράξης δεν μπορεί να τροποποιηθεί, με άλλα λόγια να «επικαιροποιηθεί», ακόμη και αν τα ευρήματα που αναφέρονται σε αυτό αποδειχθούν λανθασμένα σε μεταγενέστερο χρόνο. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν επιτρέπεται να γίνουν παρά μόνο προσθήκες στο περιεχόμενό του, υπό τον όρο να διευκρινίζεται σαφώς ότι προστέθηκαν σε μεταγενέστερο χρόνο.

Εξάλλου, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες είναι απολύτως αναγκαίο να ελέγχεται η ακρίβεια των δεδομένων σε τακτά χρονικά διαστήματα και, εφόσον χρειάζεται, να επικαιροποιούνται λόγω της πιθανής ζημίας που ενδέχεται να υποστεί το υποκείμενο των δεδομένων εάν αυτά παραμείνουν ανακριβή.

Παράδειγμα: Τα τραπεζικά ιδρύματα συνήθως ελέγχουν τη φερεγγυότητα των μελλοντικών πελατών τους. Προς τον σκοπό αυτό, υπάρχουν ειδικές βάσεις δεδομένων που περιέχουν στοιχεία σχετικά με το πιστοληπτικό ιστορικό των ιδιωτών. Εάν η βάση δεδομένων περιέχει ανακριβή ή παρωχημένα δεδομένα, ο ιδιώτης μπορεί να βρεθεί αντιμέτωπος με σοβαρά προβλήματα.

Ως εκ τούτου, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας αυτών των βάσεων δεδομένων οφείλουν να καταβάλλουν ιδιαίτερη προσπάθεια για την τήρηση της αρχής της ακρίβειας.

Εξάλλου, δεδομένα που αναφέρονται όχι σε γεγονότα αλλά σε υπόνοιες, π.χ. έρευνες για διαλεύκανση αξιόποινων πράξεων, μπορούν να συλλέγονται και να αποθηκεύονται εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει νομική βάση για τη συλλογή των εν λόγω δεδομένων και δικαιολογείται επαρκώς να έχει σχηματίσει την εν λόγω υπόνοια.

3.3.3. Η αρχή της περιορισμένης διάρκειας διατήρησης των δεδομένων

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε) της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, ομοίως, σύμφωνα με το άρθρο 5 στοιχείο ε) της Σύμβασης 108, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι τα προσωπικά δεδομένα «διατηρούνται με μορφή που επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των προσώπων στα οποία αναφέρονται μόνον κατά τη διάρκεια περιόδου που δεν υπερβαίνει την απαιτούμενη για την επίτευξη των σκοπών για τους οποίους έχουν συλλεγεί ή για τους οποίους αργότερα υφίστανται επεξεργασία». Συνεπώς, μετά την επίτευξη των εν λόγω σκοπών, τα δεδομένα πρέπει να διαγράφονται.

Στην υπόθεση *S. και Marper*, το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι, σύμφωνα με τις βασικές αρχές της συναφούς νομοθεσίας του Συμβουλίου της Ευρώπης και την εθνική νομοθεσία και πρακτική των λοιπών συμβαλλομένων μερών, η διατήρηση των δεδομένων απαιτείται να είναι ανάλογη του σκοπού για τον οποίο έχουν συλλεγεί και χρονικά περιορισμένη, ιδίως στον αστυνομικό τομέα.¹²³

Ο χρονικός περιορισμός της αποθήκευσης δεδομένων εφαρμόζεται, πάντως, μόνον στα δεδομένα τα οποία διατηρούνται με μορφή που επιτρέπει την εξακρίβωση της ταυτότητας των προσώπων στα οποία αναφέρονται. Ως εκ τούτου, νόμιμη αποθήκευση δεδομένων τα οποία δεν είναι πλέον αναγκαία θα μπορούσε να επιτευχθεί εάν αυτά καταστούν ανώνυμα ή ψευδώνυμα.

¹²³ ΕΔΔΑ, *S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008. Βλ. επίσης ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Μ.Μ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 24029/07, 13 Νοεμβρίου 2012.

Η διατήρηση δεδομένων για μελλοντική χρήση για επιστημονικούς, ιστορικούς ή στατιστικούς σκοπούς εξαιρείται ρητά από την αρχή της περιορισμένης χρονικής διάρκειας διατήρησης των δεδομένων βάσει της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.¹²⁴ Ωστόσο, η συνέχιση της αποθήκευσης και χρήσης των προσωπικών δεδομένων θα πρέπει να συνοδεύεται από ειδικές εγγυήσεις δυνάμει του εθνικού δικαίου.

3.4. Η αρχή της θεμιτής επεξεργασίας

Κύρια σημεία

- Θεμιτή επεξεργασία σημαίνει διαφάνεια στην επεξεργασία, ιδίως όσον αφορά τα υποκείμενα των δεδομένων.
- Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να ενημερώνει τα υποκείμενα των δεδομένων, πριν την επεξεργασία τους, τουλάχιστον για τον σκοπό της επεξεργασίας και το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνση του υπεύθυνου επεξεργασίας.
- Εκτός εάν επιτρέπεται ειδικά από τον νόμο, δεν πρέπει να γίνεται μυστική ή συγκεκαλυμμένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.
- Τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα τους, ασχέτως του τόπου στον οποίο αυτά υποβάλλονται σε επεξεργασία.

Η αρχή της θεμιτής επεξεργασίας διέπει πρωτίστως τη σχέση ανάμεσα στον υπεύθυνο επεξεργασίας και το υποκείμενο των δεδομένων.

3.4.1. Διαφάνεια

Η εν λόγω αρχή θεσπίζει την υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να ενημερώνει τα υποκείμενα των δεδομένων για τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα δεδομένα τους.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Haralambie κατά Ρουμανίας*,¹²⁵ ο προσφεύγων ζήτησε πρόσβαση σε φάκελο που τηρούσαν για το πρόσωπό του οι μυστικές υπηρεσίες, πλην όμως το αίτημά του δεν έγινε δεκτό παρά πέντε χρόνια αργότερα. Το ΕΔΔΑ υπενθύμισε ότι είναι ζωτικό συμφέρον των προσώπων

¹²⁴ Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε).

¹²⁵ ΕΔΔΑ, *Haralambie κατά Ρουμανίας*, προσφυγή αριθ. 21737/03, 27 Οκτωβρίου 2009.

για τα οποία τηρείται φάκελος από δημόσιες αρχές να έχουν πρόσβαση σε αυτόν. Είναι καθήκον των αρχών να θεσπίσουν μια αποτελεσματική διαδικασία για την απόκτηση πρόσβασης στις εν λόγω πληροφορίες. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι ούτε η ποσότητα των διαβιβαζόμενων φακέλων ούτε οι αδυναμίες του συστήματος αρχειοθέτησης δικαιολογούσαν την πενταετή καθυστέρηση στην παροχή -στον προσφεύγοντα- πρόσβασης στον φάκελό του. Οι αρχές δεν παρείχαν στον προσφεύγοντα μια αποτελεσματική και προσιτή διαδικασία για την απόκτηση πρόσβασης στον προσωπικό του φάκελο εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Η επεξεργασία πρέπει να επεξηγείται στο υποκείμενο των δεδομένων με εύληπτο τρόπο, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι κατανοεί την τύχη που θα έχουν τα δεδομένα του. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει επίσης το δικαίωμα να ενημερώνεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, κατόπιν αιτήματός του, σχετικά με το αν υφίστανται επεξεργασία τα δεδομένα του και, αν ναι, ποια δεδομένα.

3.4.2. Οικοδόμηση εμπιστοσύνης

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να τεκμηριώνει στα υποκείμενα των δεδομένων και στο ευρύ κοινό ότι η επεξεργασία των δεδομένων θα γίνεται με νόμιμο και διαφανή τρόπο. Η επεξεργασία δεν πρέπει να γίνεται σε συνθήκες μυστικότητας ή να έχει απρόβλεπτες αρνητικές επιπτώσεις. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι πελάτες, οι συναλλασσόμενοι και οι πολίτες είναι ενήμεροι για τη χρήση των δεδομένων τους. Περαιτέρω, οι ενέργειες του υπευθύνου επεξεργασίας οφείλουν, στο μέτρο του δυνατού, να συμμορφώνονται άμεσα προς τη βούληση του υποκειμένου των δεδομένων, ιδίως όταν η συγκατάθεσή του αποτελεί τη νομική βάση της επεξεργασίας των δεδομένων.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Κ.Η. και λοιποί κατά Σλοβακίας*,¹²⁶ οι προσφεύγουσες ήταν οκτώ γυναίκες εθνικής καταγωγής Ρομά, οι οποίες είχαν νοσηλευθεί σε δύο νοσοκομεία της ανατολικής Σλοβακίας στη διάρκεια της εγκυμοσύνης και του τοκετού τους. Έκτοτε, καμία τους δεν μπόρεσε να ξαναμείνει έγκυος παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες. Τα εθνικά δικαστήρια διέταξαν τα νοσοκομεία να επιτρέψουν στις προσφεύγουσες και στους εκπροσώπους τους να μελετήσουν τα ιατρικά αρχεία και να κάνουν

¹²⁶ ΕΔΔΑ, *Κ.Η. και λοιποί κατά Σλοβακίας*, προσφυγή αριθ. 32881/04, 28 Απριλίου 2009.

χειρόγραφα αντίγραφα αποσπασμάτων αυτών, πλην όμως απέρριψαν το αίτημα να τους χορηγηθούν φωτοαντίγραφα των εγγράφων για να αποτρέψουν πιθανή κατάχρησή τους. Οι θετικές υποχρεώσεις του κράτους βάσει του άρθρου 8 ΕΣΔΑ περιλαμβάνουν κατ' ανάγκη την υποχρέωση διάθεσης στο υποκείμενο των δεδομένων αντιγράφων των αρχείων των δεδομένων του. Εναπόκειται στο κράτος να καθορίσει τους όρους αντιγραφής των αρχείων ή, όπου κρίνεται αναγκαίο, να καταδείξει την ύπαρξη επιτακτικών λόγων για την απόρριψη του αιτήματος. Στην περίπτωση των προσφευγουσών, τα εθνικά δικαστήρια δικαιολόγησαν την απαγόρευση της αντιγραφής των ιατρικών αρχείων κυρίως βάσει της ανάγκης προστασίας των συναφών πληροφοριών από κατάχρηση. Ωστόσο, το ΕΔΔΑ δεν αντιλαμβάνεται με ποιον τρόπο οι προσφεύγουσες, στις οποίες ούτως ή άλλως είχε δοθεί πρόσβαση στον πλήρη ιατρικό φάκελό τους, θα μπορούσαν να καταχραστούν πληροφορίες που αφορούσαν τις ίδιες. Εξάλλου, ο κίνδυνος κατάχρησης θα μπορούσε να έχει αποτραπεί με άλλα μέσα και όχι με την άρνηση χορήγησης φωτοαντιγράφων στις προσφεύγουσες, π.χ. περιορίζοντας το εύρος των προσώπων που θα είχαν δικαίωμα πρόσβασης στους φακέλους. Το κράτος δεν κατέδειξε την ύπαρξη αρκούντως επιτακτικών λόγων για την απόρριψη του αιτήματος των προσφευγουσών για ουσιαστική πρόσβαση σε πληροφορίες που αφορούσαν την υγεία τους. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8.

Όσον αφορά τις διαδικτυακές υπηρεσίες, τα χαρακτηριστικά των συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων πρέπει να δίνουν τη δυνατότητα στα υποκείμενα των δεδομένων να κατανοήσουν πράγματι την τύχη που θα έχουν τα δεδομένα τους.

Θεμιτή επεξεργασία σημαίνει επίσης ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι πρόθυμος να υπερβεί τις εκ του νόμου υποχρεωτικές ελάχιστες απαιτήσεις υπηρεσιών προς το υποκείμενο των δεδομένων, εφόσον αυτό απαιτείται για τη διασφάλιση των νόμιμων συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων.

3.5. Η αρχή της λογοδοσίας

Κύρια σημεία

- Η λογοδοσία απαιτεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας να εφαρμόζει ενεργά μέτρα για την προώθηση και τη διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων κατά την επεξεργασία.
- Ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει την ευθύνη της συμμόρφωσης της επεξεργασίας που πραγματοποιεί με τη νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- Ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να είναι ανά πάσα στιγμή σε θέση να καταδείξει στα υποκείμενα των δεδομένων, στο ευρύ κοινό και στις εθνικές αρχές ελέγχου ότι συμμορφώνεται με τους κανόνες προστασίας των δεδομένων.

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία της ιδιωτικότητας το 2013, στις οποίες αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος του υπεύθυνου επεξεργασίας όσον αφορά την αποτελεσματική προστασία των δεδομένων στην πράξη. Οι κατευθυντήριες γραμμές αναφέρονται στην αρχή της λογοδοσίας ως εξής: «ο υπεύθυνος επεξεργασίας των δεδομένων θα πρέπει να λογοδοτεί για τη συμμόρφωση προς τα μέτρα με τα οποία υλοποιούνται οι [βασικές] αρχές που αναφέρονται ανωτέρω».¹²⁷

Ενώ η Σύμβαση 108 δεν κάνει μνεία στη λογοδοσία του υπευθύνου επεξεργασίας, υπονοώντας κατ' ουσίαν ότι το ζήτημα επαφίεται στο εθνικό δίκαιο, το άρθρο 6 παράγραφος 2 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προβλέπει ότι εναπόκειται στον υπεύθυνο επεξεργασίας να εξασφαλίσει την τήρηση των αρχών περί ποιότητας των δεδομένων της παραγράφου 1.

¹²⁷ ΟΟΣΑ (2013), Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την προστασία της ιδιωτικότητας και των διασυννοριακών ροών προσωπικών δεδομένων, άρθρο 14.

Παράδειγμα: Ένα νομοθετικό παράδειγμα έμφασης στην αρχή της λογοδοσίας είναι η τροποποίηση του 2009¹²⁸ της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Το τροποποιημένο άρθρο 4 της Οδηγίας θεσπίζει υποχρέωση εφαρμογής πολιτικής ασφάλειας, προβλέποντας ότι τα μέτρα «διασφαλίζουν την εφαρμογή πολιτικής ασφάλειας σε σχέση με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων». Έτσι, όσον αφορά τις διατάξεις περί ασφάλειας της εν λόγω Οδηγίας, ο νομοθέτης αποφάσισε ότι είναι ανάγκη να θεσπιστεί ρητή απαίτηση περί ύπαρξης και εφαρμογής πολιτικής ασφάλειας.

Σύμφωνα με τη γνώμη της ομάδας εργασίας του άρθρου 29¹²⁹ στον πυρήνα της λογοδοσίας βρίσκεται η υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας:

- να εφαρμόζει μέτρα τα οποία –σε κανονικές συνθήκες– διασφαλίζουν την τήρηση των κανόνων για την προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο της επεξεργασίας και
- να διαθέτει έγγραφα τα οποία θα αποδεικνύουν στα υποκείμενα των δεδομένων και στις εθνικές αρχές ελέγχου τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την επίτευξη της συμμόρφωσης προς τους κανόνες για την προστασία των δεδομένων.

Επομένως, βάσει της αρχής της λογοδοσίας, ο υπεύθυνος επεξεργασίας απαιτείται να καταδεικνύει ενεργά τη συμμόρφωσή του και να μην περιμένει απλώς να του υποδείξουν τυχόν αδυναμίες τα υποκείμενα των δεδομένων ή οι εθνικές αρχές ελέγχου.

128 Οδηγία 2009/136/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, για τροποποίηση της οδηγίας 2002/22/ΕΚ για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της οδηγίας 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και του Κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 για τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, ΕΕ 2009 L 337, σ. 11.

129 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29, *Γνώμη 3/2010 σχετικά με την αρχή της λογοδοσίας*, WP 173, Βρυξέλλες, 13 Ιουλίου 2010.

4

Οι κανόνες του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

ΕΕ	Ζητήματα που καλύπτονται	ΣτΕ
Κανόνες περί νόμιμης επεξεργασίας μη ευαίσθητων δεδομένων		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 7 στοιχείο α)	Συγκατάθεση	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρα 3.4 στοιχείο β) και 3.6
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 7 στοιχείο β)	(Προ)συμβατική σχέση	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 3.4 στοιχείο β)
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 7 στοιχείο γ)	Εκ του νόμου υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 3.4 στοιχείο α)
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 7 στοιχείο δ)	Ζωτικό συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 3.4 στοιχείο β)
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 7 στοιχείο ε) και άρθρο 8 παράγραφος 4 ΔΕΕ, C-524/06, <i>Huber κατά Bundesrepublik Deutschland</i> , 16 Δεκεμβρίου 2008	Δημόσιο συμφέρον και άσκηση δημόσιας εξουσίας	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 3.4 στοιχείο β)

Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 7 στοιχείο στ), άρθρο 8 παράγραφοι 2 και 3 ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-468/10 and C-469/10, <i>Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) και Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) κατά Administración del Estado</i> , 24 Νοεμβρίου 2011	Νόμιμο συμφέρον τρίτων	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 3.4 στοιχείο β)
Κανόνες περί νόμιμης επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 8 παράγραφος 1	Γενική απαγόρευση επεξεργασίας	Σύμβαση 108, άρθρο 6
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 8 παράγραφοι 2 έως 4	Εξαιρέσεις από τη γενική απαγόρευση	Σύμβαση 108, άρθρο 6
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 8 παράγραφος 5	Επεξεργασία δεδομένων σχετικών με (ποινικές) καταδίκες	Σύμβαση 108, άρθρο 6
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 8 παράγραφος 7	Επεξεργασία εθνικού αναγνωριστικού αριθμού ταυτότητας	
Κανόνες περί ασφάλειας της επεξεργασίας		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 17	Υποχρέωση λήψης μέτρων για την ασφάλεια της επεξεργασίας	Σύμβαση 108, άρθρο 7 ΕΔΔΑ, <i>Ι. κατά Φινλανδίας</i> , προσφυγή αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008
Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, άρθρο 4 παράγραφος 2	Γνωστοποίηση των περιστατικών παραβίασης προσωπικών δεδομένων	
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 16	Υποχρέωση απορρήτου	
Κανόνες περί διαφάνειας της επεξεργασίας		
	Διαφάνεια εν γένει	Σύμβαση 108, άρθρο 8 στοιχείο α)
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρα 10 και 11	Ενημέρωση	Σύμβαση 108, άρθρο 8 στοιχείο α)

Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρα 10 και 11	Εξαιρέσεις από την υποχρέωση ενημέρωσης	Σύμβαση 108, άρθρο 9
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρα 18 και 19	Γνωστοποίηση	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 9.2 στοιχείο α)
Κανόνες περί προώθησης της συμμόρφωσης		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 20	Προηγούμενοι έλεγχοι	
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 18 παράγραφος 2	Υπεύθυνος για την προστασία των προσωπικών δεδομένων	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 8.3
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 27	Κώδικες δεοντολογίας	

Οι αρχές είναι κατ' ανάγκη γενικού χαρακτήρα. Η εφαρμογή τους σε δεδομένη περίπτωση αφήνει κάποιο περιθώριο ερμηνείας και επιλογής μέσων. Βάσει του **δικαίου του ΣτΕ**, επαφίεται στα συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση 108 να αποσαφηνίσουν το εν λόγω περιθώριο ερμηνείας στο εσωτερικό τους δίκαιο. Η κατάσταση που επικρατεί στο **δίκαιο της ΕΕ** διαφέρει: για την καθιέρωση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στην εσωτερική αγορά, κρίθηκε αναγκαίο να θεσπιστούν ήδη σε ενωσιακό επίπεδο λεπτομερέστεροι κανόνες, με σκοπό την εναρμόνιση του επιπέδου προστασίας των προσωπικών δεδομένων που παρείχε το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών. Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεσπίζει, στο πλαίσιο των αρχών που διατυπώνονται στο άρθρο 6, ένα επίπεδο αναλυτικών κανόνων οι οποίοι πρέπει να εφαρμόζονται πιστά στο εθνικό δίκαιο. Ως εκ τούτου, οι παρατηρήσεις που ακολουθούν σχετικά με τους αναλυτικούς κανόνες για την προστασία των δεδομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο αφορούν κυρίως το ενωσιακό δίκαιο.

4.1. Κανόνες περί νόμιμης επεξεργασίας

Κύρια σημεία

- Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων είναι νόμιμη εάν:
 - βασίζεται στη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων ή
 - είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων ή

- εκτελείται για τη διασφάλιση νόμιμων συμφερόντων τρίτων, υπό τον όρο ότι δεν προέχει το συμφέρον προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων.
- Η νόμιμη επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων υπάγεται σε ειδικό, αυστηρότερο καθεστώς.

Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα περιέχει δύο διαφορετικά σύνολα κανόνων για τη νόμιμη επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Το πρώτο αφορά τα μη ευαίσθητα δεδομένα (άρθρο 7) και το δεύτερο τα ευαίσθητα δεδομένα (άρθρο 8).

4.1.1. Νόμιμη επεξεργασία μη ευαίσθητων δεδομένων

Το κεφάλαιο II της Οδηγίας 95/46, που τιτλοφορείται «Γενικές προϋποθέσεις σχετικά με τη θεμιτή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», προβλέπει ότι, με την επιφύλαξη των παρεκκλίσεων του άρθρου 13, κάθε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων πρέπει να τηρεί, αφενός, τις αρχές ως προς την ποιότητα των δεδομένων που διατυπώνονται στο άρθρο 6 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, αφετέρου, μία από τις βασικές αρχές της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων, οι οποίες απαριθμούνται στο άρθρο 7.¹³⁰ Με τον τρόπο αυτό καθίσταται νόμιμη η επεξεργασία μη ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

Συγκατάθεση

Στο **δίκαιο του ΣΤΕ**, η συγκατάθεση δεν αναφέρεται στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ ούτε στη Σύμβαση 108. Αναφέρεται, όμως, στη νομολογία του ΕΔΔΑ και σε πολυάριθμες συστάσεις του ΣΤΕ. Στο **δίκαιο της ΕΕ**, η συγκατάθεση ως βάση νομιμότητας της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων εδραιώνεται στο άρθρο 7 στοιχείο α) της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, επίσης, αναφέρεται ρητά στο άρθρο 8 του Χάρτη.

¹³⁰ ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-465/00, C-138/01 και C-139/01, *Rechnungshof κατά Österreichischer Rundfunk και λοιποί και Neukomm και Lauermann κατά Österreichischer Rundfunk*, 20 Μαΐου 2003, σκέψη 65. ΔΕΕ, C-524/06, *Huber κατά Bundesrepublik Deutschland*, 16 Δεκεμβρίου 2008, σκέψη 48. ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-468/10 και C-469/10, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) και Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) κατά Administración del Estado*, 24 Νοεμβρίου 2011, σκέψη 26.

Συμβατική σχέση

Μια άλλη βάση νόμιμης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων βάσει του **δικαίου της ΕΕ**, που απαριθμείται στο άρθρο 7 στοιχείο β) της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, είναι το κατά πόσον είναι «απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης της οποίας το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είναι συμβαλλόμενο μέρος». Η διάταξη αυτή καλύπτει και τις προσυμβατικές σχέσεις. Για παράδειγμα, ένα μέρος προτίθεται να συνάψει σύμβαση αλλά δεν το έχει πράξει ήδη, πιθανόν διότι απομένει να ολοκληρωθούν κάποιοι έλεγχοι. Εάν κάποιο μέρος πρέπει να επεξεργαστεί δεδομένα προς τον σκοπό αυτό, η επεξεργασία είναι νόμιμη εφόσον γίνεται «για την εκτέλεση προσυμβατικών μέτρων ληφθέντων κατόπιν αιτήματος του υποκειμένου των δεδομένων».

Όσον αφορά το **δίκαιο του ΣτΕ**, η «προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων» αναφέρεται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 ΕΣΔΑ ως λόγος θεμιτής επέμβασης στο δικαίωμα προστασίας των δεδομένων.

Εκ του νόμου υποχρεώσεις του υπεύθυνου επεξεργασίας

Στο **δίκαιο της ΕΕ** γίνεται στη συνέχεια ρητή μνεία σε άλλη μία προϋπόθεση υπό την οποία καθίσταται νόμιμη η επεξεργασία των δεδομένων: εάν «είναι απαραίτητη για την τήρηση εκ του νόμου υποχρέωσης του υπευθύνου της επεξεργασίας» (άρθρο 7 στοιχείο γ) της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα). Η διάταξη αυτή αφορά τον υπεύθυνο επεξεργασίας στον ιδιωτικό τομέα. Οι εκ του νόμου υποχρεώσεις του υπεύθυνου επεξεργασίας στον δημόσιο τομέα εμπίπτουν στο άρθρο 7 στοιχείο ε) της Οδηγίας. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις στις οποίες οι υπεύθυνοι επεξεργασίας στον ιδιωτικό τομέα υποχρεούνται εκ του νόμου να επεξεργάζονται δεδομένα άλλων προσώπων, π.χ. οι γιατροί και τα νοσοκομεία υποχρεούνται εκ του νόμου να φυλάσσουν δεδομένα νοσηλείας των ασθενών επί σειρά ετών, οι εργοδότες υποχρεούνται να επεξεργάζονται δεδομένα των εργαζομένων τους για ασφαλιστικούς και φορολογικούς λόγους και οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να επεξεργάζονται δεδομένα των πελατών τους για φορολογικούς λόγους.

Στο πλαίσιο της υποχρεωτικής διαβίβασης δεδομένων επιβατών από τις αεροπορικές εταιρίες προς αλλοδαπές υπηρεσίες ελέγχου μετανάστευσης, τέθηκε το ερώτημα κατά πόσον οι εκ του νόμου υποχρεώσεις δυνάμει *αλλοδαπού* δικαίου θα μπορούσαν να συνιστούν βάση νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων

σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο (το ζήτημα αυτό αναλύεται εκτενέστερα στην ενότητα 6.2).

Οι εκ του νόμου υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας συνιστούν βάση για τη νόμιμη επεξεργασία δεδομένων και βάσει του **δικαίου του ΣτΕ**. Όπως αναφέρθηκε ήδη, οι εκ του νόμου υποχρεώσεις υπεύθυνου επεξεργασίας στον ιδιωτικό τομέα δεν αποτελούν παρά μία ειδική περίπτωση νόμιμων συμφερόντων των άλλων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 ΕΣΔΑ. Ως εκ τούτου, το ανωτέρω παράδειγμα αφορά και το δίκαιο του ΣτΕ.

Ζωτικό συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων

Στο πλαίσιο του **δικαίου της ΕΕ**, το άρθρο 7 στοιχείο δ) της **Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** προβλέπει ότι η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων είναι νόμιμη εάν «είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα». Τέτοιο συμφέρον, που συνδέεται στενά με την επιβίωση του υποκειμένου των δεδομένων, θα μπορούσε, για παράδειγμα, να είναι η βάση της νόμιμης χρήσης δεδομένων υγείας ή δεδομένων αγνοουμένων.

Στο πλαίσιο του **δικαίου του ΣτΕ**, το ζωτικό συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων δεν αναφέρονται στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ ως λόγος θεμιτής επέμβασης στο δικαίωμα προστασίας των δεδομένων. Σε ορισμένες συστάσεις του ΣτΕ, πάντως, οι οποίες συμπληρώνουν τη Σύμβαση 108 σε συγκεκριμένους τομείς, γίνεται ρητή μνεία στα ζωτικά συμφέροντα του υποκειμένου των δεδομένων ως βάση της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων.¹³¹ Τα ζωτικά συμφέροντα του υποκειμένου των δεδομένων εξυπακούεται ότι συμπεριλαμβάνονται στο σύνολο των λόγων για τους οποίους δικαιολογείται η επεξεργασία των δεδομένων: η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων ουδέποτε πρέπει να θέτει σε κίνδυνο τα ζωτικά συμφέροντα του προστατευόμενου προσώπου.

Δημόσιο συμφέρον και άσκηση δημόσιας εξουσίας

Δεδομένου ότι υπάρχουν πολλοί δυνατοί τρόποι οργάνωσης του Δημοσίου, το άρθρο 7 στοιχείο ε) της **Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** προβλέπει ότι η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων είναι νόμιμη εάν «είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση έργου δημοσίου συμφέροντος ή

¹³¹ Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 3.4 στοιχείο β).

εμπίπτοντος στην άσκηση δημοσίας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο της επεξεργασίας ή στον τρίτο στον οποίο ανακοινώνονται τα δεδομένα [...]».¹³²

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Huber κατά Bundesrepublik Deutschland*,¹³³ ο κ. Huber, αυστριακός υπήκοος, κάτοικος Γερμανίας, ζήτησε από την Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης και Προσφύγων τη διαγραφή δεδομένων του που είχαν καταχωρηθεί στο κεντρικό μητρώο αλλοδαπών (AZR). Το μητρώο αυτό, που συγκεντρώνει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για πολίτες της ΕΕ (πλην των Γερμανών) οι οποίοι διαμένουν στη Γερμανία για διάστημα άνω των τριών μηνών, χρησιμοποιείται για στατιστικούς σκοπούς και κατά την άσκηση, από τις διωκτικές και δικαστικές αρχές, αρμοδιοτήτων σε θέματα ερευνών και διώξεων για εγκληματικές ενέργειες ή ενέργειες που θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια ασφάλεια. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατά πόσον είναι σύμφωνη με το ενωσιακό δίκαιο η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται σε ένα μητρώο όπως το AZR, στο οποίο έχει παραχωρηθεί πρόσβαση και σε άλλες δημόσιες αρχές, δεδομένου ότι αντίστοιχο μητρώο δεν υφίσταται για τους γερμανούς υπηκόους.

Το ΔΕΕ δηλώνει καταρχάς ότι, σύμφωνα με το άρθρο 7 στοιχείο ε) της οδηγίας, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι θεμιτή μόνον εάν είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση έργου δημοσίου συμφέροντος ή εμπίπτοντος στην άσκηση δημόσιας εξουσίας.

Σύμφωνα με το Δικαστήριο, «λαμβάνομένου υπόψη του σκοπού που συνίσταται στην εξασφάλιση ενός επιπέδου προστασίας ισοδύναμου σε όλα τα κράτη μέλη, η έννοια της αναγκαιότητας όπως απορρέει από το άρθρο 7 στοιχείο ε) της οδηγίας 95/46 [...] δεν μπορεί να έχει περιεχόμενο που μεταβάλλεται αναλόγως του κράτους μέλους. Επομένως, πρόκειται για αυτοτελή έννοια του κοινοτικού δικαίου η οποία πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται πλήρως στον σκοπό της οδηγίας αυτής όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο της 1 παράγραφος 1».¹³⁴

Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης στο έδαφος κράτους μέλους του οποίου δεν είναι υπήκοοι δεν είναι απεριορίστο, αλλά υπόκειται στους περιορισμούς και τις

132 Βλ. επίσης οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αιτιολογική σκέψη 32.

133 ΔΕΕ, C-524/06, *Huber κατά Bundesrepublik Deutschland*, 16 Δεκεμβρίου 2008.

134 Ό.α., σκέψη 52.

προϋποθέσεις που προβλέπονται από τη Συνθήκη, καθώς και από τις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της. Επομένως, η χρήση ενός μητρώου όπως το AZR με σκοπό την υποστήριξη των αρχών του κράτους μέλους που είναι επιφορτισμένες με την εφαρμογή της νομοθεσίας για το δικαίωμα διαμονής είναι, κατ' αρχήν, νόμιμη, πλην όμως ένα τέτοιο μητρώο δεν μπορεί να περιέχει άλλες πληροφορίες εκτός από αυτές που είναι αναγκαίες για τον σκοπό αυτό. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ένα τέτοιο σύστημα για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων συνάδει με το ενωσιακό δίκαιο μόνον εάν περιέχει αποκλειστικά τα δεδομένα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας και μόνον εάν ο συγκεκριτικός χαρακτήρας του παρέχει τη δυνατότητα αποτελεσματικότερης εφαρμογής της νομοθεσίας. Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει κατά πόσον πληρούνται οι όροι αυτοί στη συγκεκριμένη περίπτωση. Εάν δεν πληρούνται, η αποθήκευση και η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε μητρώο όπως το AZR για στατιστικούς σκοπούς δεν μπορούν, σε καμία περίπτωση, να θεωρηθούν αναγκαίες υπό την έννοια του άρθρου 7 στοιχείο ε) της οδηγίας 95/46/ΕΚ.¹³⁵

Τέλος, όσον αφορά το ερώτημα της χρήσης των δεδομένων που περιέχονται στο μητρώο με στόχο την καταπολέμηση της εγκληματικότητας, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο στόχος αυτός «αφορά οπωσδήποτε τη δίωξη διαπραχθέντων εγκλημάτων, ανεξαρτήτως της ιθαγένειας των δραστών». Το επίμαχο μητρώο δεν περιέχει προσωπικά δεδομένα υπηκόων του οικείου κράτους μέλους και αυτή η διαφορετική μεταχείριση συνιστά δυσμενή διάκριση η οποία απαγορεύεται από το άρθρο 18 ΣΛΕΕ. Επομένως, η εν λόγω διάταξη σύμφωνα με την ερμηνεία του Δικαστηρίου «απαγορεύει τη δημιουργία από ένα κράτος μέλος ειδικού συστήματος επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των πολιτών της Ένωσης που δεν είναι υπήκοοι του κράτους μέλους αυτού με σκοπό την καταπολέμηση της εγκληματικότητας».¹³⁶

Η χρήση προσωπικών δεδομένων από δημόσιες αρχές υπάγεται επίσης στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 **ΕΣΔΑ**.

¹³⁵ Ό.α., σκέψεις 54, 58, 59, 66 έως 68.

¹³⁶ Ό.α., σκέψεις 78 και 81.

Νόμιμο συμφέρον του υπευθύνου επεξεργασίας ή τρίτου

Νόμιμα συμφέροντα δεν έχει μόνο το υποκείμενο των δεδομένων. Το άρθρο 7 στοιχείο στ) της **οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** προβλέπει ότι η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων είναι νόμιμη εάν «είναι απαραίτητη για την επίτευξη του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα, υπό τον όρο ότι δεν προέχει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα που χρήζουν προστασίας [...]».

Στην απόφαση που ακολουθεί, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ρητά για το άρθρο 7 στοιχείο στ) της Οδηγίας:

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *ASNEF και FECEMD*,¹³⁷ το ΔΕΕ αποσαφήνισε ότι το εθνικό δίκαιο απαγορεύεται να θεσπίζει επιπλέον προϋποθέσεις για τη νόμιμη επεξεργασία δεδομένων από εκείνες που αναφέρονται στο άρθρο 7 στοιχείο στ) της οδηγίας. Η προσφυγή αφορούσε διάταξη του ισπανικού νόμου για την προστασία των δεδομένων σύμφωνα με την οποία ιδιώτες τρίτοι μπορούσαν να επικαλεστούν έννομο συμφέρον για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μόνον εάν αυτά περιλαμβάνονταν ήδη σε δημόσια προσβάσιμες πηγές.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε καταρχάς ότι η οδηγία 95/46 έχει ως σκοπό να καταστήσει ισοδύναμο σε όλα τα κράτη μέλη το επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών που ισχύουν στον τομέα αυτό δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την εξασθένηση της προστασίας που αυτές εξασφαλίζουν, αλλά πρέπει, αντιθέτως, να έχει ως σκοπό την κατοχύρωση υψηλού επιπέδου προστασίας στην Ένωση.¹³⁸ Επομένως, κατά το ΔΕΕ, «από τον σκοπό που συνίσταται στη διασφάλιση ισοδύναμου επιπέδου προστασίας σε όλα τα κράτη μέλη προκύπτει ότι το άρθρο 7 της οδηγίας 95/46 προβλέπει εξαντλητικό και περιοριστικό

¹³⁷ ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-468/10 και C-469/10, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) και Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) κατά Administración del Estado*, 24 Νοεμβρίου 2011.

¹³⁸ Ο.α., σκέψη 28. Βλ. οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αιτιολογικές σκέψεις 8 και 10.

κατάλογο των περιπτώσεων κατά τις οποίες η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να θεωρηθεί νόμιμη». Επιπλέον, «τα κράτη μέλη δεν μπορούν ούτε να προσθέτουν νέες αρχές σχετικά με τη νομιμοποίηση επεξεργασιών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο άρθρο 7 της οδηγίας 95/46, ούτε να προβλέπουν πρόσθετες απαιτήσεις που τροποποιούν το περιεχόμενο μιας εκ των έξι αρχών που προβλέπει το εν λόγω άρθρο».¹³⁹ Το Δικαστήριο κάνει δεκτό ότι «όσον αφορά τη στάθμιση που είναι απαραίτητη δύναμει του άρθρου 7 στοιχείο στ) της οδηγίας 95/46, είναι δυνατόν να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η σοβαρότητα της προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων του προσώπου που προκαλείται από την εν λόγω επεξεργασία μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με το εάν τα επίμαχα δεδομένα περιλαμβάνονται ήδη ή όχι σε δημόσια προσβάσιμες πηγές».

Οστόσο, «το άρθρο 7 στοιχείο στ) της οδηγίας αυτής απαγορεύει σε κράτος μέλος να αποκλείει κατηγορηματικώς και γενικώς τη δυνατότητα επεξεργασίας ορισμένων κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, χωρίς να επιτρέπει τη στάθμιση των αντικρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων στο πλαίσιο συγκεκριμένης περίπτωσης».

Κατόπιν των εκτιμήσεων αυτών, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «το άρθρο 7 στοιχείο στ) της οδηγίας 95/46 έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνική νομοθεσία η οποία, ελλείψει της συγκαταθέσεως του ενδιαφερομένου προσώπου και προκειμένου να επιτραπεί η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία είναι απαραίτητη για την επίτευξη του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας αυτής ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα αυτά, απαιτεί, πέραν του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του τελευταίου, τα εν λόγω δεδομένα να περιλαμβάνονται σε δημόσια προσβάσιμες πηγές, αποκλείοντας έτσι κατηγορηματικώς και γενικώς οποιαδήποτε επεξεργασία δεδομένων που δεν περιλαμβάνονται σε αυτές τις πηγές».¹⁴⁰

Παρεμφερείς διατυπώσεις περιέχουν και οι **συστάσεις του ΣΤΕ**. Η Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ δέχεται ως νόμιμη την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων με σκοπό την κατάρτιση προφίλ εάν είναι αναγκαία για τη διασφάλιση των νόμιμων συμφερόντων των άλλων, «υπό τον όρο τα θεμελιώδη

139 ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-468/10 και C-469/10, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) και Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) κατά Administración del Estado*, 24 Νοεμβρίου 2011, σκέψεις 30 και 32.

140 Ό.α., σκέψεις 40, 44, 48 και 49.

δικαιώματα και οι ελευθερίες των υποκειμένων των δεδομένων να μην προέχουν των εν λόγω συμφερόντων».¹⁴¹

4.1.2. Νόμιμη επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων

Σύμφωνα με το **δίκαιο του ΣΤΕ**, επαφίεται στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίσει την προσήκουσα προστασία έναντι της χρήσης ευαίσθητων δεδομένων ενώ, στο **δίκαιο της ΕΕ**, το άρθρο 8 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθορίζει λεπτομερές καθεστώς για την επεξεργασία κατηγοριών δεδομένων τα οποία παρέχουν πληροφορίες για τη φυλετική ή εθνική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις, την υγεία και τη σεξουαλική ζωή. Η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων κατ' αρχήν απαγορεύεται.¹⁴² Παρά ταύτα, στο άρθρο 8 παράγραφοι 2 και 3 απαριθμούνται σε εξαντλητικό κατάλογο εξαιρέσεις από την απαγόρευση. Στις εξαιρέσεις περιλαμβάνονται η ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, το ζωτικό συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων, τα νόμιμα συμφέροντα τρίτων και το δημόσιο συμφέρον.

Σε αντίθεση με όσα προβλέπονται για την επεξεργασία μη ευαίσθητων δεδομένων, σε περίπτωση επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων η συμβατική σχέση με το υποκείμενο των δεδομένων δεν θεωρείται ως γενική νομιμοποιητική βάση. Συνεπώς, σε περίπτωση επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων στο πλαίσιο σύμβασης με το υποκείμενο των δεδομένων, για τη χρήση των εν λόγω δεδομένων απαιτείται ξεχωριστά η ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, επιπλέον της συγκατάθεσής του για τη σύναψη της σύμβασης. Ρητό αίτημα του υποκειμένου των δεδομένων για παροχή αγαθών ή υπηρεσιών που αποκαλύπτουν κατ' ανάγκη ευαίσθητα δεδομένα θα πρέπει να θεωρείται, πάντως, ότι ισούται με ρητή συγκατάθεση.

Παράδειγμα: Εάν επιβάτης αεροπορικής εταιρίας, στο πλαίσιο κράτησης, ζητήσει από την εταιρία να του προσφέρει αναπηρικό αμαξίδιο και γεύμα κοσέρ, η αεροπορική εταιρία επιτρέπεται να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα αυτά, παρότι ο επιβάτης δεν υπέγραψε πρόσθετη ρήτρα με την οποία να παρέχει ρητά τη συγκατάθεσή του στη χρήση αυτών των δεδομένων τα οποία παρέχουν πληροφορίες για την υγεία και τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του.

¹⁴¹ Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 3.4 στοιχείο β).

¹⁴² Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 8 παράγραφος 1.

Ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων

Η πρώτη προϋπόθεση της νόμιμης επεξεργασίας κάθε είδους δεδομένων, ασχέτως αν πρόκειται για ευαίσθητα ή μη, είναι η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων. Στην περίπτωση των ευαίσθητων δεδομένων, η συγκατάθεση είναι υποχρεωτικά ρητή. Δεν αποκλείεται, πάντως, η εθνική νομοθεσία να προβλέπει ότι η συγκατάθεση στη χρήση ευαίσθητων δεδομένων δεν συνιστά επαρκή νομιμοποιητική βάση για την επεξεργασία τους,¹⁴³ π.χ. σε εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες η επεξεργασία συνεπάγεται ασυνήθεις κινδύνους για το υποκείμενο των δεδομένων.

Σε μία ειδική περίπτωση, ακόμη και η σιωπηρή συγκατάθεση γίνεται αποδεκτή ως νομική βάση της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων. Ειδικότερα, το άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο ε) της Οδηγίας προβλέπει ότι η επεξεργασία δεν απαγορεύεται εάν αφορά δεδομένα τα οποία προδήλως δημοσιοποιούνται από το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται. Με την διάταξη αυτή τεκμαίρεται προφανώς ότι η ενέργεια της δημοσιοποίησης των δεδομένων από το υποκείμενό τους έχει την έννοια της σιωπηρής συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων στη χρήση των δεδομένων αυτών.

Ζωτικό συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων

Όπως και τα μη ευαίσθητα δεδομένα, έτσι και τα ευαίσθητα δεδομένα μπορούν να υποστούν επεξεργασία για λόγους διασφάλισης ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων.¹⁴⁴

Για να νομιμοποιηθεί η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων επί της βάσης αυτής, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να είναι αδύνατον να ερωτηθεί το υποκείμενο των δεδομένων ούτως ώστε να αποφασίσει, διότι π.χ. έχει χάσει τις αισθήσεις του ή απουσιάζει και δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μαζί του.

Νόμιμο συμφέρον τρίτου

Όπως ακριβώς και με τα μη ευαίσθητα δεδομένα, νόμιμα συμφέροντα τρίτων μπορούν να αποτελούν βάση της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων. Για τα ευαίσθητα δεδομένα, πάντως, και σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 2 της

¹⁴³ Ό.α., άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο α).

¹⁴⁴ Ό.α., άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο γ).

Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αυτό ισχύει μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- όταν η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση ζωτικού συμφέροντος άλλου προσώπου,¹⁴⁵ αν το υποκείμενο των δεδομένων τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του
- όταν τα ευαίσθητα δεδομένα ασκούν επιρροή στον τομέα του εργατικού δικαίου, π.χ. δεδομένα σχετικά με την υγεία στο πλαίσιο ενός ιδιαιτέρως επικίνδυνου χώρου εργασίας ή δεδομένα σχετικά με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, π.χ. στο πλαίσιο των αργιών¹⁴⁶
- όταν η επεξεργασία πραγματοποιείται από ίδρυμα, σωματείο ή οποιονδήποτε άλλο μη κερδοσκοπικό φορέα ο οποίος επιδιώκει πολιτικούς, φιλοσοφικούς, θρησκευτικούς ή συνδικαλιστικούς σκοπούς, υπό τον όρο ότι η επεξεργασία αφορά μόνον τα μέλη του ή χορηγούς ή άλλους ενδιαφερομένους (τα εν λόγω δεδομένα είναι ευαίσθητα διότι είναι πιθανόν να αποκαλύπτουν τις θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις των προσώπων)¹⁴⁷
- όταν τα ευαίσθητα δεδομένα χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου.¹⁴⁸
- Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 3 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όταν τα δεδομένα υγείας χρησιμοποιούνται για ιατρική εξέταση και θεραπεία από παρόχους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, η διαχείριση των ιατροφαρμακευτικών υπηρεσιών εμπίπτει στην εξαίρεση. Ως ειδικό εχέγγυο, τα εν λόγω πρόσωπα αναγνωρίζονται ως «πάροχοι ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης» μόνον εφόσον υπόκεινται στο ειδικό επαγγελματικό απόρρητο.

Δημόσιο συμφέρον

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 4 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα κράτη μέλη δύνανται να

¹⁴⁵ Ό.α.

¹⁴⁶ Ό.α., άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο β).

¹⁴⁷ Ό.α., άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο δ).

¹⁴⁸ Ό.α., άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο ε).

θεσπίσουν και άλλες παρεκκλίσεις από τη γενική απαγόρευση της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων, εφόσον:

- συντρέχουν σοβαροί λόγοι δημοσίου συμφέροντος για την επεξεργασία των δεδομένων και
- προβλέπεται είτε με εθνική νομοθετική διάταξη είτε με απόφαση της εθνικής αρχής ελέγχου και
- η εθνική νομοθετική διάταξη ή η απόφαση της εθνικής αρχής ελέγχου παρέχει τις δέουσες εγγυήσεις για την ουσιαστική προστασία των συμφερόντων των υποκειμένων των δεδομένων.¹⁴⁹

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα συστήματα ηλεκτρονικού φακέλου ασθενούς, των οποίων η καθιέρωση επίκειται σε πολλά κράτη μέλη. Τα εν λόγω συστήματα δίνουν τη δυνατότητα τα δεδομένα υγείας, τα οποία συλλέγονται από τους παρόχους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στο πλαίσιο της θεραπείας του ασθενούς, να τίθενται στη διάθεση άλλων παρόχων ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης του ίδιου ασθενούς σε ευρεία κλίμακα, συνήθως σε εθνική εμβέλεια .

Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 αποφάνθηκε ότι η καθιέρωση των συστημάτων αυτών δεν είναι δυνατή στο πλαίσιο των υφιστάμενων νομοθετικών διατάξεων για την επεξεργασία των δεδομένων ασθενών βάσει του άρθρου 8 παράγραφος 3 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αν υποθεθεί όμως ότι συντρέχουν σοβαροί λόγοι δημοσίου συμφέροντος για την καθιέρωση των συστημάτων ηλεκτρονικού φακέλου ασθενούς, αυτή θα μπορούσε να βασιστεί στο άρθρο 8 παράγραφος 4 της Οδηγίας, που απαιτεί ρητή νομική βάση για την καθιέρωση των συστημάτων αυτών και η οποία θα παρέχει και τις δέουσες εγγυήσεις για την ασφαλή λειτουργία των συστημάτων αυτών.¹⁵⁰

149 Ό.α., άρθρο 8 παράγραφος 4.

150 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2007), Έγγραφο εργασίας σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν την υγεία στο πλαίσιο των ηλεκτρονικών μητρώων υγείας (ΗΜΥ), WP 131, Βρυξέλλες, 15 Φεβρουαρίου 2007.

4.2. Κανόνες περί ασφάλειας της επεξεργασίας

Κύρια σημεία

- Οι κανόνες περί ασφάλειας της επεξεργασίας υποχρεώνουν τον υπεύθυνο επεξεργασίας και τον εκτελούντα την επεξεργασία να εφαρμόζουν τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα με σκοπό την αποτροπή κάθε μη εξουσιοδοτημένης επέμβασης στις εργασίες επεξεργασίας.
- Το αναγκαίο επίπεδο ασφάλειας των δεδομένων καθορίζεται από:
 - τα χαρακτηριστικά ασφαλείας που διατίθενται στην αγορά για κάθε επιμέρους είδος επεξεργασίας και
 - το κόστος και
 - τον βαθμό ευαισθησίας των δεδομένων που υφίστανται επεξεργασία.
- Πρόσθετη εγγύηση της ασφαλούς επεξεργασίας των δεδομένων συνιστά το γενικό καθήκον όλων των προσώπων, είτε πρόκειται για υπευθύνους επεξεργασίας είτε για εκτελούντες την επεξεργασία, να διασφαλίζουν το απόρρητο των δεδομένων.

Ως εκ τούτου, η υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας και του εκτελούντος την επεξεργασία να εφαρμόζει τα δέοντα μέτρα για τη διασφάλιση της ασφάλειας των δεδομένων απορρέει τόσο από το **δίκαιο του ΣτΕ για την προστασία των δεδομένων** όσο και από το **δίκαιο της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων**.

4.2.1. Στοιχεία της ασφάλειας των δεδομένων

Σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις στο **δίκαιο της ΕΕ**:

«Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας πρέπει να λαμβάνει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την προστασία από τυχαία ή παράνομη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση, ιδίως εάν η επεξεργασία συμπεριλαμβάνει και διαβίβαση των δεδομένων μέσω δικτύου, και από κάθε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».¹⁵¹

151 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 17 παράγραφος 1.

Αντίστοιχη διάταξη υπάρχει και στο **δίκαιο του ΣΤΕ**:

«Κατάλληλα μέτρα ασφαλείας λαμβάνονται για την προστασία των πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα που έχουν καταχωρισθεί σε αυτοματοποιημένα αρχεία από συμπτωματική ή μη επιτρεπόμενη καταστροφή ή από συμπτωματική απώλεια, καθώς και από πρόσβαση σε αυτές, τροποποίηση ή μετάδοσή τους χωρίς την απαιτούμενη άδεια».¹⁵²

Σε αρκετές περιπτώσεις έχουν αναπτυχθεί από τη βιομηχανία καθώς και εθνικά και διεθνή πρότυπα για την ασφαλή επεξεργασία των δεδομένων. Στο πλαίσιο του έργου Ευρωπαϊκή σφραγίδα ιδιωτικότητας (EuroPriSe), για παράδειγμα, που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του eTEN (διευρωπαϊκά δίκτυα τηλεπικοινωνιών), η ΕΕ διερεύνησε τη δυνατότητα πιστοποίησης προϊόντων, ιδίως λογισμικού, τα οποία συμμορφώνονται προς το ευρωπαϊκό δίκαιο για την προστασία των δεδομένων. Ιδρύθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA) με σκοπό να ενισχύσει την ικανότητα της ΕΕ, των κρατών μελών της και του επιχειρηματικού κόσμου να αποτρέπουν, να αντιμετωπίζουν και να επιλύουν προβλήματα ασφάλειας των δικτύων και των πληροφοριών.¹⁵³ Ο ENISA δημοσιεύει σε τακτά χρονικά διαστήματα αναλύσεις των υφιστάμενων απειλών για την ασφάλεια και συμβουλές για την αντιμετώπισή τους.

Η ασφάλεια των δεδομένων δεν επιτυγχάνεται μόνο με τον κατάλληλο εξοπλισμό –υλικό και λογισμικό. Απαιτεί και την εφαρμογή των κατάλληλων κανόνων εσωτερικής οργάνωσης. Το ιδανικό θα ήταν οι κανόνες αυτοί να καλύπτουν τα ακόλουθα ζητήματα:

- τακτική πληροφόρηση του συνόλου των εργαζομένων για τους κανόνες ασφάλειας των δεδομένων και τις υποχρεώσεις που υπέχουν βάσει του δικαίου για την προστασία των δεδομένων, ιδίως όσον αφορά την τήρηση του απορρήτου
- σαφής καταμερισμός ευθυνών και σαφές πεδίο αρμοδιοτήτων σε θέματα επεξεργασίας δεδομένων, ιδίως όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και τη διαβίβασή τους σε τρίτους

¹⁵² Σύμβαση 108, άρθρο 7.

¹⁵³ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 460/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2004, για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών, ΕΕ 2004 L 77.

- χρήση των προσωπικών δεδομένων αποκλειστικά και μόνο σύμφωνα με τις εντολές του αρμοδίου ή σύμφωνα με τους κανόνες γενικής ισχύος
- προστασία της πρόσβασης στις εγκαταστάσεις, στο υλικό και στο λογισμικό του υπεύθυνου επεξεργασίας και του εκτελούντος την επεξεργασία, καθώς και έλεγχος της άδειας πρόσβασης
- διασφάλιση ότι οι άδειες πρόσβασης σε προσωπικά δεδομένα παραχωρούνται από τον αρμόδιο και τεκμηριώνονται δεόντως με έγγραφα
- αυτοματοποιημένα πρωτόκολλα πρόσβασης στα προσωπικά δεδομένα με ηλεκτρονικά μέσα και τακτικοί έλεγχοι των εν λόγω πρωτοκόλλων από το τμήμα εσωτερικού ελέγχου
- επιμελής τεκμηρίωση άλλων μορφών ανακοίνωσης, εκτός της αυτοματοποιημένης πρόσβασης στα δεδομένα, προκειμένου να καταδεικνύεται ότι δεν έχει γίνει παράνομη διαβίβαση δεδομένων.

Η επαρκής εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα ασφάλειας των δεδομένων αποτελεί ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο για την αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων ασφάλειας. Πρέπει επίσης να εφαρμόζονται διαδικασίες επαλήθευσης, ώστε να διασφαλίζεται ότι τα κατάλληλα μέτρα δεν λαμβάνονται μόνο στα χαρτιά αλλά εφαρμόζονται και στην πράξη (π.χ. εσωτερικοί ή εξωτερικοί έλεγχοι).

Στα μέτρα για την αναβάθμιση του επιπέδου ασφάλειας του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ο διορισμός υπευθύνου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, η εκπαίδευση του προσωπικού σε θέματα ασφαλείας, οι τακτικοί έλεγχοι, οι δοκιμές διείσδυσης και οι σφραγίδες ποιότητας.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Ι. κατά Φινλανδίας*,¹⁵⁴ η προσφεύγουσα αδυνατούσε να αποδείξει ότι ο φάκελος υγείας της είχε προσπελαστεί αθέμιτα από άλλους εργαζομένους του νοσοκομείου στο οποίο εργαζόταν και η ίδια. Ως εκ τούτου, ο ισχυρισμός της ότι παραβιάστηκε το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων της απορρίφθηκε από τα εθνικά δικαστήρια. Το ΕΔΔΑ

154 ΕΔΔΑ, *Ι. κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008.

αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ, διότι το σύστημα μητρώου φακέλων υγείας του νοσοκομείου «δεν έδινε τη δυνατότητα να διαπιστωθεί αναδρομικά η χρήση των φακέλων των ασθενών, δεδομένου ότι εμφάνιζε μόνο τις πέντε τελευταίες ιατρικές επισκέψεις, τα δε στοιχεία αυτά διαγράφονταν μόλις ο φάκελος επέστρεφε στο αρχείο». Καθοριστικό στοιχείο για το Δικαστήριο αποδείχθηκε το ότι το σύστημα μητρώου του νοσοκομείου καταφανώς δεν πληρούσε τις απαιτήσεις της εθνικής νομοθεσίας, γεγονός το οποίο δεν αξιολογήθηκε δεόντως από τα εθνικά δικαστήρια.

Γνωστοποιήσεις των περιστατικών παραβίασης προσωπικών δεδομένων

Αρκετές ευρωπαϊκές χώρες έχουν καθιερώσει στη νομοθεσία τους για την προστασία των προσωπικών δεδομένων ένα νέο μέσο για την αντιμετώπιση περιστατικών παραβίασης της ασφάλειας δηλαδή την υποχρέωση των παρόχων ηλεκτρονικών επικοινωνιών να γνωστοποιούν παραβιάσεις των δεδομένων στα πιθανά θύματα και στις εθνικές αρχές ελέγχου. Για τους παρόχους ηλεκτρονικών υπηρεσιών η εν λόγω γνωστοποίηση είναι υποχρεωτική σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ.¹⁵⁵ Στόχος της γνωστοποίησης των παραβιάσεων προς τα υποκείμενα των δεδομένων είναι η αποφυγή ζημίας. Η γνωστοποίηση των παραβιάσεων και των πιθανών συνεπειών τους ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο να υποστούν αρνητικές επιπτώσεις τα υποκείμενα των δεδομένων. Σε περίπτωση βαριάς αμέλειας, δεν αποκλείεται και η επιβολή προστίμων στους παρόχους.

Είναι αναγκαίο, επομένως, να έχουν θεσπισθεί εκ των προτέρων εσωτερικές διαδικασίες για την αποτελεσματική διαχείριση και την αναφορά παραβιάσεων του συστήματος ασφάλειας, δεδομένου ότι τα χρονικά περιθώρια που προβλέπει η εθνική νομοθεσία για την αναφορά προς τα υποκείμενα των δεδομένων και/ή την εθνική αρχή ελέγχου είναι συνήθως πολύ μικρά.

155 Βλ. οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2002 σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες), ΕΕ 2002 L 201, άρθρο 4 παράγραφος 3, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2009/136/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, για τροποποίηση της οδηγίας 2002/22/ΕΚ για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της οδηγίας 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 για τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, ΕΕ 2009 L 337.

4.2.2. Απόρρητο

Βάσει του **δικαίου της ΕΕ**, η ασφαλής επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων εξασφαλίζεται περαιτέρω μέσω της γενικής υποχρέωσης όλων των προσώπων, υπευθύνων επεξεργασίας και εκτελούντων την επεξεργασία, να διασφαλίζουν το απόρρητο της επεξεργασίας.

Παράδειγμα: Μια υπάλληλος ασφαλιστικής εταιρίας δέχεται τηλεφωνική κλήση στον χώρο εργασίας της από πρόσωπο που δηλώνει ότι είναι πελάτης και ζητά πληροφορίες σχετικά με το ασφαλιστήριο συμβόλαιό του.

Για να εκπληρώσει η υπάλληλος την υποχρέωση τήρησης του απορρήτου της επεξεργασίας των δεδομένων πελατών απαιτείται να εφαρμόσει, τουλάχιστον, κάποια ελάχιστα μέτρα ασφάλειας πριν από την ανακοίνωση των προσωπικών δεδομένων. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να προτείνει να ξανακαλέσει εκείνη σε αριθμό τηλεφώνου που περιέχεται στο φάκελο του πελάτη.

Το άρθρο 16 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αφορά το απόρρητο μόνο στο πλαίσιο της σχέσης υπευθύνου επεξεργασίας – εκτελούντος την επεξεργασία. Η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να τηρεί το απόρρητο των δεδομένων, υπό την έννοια της απαγόρευσης ανακοίνωσής τους σε τρίτους, είναι το αντικείμενο των άρθρων 7 και 8 της Οδηγίας.

Η υποχρέωση τήρησης του απορρήτου δεν καλύπτει περιπτώσεις στις οποίες τα δεδομένα περιέρχονται σε γνώση του προσώπου υπό την ιδιότητα του ιδιώτη και όχι του εργαζομένου για λογαριασμό υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 16 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αφού κατ' ουσίαν η χρήση προσωπικών δεδομένων από ιδιώτη εξαιρείται πλήρως από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, εφόσον εμπίπτει στη λεγόμενη «εξαίρεση για την οικιακή δραστηριότητα».¹⁵⁶ Η εν λόγω εξαίρεση αφορά τη χρήση προσωπικών δεδομένων «από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων».¹⁵⁷ Πάντως, μετά την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση

¹⁵⁶ Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 3 παράγραφος 2 δεύτερη περίπτωση.

¹⁵⁷ Ο.α.

Bodil Lindqvist,¹⁵⁸ η εν λόγω εξαίρεση πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά, ιδίως όσον αφορά τη δημοσιοποίηση δεδομένων. Ειδικότερα, η εξαίρεση της οικιακής δραστηριότητας δεν καλύπτει τη δημοσίευση προσωπικών δεδομένων στο διαδίκτυο, με συνέπεια να αποκτά πρόσβαση στα δεδομένα αυτά απροσδιόριστος αριθμός προσώπων (για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την υπόθεση, βλ. ενότητες 2.1.2, 2.2, 2.3.1 και 6.1).

Βάσει του **δικαίου του ΣτΕ**, η υποχρέωση τήρησης του απορρήτου υπονοείται από την έννοια της ασφάλειας των δεδομένων στο άρθρο 7 της Σύμβασης 108, το οποίο αφορά την ασφάλεια των δεδομένων.

Για τους εκτελούντες την επεξεργασία, το απόρρητο έχει την έννοια ότι δεν μπορούν να χρησιμοποιούν τα προσωπικά δεδομένα που τους εμπιστεύεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας παρά μόνον σύμφωνα με τις εντολές του. Για τους εργαζόμενους του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, το απόρρητο έχει την έννοια ότι υποχρεούνται να χρησιμοποιούν τα προσωπικά δεδομένα μόνον σύμφωνα με τις εντολές των αρμόδιων προϊσταμένων τους.

Ρήτρα εμπιστευτικότητας περιέχεται υποχρεωτικά σε κάθε σύμβαση που συνάπτεται ανάμεσα σε υπεύθυνο επεξεργασίας και εκτελούντα την επεξεργασία. Εξάλλου, ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία θα πρέπει να λαμβάνουν ειδικά μέτρα ώστε το απόρρητο να δεσμεύει και τους εργαζόμενους τους. Αυτό επιτυγχάνεται συνήθως με ρήτρες εμπιστευτικότητας στη σύμβαση εργασίας του εργαζομένου.

Η παραβίαση του απορρήτου συνιστά ποινικό αδίκημα σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ και συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση 108.

¹⁵⁸ ΔΕΕ, C-101/01, *Bodil Lindqvist*, 6 Νοεμβρίου 2003.

4.3. Κανόνες περί διαφάνειας της επεξεργασίας

Κύρια σημεία

- Πριν από την έναρξη της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται, τουλάχιστον, να ενημερώνει τα υποκείμενα των δεδομένων για την ταυτότητα του υπεύθυνου επεξεργασίας και τον σκοπό της επεξεργασίας των δεδομένων, εκτός εάν τα υποκείμενα των δεδομένων γνωρίζουν ήδη τις πληροφορίες αυτές.
- Όταν τα δεδομένα συλλέγονται από τρίτους, η υποχρέωση ενημέρωσης δεν εφαρμόζεται εάν:
 - η επεξεργασία των δεδομένων προβλέπεται από το νόμο ή
 - η ενημέρωση αποδεικνύεται αδύνατη ή απαιτεί δυσανάλογη προσπάθεια.
- Πριν από την έναρξη της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται επίσης:
 - να γνωστοποιεί στην εθνική αρχή ελέγχου ότι πρόκειται να πραγματοποιηθεί επεξεργασία ή
 - να μεριμνά για την εσωτερική τεκμηρίωση της επεξεργασίας από ανεξάρτητο υπεύθυνο για την προστασία των δεδομένων, εφόσον αυτό προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία.

Η αρχή της νόμιμης επεξεργασίας απαιτεί διαφάνεια στην επεξεργασία. Προς τούτο, το **δίκαιο του ΣτΕ** ορίζει ότι κάθε πρόσωπο πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζει την ύπαρξη αυτοματοποιημένων αρχείων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τον σκοπό τους και τον υπεύθυνο επεξεργασίας.¹⁵⁹ Οι τρόποι με τους οποίους επιτυγχάνεται αυτό επαφίενται στο εθνικό δίκαιο. Το **δίκαιο της ΕΕ** είναι πολύ πιο συγκεκριμένο και διασφαλίζει τη διαφάνεια έναντι του υποκειμένου των δεδομένων θεσπίζοντας την υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να ενημερώνει το υποκείμενο των δεδομένων, καθώς και το ευρύ κοινό μέσω γνωστοποίησης.

Σε αμφότερες τις έννομες τάξεις δεν αποκλείεται να προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο παρεκκλίσεις και περιορισμοί της υποχρέωσης που υπέχει ο υπεύθυνος επεξεργασίας για διαφάνεια, εφόσον οι περιορισμοί συνιστούν αναγκαίο μέτρο

159 Σύμβαση 108, άρθρο 8 στοιχείο α).

για την προάσπιση συγκεκριμένου δημόσιου συμφέροντος ή την προστασία του υποκειμένου των δεδομένων ή των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων και είναι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία.¹⁶⁰ Παρεκκλίσεις μπορεί να είναι αναγκαίες, για παράδειγμα, στο πλαίσιο της έρευνας αξιόποινων πράξεων, αλλά μπορεί να δικαιολογούνται και σε άλλες περιστάσεις.

4.3.1. Ενημέρωση

Σύμφωνα με το **δίκαιο του ΣτΕ** αλλά και με το **δίκαιο της ΕΕ**, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να ενημερώνει εκ των προτέρων το υποκείμενο των δεδομένων για τη σκοπούμενη επεξεργασία.¹⁶¹ Η εν λόγω υποχρέωση δεν εξαρτάται από αίτημα του υποκειμένου των δεδομένων, αντιθέτως εκπληρώνεται με πρωτοβουλία του υπευθύνου επεξεργασίας, ασχέτως αν το υποκείμενο των δεδομένων ενδιαφέρεται να ενημερωθεί ή όχι.

Το περιεχόμενο των πληροφοριών

Οι πληροφορίες περιλαμβάνουν υποχρεωτικά τους σκοπούς της επεξεργασίας, καθώς και τα στοιχεία ταυτότητας και επικοινωνίας του υπευθύνου επεξεργασίας.¹⁶² Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθιστά υποχρεωτική την παροχή περαιτέρω πληροφοριών εφόσον «οι πληροφορίες αυτές είναι αναγκαίες, λόγω των ειδικών συνθηκών υπό τις οποίες συλλέγονται τα δεδομένα, ώστε να εξασφαλίζεται η νόμιμη επεξεργασία έναντι του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα». Στα άρθρα 10 και 11 της Οδηγίας αναφέρονται, μεταξύ άλλων, οι κατηγορίες των σχετικών δεδομένων και οι αποδέκτες τους, καθώς και η ύπαρξη δικαιώματος πρόσβασης στα δεδομένα και δικαιώματος διόρθωσής τους. Όταν τα δεδομένα συλλέγονται από τα ίδια τα υποκείμενα, θα πρέπει να διευκρινίζεται κατά πόσον η παροχή των δεδομένων είναι υποχρεωτική ή όχι, καθώς και οι ενδεχόμενες συνέπειες της άρνησης παροχής τους.¹⁶³

160 Ό.α., άρθρο 9 παράγραφος 2 και οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 13 παράγραφος 1.

161 Σύμβαση 108, άρθρο 8 στοιχείο α) και οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρα 10 και 11.

162 Σύμβαση 108, άρθρο 8 στοιχείο α) και οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 10 στοιχεία α) και β).

163 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 10 στοιχείο γ).

Υπό το πρίσμα του **δικαίου του ΣΤΕ**, η παροχή των εν λόγω πληροφοριών μπορεί να θεωρηθεί ορθή πρακτική στο πλαίσιο της αρχής της θεμιτής επεξεργασίας των δεδομένων και, στο μέτρο αυτό, αποτελεί και τμήμα του δικαίου του ΣΤΕ.

Σύμφωνα με την αρχή της θεμιτής επεξεργασίας, οι πληροφορίες πρέπει να γίνονται εύκολα κατανοητές από τα υποκείμενα των δεδομένων. Το γλωσσικό ύφος που χρησιμοποιείται πρέπει να προσαρμόζεται στους αποδέκτες. Το επίπεδο και το είδος της γλώσσας θα διαφέρει ανάλογα με την ομάδα-στόχο (π.χ. ενήλικες ή παιδιά, ευρύ κοινό ή ειδικούς επιστήμονες).

Κάποια υποκείμενα δεδομένων επιθυμούν μόνο συνοπτική ενημέρωση για τον τρόπο και τον σκοπό για τον οποίο θα υποστούν επεξεργασία τα δεδομένα τους, ενώ άλλα ζητούν αναλυτικές πληροφορίες. Η εξισορρόπηση αυτής της πτυχής της ορθής πληροφόρησης εξετάζεται σε γνώμη της ομάδας εργασίας του άρθρου 29, η οποία συστήνει τη λεγόμενη πολυεπίπεδη ενημέρωση,¹⁶⁴ που επιτρέπει στο υποκείμενο των δεδομένων να αποφασίσει πόσο εκτενείς πληροφορίες θα αναζητήσει.

Χρονική στιγμή της ενημέρωσης

Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα περιέχει ελαφρώς διαφορετικές διατάξεις σχετικά με τον χρόνο κατά τον οποίο παρέχεται η ενημέρωση, ανάλογα με το κατά πόσον τα δεδομένα συλλέγονται από το ίδιο το υποκείμενο των δεδομένων (άρθρο 10) ή από τρίτο (άρθρο 11). Όταν τα δεδομένα συλλέγονται από το υποκείμενο των δεδομένων, η ενημέρωση πρέπει να παρέχεται το αργότερο κατά τον χρόνο της συλλογής. Όταν τα δεδομένα συλλέγονται από τρίτους, η ενημέρωση πρέπει να παρέχεται το αργότερο είτε κατά τον χρόνο της καταχώρησης των δεδομένων από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή πριν από την πρώτη κοινοποίησή τους σε τρίτους.

Εξαιρέσεις από την υποχρέωση ενημέρωσης

Στο **δίκαιο της ΕΕ**, προβλέπεται γενική εξαίρεση από την υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων εάν αυτό έχει ήδη ενημερωθεί.¹⁶⁵ Αυτό συμβαίνει όταν το υποκείμενο των δεδομένων, ανάλογα με τις εκάστοτε περιστάσεις,

¹⁶⁴ Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2004), *Γνώμη 10/2004 σχετικά με περισσότερο εναρμονισμένες διατάξεις πληροφόρησης*, WP 100, Βρυξέλλες, 25 Νοεμβρίου 2004.

¹⁶⁵ Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρα 10 και 11 παράγραφος 1.

γνωρίζει ήδη ότι τα δεδομένα του θα υποστούν επεξεργασία για συγκεκριμένο σκοπό από συγκεκριμένο υπεύθυνο επεξεργασίας.

Το άρθρο 11 της Οδηγίας, που αφορά την υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων όταν τα δεδομένα δεν συλλέγονται απευθείας από αυτό, προβλέπει επίσης ότι δεν υφίσταται υποχρέωση ενημέρωσης, ιδίως όσον αφορά την επεξεργασία για σκοπούς στατιστικούς ή ιστορικής ή επιστημονικής έρευνας, όταν:

- η ενημέρωση του ενδιαφερομένου αποδεικνύεται αδύνατη ή
- προϋποθέτει δυσανάλογες προσπάθειες ή
- η καταχώρηση ή η ανακοίνωση των δεδομένων επιβάλλεται ρητώς από τον νόμο.¹⁶⁶

Μόνο στο άρθρο 11 παράγραφος 2 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αναφέρεται ότι δεν χρειάζεται ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων για την επεξεργασία εάν αυτή επιβάλλεται από τον νόμο. Δεδομένου ότι γενικά τεκμαίρεται ότι ο πολίτης γνωρίζει τον νόμο, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι εφόσον τα δεδομένα συλλέγονται από το υποκείμενο των δεδομένων σύμφωνα με το άρθρο 10 της Οδηγίας, το υποκείμενο των δεδομένων είναι ήδη ενήμερο. Ωστόσο, δεδομένου ότι η γνώση του νόμου δεν είναι παρά ένα τεκμήριο, σύμφωνα με την αρχή της νόμιμης επεξεργασίας δυνάμει του άρθρου 10 απαιτείται να ενημερώνεται το υποκείμενο των δεδομένων ακόμη και όταν η επεξεργασία επιβάλλεται από τον νόμο, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη ότι η ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων δεν είναι ιδιαίτερα επαχθής όταν τα δεδομένα συλλέγονται απευθείας από αυτό.

Όσον αφορά το **δίκαιο του ΣτΕ**, στη Σύμβαση 108 προβλέπονται ρητά εξαιρέσεις από το άρθρο 8. Και σε αυτήν την περίπτωση, οι εξαιρέσεις των άρθρων 10 και 11 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα μπορούσαν να θεωρηθούν παραδείγματα ορθής πρακτικής όσον αφορά τις εξαιρέσεις του άρθρου 9 της Σύμβασης 108.

¹⁶⁶ Ό.α., αιτιολογική σκέψη 40 και άρθρο 11 παράγραφος 2.

Διάφοροι τρόποι ενημέρωσης

Ο ιδεώδης τρόπος ενημέρωσης θα ήταν η εξατομικευμένη, προφορική ή γραπτή, ενημέρωση κάθε υποκειμένου των δεδομένων. Εάν τα δεδομένα συλλέγονται από το υποκείμενο των δεδομένων, η ενημέρωση θα πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα με τη συλλογή. Ειδικά, όταν τα δεδομένα συλλέγονται από τρίτους, όμως, με δεδομένες τις προφανείς πρακτικές δυσκολίες προσωπικής επικοινωνίας με τα υποκείμενα των δεδομένων, η ενημέρωση μπορεί να γίνει με κατάλληλη δημοσίευση.

Ένας από τους αποτελεσματικότερους τρόπους ενημέρωσης είναι η διατύπωση κατάλληλων ρητρών στην κεντρική σελίδα του διαδικτυακού τόπου του υπεύθυνου επεξεργασίας, όπως η πολιτική απορρήτου του διαδικτυακού τόπου. Πάντως, σημαντικό μέρος του πληθυσμού δεν χρησιμοποιεί το διαδίκτυο και το γεγονός αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στην πολιτική ενημέρωσης των επιχειρήσεων ή των δημόσιων αρχών.

4.3.2. Γνωστοποίηση

Η εθνική νομοθεσία ενδέχεται να απαιτεί ο υπεύθυνος επεξεργασίας να γνωστοποιεί την επεξεργασία προς την αρμόδια εθνική αρχή ελέγχου, ώστε αυτή να δημοσιεύεται. Σε άλλες χώρες, η εθνική νομοθεσία μπορεί να προβλέπει τη δυνατότητα ο υπεύθυνος επεξεργασίας να προσλαμβάνει υπεύθυνο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, επιφορτισμένο με την ευθύνη τήρησης μητρώου των εργασιών επεξεργασίας που εκτελούνται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.¹⁶⁷ Το εν λόγω εσωτερικό μητρώο τίθεται στη διάθεση κάθε πολίτη, κατόπιν αίτησης.

Παράδειγμα: Η γνωστοποίηση, όπως και η τεκμηρίωση από εσωτερικό υπεύθυνο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, πρέπει να περιγράφει τα βασικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε επεξεργασίας δεδομένων. Πρέπει, μεταξύ άλλων, να περιέχει πληροφορίες σχετικά με τον υπεύθυνο επεξεργασίας, τον σκοπό της επεξεργασίας, τη νομική βάση της επεξεργασίας, τις κατηγορίες δεδομένων που υφίστανται επεξεργασία, τους πιθανούς τρίτους αποδέκτες και το κατά πόσον πρόκειται να υπάρξουν διασυννοριακές ροές δεδομένων και, εάν ναι, ποιες.

¹⁶⁷ Ο.α., άρθρο 18 παράγραφος 2 δεύτερη περίπτωση.

Η δημοσίευση των γνωστοποιήσεων από την εθνική αρχή ελέγχου πρέπει να έχει τη μορφή ειδικού μητρώου. Για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου, η πρόσβαση στο μητρώο πρέπει να είναι εύκολη και δωρεάν. Το ίδιο ισχύει και για τα έγγραφα τεκμηρίωσης που τηρούνται από τον υπεύθυνο για την προστασία προσωπικών δεδομένων του υπευθύνου επεξεργασίας.

Η εθνική νομοθεσία μπορεί να προβλέπει εξαιρέσεις από την υποχρέωση γνωστοποίησης προς την εθνική αρχή ελέγχου ή διορισμού εσωτερικού υπεύθυνου για την προστασία των δεδομένων για επεξεργασίες οι οποίες δεν ενέχουν ειδικούς κινδύνους για τα υποκείμενα των δεδομένων και απαριθμούνται στο άρθρο 18 παράγραφος 2 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.¹⁶⁸

4.4. Κανόνες προώθησης της συμμόρφωσης

Κύρια σημεία

- Αναπτύσσοντας την αρχή της υποχρέωσης λογοδοσίας, η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αναφέρει διάφορα μέτρα για την προώθηση της συμμόρφωσης:
 - προηγούμενο έλεγχο των σχεδιαζόμενων επεξεργασιών από την εθνική αρχή ελέγχου
 - υπεύθυνοι για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, οι οποίοι παρέχουν ειδική εμπειρογνωμοσύνη στον υπεύθυνο επεξεργασίας σε θέματα προστασίας των δεδομένων
 - κώδικες δεοντολογίας στους οποίους διευκρινίζονται οι υφιστάμενες διατάξεις περί προστασίας των δεδομένων που εφαρμόζονται σε κάθε τομέα, ιδίως στις επιχειρήσεις.
- Το δίκαιο του ΣτΕ προτείνει παρόμοια μέσα για την προώθηση της συμμόρφωσης στη Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ.

4.4.1. Προηγούμενοι έλεγχοι

Σύμφωνα με το άρθρο 20 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η εθνική αρχή ελέγχου οφείλει να διενεργεί ελέγχους για τις

¹⁶⁸ Ό.α., άρθρο 18 παράγραφος 2 πρώτη περίπτωση.

επεξεργασίες που ενέχουν ειδικούς κινδύνους για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των υποκειμένων των δεδομένων –λόγω είτε του σκοπού είτε των συνθηκών υπό τις οποίες διενεργείται η επεξεργασία των δεδομένων– πριν από την έναρξη της επεξεργασίας. Το εθνικό δίκαιο καθορίζει τις επεξεργασίες που απαιτούν προηγούμενο έλεγχο. Ο έλεγχος μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απαγόρευση της επεξεργασίας ή την τροποποίηση ορισμένων χαρακτηριστικών της σχεδιαζόμενης επεξεργασίας. Στόχος του άρθρου 20 της Οδηγίας είναι να διασφαλίσει ότι δεν θα ξεκινά καν μια υπέρμετρα επικίνδυνη επεξεργασία, δεδομένου μάλιστα ότι η εθνική αρχή ελέγχου έχει την εξουσία να την απαγορεύσει. Προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού αυτού είναι η επεξεργασία να έχει όντως γνωστοποιηθεί στην εθνική αρχή ελέγχου. Για να διασφαλίζεται ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας εκπληρώνει την υποχρέωση γνωστοποίησης, οι εποπτικές αρχές πρέπει να διαθέτουν κυρωτικές αρμοδιότητες π.χ. επιβολής προστίμου στον υπεύθυνο επεξεργασίας.

Παράδειγμα: Εάν μια εταιρία εκτελεί επεξεργασία που, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, υπόκειται σε προηγούμενο έλεγχο, η εταιρία οφείλει να υποβάλει στην εθνική αρχή ελέγχου έγγραφα που τεκμηριώνουν τη σχεδιαζόμενη επεξεργασία. Η εταιρία δεν επιτρέπεται να ξεκινήσει την επεξεργασία πριν λάβει την έγκριση της εθνικής αρχής ελέγχου.

Σε ορισμένα κράτη μέλη, η εθνική νομοθεσία προβλέπει εναλλακτικά ότι η επεξεργασία μπορεί να ξεκινήσει εάν δεν υπάρξει απάντηση της εθνικής αρχής ελέγχου εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος, π.χ. τριών μηνών.

4.4.2. Υπεύθυνοι για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα παρέχει τη δυνατότητα στην εθνική νομοθεσία να προβλέπει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να διορίσει εργαζόμενο ο οποίος θα ενεργεί ως υπεύθυνος για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.¹⁶⁹ Στόχος του εν λόγω θεσμού είναι να διασφαλίζει ότι ελαχιστοποιείται η πιθανότητα να θιγούν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των υποκειμένων των δεδομένων από την επεξεργασία.¹⁷⁰

¹⁶⁹ Ό.α., άρθρο 18 παράγραφος 2 δεύτερη περίπτωση.

¹⁷⁰ Ό.α.

Παράδειγμα: Στη Γερμανία, σύμφωνα με το άρθρο 4στ, παράγραφος 1 του γερμανικού ομοσπονδιακού νόμου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (*Bundesdatenschutzgesetz*), οι εταιρίες του ιδιωτικού τομέα υποχρεούνται να διορίζουν εσωτερικό υπεύθυνο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων εφόσον απασχολούν μόνιμα τουλάχιστον 10 εργαζομένους για την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

Προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι ένας βαθμός ανεξαρτησίας του υπευθύνου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων εντός του οργανισμού του υπευθύνου επεξεργασίας, όπως επισημαίνεται ρητά στην Οδηγία. Εξίσου αναγκαία για την αποτελεσματικότητα του θεσμού είναι τα ισχυρά εργασιακά δικαιώματα, ως εγγύηση έναντι του ενδεχομένου π.χ. καταχρηστικής απόλυσης.

Προκειμένου να προωθηθεί η συμμόρφωση με την εθνική νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων, η έννοια του εσωτερικού υπευθύνου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων έχει υιοθετηθεί και σε κάποιες συστάσεις του ΣτΕ.¹⁷¹

4.4.3. Κώδικες δεοντολογίας

Για την προώθηση της συμμόρφωσης, οι επιχειρήσεις και άλλοι κλάδοι μπορούν να θεσπίσουν λεπτομερείς κανόνες που διέπουν τις συνήθειες επεξεργασίες που εκτελούν, κωδικοποιώντας τις ορθές πρακτικές. Η εξειδίκευση των εκπροσώπων του κλάδου θα διευκολύνει την εξεύρεση πρακτικών λύσεων οι οποίες έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να τηρηθούν. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη –καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή– παροτρύνονται να προάγουν την εκπόνηση κωδίκων δεοντολογίας που αποσκοπούν να συμβάλουν, ανάλογα με τις τομεακές ιδιομορφίες, στην ορθή εφαρμογή των εθνικών διατάξεων που θεσπίζουν τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή της Οδηγίας.¹⁷²

Για να διασφαλίζουν ότι οι κώδικες δεοντολογίας συνάδουν με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας για την εφαρμογή της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίζουν διαδικασία αξιολόγησης των κωδίκων. Στην εν λόγω διαδικασία απαιτείται συνήθως η συμμετοχή της εθνικής αρχής, των επαγγελματικών σωματείων, καθώς

171 Βλ. ενδεικτικά τη σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 8.3.

172 Βλ. οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 27 παράγραφος 1.

και οργανώσεων οι οποίες εκπροσωπούν άλλες κατηγορίες υπευθύνων επεξεργασίας.¹⁷³

Τα σχέδια κοινοτικών κωδίκων καθώς και οι τροποποιήσεις ή παρατάξεις ισχύοντων κοινοτικών κωδίκων δεοντολογίας μπορούν να υποβάλλονται προς αξιολόγηση στην ομάδα εργασίας του άρθρου 29. Μετά την έγκριση των κωδίκων από την ομάδα εργασίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να τους εξασφαλίσει τη δέουσα δημοσιότητα.¹⁷⁴

Παράδειγμα: Η ευρωπαϊκή Ομοσπονδία απευθείας προώθησης (FEDMA) κατάρτισε ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας για τη χρήση προσωπικών δεδομένων κατά την απευθείας προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών. Ο κώδικας υποβλήθηκε στην ομάδα εργασίας του άρθρου 29 και πήρε την έγκρισή της. Το 2010 προστέθηκε στον κώδικα παράρτημα σχετικά με τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες για την προώθηση πωλήσεων.¹⁷⁵

173 Ό.α., άρθρο 27 παράγραφος 2.

174 Ό.α., άρθρο 27 παράγραφος 3.

175 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2010), *Γνώμη 4/2010 σχετικά με τον ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας της FEDMA για τη χρήση προσωπικών δεδομένων στην απευθείας εμπορική προώθηση*, WP 174, Βρυξέλλες, 13 Ιουλίου 2010.

5

Τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων και η επιβολή τους

ΕΕ	Ζητήματα που καλύπτονται	ΣΤΕ
Δικαίωμα πρόσβασης		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 12 ΔΕΕ, C-553/07, <i>College van burgemeester en wethouders van Rotterdam κατά M.E.E. Rijkeboer</i> , 7 Μαΐου 2009	Δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα του	Σύμβαση 108, άρθρο 8 στοιχείο β)
	Δικαίωμα διόρθωσης, απαλοιφής (διαγραφής) ή κλειδώματος	Σύμβαση 108, άρθρο 8 στοιχείο γ) ΕΔΔΑ, <i>Cemalettin Canli κατά Τουρκίας</i> , προσφυγή αριθ. 22427/04, 18 Νοεμβρίου 2008 ΕΔΔΑ, <i>Segerstedt-Wiberg κ. ά. κατά Σουηδίας</i> , προσφυγή αριθ. 62332/00, 6 Ιουνίου 2006 ΕΔΔΑ, <i>Ciubotaru κατά Μολδαβίας</i> , προσφυγή αριθ. 27138/04, 27 Απριλίου 2010
Δικαίωμα αντίρρησης		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 14 παράγραφος 1 στοιχείο α)	Δικαίωμα αντίρρησης για λόγους σχετικούς με την προσωπική κατάσταση του υποκειμένου των δεδομένων	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 5.3

Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 14 παράγραφος 1 στοιχείο β)	Δικαίωμα αντίρρησης στη μεταγενέστερη χρήση των δεδομένων προς το σκοπό προώθησης πωλήσεων	Σύσταση σχετικά με την απευθείας εμπορική προώθηση, άρθρο 4.1
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 15	Δικαίωμα αντίρρησης σε αυτοματοποιημένες αποφάσεις	Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 5.5
Ανεξάρτητη εποπτεία		
Χάρτης, άρθρο 8 παράγραφος 3 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 28 Κανονισμός για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, κεφάλαιο V ΔΕΕ, C-518/07, <i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας</i>, 9 Μαρτίου 2010 ΔΕΕ, C-614/10, <i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Δημοκρατίας της Αυστρίας</i>, 16 Οκτωβρίου 2012 ΔΕΕ, C-288/12, <i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ουγγαρίας</i>, 8 Απριλίου 2014	Εθνικές αρχές ελέγχου	Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 1
Ένδικα μέσα και κυρώσεις		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 12	Αίτημα προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας	Σύμβαση 108, άρθρο 8 στοιχείο β)
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 28 παράγραφος 4 Κανονισμός για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, άρθρο 32 παράγραφος 2	Προσφυγή στην αρχή ελέγχου	Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 1 παράγραφος 2 στοιχείο β)
Χάρτης, άρθρο 47	Δικαστήρια (εν γένει)	ΕΣΔΑ, άρθρο 13
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 28 παράγραφος 3	Εθνικά δικαστήρια	Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 1 παράγραφος 4

ΣΛΕΕ, άρθρο 263 παράγραφος 4 Κανονισμός για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, άρθρο 32 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ, άρθρο 267	ΔΕΕ	
	ΕΔΔΑ	ΕΣΔΑ, άρθρο 34
Ένδικα μέσα και κυρώσεις		
Χάρτης, άρθρο 47 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρα 22 και 23 ΔΕΕ, C-14/83, <i>Sabine von Colson και Elisabeth Kamann κατά Land Nordrhein-Westfalen</i> , 10 Απριλίου 1984 ΔΕΕ, C-152/84, <i>M.H. Marshall κατά Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority</i> , 26 Φεβρουαρίου 1986	Για παραβάσεις της εθνικής νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων	ΕΣΔΑ, άρθρο 13 (μόνο για κράτη μέλη του ΣτΕ) Σύμβαση 108, άρθρο 10 ΕΔΔΑ, <i>Κ.Υ. κατά Φινλανδίας</i> , προσφυγή αριθ. 2872/02, 2 Δεκεμβρίου 2008 ΕΔΔΑ, <i>Biriuk κατά Λιθουανίας</i> , προσφυγή αριθ. 23373/03, 25 Νοεμβρίου 2008
Κανονισμός για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, άρθρα 34 και 49 ΔΕΕ, C-28/08 P, <i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά The Bavarian Lager Co. Ltd.</i> , 29 Ιουνίου 2010	Για παραβάσεις του ενωσιακού δικαίου από θεσμικά όργανα και οργανισμούς της Ένωσης	

Η αποτελεσματικότητα των νομικών διατάξεων γενικά και των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων ειδικότερα, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη των κατάλληλων μηχανισμών επιβολής τους. Στο ευρωπαϊκό δίκαιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει την εξουσία, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, να προστατεύει τα δεδομένα του. Δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, πρέπει επίσης να συστήνονται ανεξάρτητες αρχές ελέγχου που θα συνδράμουν τα υποκείμενα των δεδομένων στην άσκηση των δικαιωμάτων τους και θα ασκούν εποπτεία στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Εξάλλου, βάσει του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής, το οποίο κατοχυρώνεται τόσο στην ΕΣΔΑ όσο και στον Χάρτη, κάθε πρόσωπο πρέπει να έχει στη διάθεσή του ένδικα μέσα.

5.1. Τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων

Κύρια σημεία

- Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα δυνάμει του εθνικού δικαίου να ζητά να ενημερωθεί από οποιονδήποτε υπεύθυνο επεξεργασίας για το κατά πόσον αυτός επεξεργάζεται δεδομένα του.
- Τα υποκείμενα των δεδομένων, δυνάμει του εθνικού δικαίου, έχουν δικαίωμα:
 - να ζητούν πρόσβαση στα δεδομένα τους από κάθε υπεύθυνο επεξεργασίας που τα επεξεργάζεται
 - να ζητούν διόρθωση των δεδομένων τους (ή κλειδωμά τους, ανάλογα με την περίπτωση) από τον υπεύθυνο επεξεργασίας που τα επεξεργάζεται, εάν τα δεδομένα είναι ανακριβή
 - να ζητούν διαγραφή των δεδομένων τους ή κλειδωμά τους, ανάλογα με την περίπτωση, από τον υπεύθυνο επεξεργασίας εάν αυτός τα επεξεργάζεται παράνομα.
- Εξάλλου, τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν έναντι του υπεύθυνου επεξεργασίας δικαίωμα αντίρρησης :
 - σε αυτοματοποιημένες αποφάσεις (που λαμβάνονται με χρήση προσωπικών δεδομένων τα οποία υφίστανται επεξεργασία αποκλειστικά με αυτοματοποιημένα μέσα)
 - στην επεξεργασία των δεδομένων τους εάν αυτή συνεπάγεται δυσανάλογα αποτελέσματα
 - στη χρήση των δεδομένων τους για λόγους απευθείας προώθησης.

5.1.1. Δικαίωμα πρόσβασης

Στο **δίκαιο της ΕΕ**, το άρθρο 12 της **Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** περιέχει τα στοιχεία του δικαιώματος πρόσβασης των υποκειμένων των δεδομένων, περιλαμβανομένου του δικαιώματος να λαμβάνουν από τον υπεύθυνο επεξεργασίας «την επιβεβαίωση ότι υπάρχει ή όχι επεξεργασία δεδομένων που τα αφορούν, καθώς και πληροφορίες σχετικά τουλάχιστον με τους σκοπούς της επεξεργασίας, τις κατηγορίες δεδομένων υπό επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών στις οποίες ανακοινώνονται

τα δεδομένα αυτά», καθώς και «τη διόρθωση, τη διαγραφή ή το κλείδωμα των δεδομένων των οποίων η επεξεργασία δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις της παρούσας Οδηγίας, ιδίως λόγω ελλিপτούς ή ανακριβούς χαρακτήρα των δεδομένων».

Στο **δίκαιο του ΣτΕ**, υφίστανται τα ίδια δικαιώματα και πρέπει να διασφαλίζονται από το εσωτερικό δίκαιο (άρθρο 8 της Σύμβασης 108). Ο όρος «πρόσβαση» χρησιμοποιείται σε πλήθος συστάσεων του ΣτΕ, όπου περιγράφονται διάφορες πτυχές του δικαιώματος πρόσβασης και προτείνονται προς εφαρμογή στο εσωτερικό δίκαιο κατά τον ίδιο τρόπο με αυτόν που περιγράφεται στην προηγούμενη παράγραφο.

Σύμφωνα με το άρθρο 9 της Σύμβασης 108 και το άρθρο 13 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ενδέχεται να επιβάλλονται περιορισμοί στην υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να εγκρίνει αίτημα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων λόγω υπέρτερων έννομων συμφερόντων τρίτων. Τα υπέρτερα έννομα συμφέροντα μπορεί να είναι είτε δημόσια, όπως η εθνική ασφάλεια, η δημόσια ασφάλεια και η δίωξη ποινικών αδικημάτων, είτε ιδιωτικά, τα οποία είναι πιο επιτακτικά από το συμφέρον της προστασίας των δεδομένων. Τυχόν παρεκκλίσεις και περιορισμοί πρέπει να είναι αναγκαίοι σε δημοκρατική κοινωνία και ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις, π.χ. λόγω ιατρικών ενδείξεων, μπορεί να απαιτείται περιορισμός της διαφάνειας για την προστασία του ίδιου του υποκειμένου των δεδομένων, κυρίως με τη μορφή επιβολής περιορισμών στο δικαίωμα πρόσβασης κάθε υποκειμένου δεδομένων.

Όταν τα δεδομένα υφίστανται επεξεργασία αποκλειστικά και μόνο για σκοπούς στατιστικής ή επιστημονικής έρευνας, η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπει τον περιορισμό του δικαιώματος πρόσβασης δυνάμει του εθνικού δικαίου, υπό τον όρο ότι παρέχονται επαρκείς νομικές εγγυήσεις. Ειδικότερα, πρέπει να διασφαλίζεται ότι στο πλαίσιο της επεξεργασίας τα δεδομένα δεν θα χρησιμοποιηθούν για μέτρα ή αποφάσεις που ανάγονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα και ότι «σαφώς ελλείπει κάθε κίνδυνος να θιγεί η ιδιωτική ζωή του προσώπου που αφορούν».¹⁷⁶ Παρόμοιες διατάξεις περιέχονται στο άρθρο 9 παράγραφος 3 της Σύμβασης 108.

176 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 13 παράγραφος 2.

Δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα του

Στο **δικαίωμα του ΣΤΕ**, το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα του αναγνωρίζεται ρητά στο άρθρο 8 της Σύμβασης 108. Κατά πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, το πρόσωπο έχει δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά του δεδομένα τα οποία φυλάσσονται ή χρησιμοποιούνται από άλλους, το δικαίωμα δε αυτό απορρέει από την αναγκαιότητα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.¹⁷⁷ Στην υπόθεση *Leander*,¹⁷⁸ πάντως, το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι ενδέχεται, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, να επιβάλλονται περιορισμοί στο δικαίωμα πρόσβασης σε προσωπικά δεδομένα τα οποία φυλάσσονται από δημόσιες αρχές.

Στο **δικαίωμα της ΕΕ**, το δικαίωμα πρόσβασης του προσώπου στα δεδομένα του αναγνωρίζεται ρητά στο άρθρο 12 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, ως θεμελιώδες δικαίωμα, στο άρθρο 8 παράγραφος 2 του Χάρτη.

Στο άρθρο 12 στοιχείο α) της Οδηγίας προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη εγγυώνται σε κάθε υποκείμενο δεδομένων το δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά του δεδομένα και τις πληροφορίες που το αφορούν. Ειδικότερα, κάθε υποκείμενο δεδομένων έχει δικαίωμα να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας επιβεβαίωση για το κατά πόσον τα δεδομένα του υφίστανται επεξεργασία και πληροφορίες τουλάχιστον σχετικά με τα εξής:

- τους σκοπούς της επεξεργασίας
- τις κατηγορίες των δεδομένων υπό επεξεργασία
- τα δεδομένα υπό επεξεργασία
- τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών στις οποίες ανακοινώνονται τα δεδομένα αυτά
- τυχόν διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την προέλευση των δεδομένων που υφίστανται επεξεργασία

177 ΕΔΔΑ, *Gaskin κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 10454/83, 7 Ιουλίου 1989. ΕΔΔΑ, *Odièvre κατά Γαλλίας* [Τμήμα Ευρείας Σύλληψης], προσφυγή αριθ. 42326/98, 13 Φεβρουαρίου 2003. ΕΔΔΑ, *Κ.Η. και λοιποί κατά Σλοβακίας*, προσφυγή αριθ. 32881/04, 28 Απριλίου 2009. ΕΔΔΑ, *Godelli κατά Ιταλίας*, προσφυγή αριθ. 33783/09, 25 Σεπτεμβρίου 2012.

178 ΕΔΔΑ, *Leander κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987.

- σε περίπτωση αυτοματοποιημένων αποφάσεων, ενημέρωση σχετικά με τη λογική στην οποία στηρίζεται κάθε αυτοματοποιημένη επεξεργασία των δεδομένων.

Η εθνική νομοθεσία μπορεί να υποχρεώνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας να παρέχει πρόσθετες πληροφορίες, π.χ. αναφορά στη νομική βάση της επεξεργασίας των δεδομένων.

Παράδειγμα: Με την πρόσβαση στα προσωπικά του δεδομένα, το πρόσωπο μπορεί να διαπιστώσει κατά πόσον αυτά είναι ακριβή ή όχι. Ως εκ τούτου, πρέπει οπωσδήποτε το υποκείμενο των δεδομένων να ενημερώνεται για τις κατηγορίες δεδομένων υπό επεξεργασία, καθώς και για το περιεχόμενο των δεδομένων. Δεν αρκεί, επομένως, ο υπεύθυνος επεξεργασίας να πει απλώς στο υποκείμενο των δεδομένων ότι επεξεργάζεται το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση, την ημερομηνία γέννησης και στοιχεία σχετικά με τα ενδιαφέροντά του. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει επίσης να ανακοινώσει στο υποκείμενο των δεδομένων ότι επεξεργάζεται «το ονοματεπώνυμο N.N., διεύθυνση 1040 Vienna, Schwarzenbergplatz 11, Αυστρία, ημερομηνία γέννησης 10.10.1974, και πεδίο ενδιαφερόντων (κατά δήλωση του υποκειμένου των δεδομένων) την κλασική μουσική». Στο τελευταίο πεδίο περιλαμβάνονται, επιπρόσθετα, πληροφορίες για την πηγή προέλευσης των δεδομένων.

Οι πληροφορίες που παρέχονται στο υποκείμενο των δεδομένων σχετικά με τα δεδομένα υπό επεξεργασία και τυχόν διαθέσιμες πληροφορίες για την πηγή προέλευσής τους πρέπει να είναι εύληπτες, το οποίο σημαίνει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να κληθεί να δώσει εκτενέστερες εξηγήσεις για τα δεδομένα τα οποία επεξεργάζεται. Για παράδειγμα, συνήθως δεν αρκεί απλώς η παράθεση τεχνικών συντομογραφιών ή ιατρικών όρων ως απάντηση σε αίτημα πρόσβασης, ακόμη και όταν έχουν αποθηκευθεί αποκλειστικά και μόνον αυτές οι συντομογραφίες ή αυτοί οι όροι.

Οι πληροφορίες σχετικά με την πηγή προέλευσης των δεδομένων υπό επεξεργασία από τον υπεύθυνο επεξεργασίας παρέχονται υποχρεωτικά ως απάντηση σε αίτημα πρόσβασης, εφόσον είναι διαθέσιμες. Η εν λόγω διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα των αρχών της θεμιτής επεξεργασίας και της λογοδοσίας. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν επιτρέπεται να καταστρέψει πληροφορίες για την πηγή προέλευσης των δεδομένων προκειμένου να εξαιρεθεί από την υποχρέωση ανακοίνωσής τους, ούτε να αγνοήσει τις συνήθειες και γενικά

αποδεκτές ανάγκες τεκμηρίωσης στο πεδίο δραστηριοτήτων του. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν τηρεί στοιχεία σχετικά με την πηγή προέλευσης των δεδομένων συνήθως δεν εκπληρώνει την υποχρέωσή του όσον αφορά το δικαίωμα πρόσβασης.

Όταν πραγματοποιείται αξιολόγηση του υποκειμένου των δεδομένων με αυτοματοποιημένη επεξεργασία, πρέπει να εξηγείται η γενική λογική της αξιολόγησης, καθώς και τα ειδικά κριτήρια που λήφθηκαν υπόψη.

Στην Οδηγία δεν διευκρινίζεται κατά πόσον το δικαίωμα πρόσβασης στις πληροφορίες αφορά το παρελθόν και, εάν ναι, ποια παρελθούσα χρονική περίοδο. Εν προκειμένω, όπως υπογραμμίζεται στη νομολογία του ΔΕΕ, δεν μπορεί να επιβάλλονται υπέρ του δέοντος περιοριστικά χρονικά όρια στο δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα του. Το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει την εύλογη δυνατότητα να ενημερωθεί και για τυχόν επεξεργασία των δεδομένων του στο παρελθόν.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Rijkeboer*,¹⁷⁹ το ΔΕΕ κλήθηκε να κρίνει κατά πόσον, δυνάμει του άρθρου 12 στοιχείο α) της οδηγίας, το δικαίωμα πρόσβασης του προσώπου σε πληροφορίες σχετικά με τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών στις οποίες ανακοινώνονται τα προσωπικά του δεδομένα, καθώς και με το περιεχόμενο των δεδομένων αυτών, μπορεί να περιορίζεται μόνο στο προηγούμενο της αίτησής του έτος.

Για τον προσδιορισμό του κατά πόσον το άρθρο 12 στοιχείο α) της οδηγίας επιτρέπει ένα τέτοιο χρονικό όριο, το Δικαστήριο αποφάσισε να ερμηνεύσει το άρθρο υπό το πρίσμα των σκοπών της οδηγίας. Το Δικαστήριο δήλωσε καταρχάς ότι το δικαίωμα πρόσβασης είναι αναγκαίο για να μπορεί το υποκείμενο των δεδομένων να ασκήσει το δικαίωμά του να απαιτήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας α) να διορθώσει, να διαγράψει ή να κλειδώσει τα δεδομένα του (άρθρο 12 στοιχείο β)) ή το δικαίωμά του να απαιτήσει την κοινοποίηση σε τρίτους, στους οποίους έχουν γνωστοποιηθεί τα δεδομένα, της διόρθωσης, διαγραφής ή κλειδώματος (άρθρο 12 στοιχείο γ)). Το δικαίωμα πρόσβασης είναι επίσης αναγκαίο για να μπορεί το υποκείμενο των δεδομένων να ασκήσει το δικαίωμά του να αντισταχθεί στην επεξεργασία των

¹⁷⁹ ΔΕΕ, C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam κατά M. E. E. Rijkeboer*, 7 Μαΐου 2009.

προσωπικών του δεδομένων (άρθρο 14) ή το δικαίωμά του να προσφύγει για τυχόν ζημία την οποία υπέστη (άρθρα 22 και 23).

Για να εξασφαλίζεται η πρακτική αποτελεσματικότητα των ανωτέρω διατάξεων, το Δικαστήριο έκρινε ότι «το δικαίωμα πρέπει οπωσδήποτε να αφορά το παρελθόν. Εάν δεν συνέβαινε αυτό, το υποκείμενο των δεδομένων δεν θα μπορούσε να ασκήσει αποτελεσματικώς το δικαίωμά του να απαιτήσει τη διαγραφή, τη διόρθωση ή το κλείδωμα των δεδομένων που φέρονται να είναι παράνομα ή ανακριβή, καθώς και το δικαίωμά του να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης».

Δικαίωμα διόρθωσης, διαγραφής και κλειδώματος των δεδομένων

«Κάθε πρόσωπο πρέπει να έχει δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα που το αφορούν και τα οποία αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας, προκειμένου να βεβαιώνεται, ιδίως, για την ακρίβειά τους και τον σύννομο χαρακτήρα της επεξεργασίας τους».¹⁸⁰ Σύμφωνα με τις ανωτέρω αρχές, τα κράτη μέλη πρέπει να εγγυώνται στα υποκείμενα των δεδομένων το δικαίωμα να απαιτούν από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τη διόρθωση, τη διαγραφή ή το κλείδωμα των δεδομένων των οποίων η επεξεργασία δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις της Οδηγίας, ιδίως λόγω ελλিপτούς ή ανακριβούς χαρακτήρα των δεδομένων.¹⁸¹

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Cemalettin Canli κατά Τουρκίας*,¹⁸² το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ λόγω ανακριβούς αστυνομικής έκθεσης στο πλαίσιο ποινικής δίκης.

Ο προσφεύγων είχε κατηγορηθεί δύο φορές για το ποινικό αδίκημα της συμμετοχής σε παράνομες οργανώσεις, όμως δεν είχε καταδικαστεί ποτέ. Όταν συνελήφθη και πάλι και προσήχθη σε δίκη με άλλη κατηγορία, η αστυνομία κατέθεσε στο ποινικό δικαστήριο έκθεση με τίτλο «Πληροφορίες σχετικά με άλλες αξιόποινες πράξεις», στην οποία ο προσφεύγων εμφανιζόταν ως μέλος δύο παράνομων οργανώσεων. Ο προσφεύγων απαίτησε τη διόρθωση της έκθεσης και των αρχείων της αστυνομίας, αλλά το αίτημά του

180 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αιτιολογική σκέψη 41.

181 Ό.α., άρθρο 12 στοιχείο β).

182 ΕΔΔΑ, *Cemalettin Canli κατά Τουρκίας*, προσφυγή αριθ. 22427/04, 18 Νοεμβρίου 2008, σκέψεις 33, 42 και 43 και ΕΔΔΑ, *Dalea κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 964/07, 2 Φεβρουαρίου 2010.

δεν ικανοποιήθηκε. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι πληροφορίες που περιέχονταν στην αστυνομική έκθεση ενέπιπταν στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι και οι δημόσιες πληροφορίες μπορεί να εμπίπτουν στο πεδίο της «ιδιωτικής ζωής», εφόσον συγκεντρώνονται και αποθηκεύονται συστηματικά σε φακέλους που τηρούν οι αρχές. Επιπλέον, η αστυνομική έκθεση ήταν ανακριβής, η δε σύνταξή της και υποβολή της στο ποινικό δικαστήριο δεν ήταν σύμφωνη με το νόμο. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Segerstedt-Wiberg και λοιποί κατά Σουηδίας*,¹⁸³ οι προσφεύγοντες ήταν μέλη συγκεκριμένων φιλελεύθερων και κομμουνιστικών πολιτικών κομμάτων. Είχαν την υπόνοια ότι πληροφορίες σχετικά με το πρόσωπό τους είχαν καταχωρηθεί σε φακέλους της Αστυνομίας. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η αποθήκευση των επίδικων δεδομένων είχε νομική βάση και επεδίωκε θεμιτό σκοπό. Ως προς κάποιους από τους προσφεύγοντες, έκρινε ότι η συνεχιζόμενη διατήρηση των δεδομένων τους συνιστούσε δυσανάλογη επέμβαση στην προσωπική τους ζωή. Στην περίπτωση του κ. Schmid, για παράδειγμα, οι αρχές διατηρούσαν την πληροφορία ότι το 1969 φερόταν να έχει υποστηρίξει τη βίαιη αντίσταση κατά αστυνομικών ελέγχων στη διάρκεια διαδηλώσεων. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι πληροφορίες αυτές δεν ήταν δυνατόν να εξυπηρετούν κανένα συναφές συμφέρον εθνικής ασφάλειας, ιδίως δεδομένου του ιστορικού χαρακτήρα τους. Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ σε σχέση με τέσσερις από τους πέντε προσφεύγοντες.

Ενίοτε το υποκείμενο των δεδομένων αρκεί να υποβάλει μια απλή αίτηση διόρθωσης, όταν πρόκειται για παράδειγμα για την ορθή γραφή του ονόματός του, την αλλαγή ταχυδρομικής διεύθυνσης ή αριθμού τηλεφώνου. Εάν όμως το αίτημα διόρθωσης αφορά νομικά ζητήματα, π.χ. τη νομική προσωπικότητα του υποκειμένου των δεδομένων ή την ορθή διεύθυνση κατοικίας για την επίδοση νομικών εγγράφων, ενδέχεται να μην αρκεί μια απλή αίτηση διόρθωσης και δεν αποκλείεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας να έχει δικαίωμα να ζητήσει αποδεικτικά στοιχεία για τη φερόμενη ανακρίβεια. Η εν λόγω απαίτηση δεν πρέπει να επιρρίπτει υπέρμετρο βάρος απόδειξης στο υποκείμενο των δεδομένων και, ως εκ τούτου, να αποκλείει τη διόρθωση των δεδομένων του. Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ σε αρκετές περιπτώσεις στις οποίες ο

¹⁸³ ΕΔΔΑ, *Segerstedt-Wiberg και λοιποί κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 62332/00, 6 Ιουνίου 2006, σκέψεις 89 και 90. Βλ. επίσης ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Μ.Κ. κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 19522/09, 18 Απριλίου 2013.

προσφεύγων αδυνατούσε να αμφισβητήσει την ακρίβεια των πληροφοριών που τηρούνταν σε μυστικά μητρώα.¹⁸⁴

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Ciubotaru κατά Μολδαβίας*,¹⁸⁵ ο προσφεύγων αδυνατούσε να αλλάξει την καταχωρημένη στα επίσημα μητρώα εθνοτική καταγωγή του από μολδαβική σε ρουμανική, διότι οι αρχές ισχυρίζονταν ότι δεν τεκμηρίωσε το αίτημά του. Το ΕΔΔΑ έκρινε αποδεκτή την απαίτηση των κρατών να προσκομίζονται αντικειμενικά αποδεικτικά στοιχεία για την καταχώρηση της εθνοτικής ταυτότητας του προσώπου. Εάν το αίτημα βασίζεται σε αμιγώς υποκειμενικούς και αβάσιμους ισχυρισμούς, το κράτος μπορεί να το απορρίψει. Ωστόσο, το αίτημα του προσφεύγοντος βασιζόταν σε κάτι περισσότερο από την υποκειμενική του αντίληψη περί της εθνοτικής του ταυτότητας. Κατέδειξε ότι είχε αντικειμενικά επαληθεύσιμους δεσμούς με τη ρουμανική εθνοτική ομάδα, π.χ. γλώσσα, όνομα, ενσυναίσθηση κλπ. Παρά ταύτα, βάσει του εσωτερικού δικαίου, ο προσφεύγων απαιτείτο να αποδείξει ότι οι γονείς του ήταν μέλη της ρουμανικής εθνοτικής ομάδας. Δεδομένης της ιστορικής πραγματικότητας της Μολδαβίας, η εν λόγω απαίτηση δημιουργούσε ανυπέρβλητο κώλυμα για την καταχώρηση εθνοτικής ταυτότητας διαφορετικής από αυτήν που είχε καταχωρισθεί για τους γονείς του από τις σοβιετικές αρχές. Απαγορεύοντας την εξέταση του αιτήματος του προσφεύγοντος υπό το πρίσμα αντικειμενικά επαληθεύσιμων στοιχείων, το κράτος δεν εκπλήρωσε τη θετική υποχρέωσή του να διασφαλίζει τον ουσιαστικό σεβασμό της ιδιωτικής ζωής του προσφεύγοντος. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Ενόσω εκκρεμεί αστική αγωγή ή προσφυγή ενώπιον δημόσιας αρχής για να κριθεί η ακρίβεια των δεδομένων, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να ζητήσει να προστεθεί στον φάκελό του καταχώρηση ή σημείωση με τη μνεία ότι η ακρίβεια αμφισβητείται και εκκρεμεί επίσημη απόφαση. Κατά το διάστημα αυτό, ο υπεύθυνος επεξεργασίας των δεδομένων δεν πρέπει να παρουσιάζει τα δεδομένα ως βέβαια ή οριστικά, ιδίως προς τρίτους.

Συχνά το αίτημα του υποκειμένου των δεδομένων για διαγραφή ή απαλοιφή των δεδομένων βασίζεται στον ισχυρισμό ότι η επεξεργασία τους δεν έχει νόμιμη βάση. Ο εν λόγω ισχυρισμός προβάλλεται συνήθως όταν η συγκατάθεση έχει ανακληθεί ή όταν κάποια δεδομένα δεν είναι πλέον αναγκαία για την

184 ΕΔΔΑ, *Rotaru κατά Ρουμανίας*, προσφυγή αριθ. 28341/95, 4 Μαΐου 2000.

185 ΕΔΔΑ, *Ciubotaru κατά Μολδαβίας*, προσφυγή αριθ. 27138/04, 27 Απριλίου 2010, σκέψεις 51 και 59.

εκπλήρωση του σκοπού για τον οποίο συλλέχθηκαν. Το βάρος της απόδειξης της νόμιμης επεξεργασίας των δεδομένων φέρει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, ο οποίος φέρει την ευθύνη της νομιμότητας της επεξεργασίας. Με βάση την αρχή της λογοδοσίας, ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να είναι σε θέση ανά πάσα στιγμή να αποδεικνύει την ύπαρξη ορθής νομικής βάσης για την επεξεργασία των δεδομένων, ειδικά η επεξεργασία πρέπει να διακόπτεται.

Εάν αμφισβητείται η επεξεργασία των δεδομένων με βάση τον ισχυρισμό ότι τα δεδομένα είναι ανακριβή ή υφίστανται παράνομη επεξεργασία, το υποκείμενο των δεδομένων, σύμφωνα με την αρχή του θεμιτού της επεξεργασίας, μπορεί να απαιτήσει το κλείδωμα των επίμαχων δεδομένων. Αυτό σημαίνει ότι τα δεδομένα δεν διαγράφονται μεν, πλην όμως ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν έχει δικαίωμα να τα χρησιμοποιεί ενόσω παραμένουν κλειδωμένα. Το κλείδωμα μπορεί να είναι αναγκαίο ιδίως σε περιπτώσεις στις οποίες η συνέχιση της χρήσης ανακριβών ή παράνομα τηρούμενων δεδομένων θα μπορούσε να αποβεί επιζήμια για το υποκείμενο των δεδομένων. Εναπόκειται στην εθνική νομοθεσία να θεσπίσει λεπτομερέστερες διατάξεις για τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες γεννάται υποχρέωση κλειδώματος των δεδομένων και τους τρόπους με τους οποίους αυτή τηρείται.

Τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν, επιπροσθέτως, δικαίωμα να ζητήσουν από τον υπεύθυνο επεξεργασίας την κοινοποίηση κάθε διόρθωσης, διαγραφής ή κλειδώματος σε τρίτους στους οποίους είχαν ανακοινωθεί προηγουμένως τα δεδομένα. Δεδομένου ότι η ανακοίνωση δεδομένων σε τρίτους οφείλει να τεκμηριώνεται εγγράφως από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, θα είναι δυνατόν να εντοπισθούν οι αποδέκτες των δεδομένων και να τους ζητηθεί να τα διαγράψουν. Εάν, πάντως, εν τω μεταξύ τα δεδομένα έχουν δημοσιευθεί π.χ. στο διαδίκτυο, δεν αποκλείεται να είναι αδύνατη η διαγραφή τους από κάθε σημείο, αφού είναι αδύνατον να εντοπισθούν όλοι οι αποδέκτες των δεδομένων. Σύμφωνα με την Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, υφίσταται υποχρέωση επικοινωνίας με τους αποδέκτες των δεδομένων για τη διόρθωση, τη διαγραφή ή το κλείδωμα των δεδομένων, «εφόσον τούτο δεν είναι αδύνατον ή δεν προϋποθέτει δυσανάλογες προσπάθειες».¹⁸⁶

¹⁸⁶ Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 12 στοιχείο γ), τελευταία ημπερίοδος.

5.1.2. Δικαίωμα αντίρρησης

Το δικαίωμα αντίρρησης περιλαμβάνει το δικαίωμα αντίρρησης στις αυτοματοποιημένες ατομικές αποφάσεις, το δικαίωμα αντίρρησης για λόγους σχετικούς με την προσωπική κατάσταση του υποκειμένου των δεδομένων και το δικαίωμα αντίρρησης στη μεταγενέστερη χρήση των δεδομένων για λόγους απευθείας προώθησης.

Το δικαίωμα αντίρρησης στις αυτοματοποιημένες ατομικές αποφάσεις

Οι αυτοματοποιημένες αποφάσεις είναι αποφάσεις που λαμβάνονται με χρήση προσωπικών δεδομένων τα οποία υφίστανται επεξεργασία αποκλειστικά και μόνο με αυτοματοποιημένα μέσα. Άν οι εν λόγω αποφάσεις δύνανται να επηρεάσουν σημαντικά τη ζωή του προσώπου στο οποίο αφορούν, σε σχέση π.χ. με τη φερεγγυότητά του, την απόδοσή του στην εργασία, τη διαγωγή ή την αξιοπιστία του, απαιτείται ειδική προστασία προς αποφυγή δυσμενών συνεπειών. Στην Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προβλέπεται ότι σημαντικά για το πρόσωπο ζητήματα δεν πρέπει να καθορίζονται με αυτοματοποιημένες αποφάσεις, απαιτείται δε το πρόσωπο να έχει δικαίωμα να ζητήσει την επανεξέταση της αυτοματοποιημένης απόφασης.¹⁸⁷

Παράδειγμα: Σημαντικό πρακτικό παράδειγμα αυτοματοποιημένης απόφασης είναι η βαθμολόγηση της πιστοληπτικής συμπεριφοράς. Για να λαμβάνονται γρήγορα αποφάσεις σχετικά με τη φερεγγυότητα υποψήφιου πελάτη, συλλέγονται από τον πελάτη κάποια δεδομένα όπως το επάγγελμα και η οικογενειακή κατάσταση, τα οποία συνδυάζονται με δεδομένα που τον αφορούν και προέρχονται από άλλες πηγές, π.χ. συστήματα πληροφοριών σχετικά με την πιστοληπτική συμπεριφορά. Τα δεδομένα αυτά εισάγονται αυτόματα σε αλγόριθμο, ο οποίος βαθμολογεί τη φερεγγυότητα του υποψήφιου πελάτη. Με τον τρόπο αυτό, ο υπάλληλος της εταιρίας αποφασίζει εντός δευτερολέπτων κατά πόσον το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να γίνει δεκτό ως πελάτης ή όχι.

Παρά ταύτα, σύμφωνα με την Οδηγία, τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι ένα πρόσωπο μπορεί να υποχρεωθεί να συμμορφωθεί με αυτοματοποιημένη ατομική απόφαση εφόσον είτε δεν θίγονται τα συμφέροντά του, διότι η

¹⁸⁷ Ο.α., άρθρο 15 παράγραφος 1.

απόφαση το ευνοεί, είτε αυτά διασφαλίζονται με άλλα πρόσφορα μέσα.¹⁸⁸ Το δικαίωμα αντίρρησης στις αυτοματοποιημένες αποφάσεις αποτελεί εγγενές στοιχείο και του **δικαίου του ΣτΕ**, όπως φαίνεται από τη **Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ**.¹⁸⁹

Το δικαίωμα αντίρρησης για λόγους σχετικούς με την προσωπική κατάσταση του υποκειμένου των δεδομένων

Γενικό δικαίωμα αντίρρησης των υποκειμένων των δεδομένων στην επεξεργασία των δεδομένων τους δεν υφίσταται.¹⁹⁰ Ωστόσο, το άρθρο 14 στοιχείο α) της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δίνει στο υποκείμενο των δεδομένων το δικαίωμα αντίρρησης για επιτακτικούς και νόμιμους λόγους σχετικούς με την προσωπική του κατάσταση. Αντίστοιχο δικαίωμα αναγνωρίζεται και στη Σύσταση του ΣτΕ σχετικά με την κατάρτιση προφίλ.¹⁹¹ Οι εν λόγω διατάξεις αποσκοπούν στην ορθή στάθμιση ανάμεσα στα δικαιώματα του υποκειμένου για προστασία των δεδομένων του και στα νόμιμα συμφέροντα των άλλων από την επεξεργασία των δεδομένων του υποκειμένου των δεδομένων.

Παράδειγμα: Μια τράπεζα αποθηκεύει για διάστημα επτά ετών δεδομένα σχετικά με τους υπερήμερους πελάτες της. Ένας πελάτης τα δεδομένα του οποίου είναι αποθηκευμένα στην εν λόγω βάση δεδομένων υποβάλλει αίτηση νέου δανείου. Ο υπάλληλος ανατρέχει στη βάση δεδομένων όπου παρέχεται αξιολόγηση της οικονομικής του κατάστασης και η αίτηση δανείου απορρίπτεται. Ο πελάτης μπορεί, πάντως, να αντιταχθεί στην καταχώρηση των προσωπικών του δεδομένων στη βάση δεδομένων και να ζητήσει τη διαγραφή τους εάν είναι σε θέση να αποδείξει ότι η αθέτηση της αποπληρωμής δεν ήταν παρά αποτέλεσμα σφάλματος, το οποίο διορθώθηκε αμέσως μόλις περιήλθε σε γνώση του.

Η επιτυχής έκβαση της άσκησης του δικαιώματος αντίρρησης έχει ως αποτέλεσμα ο υπεύθυνος επεξεργασίας να μην μπορεί πλέον να επεξεργαστεί τα επίμαχα δεδομένα. Παρά ταύτα, οι επεξεργασίες στις οποίες υποβλήθηκαν τα

¹⁸⁸ Ό.α., άρθρο 15 παράγραφος 2.

¹⁸⁹ Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 5 παράγραφος 5.

¹⁹⁰ Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *M.S. κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 20837/92, 27 Αυγούστου 1997, υπόθεση στην οποία είχαν ανακοινωθεί ιατρικά δεδομένα χωρίς συγκατάθεση ή δυνατότητα αντίρρησης, ή ΕΔΔΑ, *Leander κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987 ή ΕΔΔΑ, *Mosley κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 48009/08, 10 Μαΐου 2011.

¹⁹¹ Σύσταση σχετικά με την κατάρτιση προφίλ, άρθρο 5 παράγραφος 3.

δεδομένα του υποκειμένου των δεδομένων πριν από την αντίρρηση παραμένουν νόμιμες.

Το δικαίωμα αντίρρησης στη μεταγενέστερη χρήση των δεδομένων για λόγους απευθείας προώθησης

Το άρθρο 14 στοιχείο β) της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προβλέπει το ειδικό δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου στη χρήση των δεδομένων του για λόγους απευθείας προώθησης. Το εν λόγω δικαίωμα προβλέπεται επίσης και στη [Σύσταση του ΣΤΕ σχετικά με την απευθείας εμπορική προώθηση](#).¹⁹² Η εν λόγω αντίρρηση προβάλλεται κανονικά πριν από τη διάθεση των δεδομένων σε τρίτους για λόγους απευθείας προώθησης. Ως εκ τούτου, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει την ευκαιρία να αντιταχθεί πριν από τη διαβίβαση των δεδομένων του.

5.2. Ανεξάρτητη εποπτεία

Κύρια σημεία

- Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας των δεδομένων, πρέπει να θεσπίζονται δυνάμει του εθνικού δικαίου ανεξάρτητες αρχές ελέγχου.
- Οι εθνικές αρχές ελέγχου οφείλουν να ενεργούν με πλήρη ανεξαρτησία, την οποία θα εγγυάται ο ιδρυτικός τους νόμος και η οποία θα αντικατοπτρίζεται στην ιδιαίτερη οργανωτική δομή τους.
- Οι αρχές ελέγχου έχουν συγκεκριμένα καθήκοντα, στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων:
 - η επίβλεψη και η προαγωγή της προστασίας των δεδομένων σε εθνικό επίπεδο
 - η παροχή συμβουλών προς τα υποκείμενα των δεδομένων και τους υπευθύνους επεξεργασίας, καθώς και προς τις κυβερνήσεις και το ευρύ κοινό
 - η εξέταση προσφυγών και η συνδρομή προς τα υποκείμενα των δεδομένων για φερόμενες παραβιάσεις του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων τους

¹⁹² ΣΤΕ, Επιτροπή Υπουργών (1985), Σύσταση Rec(85)20 προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προστασία προσωπικών δεδομένων που χρησιμοποιούνται με σκοπό την απευθείας εμπορική προώθηση, 25 Οκτωβρίου 1985, άρθρο 4 παράγραφος 1.

- η άσκηση εποπτείας στους υπεύθυνους επεξεργασίας και τους εκτελούντες την επεξεργασία
- η παρέμβαση, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, μέσω
 - προειδοποιήσεων, επιπλήξεων ή ακόμη και επιβολής προστίμων στους υπεύθυνους επεξεργασίας ή στους εκτελούντες την επεξεργασία,
 - διαταγής για διόρθωση, κλείδωμα ή διαγραφή των δεδομένων,
 - επιβολής απαγόρευσης της επεξεργασίας
- η προσφυγή στο δικαστήριο.

Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεσπίζει την ανεξάρτητη εποπτεία ως ένα σημαντικό μηχανισμό για τη διασφάλιση της ουσιαστικής προστασίας των δεδομένων. Με την Οδηγία καθιερώθηκε ένα μέσο επιβολής της προστασίας των δεδομένων το οποίο δεν προβλεπόταν, αρχικά, ούτε στη Σύμβαση 108 ούτε στις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για την προστασία της ιδιωτικότητας.

Δεδομένου ότι η ανεξάρτητη εποπτεία αποδείχθηκε εκ των ων ουκ άνευ για την προώθηση της ουσιαστικής προστασίας των δεδομένων, μια νέα διάταξη στις αναθεωρημένες κατευθυντήριες [γραμμές του ΟΟΣΑ για την προστασία της ιδιωτικότητας](#) που δημοσιεύθηκαν το 2013 κάνει έκκληση στις χώρες μέλη να «θεσπίζουν και να διατηρούν αρχές επιβολής της νομοθεσίας περί ιδιωτικότητας με τις αναγκαίες δομές διακυβέρνησης, τους αναγκαίους πόρους και την αναγκαία τεχνική εμπειρογνωμοσύνη για την αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους και τη λήψη αντικειμενικών, αμερόληπτων και συνεπών αποφάσεων».¹⁹³

Στο **δίκαιο του ΣΤΕ**, με το [πρόσθετο πρωτόκολλο στη Σύμβαση 108](#), η θέσπιση αρχών ελέγχου κατέστη υποχρεωτική. Στο άρθρο 1 του πρόσθετου πρωτοκόλλου περιέχεται το νομικό πλαίσιο των ανεξάρτητων αρχών ελέγχου, το οποίο οφείλουν να εφαρμόσουν στο εσωτερικό τους δίκαιο τα συμβαλλόμενα μέρη. Οι διατυπώσεις με τις οποίες περιγράφονται τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των εν λόγω αρχών είναι παρόμοιες με αυτές της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων. Ως εκ τούτου, οι αρχές ελέγχου θα πρέπει κατ' αρχήν να λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο δυνάμει τόσο του δικαίου της ΕΕ όσο και του δικαίου του ΣΤΕ.

¹⁹³ ΟΟΣΑ (2013), Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την προστασία της ιδιωτικότητας και των διασυννοριακών ροών προσωπικών δεδομένων, παράγραφος 19 στοιχείο γ).

Στο **δίκαιο της ΕΕ**, έγινε περιγραφή των αρμοδιοτήτων και της οργανωτικής δομής των αρχών ελέγχου για πρώτη φορά στο άρθρο 28 παράγραφος 1 της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Με τον Κανονισμό για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ¹⁹⁴ θεσπίστηκε ο ΕΕΠΔ ως αρχή ελέγχου της επεξεργασίας δεδομένων από τα όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ. Για τον ορισμό του ρόλου και των αρμοδιοτήτων του, ο εν λόγω Κανονισμός αξιοποιεί την εμπειρία που αποκτήθηκε μετά την έκδοση της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η ανεξαρτησία των αρχών προστασίας δεδομένων κατοχυρώνεται με το άρθρο 16 παράγραφος 2 ΣΛΕΕ και το άρθρο 8 παράγραφος 3 του Χάρτη. Με τη διάταξη του Χάρτη θεωρείται, ειδικά ο έλεγχος από ανεξάρτητη αρχή, ως ουσιώδες στοιχείο του θεμελιώδους δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων. Πέραν αυτού, η Οδηγία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ανεξάρτητες αρχές οι οποίες θα παρακολουθούν την εφαρμογή της Οδηγίας με πλήρη ανεξαρτησία.¹⁹⁵ Μάλιστα, η ανεξαρτησία δεν πρέπει να διασφαλίζεται μόνο από τις ειδικές διατάξεις του ιδρυτικού νόμου της αρχής ελέγχου, αλλά και να αντικατοπτρίζεται στην ιδιαίτερη οργανωτική δομή της.

Το 2010, το ΔΕΕ επιλήφθηκε για πρώτη φορά του ζητήματος του περιεχομένου της ανεξαρτησίας των αρχών ελέγχου προστασίας των δεδομένων¹⁹⁶. Το σκεπτικό του φαίνεται καθαρά στα ακόλουθα παραδείγματα.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Γερμανίας*,¹⁹⁷ η Επιτροπή ζήτησε από το ΔΕΕ να αναγνωρίσει ότι η Γερμανία είχε μεταφέρει εσφαλμένα στο εσωτερικό δίκαιο την επιταγή περί «πλήρους ανεξαρτησίας» των αρχών ελέγχου που είναι επιφορτισμένες με τη διασφάλιση της

194 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, ΕΕ 2001 L 8, άρθρα 41 έως 48.

195 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 28 παράγραφος 1, τελευταία περίοδος και Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 1 παράγραφος 3.

196 Βλ. FRA (2010), Θεμελιώδη δικαιώματα: προκλήσεις και επιτεύγματα το 2010, Ετήσια έκθεση 2010, σ. 59. Ο FRA ασχολήθηκε εκτενέστερα με το θέμα αυτό στην έκθεση με τίτλο «Προστασία των δεδομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: ο ρόλος των εθνικών αρχών προστασίας των δεδομένων», που δημοσιεύθηκε τον Μάιο 2010.

197 ΔΕΕ, C-518/07, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας*, 9 Μαρτίου 2010, σκέψη 27.

προστασίας των δεδομένων και, ως εκ τούτου, είχε παραβιάσει τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 28 παράγραφος 1 της οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Κατά την Επιτροπή, το πρόβλημα έγκειται στο ότι η Γερμανία είχε θέσει υπό κρατική εποπτεία τις αρχές στα διάφορα ομοσπονδιακά κρατίδια (*Länder*) που ήταν αρμόδιες για την επίβλεψη της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η εκτίμηση του βασίμου της προσφυγής, σύμφωνα με το Δικαστήριο, εξαρτάται από το περιεχόμενο της απαίτησης περί ανεξαρτησίας που περιέχεται στην ως άνω διάταξη και, ως εκ τούτου, από την ερμηνεία της.

Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το περιεχόμενο του άρθρου 28 παράγραφος 1 της οδηγίας «με πλήρη ανεξαρτησία» πρέπει να ερμηνευθεί με βάση το γράμμα της διάταξης, καθώς και τους σκοπούς και την οικονομία της οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.¹⁹⁸ Επεσήμανε ότι οι αρχές ελέγχου είναι «οι θεματοφύλακες» των δικαιωμάτων τα οποία σχετίζονται με την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και διαφυλάσσονται με την οδηγία και ότι, συνεπώς, η σύστασή τους εντός των κρατών μελών θεωρείται «ουσιώδες στοιχείο της προστασίας των ατόμων από την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».¹⁹⁹ Το Δικαστήριο έκρινε ότι «κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, οι αρχές ελέγχου πρέπει να ενεργούν αντικειμενικά και αμερόληπτα. Προς τούτο, δεν πρέπει να υπόκεινται σε καμία εξωτερική επιρροή, δηλαδή ούτε στην επιρροή των ελεγχόμενων οργανισμών ούτε στην άμεση ή έμμεση επιρροή του κράτους ή των *Länder*».²⁰⁰

Το ΔΕΕ έκρινε επίσης ότι η έννοια της «πλήρους ανεξαρτησίας» θα πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα της ανεξαρτησίας του ΕΕΠΔ, όπως ορίζεται στον Κανονισμό για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Όπως επισημαίνει το Δικαστήριο, στο άρθρο 44 παράγραφος 2 του Κανονισμού διευκρινίζεται η έννοια της ανεξαρτησίας προσθέτοντας ότι «κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, ο ΕΕΠΔ δεν ζητά ούτε δέχεται εντολές από οιονδήποτε». Η διάταξη αυτή αποκλείει την κρατική εποπτεία ανεξάρτητης αρχής ελέγχου προστασίας των δεδομένων.²⁰¹

198 Ό.α., σκέψεις 17 και 29.

199 Ό.α., σκέψη 23.

200 Ό.α., σκέψη 25.

201 Ό.α., σκέψη 27.

Ως εκ τούτου, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι τα γερμανικά όργανα προστασίας των δεδομένων αρμόδια σε επίπεδο κρατιδίων για την επίβλεψη της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από μη δημόσιους φορείς δεν έχαιραν επαρκούς ανεξαρτησίας διότι υπάγονταν σε κρατική εποπτεία.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Αυστρίας*,²⁰² το ΔΕΕ επισήμανε παρόμοια προβλήματα όσον αφορά τη θέση ορισμένων μελών και του προσωπικού της αυστριακής αρχής προστασίας των δεδομένων (Επιτροπή προστασίας δεδομένων, DSK). Το Δικαστήριο αποφάνθηκε στη συγκεκριμένη υπόθεση ότι η αυστριακή νομοθεσία δεν επέτρεπε την άσκηση των καθηκόντων της αυστριακής Αρχής προστασίας δεδομένων με πλήρη ανεξαρτησία κατά την έννοια της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Δεν παρέχονταν επαρκή εχέγγυα ανεξαρτησίας, διότι η ομοσπονδιακή καγκελαρία παρείχε στην DSK το προσωπικό της, επόπτευε την DSK και είχε δικαίωμα ανά πάσα στιγμή να ενημερώνεται για τις εργασίες της.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ουγγαρίας*,²⁰³ το ΔΕΕ σημείωσε ότι «η απαίτηση [...] να διασφαλίζεται ότι κάθε αρχή ελέγχου είναι σε θέση να ασκήσει τα καθήκοντά της με απόλυτη ανεξαρτησία περιλαμβάνει κατ' ανάγκην την υποχρέωση σεβασμού της διάρκειας της θητείας της από το αντίστοιχο κράτος-μέλος» και αποφάνθηκε ότι «η Ουγγαρία, θέτοντας πρόωρα τέρμα στη θητεία της αρχής ελέγχου της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 95/46/ΕΚ».

Οι αρχές ελέγχου έχουν, δυνάμει του εθνικού δικαίου, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες εξουσίες και αρμοδιότητες:²⁰⁴

- να παρέχουν συμβουλές προς τους υπευθύνους επεξεργασίας και τα υποκείμενα των δεδομένων για κάθε ζήτημα σχετικό με την προστασία των δεδομένων
- να διεξάγουν έρευνες στις επεξεργασίες και να παρεμβαίνουν ανάλογα

202 ΔΕΕ, C-614/10, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Δημοκρατίας της Αυστρίας*, 16 Οκτωβρίου 2012, σκέψεις 59 και 63.

203 ΔΕΕ, C-288/12, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ουγγαρίας*, 8 Απριλίου 2014, σκέψεις 50 και 67.

204 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 28. Βλ. επίσης Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 1.

- να απευθύνουν συστάσεις ή επιπλήξεις προς τους υπεύθυνους επεξεργασίας
- να επιτάσσουν τη διόρθωση, το κλείδωμα, τη διαγραφή ή την καταστροφή των δεδομένων
- να επιβάλλουν προσωρινή ή οριστική απαγόρευση της επεξεργασίας
- να προσφεύγουν στα δικαστήρια.

Για την άσκηση των καθηκόντων της, η αρχή ελέγχου πρέπει να έχει πρόσβαση στο σύνολο των αναγκαίων πληροφοριών για τη διεξαγωγή του ελέγχου καθώς και σε κάθε χώρο στον οποίο φυλάσσονται οι συναφείς πληροφορίες από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

Παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ των εθνικών δικαιοδοσιών όσον αφορά τις διαδικασίες και τις έννομες συνέπειες των πορισμάτων των αρχών ελέγχου, τα οποία σε κάποιες δικαιοδοσίες μπορεί να έχουν τη μορφή συστάσεων, ανάλογων με αυτών του Συνηγούρου του Πολίτη, ενώ σε κάποιες άλλες να είναι άμεσα εκτελεστές αποφάσεις. Ως εκ τούτου, όταν αναλύεται η αποτελεσματικότητα των ένδικων βοηθημάτων που προσφέρονται σε συγκεκριμένη δικαιοδοσία, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το συνολικό πλαίσιο.

5.3. Ένδικα βοηθήματα και κυρώσεις

Κύρια σημεία

- Σύμφωνα με τη Σύμβαση 108 αλλά και με την Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το εθνικό δίκαιο πρέπει να προβλέπει κατάλληλα ένδικα βοηθήματα και κυρώσεις σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- Με βάση το δίκαιο της ΕΕ, για την άσκηση του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής η εθνική νομοθεσία πρέπει να προβλέπει το δικαίωμα κάθε προσώπου να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου σε περίπτωση παραβίασης δικαιωμάτων που σχετίζονται με την προστασία των δεδομένων, ανεξάρτητα από τη δυνατότητα να απευθυνθεί σε αρχή ελέγχου.
- Η εθνική νομοθεσία πρέπει να προβλέπει κυρώσεις αποτελεσματικές, ισοδύναμες, αναλογικές και αποτρεπτικές.

- Πριν κινηθεί δικαστικά το υποκείμενο των δεδομένων, οφείλει αρχικά να απευθυνθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας. Το κατά πόσον είναι υποχρεωτικό να απευθυνθεί και στην αρχή ελέγχου πριν από την προσφυγή στο δικαστήριο, επαφίεται στην εθνική νομοθεσία.
- Σε περίπτωση παραβιάσεων της νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να προσφύγει και ενώπιον του ΕΔΔΑ, ως έσχατη λύση και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.
- Επιπλέον, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να προσφύγει και ενώπιον του ΔΕΕ, αλλά σε πολύ περιορισμένες περιπτώσεις.

Τα δικαιώματα που απορρέουν από το δίκαιο για την προστασία των δεδομένων δεν μπορούν να ασκηθούν παρά μόνον από το πρόσωπο τα δικαιώματα του οποίου διακυβεύονται. Το εν λόγω πρόσωπο θα πρέπει να είναι, ή τουλάχιστον θα εμφανίζεται ότι είναι, το υποκείμενο των δεδομένων και μπορεί να εκπροσωπείται κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του από πρόσωπα που πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις, βάσει του εθνικού δικαίου. Οι ανήλικοι εκπροσωπούνται από τους γονείς ή τους κηδεμόνες τους. Ενώπιον των αρχών ελέγχου, το πρόσωπο μπορεί να εκπροσωπείται και από ενώσεις, καταστατικός σκοπός των οποίων είναι η προαγωγή των δικαιωμάτων που σχετίζονται με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

5.3.1. Αίτημα προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας

Τα δικαιώματα που παρατίθενται στην ενότητα 3.2 ασκούνται υποχρεωτικά καταρχάς έναντι του υπεύθυνου επεξεργασίας. Δεν είναι σκόπιμη η απευθείας προσφυγή στην εθνική αρχή ελέγχου ή στο δικαστήριο, δεδομένου ότι η αρχή δεν έχει άλλη δυνατότητα από το να συμβουλεύσει το πρόσωπο να απευθυνθεί καταρχάς στον υπεύθυνο επεξεργασίας, το δε δικαστήριο θα κρίνει την προσφυγή απαράδεκτη. Οι τυπικές προϋποθέσεις για τη νομική εγκυρότητα του αιτήματος προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας, ιδίως το κατά πόσον αυτό πρέπει να είναι γραπτό, προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία.

Το πρόσωπο το οποίο λαμβάνει το αίτημα ως υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να απαντήσει σε αυτό, ακόμη και αν δεν είναι ο υπεύθυνος επεξεργασίας. Σε κάθε περίπτωση, η απάντηση προς το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να είναι εντός των προθεσμιών που προβλέπει η εθνική νομοθεσία, ακόμη και αν με αυτή δηλώνεται απλώς ότι δεν εκτελείται επεξεργασία δεδομένων τα οποία αναφέρονται στον αιτούντα. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 στοιχείο α) της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

και του άρθρου 8 στοιχείο β) της Σύμβασης 108, τα αιτήματα πρέπει να διεκπεραιώνονται «χωρίς υπερβολική καθυστέρηση». Ως εκ τούτου, η εθνική νομοθεσία θα πρέπει να ορίζει προθεσμία απάντησης η οποία θα είναι μεν αρκούντως σύντομη, πλην όμως θα δίνει στον υπεύθυνο επεξεργασίας τη δυνατότητα να εξετάσει επαρκώς το αίτημα.

Πριν απαντήσει στο αίτημα, το πρόσωπο που το παρέλαβε ως υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να εξακριβώσει την ταυτότητα του αιτούντος ώστε να διαπιστώσει κατά πόσον είναι όντως το πρόσωπο που ισχυρίζεται ότι είναι και να αποτρέψει σοβαρή παραβίαση του απορρήτου. Εάν η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει ειδικές απαιτήσεις για την εξακρίβωση της ταυτότητας, η σχετική απόφαση λαμβάνεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Η αρχή της θεμιτής επεξεργασίας, πάντως, επιτάσσει ο υπεύθυνος επεξεργασίας να μην επιβάλλει υπέρμετρα επαχθείς όρους για την εξακρίβωση της ταυτότητας (και της γνησιότητας του αιτήματος, όπως αναφέρεται στην ενότητα 2.1.1).

Η εθνική νομοθεσία πρέπει επίσης να ρυθμίζει το κατά πόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας, πριν απαντήσει στο αίτημα, θα πρέπει να ζητήσει την καταβολή τελών από τον αιτούντα. Το άρθρο 12 στοιχείο α) της Οδηγίας και το άρθρο 8 στοιχείο β) της Σύμβασης 108 προβλέπουν ότι η απάντηση σε αίτημα πρόσβασης πρέπει να παρέχεται «χωρίς υπερβολική [...] δαπάνη». Η εθνική νομοθεσία πολλών ευρωπαϊκών χωρών προβλέπει ότι η απάντηση σε αιτήματα που υποβάλλονται δυνάμει του δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων παρέχεται δωρεάν, εφόσον δεν συνεπάγεται υπέρμετρη ή ασυνήθη προσπάθεια, παράλληλα δε συνήθως προστατεύει και τον υπεύθυνο επεξεργασίας από καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος των υποκειμένων των δεδομένων να λαμβάνουν απάντηση στα αιτήματά τους.

Εάν το πρόσωπο, το όργανο ή ο οργανισμός που παραλαμβάνει το αίτημα ως υπεύθυνος επεξεργασίας δεν αρνείται ότι είναι ο υπεύθυνος επεξεργασίας, οφείλει, εντός των προθεσμιών που τίθενται από την εθνική νομοθεσία:

- είτε να κάνει δεκτό το αίτημα και να γνωστοποιήσει στον αιτούντα τον τρόπο με τον οποίο συμμορφώθηκε προς το αίτημα είτε
- να εκθέσει στον αιτούντα τους λόγους για τους οποίους δεν πρόκειται να συμμορφωθεί προς το αίτημα.

5.3.2. Αίτηση προς την αρχή ελέγχου

Εάν το πρόσωπο που έχει υποβάλει στον υπεύθυνο επεξεργασίας αίτημα πρόσβασης ή έχει εγείρει αντίρρηση δεν λάβει έγκαιρη και ικανοποιητική απάντηση, έχει δικαίωμα να απευθυνθεί στην εθνική αρχή ελέγχου προστασίας των δεδομένων με αίτηση συνδρομής. Η αρχή ελέγχου θα πρέπει να κινήσει τη σχετική διαδικασία ώστε να διευκρινιστεί κατά πόσον το πρόσωπο, το όργανο ή ο οργανισμός στον οποίο απευθύνθηκε ο αιτών είχε όντως υποχρέωση να απαντήσει στο αίτημά του και κατά πόσον η απάντηση ήταν ορθή και επαρκής. Ο αιτών πρέπει να ενημερώνεται από την αρχή ελέγχου σχετικά με τη συνέχεια που δόθηκε στην αίτησή του.²⁰⁵ Οι έννομες συνέπειες του αποτελέσματος της διαδικασίας ενώπιον της εθνικής αρχής ελέγχου είναι συνάρτηση της εθνικής νομοθεσίας: σε κάποιες χώρες οι αποφάσεις της αρχής είναι νόμιμα εκτελεστές, είναι δηλαδή εκτελεστές αποφάσεις δημόσιας αρχής, ενώ σε άλλες απαιτείται προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου σε περίπτωση στην οποία ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν συμμορφώνεται με την απόφαση της αρχής ελέγχου (γνωμοδότηση, επίπληξη κλπ.).

Σε περίπτωση φερόμενης παραβίασης των δικαιωμάτων προστασίας των προσωπικών δεδομένων που κατοχυρώνονται στο άρθρο 16 ΣΛΕΕ από τα θεσμικά όργανα ή τους οργανισμούς της ΕΕ, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να προσφύγει στον ΕΕΠΔ,²⁰⁶ την ανεξάρτητη αρχή ελέγχου προστασίας των δεδομένων σύμφωνα με τον Κανονισμό για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, ο οποίος ορίζει τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες του ΕΕΠΔ. Εάν ο ΕΕΠΔ δεν απαντήσει εντός εξαμήνου, η προσφυγή θεωρείται απορριφθείσα.

Κατά των αποφάσεων της εθνικής αρχής ελέγχου πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα να ασκηθούν ένδικα μέσα, τόσο από τα υποκείμενα των δεδομένων, όσο και από τους υπεύθυνους επεξεργασίας.

Παράδειγμα: Ο Επίτροπος του Ηνωμένου Βασιλείου εξέδωσε στις 24 Ιουλίου 2013 απόφαση με την οποία απαιτούσε από την αστυνομία του Hertfordshire να σταματήσει να χρησιμοποιεί ένα σύστημα εντοπισμού

205 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 28 παράγραφος 4.

206 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, ΕΕ 2001 L 8.

πινακίδων κυκλοφορίας οχημάτων το οποίο θεωρήθηκε παράνομο. Τα δεδομένα που συλλέγονταν από κάμερες αποθηκεύονταν τόσο στις βάσεις δεδομένων της τοπικής αστυνομίας όσο και σε κεντρική βάση δεδομένων. Οι φωτογραφίες των πινακίδων κυκλοφορίας αποθηκεύονταν για δύο έτη, ενώ οι φωτογραφίες των οχημάτων για 90 ημέρες. Κρίθηκε ότι η τόσο εκτεταμένη χρήση καμερών και άλλων μορφών επιτήρησης ήταν δυσανάλογη προς το πρόβλημα το οποίο επιδίωκε να αντιμετωπίσει.

5.3.3. Προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου

Σύμφωνα με την Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εάν το πρόσωπο που έχει υποβάλει αίτημα δυνάμει της νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον υπεύθυνο επεξεργασίας, δεν μείνει ικανοποιημένο από την απάντησή του, πρέπει να έχει δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον εθνικού δικαστηρίου.²⁰⁷

Το κατά πόσον είναι υποχρεωτικό να απευθυνθεί και στην αρχή ελέγχου πριν από την προσφυγή στο δικαστήριο επαφίεται στην εθνική νομοθεσία. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, πάντως, είναι προς όφελος του προσώπου, κατά την άσκηση του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων του, να απευθύνεται πρώτα στην αρχή ελέγχου, δεδομένου ότι οι διαδικασίες των αιτήσεων συνδρομής δεν είναι γραφειοκρατικές και είναι δωρεάν. Επίσης, η τεχνογνωσία με την οποία τεκμηριώνεται η απόφαση της αρχής ελέγχου (γνωμοδότηση, επίπληξη κλπ.) μπορεί να βοηθήσει το υποκείμενο των δεδομένων να προστατίσει τα δικαιώματά του ενώπιον του δικαστηρίου.

Σύμφωνα με το **δικαίο του ΣτΕ**, προσφυγές για φερόμενες παραβιάσεις του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε εθνικό επίπεδο από συμβαλλόμενο μέρος στην ΕΣΔΑ οι οποίες συνιστούν ταυτόχρονα παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ ασκούνται, επιπροσθέτως, ενώπιον του ΕΔΔΑ αφού εξαντληθούν όλα τα διαθέσιμα εσωτερικά ένδικα βοηθήματα. Οι προσφυγές για παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ ενώπιον του ΕΔΔΑ απαιτείται να πληρούν και άλλες προϋποθέσεις παραδεκτού (άρθρα 34 έως 37 ΕΣΔΑ).²⁰⁸

207 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 22.

208 ΕΣΔΑ, άρθρα 34 έως 37, διατίθεται στη διεύθυνση: www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis&c=#n1347458601286_pointer.

Παρότι οι προσφυγές ενώπιον του ΕΔΔΑ μπορούν να στρέφονται μόνον κατά συμβαλλόμενων μερών, μπορεί εμμέσως να αφορούν και πράξεις ή παραλείψεις ιδιωτών, στο μέτρο που το συμβαλλόμενο μέρος δεν έχει τηρήσει τις θετικές υποχρεώσεις που υπέχει από την ΕΣΔΑ και δεν παρέχει επαρκή προστασία έναντι παραβιάσεων των δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας του.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Κ.Υ. κατά Φινλανδίας*,²⁰⁹ ο προσφεύγων, ανήλικος, διαμαρτυρήθηκε για την ανάρτηση αγγελίας σεξουαλικού χαρακτήρα για το πρόσωπό του σε δικτυακό τόπο γνωριμιών. Η ταυτότητα του προσώπου που είχε αναρτήσει τις πληροφορίες δεν του αποκαλύφθηκε από τον φορέα παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών λόγω υποχρέωσης τήρησης του απορρήτου βάσει της φινλανδικής νομοθεσίας. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι η φινλανδική νομοθεσία δεν παρείχε επαρκή προστασία έναντι παρόμοιων πράξεων ιδιώτη ο οποίος δημοσιεύει στο διαδίκτυο δυσφημιστικές αναρτήσεις για τον προσφεύγοντα. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι τα κράτη δεν υποχρεούνται μόνο να μην παρεμβαίνουν αυθαίρετα στην ιδιωτική ζωή των προσώπων, αλλά υπέχουν και θετικές υποχρεώσεις όπως, μεταξύ άλλων, «τη θέσπιση μέτρων που αποσκοπούν στη διασφάλιση του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής ακόμη και στη σφαίρα των μεταξύ των προσώπων σχέσεων». Στη συγκεκριμένη υπόθεση, η αποτελεσματική και έμπρακτη προστασία του προσφεύγοντος απαιτούσε τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την άρση του απορρήτου, τη διαπίστωση της ταυτότητας και τη δίωξη του δράστη. Η προστασία αυτή όμως δεν παρασχέθηκε από το κράτος και το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Körke κατά Γερμανίας*,²¹⁰ η προσφεύγουσα είχε κινήσει υπόνοιες για κλοπή στον χώρο εργασίας της και ως εκ τούτου είχε τεθεί υπό μυστική βιντεοεπιτήρηση. Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι δεν υπήρχε «η παραμικρή ένδειξη ότι οι εθνικές αρχές δεν στάθμισαν ορθά, στο πλαίσιο του περιθωρίου εκτίμησης που διαθέτουν, αφενός το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής της προσφεύγουσας δυνάμει του άρθρου 8 και, αφετέρου, το συμφέρον προστασίας των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων του εργοδότη της και το δημόσιο συμφέρον της ορθής απονομής δικαιοσύνης». Ως εκ τούτου, η προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη.

209 ΕΔΔΑ, *Κ.Υ. κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 2872/02, 2 Δεκεμβρίου 2008.

210 ΕΔΔΑ, *Körke κατά Γερμανίας (απόφαση)*, προσφυγή αριθ. 420/07, 5 Οκτωβρίου 2010.

Εάν το ΕΔΔΑ αποφανθεί ότι το συμβαλλόμενο κράτος έχει παραβιάσει δικαίωμα που κατοχυρώνεται στην ΕΣΔΑ, το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να εκτελέσει την απόφαση του ΕΔΔΑ. Τα μέτρα εκτέλεσης οφείλουν αφενός να τερματίζουν την παραβίαση και αφετέρου να εξαλείφουν, στο μέτρο του δυνατού, τις αρνητικές συνέπειες για τον προσφεύγοντα. Για την εκτέλεση των αποφάσεων δεν αποκλείεται να απαιτούνται και γενικά μέτρα για την αποτροπή ανάλογων παραβιάσεων με αυτές που διαπιστώθηκαν από το Δικαστήριο, είτε μέσω αλλαγών στη νομοθεσία ή στη νομολογία είτε με άλλα μέτρα.

Εάν το ΕΔΔΑ διαπιστώσει παραβίαση της ΕΣΔΑ, το άρθρο 41 ΕΣΔΑ προβλέπει ότι μπορεί να επιδικάσει στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση με δαπάνη του συμβαλλόμενου κράτους.

Σύμφωνα με το **δίκαιο της ΕΕ**,²¹¹ τα θύματα παραβιάσεων της εθνικής νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων με την οποία εφαρμόζεται το ενωσιακό δίκαιο για την προστασία των δεδομένων δύνανται ενίοτε να προσφεύγουν ενώπιον του ΔΕΕ. Ο ισχυρισμός του υποκειμένου των δεδομένων ότι παραβιάστηκαν τα δικαιώματά του μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα προσφυγή ενώπιον του ΔΕΕ σε δύο πιθανές περιπτώσεις.

Στην πρώτη περίπτωση, το υποκείμενο των δεδομένων είναι αμέσως ζημιωθέν συνεπεία διοικητικής ή κανονιστικής πράξης της ΕΕ η οποία παραβιάζει το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων του. Σύμφωνα με το άρθρο 263 παράγραφος 4 ΣΛΕΕ:

«κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί [...] να ασκεί προσφυγή κατά των πράξεων των οποίων είναι αποδέκτης ή που το αφορούν άμεσα και ατομικά, καθώς και κατά των κανονιστικών πράξεων που το αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα».

Συνεπώς, οι ζημιωθέντες συνεπεία παράνομης επεξεργασίας των δεδομένων τους από όργανο της ΕΕ μπορούν να ασκήσουν ευθεία προσφυγή στο Γενικό Δικαστήριο, το αρμόδιο όργανο του ΔΕΕ να αποφαινεται σε θέματα που άπτονται του Κανονισμού για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της

211 ΕΕ (2007), Συνθήκη της Λισαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισαβώνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007, ΕΕ 2007 C 306. Βλ. επίσης ενοποιημένες αποδόσεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ΕΕ 2012 C 326 και της ΣΛΕΕ, ΕΕ 2012 C 326.

ΕΕ. Δυνατότητα άσκησης ευθείας προσφυγής στο ΔΕΕ έχει και πρόσωπο η νομική κατάσταση του οποίου θίγεται άμεσα από νομική διάταξη της ΕΕ.

Η δεύτερη περίπτωση αφορά την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις σύμφωνα με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

Τα υποκείμενα των δεδομένων μπορούν, στο πλαίσιο εσωτερικής δίκης, να ζητούν από το εθνικό δικαστήριο να αιτηθεί διευκρινίσεων από το ΔΕΕ σχετικά με την ερμηνεία των συνθηκών της ΕΕ και την ερμηνεία και το κύρος πράξεων των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ. Οι εν λόγω διευκρινίσεις είναι γνωστές ως προδικαστικές αποφάσεις. Αυτό δεν συνιστά ευθεία προσφυγή, πλην όμως διασφαλίζει την ορθή ερμηνεία του ενωσιακού δικαίου από τα εθνικά δικαστήρια.

Εάν ο διάδικος ζητήσει την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο ΔΕΕ, υποχρεούνται να ικανοποιήσουν το αίτημά του μόνον εκείνα τα εθνικά δικαστήρια κατά των αποφάσεων των οποίων δεν προβλέπεται δυνατότητα άσκησης άλλου ένδικου μέσου.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Kärntner Landesregierung και λοιποί*,²¹² το αυστριακό Συνταγματικό Δικαστήριο υπέβαλε στο ΔΕΕ προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με το κύρος των άρθρων 3 έως 9 της οδηγίας 2006/24/ΕΚ (οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών) υπό το φως των άρθρων 7, 9 και 11 του Χάρτη και με το κατά πόσον ορισμένες διατάξεις του αυστριακού ομοσπονδιακού νόμου περί τηλεπικοινωνιών με τον οποίο μεταφέρεται στο εθνικό δίκαιο η οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών συνάδουν ή όχι με κάποιες πτυχές της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και του Κανονισμού για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.

Ο κ. Seitlinger, ένας εκ των προσφευγόντων ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου, ισχυρίστηκε ότι χρησιμοποιεί το τηλέφωνο, το διαδίκτυο και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο τόσο για επαγγελματικούς όσο και για προσωπικούς λόγους. Οι πληροφορίες τις οποίες αποστέλλει και λαμβάνει

212 ΔΕΕ, Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-293/12 και C-594/12, *Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λ.π.*, 8 Απριλίου 2014.

διακινούνται μέσω δημόσιων δικτύων τηλεπικοινωνιών. Βάσει του αυστριακού νόμου περί τηλεπικοινωνιών του 2003, ο φορέας παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών του υποχρεούται να συλλέγει και να αποθηκεύει δεδομένα σχετικά με τη χρήση του δικτύου από τον κ. Seitlinger. Ο κ. Seitlinger συνειδητοποίησε ότι η συλλογή και αποθήκευση των προσωπικών του δεδομένων δεν ήταν από καμία άποψη αναγκαία για τεχνικούς λόγους, ήτοι για τη διαβίβαση πληροφοριών από το σημείο Α στο σημείο Β μέσω του δικτύου. Μάλιστα, η συλλογή και αποθήκευση των δεδομένων αυτών δεν ήταν καν αναγκαία για λόγους χρέωσης του συνδρομητή. Ασφαλώς ο κ. Seitlinger δεν είχε δώσει τη συγκατάθεσή του για τη συγκεκριμένη χρήση των προσωπικών του δεδομένων. Ο μόνος λόγος για τη συλλογή και την αποθήκευση όλων αυτών των πρόσθετων δεδομένων ήταν ο αυστριακός νόμος περί τηλεπικοινωνιών του 2003.

Ως εκ τούτου, ο κ. Seitlinger προσέφυγε στο αυστριακό Συνταγματικό Δικαστήριο, ισχυριζόμενος ότι οι εκ του νόμου υποχρεώσεις του παρόχου τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών του συνιστούν παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του δυνάμει του άρθρου 8 του Χάρτη.

Το ΔΕΕ αποφαινεται μόνον επί των συστατικών στοιχείων της προδικαστικής παραπομπής. Την αρμοδιότητα να αποφασίσει για την αρχική υπόθεση διατηρεί το εθνικό δικαστήριο.

Κατ' αρχήν, το ΔΕΕ υποχρεούται να απαντήσει στα ερωτήματα που του τίθενται. Δεν μπορεί να αρνηθεί την έκδοση προδικαστικής απόφασης για το λόγο ότι η απάντηση δεν θα είναι ούτε λυσιτελής ούτε έγκαιρη όσον αφορά την αρχική υπόθεση. Μπορεί, πάντως, να αρνηθεί όταν το ερώτημα δεν εμπίπτει στο πεδίο αρμοδιοτήτων του.

Τέλος, εάν το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 ΣΛΕΕ φέρεται να παραβιάζεται από θεσμικό όργανο ή οργανισμό της ΕΕ στο πλαίσιο της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να προσφύγει ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου του ΔΕΕ (άρθρο 32 παράγραφοι 1 και 4 του Κανονισμού για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ). Το ίδιο ισχύει και σε περίπτωση προσφυγής κατά απόφασης του ΕΕΠΔ σε σχέση με τις εν λόγω παραβιάσεις (άρθρο 32 παράγραφος 3 του Κανονισμού για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ).

Παρότι αρμόδιο να αποφαινεται σε θέματα που άπτονται του Κανονισμού για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ είναι το Γενικό Δικαστήριο του ΔΕΕ, όταν ο προσφεύγων ενεργεί υπό την ιδιότητα υπαλλήλου θεσμικού οργάνου ή οργανισμού της ΕΕ πρέπει να προσφύγει ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της ΕΕ.

Παράδειγμα: Η υπόθεση *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά The Bavarian Lager Co. Ltd.*²¹³ καταδεικνύει τα ένδικα μέσα που μπορούν να ασκηθούν κατά ενεργειών ή αποφάσεων των θεσμικών οργάνων ή οργανισμών της ΕΕ που άπτονται της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Η Bavarian Lager ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόσβαση στα πλήρη πρακτικά συνεδρίασης την οποία διοργάνωσε η Επιτροπή και φέρεται να σχετίζεται με νομικά ζητήματα που αφορούσαν την εταιρία. Η Επιτροπή απέρριψε το αίτημα πρόσβασης της εταιρίας για λόγους υπέρτερου συμφέροντος προστασίας των δεδομένων.²¹⁴ Η Bavarian Lager, κατ' εφαρμογή του άρθρου 32 του Κανονισμού για την προστασία των προσωπικών δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, άσκησε προσφυγή κατά της εν λόγω απόφασης ενώπιον του ΔΕΕ και, ειδικότερα, ενώπιον του Πρωτοδικείου (νυν Γενικό Δικαστήριο). Με την απόφασή του στην υπόθεση T-194/04, *Bavarian Lager κατά Επιτροπής*, το Πρωτοδικείο ακύρωσε την απορριπτική απόφαση της Επιτροπής επί του αιτήματος πρόσβασης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσέφυγε κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του ΔΕΕ. Το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος σύνθεσης) με την απόφασή του αναίρεσε την απόφαση του Πρωτοδικείου και επιβεβαίωσε την απορριπτική απόφαση της Επιτροπής επί του αιτήματος πρόσβασης.

5.3.4. Κυρώσεις

Στο πλαίσιο του δικαίου του ΣτΕ, το άρθρο 10 της Σύμβασης 108 προβλέπει ότι κάθε συμβαλλόμενο μέρος καθορίζει κατάλληλες κυρώσεις και προσφυγές για τις παραβιάσεις των διατάξεων του εσωτερικού δικαίου που θέτουν σε εφαρμογή τις βασικές αρχές της προστασίας των προσωπικών δεδομένων που

²¹³ ΔΕΕ, C-28/08 P, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά The Bavarian Lager Co. Ltd.*, 29 Ιουνίου 2010.

²¹⁴ Για ανάλυση της επιχειρηματολογίας βλ.: ΕΕΠΔ (2011), *Πρόσβαση του κοινού σε έγγραφα τα οποία περιέχουν προσωπικά δεδομένα μετά την απόφαση στην υπόθεση Bavarian Lager*, Βρυξέλλες, ΕΕΠΔ, διατίθεται στη διεύθυνση: www.secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/EDPS/Publications/Papers/BackgroundP/11-03-24_Bavarian_Lager_EN.pdf.

διατυπώνονται στη Σύμβαση 108.²¹⁵ Στο πλαίσιο του δικαίου της ΕΕ, το άρθρο 24 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ορίζει ότι τα κράτη μέλη «λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν την πλήρη εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας Οδηγίας και προβλέπουν ιδίως κυρώσεις για παράβαση των διατάξεων εφαρμογής της [...]».

Αμφότερες οι διατάξεις παρέχουν στα κράτη μέλη ευρεία διακριτική ευχέρεια κατά την επιλογή των κατάλληλων κυρώσεων και ένδικων βοηθημάτων. Καμία τους δεν παρέχει ιδιαίτερη καθοδήγηση όσον αφορά τη φύση ή το είδος των κατάλληλων κυρώσεων, ούτε αναφέρει ενδεικτικά κυρώσεις.

Παρά ταύτα:

*«παρότι τα κράτη μέλη χαίρουν ευρείας διακριτικής ευχέρειας κατά τον προσδιορισμό των καταλληλότερων μέτρων για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων που απορρέουν για τα φυσικά πρόσωπα από το ενωσιακό δίκαιο, σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας που διατυπώνεται στο άρθρο 4 παράγραφος 3 ΣΕΕ, θα πρέπει να σέβονται τις ελάχιστες απαιτήσεις της αποτελεσματικότητας, της ισοδυναμίας, της αναλογικότητας και της αποτρεπτικότητας».*²¹⁶

Κατά πάγια νομολογία του ΔΕΕ, ο καθορισμός των κυρώσεων δεν εμπίπτει στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια του εθνικού δικαίου.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Von Colson και Kamann κατά Land Nordrhein-Westfalen*,²¹⁷ το ΔΕΕ επεσήμανε ότι όλα τα κράτη μέλη προς τα οποία απευθύνεται μια Οδηγία υποχρεούνται να θεσπίσουν στην εθνική έννομη τάξη τους κάθε αναγκαίο μέτρο ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης εφαρμογή της, σύμφωνα με τον επιδιωκόμενο στόχο. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, αν και εναπόκειται στα κράτη μέλη να επιλέξουν τους τρόπους και τα μέσα που θα διασφαλίσουν την εφαρμογή της Οδηγίας, η ελευθερία αυτή αναιρεί την υποχρέωση που τους επιβάλλεται. Ειδικότερα, το αποτελεσματικό ένδικο μέσο

215 ΕΔΔΑ, *I. κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008 και ΕΔΔΑ, *K.U. κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 2872/02, 2 Δεκεμβρίου 2008.

216 FRA (2012), *Γνώμη του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την προταθείσα δέσμη μεταρρυθμίσεων των κανόνων προστασίας των δεδομένων*, 2/2012, Βιέννη, 1 Οκτωβρίου 2012, σ. 27.

217 ΔΕΕ, C-14/83, *Sabine von Colson και Elisabeth Kamann κατά Land Nordrhein-Westfalen*, 10 Απριλίου 1984.

πρέπει να δίνει στο πρόσωπο τη δυνατότητα να διεκδικεί και να ασκεί το εν λόγω δικαίωμα στην πλήρη έκταση του περιεχομένου του. Για την επίτευξη πραγματικής και ουσιαστικής προστασίας, τα ένδικα μέσα πρέπει να κινούν ποινικές διαδικασίες και/ή διαδικασίες αποζημίωσης οι οποίες θα οδηγούν στην επιβολή αποτρεπτικών κυρώσεων.

Όσον αφορά τις κυρώσεις για παραβιάσεις του ενωσιακού δικαίου από θεσμικά όργανα και οργανισμούς της ΕΕ, λόγω του ειδικού πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, προβλέπονται κυρώσεις αποκλειστικά και μόνο με τη μορφή πειθαρχικών ποινών. Σύμφωνα με το άρθρο 49 του Κανονισμού, «κάθε παράλειψη των υποχρεώσεων τις οποίες υπέχει υπάλληλος ή άλλο μέλος του προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δυνάμει του παρόντος κανονισμού, η οποία διαπράττεται εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, επισύρει πειθαρχική κύρωση [...]».

6

Διασυνοριακή ροή προσωπικών δεδομένων

ΕΕ	Ζητήματα που καλύπτονται	ΣτΕ
Διασυνοριακές ροές δεδομένων		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 25 παράγραφος 1 ΔΕΕ, C-101/01, <i>Bodil Lindqvist</i> , 6 Νοεμβρίου 2003	Ορισμός	Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 2 παράγραφος 1
Ελεύθερη ροή δεδομένων		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 1 παράγραφος 2	Μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ	
	Μεταξύ συμβαλλομένων μερών στη Σύμβαση 108	Σύμβαση 108, άρθρο 12 παράγραφος 2
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 25	Προς τρίτες χώρες με ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων	Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 2 παράγραφος 1
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 26 παράγραφος 1	Προς τρίτες χώρες σε ειδικές περιπτώσεις	Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο α)

Περιορισμοί της ροής δεδομένων προς τρίτες χώρες		
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 26 παράγραφος 2 Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 26 παράγραφος 4	Συμβατικές ρήτρες	Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο β) Οδηγός σύνταξης συμβατικών ρητρών
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 26 παράγραφος 2	Δεσμευτικοί εταιρικοί κανόνες	
Παραδείγματα: Συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ για τα δεδομένα PNR Συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ για την SWIFT	Ειδικές διεθνείς συμφωνίες	

Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν προβλέπει απλώς την ελεύθερη ροή δεδομένων μεταξύ των κρατών μελών, αλλά περιέχει και διατάξεις σχετικές με τις απαιτήσεις για τη διαβίβαση προσωπικών δεδομένων προς τρίτες χώρες εκτός ΕΕ. Το ΣτΕ έχει επίσης αναγνωρίσει τη σημασία της εφαρμογής κανόνων για τη διασυνοριακή ροή δεδομένων προς τρίτες χώρες και ενέκρινε το 2001 το πρόσθετο πρωτόκολλο στη Σύμβαση 108. Το εν λόγω πρωτόκολλο υιοθετεί τους κυριότερους κανόνες των συμβαλλομένων μερών στη Σύμβαση 108 και των κρατών μελών της ΕΕ για τη διασυνοριακή ροή προσωπικών δεδομένων.

6.1. Φύση της διασυνοριακής ροής προσωπικών δεδομένων

Κύριο σημείο

- Διασυνοριακή ροή δεδομένων είναι η διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε αποδέκτη ο οποίος υπάγεται σε αλλοδαπή δικαιοδοσία.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 1 του πρόσθετου πρωτοκόλλου της Σύμβασης 108, διασυνοριακή ροή δεδομένων είναι η διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε αποδέκτη ο οποίος υπάγεται σε αλλοδαπή δικαιοδοσία. Με το άρθρο 25 παράγραφος 1 της οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ρυθμίζεται η «διαβίβαση προς τρίτη χώρα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που έχουν υποστεί επεξεργασία ή πρόκειται να υποστούν

επεξεργασία μετά τη διαβίβασή τους [...]». Η εν λόγω διαβίβαση επιτρέπεται μόνον σύμφωνα με τους κανόνες που θεσπίζονται στο άρθρο 2 του πρόσθετου πρωτοκόλλου της Σύμβασης 108 και, για τα κράτη μέλη της ΕΕ, επιπρόσθετα στα άρθρα 25 και 26 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Bodil Lindqvist*,²¹⁸ το ΔΕΕ έκρινε ότι «η εργασία που συνίσταται στην αναφορά, επί ιστοσελίδας του διαδικτύου, σε διάφορα πρόσωπα και στον προσδιορισμό τους είτε με το όνομά τους είτε με άλλα μέσα, για παράδειγμα με τον αριθμό τηλεφώνου τους ή με στοιχεία σχετικά με τις συνθήκες εργασίας τους και τις ασχολίες τους κατά τον ελεύθερο χρόνο, συνιστά 'αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα', κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1 της οδηγίας 95/46».

Το Δικαστήριο επεσήμανε στη συνέχεια ότι και η οδηγία θεσπίζει ειδικούς κανόνες οι οποίοι επιτρέπουν στα κράτη μέλη να επιβλέπουν τη διαβίβαση προσωπικών δεδομένων προς τρίτες χώρες.

Πάντως, λαμβανομένων υπόψη αφενός του σταδίου ανάπτυξης του διαδικτύου κατά τον χρόνο κατάρτισης της Οδηγίας 95/46 και, αφετέρου, του γεγονότος ότι στην Οδηγία δεν υπάρχουν κριτήρια τα οποία να εφαρμόζονται στη χρήση του διαδικτύου, «δεν μπορεί να υποτεθεί ότι ο κοινοτικός νομοθέτης είχε την πρόθεση να συμπεριλάβει, με μελλοντική προοπτική, στην έννοια της 'διαβίβασης δεδομένων προς τρίτη χώρα' την εκ μέρους προσώπου [...] αναγραφή δεδομένων σε ιστοσελίδα του διαδικτύου, έστω και αν έτσι παρέχεται η δυνατότητα προσβάσεως στα δεδομένα αυτά στα πρόσωπα τρίτων χωρών που έχουν τα προς τούτο τεχνικά μέσα».

Ειδάλλως, αν η Οδηγία «ερμηνευόταν υπό την έννοια ότι υφίσταται 'διαβίβαση δεδομένων προς τρίτη χώρα' κάθε φορά που κάποια δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αναγράφονται σε ιστοσελίδα του διαδικτύου, η διαβίβαση αυτή θα αποτελούσε κατ' ανάγκη διαβίβαση προς όλες τις τρίτες χώρες στις οποίες υφίστανται τα τεχνικά μέσα που είναι αναγκαία για την πρόσβαση στο διαδίκτυο. Το ειδικό καθεστώς που προβλέπει [η οδηγία] θα καθίστατο συνεπώς αναγκαστικά, όσον αφορά τις εργασίες στο διαδίκτυο, καθεστώς γενικής εφαρμογής. Συγκεκριμένα, αφ' ης στιγμής η Επιτροπή θα

218 ΔΕΕ, C-101/01, *Bodil Lindqvist*, 6 Νοεμβρίου 2003, σκέψεις 27, 68 και 69.

διαπίστωνε [...] ότι έστω και μια τρίτη χώρα δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας, τα κράτη μέλη θα υποχρεούνταν να εμποδίσουν κάθε δημοσιοποίηση στο διαδίκτυο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

Η αρχή ότι η απλή δημοσίευση προσωπικών δεδομένων δεν πρέπει να θεωρείται διασυννοριακή ροή δεδομένων εφαρμόζεται επίσης στα διαδικτυακά δημόσια μητρώα ή στα μέσα ενημέρωσης, όπως οι (ηλεκτρονικές) εφημερίδες και η τηλεόραση. Μόνον οι επικοινωνίες που απευθύνονται σε συγκεκριμένους αποδέκτες εμπίπτουν στην έννοια της «διασυννοριακής ροής προσωπικών δεδομένων».

6.2. Ελεύθερη ροή δεδομένων μεταξύ κρατών μελών ή μεταξύ συμβαλλομένων μερών

Κύριο σημείο

- Δεν πρέπει να τίθενται περιορισμοί στη διαβίβαση προσωπικών δεδομένων προς άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή προς άλλο συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση 108.

Σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 2 της Σύμβασης 108, βάσει του **δικαίου του ΣτΕ** πρέπει να υπάρχει ελεύθερη ροή προσωπικών δεδομένων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Το εσωτερικό δίκαιο δεν μπορεί να θέτει περιορισμούς στην εξαγωγή προσωπικών δεδομένων προς συμβαλλόμενο μέρος, εκτός εάν:

- απαιτούνται λόγω της ιδιαίτερης φύσης των δεδομένων²¹⁹ ή
- είναι αναγκαίοι προκειμένου να αποφευχθεί η παράκαμψη της εθνικής νομοθεσίας περί διασυννοριακής ροής δεδομένων προς τρίτες χώρες.²²⁰

Βάσει του **δικαίου της ΕΕ**, σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 2 της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να περιορίζουν ή να απαγορεύουν την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων μεταξύ των κρατών μελών για λόγους προστασίας των δεδομένων αυτών. Ο

²¹⁹ Σύμβαση 108, άρθρο 12 παράγραφος 3 στοιχείο α).

²²⁰ Ό.α., άρθρο 12 παράγραφος 3 στοιχείο β).

χώρος της ελεύθερης ροής δεδομένων επεκτάθηκε με τη συμφωνία για τον ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο (ΕΟΧ),²²¹ με την οποία εντάσσονται στην εσωτερική αγορά η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία.

Παράδειγμα: Αν εταιρία συνδεδεμένη με διεθνή όμιλο εταιριών, με εγκαταστάσεις σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ, μεταξύ αυτών τη Σλοβενία και τη Γαλλία, διαβιβάζει προσωπικά δεδομένα από τη Σλοβενία στη Γαλλία, η εν λόγω ροή δεδομένων δεν επιτρέπεται να περιορίζεται ή να απαγορεύεται από την εθνική νομοθεσία της Σλοβενίας.

Αν όμως η ίδια σλοβενική εταιρία επιθυμεί να διαβιβάσει τα ίδια προσωπικά δεδομένα προς τη μητρική εταιρία στις ΗΠΑ, ο Σλοβένος εξαγωγέας δεδομένων πρέπει να ακολουθήσει τη διαδικασία που προβλέπεται από τη σλοβενική νομοθεσία για τη διασυνοριακή ροή δεδομένων προς τρίτες χώρες που δεν παρέχουν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας, εκτός εάν η μητρική εταιρία έχει προσυπογράψει τις αρχές του ασφαλούς λιμένα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, έναν εθελοντικό κώδικα δεοντολογίας που προβλέπει την παροχή ικανοποιητικού επιπέδου προστασίας των δεδομένων (βλ. ενότητα 6.3.1).

Πάντως, η διασυνοριακή ροή δεδομένων προς κράτη μέλη του ΕΟΧ για σκοπούς εκτός πεδίου εφαρμογής της εσωτερικής αγοράς, όπως η έρευνα αξιόποινων πράξεων, δεν υπάγονται στις διατάξεις της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, ως εκ τούτου, δεν καλύπτονται από την αρχή της ελεύθερης ροής δεδομένων. Όσον αφορά το δίκαιο του ΣτΕ, όλοι οι τομείς εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης 108 και του πρόσθετου πρωτοκόλλου στη Σύμβαση 108, παρότι τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να θεσπίζουν εξαιρέσεις. Όλα τα μέλη του ΕΟΧ είναι επίσης συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση 108.

221 Απόφαση του Συμβουλίου και της Επιτροπής της 13ης Δεκεμβρίου 1993 για τη σύναψη συμφωνίας σχετικά με τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, των κρατών μελών τους, και της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας, της Δημοκρατίας της Ισλανδίας, του Πριγκιπάτου του Λιχτενστάιν, του Βασιλείου της Νορβηγίας, του Βασιλείου της Σουηδίας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, ΕΕ 1994 L 1.

6.3. Ελεύθερη ροή προσωπικών δεδομένων προς τρίτες χώρες

Κύρια σημεία

- Δεν τίθενται περιορισμοί δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στη διαβίβασή τους προς τρίτες χώρες εφόσον:
 - έχει διαπιστωθεί η επάρκεια της παρεχόμενης προστασίας των προσωπικών δεδομένων από τον αποδέκτη ή
 - είναι αναγκαία για τη διασφάλιση ειδικών συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων ή υπέρτερων νόμιμων συμφερόντων των άλλων, ιδίως σημαντικού δημόσιου συμφέροντος.
- Ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε τρίτη χώρα σημαίνει ουσιαστική εφαρμογή των βασικών αρχών της προστασίας των δεδομένων στο εθνικό δίκαιο της χώρας αυτής.
- Βάσει του δικαίου της ΕΕ, η επάρκεια της προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε τρίτη χώρα αξιολογείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Βάσει του δικαίου του ΣτΕ, η ρύθμιση του τρόπου αξιολόγησης της επάρκειας επαφίεται στο εσωτερικό δίκαιο.

6.3.1. Ελεύθερη ροή προσωπικών δεδομένων λόγω επαρκούς προστασίας

Βάσει του **δικαίου του ΣτΕ**, το εσωτερικό δίκαιο μπορεί να επιτρέπει την ελεύθερη ροή δεδομένων προς μη συμβαλλόμενα κράτη εάν ο αποδέκτης (κράτος ή οργανισμός) διασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας της προβλεπόμενης διαβίβασης δεδομένων.²²² Επαφίεται στο εσωτερικό δίκαιο να ορίσει πώς και από ποιον αξιολογείται το επίπεδο προστασίας των δεδομένων σε ξένη χώρα.

Βάσει του **δικαίου της ΕΕ**, η ελεύθερη ροή προσωπικών δεδομένων προς τρίτες χώρες οι οποίες εξασφαλίζουν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων προβλέπεται στο άρθρο 25 παράγραφος 1 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η απαίτηση για επάρκεια και όχι για ισοδυναμία καθιστά δυνατή τη συνεκτίμηση των διάφορων τρόπων εφαρμογής της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Σύμφωνα με το άρθρο 25 παράγραφος 6 της Οδηγίας, αρμόδια να εκτιμά το επίπεδο προστασίας των προσωπικών

²²² Σύμβαση 108, πρόσθετο πρωτόκολλο, άρθρο 2 παράγραφος 1.

δεδομένων σε ξένες χώρες είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, , διαβουλεύεται δε για την εκτίμησή της με την ομάδα εργασίας του άρθρου 29, η οποία έχει συμβάλει ουσιαστικά στην ερμηνεία των άρθρων 25 και 26.²²³

Η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την επάρκεια της προστασίας έχει δεσμευτικό χαρακτήρα. Εάν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύσει απόφαση επαρκούς προστασίας για συγκεκριμένη χώρα στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όλες οι χώρες μέλη του ΕΟΧ και τα όργανά τους δεσμεύονται για την τήρηση της απόφασης, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι επιτρέπεται η ροή δεδομένων προς τη χώρα αυτή χωρίς να προηγούνται διαδικασίες ελέγχου ή αδειοδότησης από τις εθνικές αρχές.²²⁴

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί επίσης να αξιολογήσει επιμέρους πεδία της έννομης τάξης μιας χώρας ή να περιοριστεί σε μεμονωμένα θέματα. Για παράδειγμα, η Επιτροπή έκρινε επαρκή μόνο τη νομοθεσία που διέπει τις εμπορικές δραστηριότητες του ιδιωτικού τομέα στον Καναδά.²²⁵ Έχουν εκδοθεί επίσης αρκετά πορίσματα επαρκούς προστασίας για διαβιβάσεις που βασίζονται σε συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και αλλοδαπών κρατών. Οι εν λόγω αποφάσεις αναφέρονται αποκλειστικά και μόνο σε ένα είδος διαβίβασης δεδομένων, π.χ. διαβίβαση καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών από αεροπορικές εταιρίες προς αλλοδαπές αρχές συνοριακού ελέγχου όταν η αεροπορική εταιρία εκτελεί πτήση από την ΕΕ προς ορισμένους υπερατλαντικούς προορισμούς (βλ. ενότητα 6.4.3). Με την πρακτική που εφαρμόζεται το τελευταίο διάστημα για διαβίβαση δεδομένων επί τη βάσει ειδικών συμφωνιών μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών, παρέλκει κατά κανόνα η αξιολόγηση της επάρκειας της παρεχόμενης προστασίας, αφού

223 Βλ. ενδεικτικά Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2003), *Εγγραφο εργασίας για τις διαβιβάσεις προσωπικών δεδομένων σε τρίτες χώρες: εφαρμογή του άρθρου 26 παρ. 2 της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων στους δεσμευτικούς εταιρικούς κανόνες για τις διεθνείς διαβιβάσεις δεδομένων*, WP 74, Βρυξέλλες, 3 Ιουνίου 2003 και Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2005), *Εγγραφο εργασίας για την κοινή ερμηνεία του άρθρου 26 παρ. 1 της οδηγίας 95/46/ΕΚ της 24ης Οκτωβρίου 1995*, WP 114, Βρυξέλλες, 25 Νοεμβρίου 2005.

224 Για τον συνεχώς ανανεωνόμενο κατάλογο χωρών οι οποίες κρίνεται ότι παρέχουν επαρκή προστασία, βλ. την αρχική σελίδα της Γενικής Διεύθυνσης Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διατίθεται στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/international-transfers/adequacy/index_en.htm.

225 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002), *Απόφαση 2002/2/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2001, βάσει της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την επάρκεια της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του καναδικού νόμου περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των ηλεκτρονικών εγγράφων*, ΕΕ 2002 L 2.

τεκμαίρεται ότι η ίδια η συμφωνία εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων.²²⁶

Μάλιστα, μία από τις σημαντικότερες αποφάσεις όσον αφορά την επάρκεια της προστασίας δεν αφορά σύνολο νομικών διατάξεων,²²⁷ αλλά κανόνες οι οποίοι θα μπορούσαν να εξομοιωθούν με κώδικα δεοντολογίας, τις αποκαλούμενες «αρχές του ασφαλούς λιμένα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής». Οι εν λόγω αρχές εκπονήθηκαν από κοινού από την ΕΕ και τις ΗΠΑ για τις επιχειρήσεις των ΗΠΑ. Οι επιχειρήσεις δεσμεύονται αυτοβούλως να τηρούν τις αρχές του ασφαλούς λιμένα με δήλωση την οποία υποβάλλουν στο Υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ, το οποίο δημοσιεύει κατάλογο με την επωνυμία τους. Δεδομένου ότι ένα από τα σημαντικά στοιχεία της επάρκειας είναι η αποτελεσματική εφαρμογή της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, η ρύθμιση περί ασφαλούς λιμένα προβλέπει επίσης κάποιον βαθμό κρατικής εποπτείας: μόνον οι εταιρίες που υπάγονται στην εποπτεία της Ομοσπονδιακής Επιτροπής Εμπορίου των ΗΠΑ μπορούν να προσυπογράψουν τις αρχές του ασφαλούς λιμένα.

6.3.2. Ελεύθερη ροή δεδομένων σε ειδικές περιπτώσεις

Βάσει του **δικαίου του ΣτΕ**, σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 2 του πρόσθετου πρωτοκόλλου της Σύμβασης 108 επιτρέπεται η διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε τρίτες χώρες οι οποίες δεν παρέχουν επαρκή προστασία των δεδομένων εφόσον η διαβίβαση προβλέπεται από το εσωτερικό δίκαιο και είναι αναγκαία για τη διασφάλιση:

- ειδικών συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων ή

226 Βλ. ενδεικτικά συμφωνία μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χρήση και τη διαβίβαση των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών στο Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών (ΕΕ 2012 L 215, σσ. 5–14) ή συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση δεδομένων χρηματοπιστωτικών μηνυμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής για σκοπούς του προγράμματος παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ΕΕ 2010 L 8, σσ. 11–16.

227 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000), **Απόφαση 2000/520/ΕΚ** της Επιτροπής, της 26ης Ιουλίου 2000, βάσει της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται από τις αρχές ασφαλούς λιμένα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και τις συναφείς συχνές ερωτήσεις που εκδίδονται από το Υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ, ΕΕ 2000 L 215.

- υπέρτερων νόμιμων συμφερόντων των άλλων, ιδίως σημαντικού δημόσιου συμφέροντος.

Βάσει του **δικαίου της ΕΕ**, το άρθρο 26 παράγραφος 1 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα περιέχει διατάξεις παρόμοιες με αυτές του πρόσθετου πρωτοκόλλου της Σύμβασης 108.

Σύμφωνα με την Οδηγία, τα συμφέροντα του υποκειμένου των δεδομένων μπορεί να δικαιολογούν την ελεύθερη ροή δεδομένων προς τρίτη χώρα εφόσον:

- το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη σαφή συγκατάθεσή του για την εξαγωγή των δεδομένων ή
- το υποκείμενο των δεδομένων έχει συνάψει μια συμβατική ή προσυμβατική σχέση στο πλαίσιο της οποίας απαιτείται σαφώς η διαβίβαση των δεδομένων σε αποδέκτη στην αλλοδαπή ή
- έχει συναφθεί σύμβαση ανάμεσα στον υπεύθυνο επεξεργασίας των δεδομένων και τρίτο προς το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων ή
- η διαβίβαση είναι αναγκαία για τη διασφάλιση ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων
- η διαβίβαση πραγματοποιείται από δημόσιο μητρώο –στην προκειμένη περίπτωση προέχει το δημόσιο συμφέρον, δηλαδή το συμφέρον πρόσβασης του κοινού σε πληροφορίες οι οποίες τηρούνται σε δημόσια μητρώα.

Τα νόμιμα συμφέροντα των άλλων μπορεί να δικαιολογούν την ελεύθερη διασυνωριακή ροή των προσωπικών δεδομένων.²²⁸

- για λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος που δεν σχετίζεται με θέματα εθνικής ή δημόσιας ασφάλειας, καθώς αυτά δεν καλύπτονται από την Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή
- για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση κάποιου δικαιώματος ενώπιον του δικαστηρίου.

²²⁸ Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 26 παράγραφος 1 στοιχείο δ).

Οι ανωτέρω περιπτώσεις πρέπει να θεωρούνται εξαιρέσεις από τον κανόνα σύμφωνα με τον οποίο προϋπόθεση για την ελεύθερη διαβίβαση δεδομένων σε τρίτη χώρα είναι να διασφαλίζει η χώρα ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων. Οι εξαιρέσεις πρέπει σε κάθε περίπτωση να ερμηνεύονται συσταλτικά. Αυτό επισημάνθηκε κατ' επανάληψη από την ομάδα εργασίας του άρθρου 29 σχετικά με το άρθρο 26 παράγραφος 1 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως όταν ως βάση για τη διαβίβαση των δεδομένων θεωρείται η συγκατάθεση.²²⁹ Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 αποφάνθηκε ότι οι γενικοί κανόνες για τη συγκατάθεση έχουν εφαρμογή και στο άρθρο 26 παράγραφος 1 της Οδηγίας. Εάν, για παράδειγμα, στο πλαίσιο εργασιακής σχέσης, δεν είναι σαφές ότι η συγκατάθεση του εργαζομένου παρέχεται όντως ελεύθερα, οι διαβιβάσεις δεδομένων δεν μπορούν να βασίζονται στο άρθρο 26 παράγραφος 1 στοιχείο α) της Οδηγίας. Στις περιπτώσεις αυτές εφαρμόζεται το άρθρο 26 παράγραφος 2, βάσει του οποίου απαιτείται άδεια από τις εθνικές αρχές προστασίας δεδομένων για τη διαβίβαση των δεδομένων.

6.4. Περιορισμοί στη ροή προσωπικών δεδομένων προς τρίτες χώρες

Κύρια σημεία

- Πριν από την εξαγωγή προσωπικών δεδομένων σε τρίτες χώρες οι οποίες δεν διασφαλίζουν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να υποχρεωθεί να υποβάλει την σκοπούμενη ροή δεδομένων προς εξέταση στην αρχή ελέγχου.
- Κατά την εν λόγω εξέταση, ο υπεύθυνος επεξεργασίας που επιδιώκει την εξαγωγή δεδομένων πρέπει να αποδείξει:
 - αφενός ότι υπάρχει νομική βάση για τη διαβίβαση των δεδομένων στον αποδέκτη και
 - αφετέρου ότι έχουν ληφθεί από τον αποδέκτη μέτρα για τη διασφάλιση επαρκούς προστασίας των δεδομένων.
- Τα μέτρα για τη διασφάλιση επαρκούς προστασίας των δεδομένων από τον αποδέκτη μπορεί να είναι, μεταξύ άλλων:

²²⁹ Βλ. ιδίως Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2005), *Έγγραφο εργασίας για την κοινή ερμηνεία του άρθρου 26 παρ. 1 της οδηγίας 95/46/EK της 24ης Οκτωβρίου 1995*, WP 114, Βρυξέλλες, 25 Νοεμβρίου 2005.

- συμβατικές ρήτρες που συνομολογούνται μεταξύ του εξαγωγέα υπεύθυνου επεξεργασίας και του αλλοδαπού αποδέκτη των δεδομένων ή
- δεσμευτικοί εταιρικοί κανόνες, οι οποίοι διέπουν συνήθως τις διαβιβάσεις δεδομένων εντός πολυεθνικών ομίλων εταιριών.
- Οι διαβιβάσεις δεδομένων προς αλλοδαπές αρχές μπορεί επίσης να διέπονται από ειδική διεθνή συμφωνία.

Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και το πρόσθετο πρωτόκολλο της Σύμβασης 108 επιτρέπουν στο εσωτερικό δίκαιο να θεσπίζει καθεστώτα διασυνοριακής ροής δεδομένων προς τρίτες χώρες οι οποίες δεν εξασφαλίζουν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει προβεί σε ειδικές ρυθμίσεις ώστε ο αποδέκτης να παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία των δεδομένων και ο υπεύθυνος επεξεργασίας να είναι σε θέση να το αποδείξει στην αρμόδια αρχή. Η απαίτηση αυτή αναφέρεται ρητά μόνο στο πρόσθετο πρωτόκολλο της Σύμβασης 108, πλην όμως θεωρείται πάγια διαδικασία και στο πλαίσιο της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

6.4.1. Συμβατικές ρήτρες

Τόσο στο **δίκαιο του ΣτΕ** όσο και στο **δίκαιο της ΕΕ** γίνεται αναφορά σε συμβατικές ρήτρες που συνομολογούνται ανάμεσα στον υπεύθυνο επεξεργασίας που εξάγει τα δεδομένα και στον αποδέκτη τρίτης χώρας ως μέσο διασφάλισης ικανοποιητικού επιπέδου προστασίας των δεδομένων από τον αποδέκτη.

Σε **επίπεδο ΕΕ**, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επικουρούμενη από την ομάδα εργασίας του άρθρου 29, ανέπτυξε τυποποιημένες συμβατικές ρήτρες οι οποίες πιστοποιήθηκαν επίσημα με απόφαση της Επιτροπής ως εγγύηση επαρκούς προστασίας των δεδομένων.²³⁰ Δεδομένου ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής είναι δεσμευτικές ως προς όλα τα μέρη τους για τα κράτη μέλη, οι αρμόδιες εθνικές αρχές για την εποπτεία της διασυνοριακής ροής δεδομένων οφείλουν να αναγνωρίζουν τις εν λόγω τυποποιημένες συμβατικές ρήτρες στις διαδικασίες τους.²³¹ Συνεπώς, η συνομολόγηση και υπογραφή των ρητρών αυτών μεταξύ του εξαγωγέα υπεύθυνου επεξεργασίας και του αποδέκτη τρίτης χώρας πρέπει να αποτελεί ικανή απόδειξη ύπαρξης επαρκών εγγυήσεων για την αρχή ελέγχου .

²³⁰ Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 26 παράγραφος 4.

²³¹ ΣΛΕΕ, άρθρο 288.

Η ύπαρξη τυποποιημένων συμβατικών ρητρών στο ενωσιακό νομικό πλαίσιο δεν αποκλείει τη σύνταξη άλλων *ad hoc* συμβατικών ρητρών από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, οι οποίες όμως θα πρέπει να παρέχουν ίδιο επίπεδο προστασίας με το παρεχόμενο από τις τυποποιημένες συμβατικές ρήτρες. Τα σημαντικότερα στοιχεία των τυποποιημένων συμβατικών ρητρών είναι τα εξής:

- ρήτρα τρίτου δικαιούχου, η οποία επιτρέπει στα υποκείμενα των δεδομένων να ασκούν συμβατικά δικαιώματα παρότι δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη
- συμφωνία του αποδέκτη των δεδομένων ή εισαγωγή για υπαγωγή του στη διαδικασία της εθνικής αρχής ελέγχου και/ή τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων του εξαγωγέα, υπευθύνου επεξεργασίας, σε περίπτωση διαφοράς.

Για τις διαβιβάσεις προσωπικών δεδομένων μεταξύ υπεύθυνων επεξεργασίας, ο εξαγωγέας, υπεύθυνος επεξεργασίας, μπορεί να επιλέξει πλέον ανάμεσα σε δύο δέσμες τυποποιημένων ρητρών.²³² Για τις διαβιβάσεις δεδομένων από υπεύθυνο επεξεργασίας προς εκτελούντα την επεξεργασία υπάρχει μόνο μία δέσμη τυποποιημένων συμβατικών ρητρών.²³³

Στο πλαίσιο του **δικαίου του ΣτΕ**, η Συμβουλευτική Επιτροπή της Σύμβασης 108 εκπόνησε οδηγό σύνταξης συμβατικών ρητρών.²³⁴

232 Η δέσμη I περιέχεται στο παράρτημα της Απόφασης 2001/497/ΕΚ της Επιτροπής της 15ης Ιουνίου 2001 σχετικά με τις τυποποιημένες συμβατικές ρήτρες για τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες δυνάμει της οδηγίας 95/46/ΕΚ, ΕΕ 2001 L 181. Η δέσμη II περιέχεται στο παράρτημα της Απόφασης 2004/915/ΕΚ της Επιτροπής της 27ης Δεκεμβρίου 2004 για την τροποποίηση της Απόφασης 2001/497/ΕΚ όσον αφορά την εισαγωγή μιας εναλλακτικής δέσμης τυποποιημένων συμβατικών ρητρών για τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες, ΕΕ 2004 L 385.

233 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010), Απόφαση 2010/87 της Επιτροπής, της 5ης Φεβρουαρίου 2010, σχετικά με τις τυποποιημένες συμβατικές ρήτρες για τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε εκτελούντες επεξεργασία εγκατεστημένους σε τρίτες χώρες βάσει της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ΕΕ 2010 L 39.

234 ΣτΕ, Συμβουλευτική Επιτροπή της Σύμβασης 108 (2002), Οδηγός σύνταξης συμβατικών ρητρών σχετικά με την προστασία των δεδομένων κατά τη διαβίβαση προσωπικών δεδομένων προς τρίτους οι οποίοι δεν υπόκεινται σε ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων.

6.4.2. Δεσμευτικοί εταιρικοί κανόνες

Οι πολυμερείς δεσμευτικοί εταιρικοί κανόνες (BCR) πολύ συχνά αφορούν ταυτόχρονα πολλές ευρωπαϊκές αρχές προστασίας δεδομένων.²³⁵ Για την έγκριση των BCR, αποστέλλεται το σχέδιο των BCR μαζί με τυποποιημένη αίτηση στην επικεφαλής αρχή.²³⁶ Η επικεφαλής αρχή προσδιορίζεται στην τυποποιημένη αίτηση. Στη συνέχεια η επικεφαλής αρχή ενημερώνει όλες τις αρχές ελέγχου των χωρών μελών του ΕΟΧ στις οποίες είναι εγκατεστημένες εταιρίες που συνδέονται με τον όμιλο, παρότι η συμμετοχή τους στη διαδικασία αξιολόγησης των BCR είναι εθελοντική. Το αποτέλεσμα της αξιολόγησης, παρότι μη δεσμευτικό, θα πρέπει να ενσωματώνεται από το σύνολο των συμμετεχουσών αρχών προστασίας δεδομένων στις επίσημες διαδικασίες αδειοδότησης.

6.4.3. Ειδικές διεθνείς συμφωνίες

Η ΕΕ έχει συνάψει ειδικές συμφωνίες για δύο είδη διαβιβάσεων δεδομένων:

Καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών (PNR)

Καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών (PNR) συλλέγονται από τους αερομεταφορείς κατά τη διαδικασία κρατήσεων και περιλαμβάνουν ονοματεπώνυμο, διεύθυνση, στοιχεία πιστωτικής κάρτας και αριθμό θέσης του κάθε επιβάτη. Βάσει της νομοθεσίας των ΗΠΑ, οι αερομεταφορείς υποχρεούνται να θέτουν τα εν λόγω δεδομένα στη διάθεση του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφάλειας των ΗΠΑ πριν από την αναχώρηση των επιβατών. Αυτό ισχύει για τις πτήσεις από και προς τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η επαρκής προστασία των δεδομένων PNR, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 95/46/EK, εγκρίθηκε το 2004 ένα «πακέτο

235 Το περιεχόμενο και η δομή των κατάλληλων δεσμευτικών εταιρικών κανόνων περιγράφονται στα: Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2008), Έγγραφο εργασίας σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διάρθρωση των δεσμευτικών εταιρικών κανόνων, WP 154, Βρυξέλλες, 24 Ιουνίου 2008 και Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2008), Έγγραφο εργασίας σχετικά με την κατάρτιση πίνακα με τα στοιχεία και τις αρχές που θα πρέπει να περιέχονται στους δεσμευτικούς εταιρικούς κανόνες, WP 153, Βρυξέλλες, 24 Ιουνίου 2008.

236 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2007), Σύσταση 1/2007 σχετικά με την τυποποιημένη αίτηση έγκρισης δεσμευτικών εταιρικών κανόνων για τη διαβίβαση προσωπικών δεδομένων, WP 133, Βρυξέλλες, 10 Ιανουαρίου 2007.

PNR»,²³⁷ το οποίο περιελάμβανε την επάρκεια της επεξεργασίας δεδομένων που διενεργείται από το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών (*U.S. Department of Homeland Security - DHS*).

Μετά την ακύρωση του πακέτου PNR από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης,²³⁸ υπογράφηκαν δύο χωριστές συμφωνίες με σκοπό: καταρχάς, να παράσχουν τη νομική βάση για την ανακοίνωση των δεδομένων PNR στις αρχές των ΗΠΑ και, κατά δεύτερον, να διασφαλίσουν επαρκή προστασία των δεδομένων στην αποδέκτρια χώρα.

Η πρώτη συμφωνία με θέμα την ανταλλαγή και τη διαχείριση των δεδομένων PNR μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των ΗΠΑ, που υπογράφηκε το 2007, είχε αρκετές αδυναμίες και αντικαταστάθηκε το 2012 από νέα συμφωνία που εξασφαλίζει μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου.²³⁹ Η νέα συμφωνία είναι σημαντικά βελτιωμένη. Περιορίζει και αποσαφηνίζει τους σκοπούς για τους οποίους μπορούν να χρησιμοποιούνται τα δεδομένα, όπως η πρόληψη και καταπολέμηση της τρομοκρατίας και άλλων σοβαρών μορφών διασυνοριακού εγκλήματος, και προσδιορίζει το χρονικό διάστημα για το οποίο μπορούν να διατηρούνται τα δεδομένα: μετά την πάροδο εξαμήνου, τα δεδομένα πρέπει να αποπροσωποποιούνται και να αποκρύπτονται. Σε περίπτωση καταχρηστικής επεξεργασίας των δεδομένων τους, ο καθένας έχει δικαίωμα να ασκήσει διοικητική ή δικαστική προσφυγή βάσει της νομοθεσίας των ΗΠΑ. Έχει επίσης δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά του δεδομένα PNR, καθώς και δικαίωμα να ζητήσει από το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας τη διόρθωσή τους, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας διαγραφής τους, εφόσον τα δεδομένα είναι ανακριβή.

237 Απόφαση 2004/496/ΕΚ του Συμβουλίου της 17^{ης} Μαΐου 2004 για τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών από τους αερομεταφορείς προς το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας, Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων των Ηνωμένων Πολιτειών, ΕΕ 2004 L 183, σ. 83 και Απόφαση 2004/535/ΕΚ της Επιτροπής, της 14^{ης} Μαΐου 2004, σχετικά με την ικανοποιητική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται στο φάκελο των επιβατών (Passenger Name Record) αεροπορικών μεταφορών ο οποίος διαβιβάζεται στο Bureau of Customs and Border Protection (υπηρεσία τελωνείων και προστασίας των συνόρων) των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, ΕΕ 2004 L 235, σσ. 11-22.

238 ΔΕΕ, Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-317/04 και C-318/04, *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 30 Μαΐου 2006, σκέψεις 57, 58 και 59, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι τόσο η απόφαση για την επάρκεια όσο και η συμφωνία σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας.

239 Απόφαση 2012/472/ΕΕ του Συμβουλίου της 26^{ης} Απριλίου 2012 σχετικά με τη σύναψη της συμφωνίας μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χρήση και τη διαβίβαση των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών στο Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών, ΕΕ 2012 L 215/4. Στην απόφαση επισυνάπτεται το κείμενο της συμφωνίας, ΕΕ 2012 L 215, σσ. 5-14.

Η συμφωνία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2012 και θα παραμείνει σε ισχύ για επτά έτη, έως το 2019.

Τον Δεκέμβριο 2011 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε τη σύναψη επικαιροποιημένης συμφωνίας ΕΕ-Αυστραλίας για την επεξεργασία και τη διαβίβαση δεδομένων PNR.²⁴⁰ Η εν λόγω συμφωνία αποτελεί ένα ακόμη βήμα προόδου όσον αφορά τις προτεραιότητες της ΕΕ, στις οποίες περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων γενικές κατευθυντήριες γραμμές για τα δεδομένα PNR,²⁴¹ δημιουργία συστήματος PNR σε επίπεδο ΕΕ²⁴² και διαπραγματεύσεις για συμφωνίες με τρίτες χώρες.²⁴³

Δεδομένα χρηματοπιστωτικών μηνυμάτων

Η Εταιρία Παγκόσμιων Διατραπεζικών Χρηματοπιστωτικών Τηλεπικοινωνιών (SWIFT), με έδρα το Βέλγιο, η οποία εκτελεί την επεξεργασία της πλειονότητας των διεθνών μεταφορών χρηματικών ποσών από ευρωπαϊκές τράπεζες, λειτουργούσε με ένα κέντρο «καθρέφτη» στις ΗΠΑ και κλήθηκε να διαβιβάσει δεδομένα

240 Απόφαση 2012/381/ΕΕ του Συμβουλίου, της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2011, για τη σύναψη της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Αυστραλίας για την επεξεργασία και τη διαβίβαση, από τους αερομεταφορείς, δεδομένων από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών (PNR) προς την Υπηρεσία Τελωνίων και Προστασίας των Συνόρων της Αυστραλίας, ΕΕ 2012 L 186/3. Στην απόφαση επισυνάπτεται το κείμενο της συμφωνίας, η οποία αντικατέστησε την προηγούμενη συμφωνία του 2008, ΕΕ 2012 L 186, σσ. 4-16.

241 Βλ. ιδίως την Ανακοίνωση της Επιτροπής της 21ης Σεπτεμβρίου 2010 σχετικά με τη γενική προσέγγιση για τις διαβιβάσεις δεδομένων από τις καταστάσεις με τα ονόματα επιβατών (PNR) σε τρίτες χώρες, COM(2010) 492 τελικό, Βρυξέλλες, 21 Σεπτεμβρίου 2010. Βλ. επίσης Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2010), Γνώμη 7/2010 σχετικά με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη γενική προσέγγιση για τις διαβιβάσεις δεδομένων από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών (PNR) σε τρίτες χώρες, WP 178, Βρυξέλλες, 12 Νοεμβρίου 2010.

242 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη χρήση των δεδομένων που περιέχονται στους φακέλους επιβατών (δεδομένα PNR) για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και άλλων σοβαρών εγκλημάτων, COM(2011) 32 τελικό, Βρυξέλλες, 2 Φεβρουαρίου 2011. Τον Απρίλιο 2011, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε από τον FRA να γνωμοδοτήσει επί της πρότασης αυτής και κατά πόσον συνάδει με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βλ. FRA (2011), Γνώμη 1/2011 – Δεδομένα φακέλων επιβατών, Βιέννη, 14 Ιουνίου 2011.

243 Επί του παρόντος η ΕΕ διαπραγματεύεται νέα συμφωνία για τα δεδομένα PNR με τον Καναδά, η οποία θα αντικαταστήσει τη συμφωνία του 2006 που ισχύει σήμερα.

στο Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ για τον σκοπό της έρευνας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.²⁴⁴

Από τη σκοπιά της ΕΕ, δεν υπήρχε επαρκής νομική βάση για τη διαβίβαση αυτών των κατ' ουσίαν ευρωπαϊκών δεδομένων, στα οποία απέκτησαν πρόσβαση οι ΗΠΑ αποκλειστικά και μόνο διότι ένα από τα κέντρα επεξεργασίας-υπηρεσιών δεδομένων της SWIFT βρισκόταν στο έδαφος των ΗΠΑ.

Το 2010 συνήφθη ειδική συμφωνία ανάμεσα στην ΕΕ και τις ΗΠΑ, γνωστή ως συμφωνία SWIFT, για να παράσχει την αναγκαία νομική βάση και να διασφαλίσει την επαρκή προστασία των δεδομένων.²⁴⁵

Βάσει της συμφωνίας αυτής, τα χρηματοπιστωτικά δεδομένα που αποθηκεύονται από την SWIFT συνεχίζουν να παρέχονται στο Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ με σκοπό την πρόληψη, διερεύνηση, ανίχνευση ή δίωξη της τρομοκρατίας ή της χρηματοδότησής της. Το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ μπορεί να ζητά από την SWIFT χρηματοπιστωτικά δεδομένα, υπό τον όρο η αίτηση:

- να προσδιορίζει με τον σαφέστερο δυνατό τρόπο τα χρηματοπιστωτικά δεδομένα
- να τεκμηριώνει σαφώς την αναγκαιότητα των δεδομένων
- να περιορίζεται στα απολύτως απαραίτητα ούτως ώστε να ελαχιστοποιείται ο όγκος των αιτούμενων δεδομένων
- να μην ζητά δεδομένα που αφορούν τον ενιαίο χώρο πληρωμών σε ευρώ (SEPA).

244 Βλ. εν προκειμένω Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2011), *Γνώμη 14/2011 σχετικά με θέματα προστασίας δεδομένων που συνδέονται με την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας*, WP 186, Βρυξέλλες, 13 Ιουνίου 2011, Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2006), *Γνώμη 10/2006 σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Εταιρία Παγκόσμιων Διατραπεζικών Χρηματοπιστωτικών Τηλεπικοινωνιών (SWIFT)*, WP 128, Βρυξέλλες, 22 Νοεμβρίου 2006 και βελγική Αρχή προστασίας δεδομένων (*Commission de la protection de la vie privée*) (2008), «*Διαδικασία ελέγχου και συστάσεων που κινήθηκε για την εταιρία SWIFT srl*», Απόφαση, 9 Δεκεμβρίου 2008.

245 *Απόφαση 2010/412/ΕΕ του Συμβουλίου*, της 13ης Ιουλίου 2010, για τη σύναψη της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση δεδομένων χρηματοπιστωτικών μηνυμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής για σκοπούς του προγράμματος παρακολούθησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ΕΕ 2010 L 195, σσ. 3-4. Στην απόφαση επισυνάπτεται το κείμενο της συμφωνίας, ΕΕ 2010 L 195, σσ. 5-14.

Η Ευρωπόλ παραλαμβάνει αντίγραφο κάθε αίτησης του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ και εξακριβώνει εάν η αίτηση συμμορφώνεται με τις αρχές της συμφωνίας SWIFT.²⁴⁶ Μόλις η Ευρωπόλ επιβεβαιώσει ότι συμμορφώνεται, η SWIFT υποχρεούται να παράσχει τα χρηματοπιστωτικά δεδομένα απευθείας στο Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ. Το υπουργείο υποχρεούται να αποθηκεύει τα χρηματοπιστωτικά δεδομένα σε ασφαλές φυσικό περιβάλλον και να παρέχει πρόσβαση αποκλειστικά και μόνο στους αναλυτές που διεξάγουν έρευνες για την τρομοκρατία ή τη χρηματοδότησή της, τα δε χρηματοπιστωτικά δεδομένα δεν πρέπει να διασυνδέονται με οποιαδήποτε άλλη βάση δεδομένων. Κατά κανόνα, τα χρηματοπιστωτικά δεδομένα που διαβιβάζονται από την SWIFT διαγράφονται το αργότερο πέντε έτη μετά την παραλαβή τους. Τα χρηματοπιστωτικά δεδομένα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για συγκεκριμένες έρευνες ή διώξεις μπορούν να φυλάσσονται για όσο διάστημα είναι αναγκαίο για τις εν λόγω έρευνες ή διώξεις.

Το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ δύναται να διαβιβάζει πληροφορίες από τα δεδομένα που λαμβάνει από την SWIFT σε συγκεκριμένες αρχές επιβολής του νόμου, δημόσιας ασφάλειας ή καταπολέμησης της τρομοκρατίας εντός και εκτός ΗΠΑ αποκλειστικά και μόνο για τη διερεύνηση, πρόληψη, ανίχνευση ή δίωξη της τρομοκρατίας ή της χρηματοδότησής της. Όταν τα χρηματοπιστωτικά δεδομένα τα οποία διαβιβάζονται περαιτέρω αφορούν πολίτη ή κάτοικο κράτους μέλους της ΕΕ, κάθε διαβίβαση των δεδομένων αυτών στις αρχές τρίτης χώρας υπόκειται στην προηγούμενη έγκριση των αρμόδιων αρχών του οικείου κράτους μέλους. Εξαίρεση μπορεί να γίνει σε περίπτωση που η διαβίβαση των δεδομένων είναι ουσιώδης για την πρόληψη άμεσης και σοβαρής απειλής κατά της δημόσιας ασφάλειας.

Η συμμόρφωση προς τις αρχές της συμφωνίας SWIFT παρακολουθείται από ανεξάρτητους επόπτες, περιλαμβανομένου και προσώπου που διορίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να λάβει επιβεβαίωση από την αρμόδια αρχή προστασίας δεδομένων του στην ΕΕ για το κατά πόσον τηγχάνει σεβασμό το δικαίωμα του στην προστασία των προσωπικών δεδομένων. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει επίσης δικαίωμα να ζητήσει τη διόρθωση, τη διαγραφή ή το κλείδωμα των δεδομένων του που συλλέγονται και φυλάσσονται από το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ βάσει της συμφωνίας SWIFT. Τα

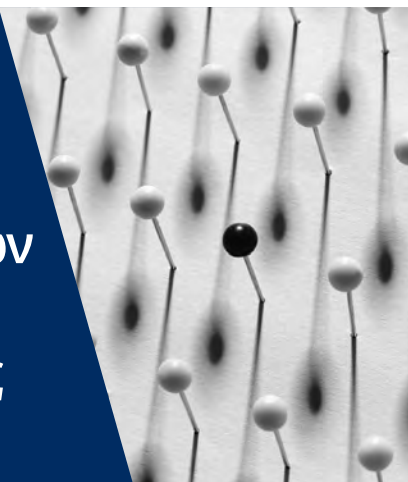
246 Η Κοινή Εποπτική Αρχή της Ευρωπόλ έχει διενεργήσει ελέγχους σχετικά με τις δραστηριότητες που ασκούνται από την Ευρωπόλ σε αυτόν τον τομέα, τα αποτελέσματα των οποίων είναι διαθέσιμα στο: <http://europoljsb.consilium.europa.eu/reports/inspection-report.aspx?lang=el>.

δικαιώματα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων, πάντως, μπορεί να υπόκεινται σε ορισμένους νομικούς περιορισμούς. Σε περίπτωση απόρριψης αιτήματος πρόσβασης, το υποκείμενο των δεδομένων ενημερώνεται γραπτώς και του παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τα μέσα που διαθέτει για την άσκηση διοικητικής ή δικαστικής προσφυγής στις ΗΠΑ.

Η συμφωνία SWIFT ισχύει για πέντε έτη, έως τον Αύγουστο 2015. Παρατείνεται αυτόματα για διαδοχικές χρονικές περιόδους ενός έτους, εκτός εάν ένα μέρος κοινοποιήσει στο άλλο, τουλάχιστον έξι μήνες νωρίτερα, την πρόθεση του να μην παρατείνει τη συμφωνία.

7

Προστασία των δεδομένων στον αστυνομικό τομέα και τον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης

ΕΕ	Ζητήματα που καλύπτονται	ΣτΕ
	Γενικά	Σύμβαση 108
	Αστυνομία	Σύσταση για τον αστυνομικό τομέα ΕΔΔΑ, <i>B.B. κατά Γαλλίας</i> , προσφυγή αριθ. 5335/06, 17 Δεκεμβρίου 2009 ΕΔΔΑ, <i>S. και Marger κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008 ΕΔΔΑ, <i>Vetter κατά Γαλλίας</i> , προσφυγή αριθ. 59842/00, 31 Μαΐου 2005
	Έγκλημα στον κυβερνοχώρο	Σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο
Προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας αστυνομικών και δικαστικών αρχών		
Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	Γενικά	Σύμβαση 108 Σύσταση για τον αστυνομικό τομέα
Απόφαση Prüm	Για ειδικές κατηγορίες δεδομένων: δακτυλικά αποτυπώματα, DNA, χουλιγκανισμός κλπ.	Σύμβαση 108 Σύσταση για τον αστυνομικό τομέα

Απόφαση Ευρωπαϊκή Απόφαση Eurojust Κανονισμός Frontex	Από ειδικούς οργανισμούς	Σύμβαση 108 Σύσταση για τον αστυνομικό τομέα
Απόφαση Σένγκεν II Κανονισμός VIS Κανονισμός Eurodac Απόφαση CIS	Από ειδικά κοινά συστήματα πληροφοριών	Σύμβαση 108 Σύσταση για τον αστυνομικό τομέα ΕΔΔΑ, <i>Dalea κατά Γαλλίας</i> , προσφυγή αριθ. 964/07, 2 Φεβρουαρίου 2010

Για τη στάθμιση του συμφέροντος του ατόμου στην προστασία των προσωπικών δεδομένων με το συμφέρον της κοινωνίας στη συλλογή δεδομένων με σκοπό την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και τη διασφάλιση της εθνικής και δημόσιας ασφάλειας, το ΣτΕ και η ΕΕ έχουν θεσπίσει ειδικές νομικές διατάξεις.

7.1. Δίκαιο του ΣτΕ για την προστασία των δεδομένων στον αστυνομικό τομέα και τον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης

Κύρια σημεία

- Η Σύμβαση 108 και η Σύσταση του ΣτΕ για τον αστυνομικό τομέα καλύπτουν την προστασία των δεδομένων σε όλους τους τομείς δράσης των αστυνομικών αρχών.
- Η Σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο (*Σύμβαση της Βουδαπέστης*) είναι μια δεσμευτική διεθνής νομική πράξη που αφορά τα εγκλήματα που διαπράττονται κατά ή μέσω ηλεκτρονικών δικτύων.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Σύμβαση 108 καλύπτει κάθε τομέα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, οι δε διατάξεις της έχουν ως στόχο τη ρύθμιση της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων εν γένει. Κατά συνέπεια, η Σύμβαση 108 έχει εφαρμογή στην προστασία των προσωπικών δεδομένων στον αστυνομικό τομέα και τον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, παρότι τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να περιορίζουν το πεδίο εφαρμογής της.

Για την εκπλήρωση των νομίμων καθηκόντων τους, οι αστυνομικές και δικαστικές αρχές απαιτείται συχνά να επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα, γεγονός το οποίο μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες για τον ενδιαφερόμενο. Η Σύσταση για τη χρήση προσωπικών δεδομένων στον αστυνομικό τομέα που εκδόθηκε από το

ΣΤΕ το 1987 παρέχει κατευθυντήριες οδηγίες προς τα συμβαλλόμενα μέρη σχετικά με τους τρόπους εφαρμογής των αρχών της Σύμβασης 108 στο πλαίσιο της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τις αστυνομικές αρχές.²⁴⁷

7.1.1. Η Σύσταση για τον αστυνομικό τομέα

Κατά πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, η αποθήκευση και διατήρηση προσωπικών δεδομένων από αστυνομικές αρχές ή αρχές εθνικής ασφάλειας συνιστά επέμβαση στα δικαιώματα του άρθρου 8 παράγραφος 1 ΕΣΔΑ. Πολλές αποφάσεις του ΕΔΔΑ ασχολούνται με την αιτιολόγηση της επέμβασης αυτής.²⁴⁸

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *B.B. κατά Γαλλίας*,²⁴⁹ το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι η εισαγωγή των στοιχείων ενός κατάδικου δράστη σεξουαλικών αδικημάτων σε εθνική δικαστική βάση δεδομένων εμπίπτει στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ. Ωστόσο, δεδομένου ότι παρέχονταν επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία των δεδομένων, όπως το δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων να ζητήσει τη διαγραφή των δεδομένων, η περιορισμένη χρονική διάρκεια διατήρησης των δεδομένων και η περιορισμένη πρόσβαση στα εν λόγω δεδομένα, είχε γίνει ορθή στάθμιση των αντιτιθέμενων ιδιωτικών και δημοσίων συμφερόντων. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *S. και Marger κατά Ηνωμένου Βασιλείου*,²⁵⁰ αμφότεροι οι προσφεύγοντες είχαν κατηγορηθεί για εγκληματικές ενέργειες, αλλά δεν είχαν καταδικαστεί. Παρά ταύτα, τα δακτυλικά τους αποτυπώματα, τα προφίλ DNA τους και βιολογικό υλικό είχαν φυλαχθεί και αποθηκευθεί από την αστυνομία. Η επ' αόριστον διατήρηση γενετικών δεδομένων υπόπτων για διάπραξη εγκληματικών ενεργειών επιτρεπόταν από τον νόμο, ακόμη κι αν ο ύποπτος στη συνέχεια αθωνωνόταν ή απαλλασσόταν από την κατηγορία. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η διατήρηση προσωπικών δεδομένων κάθε υπόπτου αδιακρίτως, χωρίς χρονικό όριο και με περιορισμένη δυνατότητα των αθωωθέντων να ζητήσουν τη διαγραφή τους, συνιστούσε δυσανάλογη

247 ΣΤΕ, Επιτροπή Υπουργών (1987), Σύσταση Rec(87)15 προς τα κράτη μέλη για τη ρύθμιση της χρήσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον αστυνομικό τομέα, 17 Σεπτεμβρίου 1987.

248 Βλ. ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Leander κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987, ΕΔΔΑ, *Μ.Μ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 24029/07, 13 Νοεμβρίου 2012 και ΕΔΔΑ, *Μ.Κ. κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 19522/09, 18 Απριλίου 2013.

249 ΕΔΔΑ, *B.B. κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 5335/06, 17 Δεκεμβρίου 2009.

250 ΕΔΔΑ, *S. και Marger κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008, σκέψεις 119 και 125.

επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των προσφευγόντων. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Σημαντικός αριθμός άλλων αποφάσεων του ΕΔΔΑ ασχολείται με την αιτιολόγηση της επέμβασης στο δικαίωμα προστασίας των δεδομένων μέσω παρακολούθησης.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Allan κατά Ηνωμένου Βασιλείου*,²⁵¹ καταγράφηκαν κρυφά από τις αρχές οι ιδιωτικές συνομιλίες κρατουμένου με φίλο του στον χώρο επισκεπτηρίου της φυλακής, καθώς και με συγκατηγορούμενο σε κελί της φυλακής. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η χρήση συσκευών καταγραφής ήχου και εικόνας στο κελί του προσφεύγοντος, στον χώρο επισκεπτηρίου της φυλακής και στο κελί συγκρατούμενου συνιστά παρέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής του προσφεύγοντος. Δεδομένου ότι δεν υπήρχε νομοθεσία η οποία να διέπει τη χρήση κρυφών συσκευών καταγραφής από την αστυνομία κατά τον χρόνο εκείνο, η παρέμβαση δεν ήταν σύμφωνη με το νόμο. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Klass και λοιποί κατά Γερμανίας*,²⁵² οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι πολλές γερμανικές νομοθετικές πράξεις οι οποίες επέτρεπαν τη μυστική παρακολούθηση της ηλεκτρονικής και συμβατικής αλληλογραφίας, καθώς και των τηλεπικοινωνιών, παραβίαζαν το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, ιδίως διότι ο ενδιαφερόμενος δεν ήταν ενήμερος για τα μέτρα της παρακολούθησης και δεν μπορούσε να προσφύγει στα δικαστήρια μετά το πέρας αυτής. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η απειλή παρακολούθησης συνιστούσε κατ' ανάγκη επέμβαση στην ελεύθερη επικοινωνία μεταξύ των χρηστών ταχυδρομικών και τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Διαπίστωσε, πάντως, ότι παρέχονταν επαρκείς εγγυήσεις κατά της κατάχρησης. Ο γερμανός νομοθέτης δικαιολογημένα θεωρούσε τα εν λόγω μέτρα αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία προς το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, της προάσπισης της τάξης ή της αποτροπής της εγκληματικότητας. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Δεδομένου ότι η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από τις αστυνομικές αρχές ενδέχεται να έχει σημαντικές συνέπειες για τον ενδιαφερόμενο, είναι απολύτως αναγκαίο να υπάρχουν λεπτομερείς κανόνες προστασίας των

251 ΕΔΔΑ, *Allan κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 48539/99, 5 Νοεμβρίου 2002.

252 ΕΔΔΑ, *Klass και λοιποί κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 5029/71, 6 Σεπτεμβρίου 1978.

προσωπικών δεδομένων όσον αφορά την τήρηση βάσεων δεδομένων στον εν λόγω τομέα. Η Σύσταση του ΣΤΕ για τον αστυνομικό τομέα επεδίωξε να επιλύσει το θέμα αυτό, παρέχοντας κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους πρέπει να συλλέγονται τα προσωπικά δεδομένα από τις αστυνομικές αρχές και να τηρούνται τα αρχεία προσωπικών δεδομένων, τα πρόσωπα τα οποία μπορούν να έχουν πρόσβαση στα εν λόγω αρχεία και τις προϋποθέσεις για τη διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε αλλοδαπές αστυνομικές αρχές, τους τρόπους με τους οποίους τα υποκείμενα των δεδομένων θα είναι σε θέση να ασκήσουν τα δικαιώματά τους και τους τρόπους με τους οποίους θα πρέπει να εφαρμόζεται ο έλεγχος από τις ανεξάρτητες αρχές. Εξετάζεται επίσης η υποχρέωση παροχής ικανοποιητικού επιπέδου ασφάλειας των δεδομένων.

Η Σύσταση δεν προβλέπει την άνευ ορίων, αδιάκριτη συλλογή προσωπικών δεδομένων από τις αστυνομικές αρχές. Περιορίζει τη συλλογή προσωπικών δεδομένων από τις αστυνομικές αρχές στα αναγκαία για την πρόληψη υπαρκτού κινδύνου ή την καταστολή συγκεκριμένης αξιόποινης πράξης. Κάθε πρόσθετη συλλογή δεδομένων θα πρέπει να βασίζεται σε συγκεκριμένη εθνική νομοθεσία. Η επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων θα πρέπει να περιορίζεται στα απολύτως αναγκαία στο πλαίσιο συγκεκριμένης έρευνας.

Όταν τα προσωπικά δεδομένα συλλέγονται εν αγνοία του υποκειμένου των δεδομένων, το υποκείμενο των δεδομένων θα πρέπει να ενημερώνεται αφ' ης στιγμής η σχετική ενημέρωση δεν παρακωλύει πλέον την έρευνα. Η συλλογή προσωπικών δεδομένων μέσω επιτήρησης με τεχνικά ή άλλα αυτοματοποιημένα μέσα επίσης θα πρέπει να βασίζεται σε ειδικές νομικές διατάξεις.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Vetter κατά Γαλλίας*,²⁵³ ανώνυμοι μάρτυρες είχαν κατηγορήσει τον προσφεύγοντα για ανθρωποκτονία. Δεδομένου ότι ο προσφεύγων σύχναζε σε οικία φίλου, η αστυνομία εγκατέστησε εκεί συσκευές ακρόασης με την άδεια του ανακριτή. Βάσει των συνομιλιών που καταγράφηκαν, ο προσφεύγων συνελήφθη και του απαγγέλλθηκε κατηγορία ανθρωποκτονίας. Εκείνος ζήτησε οι ηχογραφημένες συνομιλίες να μη γίνουν δεκτές ως αποδεικτικό στοιχείο, ισχυριζόμενος ιδίως ότι δεν προβλέπονταν από τον νόμο. Για το ΕΔΔΑ, το εριζόμενο ζήτημα ήταν το κατά πόσον η χρήση συσκευών ακρόασης ήταν «σύμφωνη προς τον νόμο». Η τοποθέτηση κοριού σε ιδιωτική κατοικία προδήλως δεν ενέπιπτε στα άρθρα 100 κ.ε. του Κώδικα

253 ΕΔΔΑ, *Vetter κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 59842/00, 31 Μαΐου 2005.

Ποινικής Δικονομίας, δεδομένου ότι οι εν λόγω διατάξεις αφορούσαν παρακολούθηση τηλεφωνικών γραμμών. Το άρθρο 81 του Κώδικα δεν προσδιόριζε με εύλογη σαφήνεια το εύρος ή τον τρόπο άσκησης της διακριτικής ευχέρειας των αρχών όσον αφορά την έγκριση της παρακολούθησης ιδιωτικών συνομιλιών. Συνεπώς, ο προσφεύγων δεν έχαιρε της ελάχιστης προστασίας την οποία δικαιούται ο πολίτης δυνάμει του κράτους δικαίου σε μια δημοκρατική κοινωνία. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Η Σύσταση καταλήγει ότι, κατά την αποθήκευση προσωπικών δεδομένων, θα πρέπει να γίνεται σαφής διάκριση ανάμεσα σε: διοικητικά δεδομένα και αστυνομικά δεδομένα, διαφόρων ειδών υποκείμενα δεδομένων, π.χ. υπόπτους, κατάδικους, θύματα και μάρτυρες και, τέλος, δεδομένα τα οποία θεωρούνται αδιάσειστα αποδεικτικά στοιχεία και δεδομένα που βασίζονται σε υπόνοιες ή εικασίες.

Τα αστυνομικά δεδομένα θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για αυστηρά περιορισμένο σκοπό. Αυτό έχει συνέπειες όσον αφορά την κοινοποίηση αστυνομικών δεδομένων σε τρίτους: γνώμονας για τη διαβίβαση ή την κοινοποίηση των εν λόγω δεδομένων εντός του τομέα της αστυνομίας θα πρέπει να είναι το κατά πόσον υπάρχει έννομο συμφέρον για την κοινοποίησή τους. Η διαβίβαση ή κοινοποίηση των εν λόγω δεδομένων εκτός του τομέα της αστυνομίας θα πρέπει να επιτρέπεται μόνον όταν υφίσταται σαφής υποχρέωση εκ του νόμου ή εξουσιοδότηση. Η διεθνής διαβίβαση ή κοινοποίηση θα πρέπει να περιορίζεται σε αλλοδαπές αστυνομικές αρχές και να βασίζεται σε ειδικές νομικές διατάξεις, πιθανόν διεθνείς συμφωνίες, εκτός εάν κρίνεται αναγκαία για την αποτροπή σοβαρού και άμεσου κινδύνου.

Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων από την αστυνομία πρέπει να υπόκειται σε ανεξάρτητη εποπτεία ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση προς το εσωτερικό δίκαιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να χαιρεί όλων των δικαιωμάτων πρόσβασης που προβλέπονται στη Σύμβαση 108. Όταν το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων περιορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 9 της Σύμβασης 108 προς το συμφέρον της αποτελεσματικής αστυνομικής έρευνας, το εσωτερικό δίκαιο πρέπει να παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον της εθνικής αρχής προστασίας των δεδομένων ή άλλου ανεξάρτητου φορέα.

7.1.2. Η Σύμβαση της Βουδαπέστης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο

Δεδομένου ότι τα ηλεκτρονικά συστήματα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων αποτελούν ολοένα και περισσότερο είτε στόχο είτε εργαλείο εγκληματικών δραστηριοτήτων, απαιτούνται νέες διατάξεις του ποινικού δικαίου για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης. Για το λόγο αυτό, το ΣτΕ υιοθέτησε μια διεθνή νομική πράξη, τη Σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, γνωστή και ως Σύμβαση της Βουδαπέστης, για να αντιμετωπίσει το ζήτημα των αξιόποινων πράξεων που διαπράττονται κατά και μέσω των ηλεκτρονικών δικτύων.²⁵⁴ Η Σύμβαση είναι ανοικτή στην προσχώρηση και κρατών τα οποία δεν είναι μέλη του ΣτΕ. Έως τα μέσα του 2013, τέσσερα κράτη εκτός ΣτΕ (Αυστραλία, Δομινικανή Δημοκρατία, Ιαπωνία και ΗΠΑ) είχαν προσχωρήσει στη Σύμβαση, ενώ 12 ακόμη μη μέλη την είχαν υπογράψει ή είχαν προσκληθεί να προσχωρήσουν σε αυτήν.

Η Σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο παραμένει η σημαντικότερη διεθνής συνθήκη σχετικά με τις αξιόποινες πράξεις που διαπράττονται μέσω δικτύου ή άλλων δικτύων πληροφοριών. Υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα μέρη να επικαιροποιούν και να εναρμονίζουν την ποινική νομοθεσία τους για την καταπολέμηση της παράνομης διείσδυσης και άλλων παραβιάσεων των συστημάτων ασφαλείας, μεταξύ άλλων των προσβολών του δικαιώματος του δημιουργού, της απάτης με χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, της παιδικής πορνογραφίας και άλλων παράνομων δραστηριοτήτων στον κυβερνοχώρο. Η Σύμβαση προβλέπει και δικονομικές αρμοδιότητες που καλύπτουν την έρευνα δικτύων ηλεκτρονικών υπολογιστών και την υποκλοπή επικοινωνιών στο πλαίσιο της καταπολέμησης του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο. Τέλος, παρέχει τη δυνατότητα αποτελεσματικής διεθνούς συνεργασίας. Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Σύμβασης αφορά την ποινικοποίηση της ρατσιστικής και ξενοφοβικής προπαγάνδας μέσω δικτύων ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Παρότι η Σύμβαση δεν αποσκοπεί ουσιαστικά στην προώθηση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, ποινικοποιεί δραστηριότητες οι οποίες μπορεί να προσβάλλουν το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων του υποκειμένου. Υποχρεώνει επίσης τα συμβαλλόμενα μέρη, κατά την εφαρμογή της Σύμβασης, να προβλέπουν επαρκή προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών

²⁵⁴ Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή Υπουργών (2001), Σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, CETS αριθ. 185, Βουδαπέστη, 23 Νοεμβρίου 2001, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 2004.

του ανθρώπου, περιλαμβανομένων των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ, όπως το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων.²⁵⁵

7.2. Το δίκαιο της ΕΕ για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον αστυνομικό τομέα και τον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης

Κύρια σημεία

- Σε επίπεδο ΕΕ, η προστασία των δεδομένων στον τομέα της αστυνομίας και της ποινικής δικαιοσύνης ρυθμίζεται μόνο στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας αστυνομικών και δικαστικών αρχών.
- Υπάρχουν ειδικά καθεστώτα προστασίας προσωπικών δεδομένων για την Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Ευρωπόλ) και την Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας (Eurojust), τους οργανισμούς της ΕΕ που επικουρούν και προάγουν τη διασυνοριακή επιβολή του νόμου.
- Ειδικά καθεστώτα προστασίας προσωπικών δεδομένων υπάρχουν και για τα κοινά συστήματα πληροφοριών, τα οποία έχουν αναπτυχθεί σε επίπεδο ΕΕ για τη διασυνοριακή ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αστυνομικών και δικαστικών αρχών. Σημαντικά παραδείγματα αποτελούν το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II), το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και το Eurodac, ένα κεντρικό σύστημα το οποίο περιέχει δεδομένα δακτυλικών αποτυπωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι υποβάλλουν αίτηση χορήγησης ασύλου σε κράτος μέλος της ΕΕ.

Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν έχει εφαρμογή στον τομέα της αστυνομίας και της ποινικής δικαιοσύνης. Οι σημαντικότερες νομικές πράξεις στον εν λόγω τομέα παρατίθενται στην ενότητα 7.2.1.

7.2.1. Η Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Η Απόφαση-Πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τυγχάνουν επεξεργασίας στο πλαίσιο της

²⁵⁵ Ό.α., άρθρο 15 παράγραφος 1.

αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα)²⁵⁶ αποσκοπεί στην παροχή προστασίας των προσωπικών δεδομένων των φυσικών προσώπων όταν τα προσωπικά δεδομένα τους υφίστανται επεξεργασία για τον σκοπό της πρόληψης, της διερεύνησης, της διαπίστωσης ή της δίωξης αξιόποινων πράξεων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων. Εξ ονόματος των κρατών μελών ή της ΕΕ ενεργούν οι αρμόδιες αρχές που εργάζονται στον τομέα της αστυνομίας και της ποινικής δικαιοσύνης. Οι εν λόγω αρχές είναι οργανισμοί ή υπηρεσίες της ΕΕ, αλλά και αρχές των κρατών μελών.²⁵⁷ Το πεδίο εφαρμογής της Απόφασης-Πλαισίου περιορίζεται στη διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο της διασυννοριακής συνεργασίας των εν λόγω αρχών και δεν καλύπτει την εθνική ασφάλεια.

Η Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στις αρχές και τους ορισμούς που περιέχονται στη Σύμβαση 108 και την Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Τα δεδομένα χρησιμοποιούνται μόνο από αρμόδια αρχή και μόνο για τον σκοπό για τον οποίο διαβιβάστηκαν ή διατέθηκαν. Το λαμβάνον κράτος μέλος οφείλει να τηρεί τυχόν περιορισμούς στην ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων που προβλέπονται από τη νομοθεσία του διαβιβάζοντος κράτους μέλους. Η χρήση των δεδομένων από το λαμβάνον κράτος μέλος για άλλο σκοπό επιτρέπεται, πάντως, υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Η καταχώριση και τεκμηρίωση των διαβιβάσεων αποτελεί ειδική υποχρέωση των αρμόδιων αρχών, προκειμένου να διευκολύνεται η απόδοση ευθυνών σε περίπτωση καταγγελίας. Για την περαιτέρω διαβίβαση προς τρίτους προσωπικών δεδομένων τα οποία έχουν παραληφθεί στο πλαίσιο διασυννοριακής συνεργασίας απαιτείται η συναίνεση του κράτους μέλους από το οποίο προήλθαν τα δεδομένα, παρότι προβλέπονται εξαιρέσεις σε επείγουσες περιπτώσεις.

Οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ασφαλείας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων από κάθε μορφή παράνομης επεξεργασίας.

²⁵⁶ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008), Απόφαση-Πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2008 για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τυγχάνουν επεξεργασίας στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), ΕΕ 2008 L 350.

²⁵⁷ Ό.α., άρθρο 2 στοιχείο η).

Κάθε κράτος μέλος προβλέπει ότι επιφορτίζονται μία ή περισσότερες ανεξάρτητες εθνικές αρχές ελέγχου με την παροχή συμβουλών και την παρακολούθηση της εφαρμογής των διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει της Απόφασης-Πλαίσιου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οποιοσδήποτε μπορεί να απευθύνει στις εν λόγω αρχές αίτηση για προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις αρμόδιες αρχές.

Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να ενημερώνεται για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του και έχει επίσης δικαίωμα πρόσβασης, διόρθωσης, διαγραφής και κλειδώματος. Όταν το αίτημα άσκησης των δικαιωμάτων αυτών απορρίπτεται για επιτακτικούς λόγους, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον της αρμόδιας εθνικής αρχής ελέγχου και/ή δικαστηρίου. Κάθε πρόσωπο που έχει υποστεί ζημία εξαιτίας παραβιάσεων της εθνικής νομοθεσίας με την οποία εφαρμόζεται η Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δικαιούται να λάβει αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.²⁵⁸ Γενικά, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου σε κάθε περίπτωση παραβίασης δικαιωμάτων κατοχυρωμένων από την εθνική νομοθεσία με την οποία εφαρμόζεται η Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.²⁵⁹

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει μεταρρύθμιση με τη μορφή δύο νομοθετικών πράξεων, ενός [γενικού Κανονισμού για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα](#)²⁶⁰ και μιας [γενικής Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα](#).²⁶¹ Η νέα αυτή Οδηγία θα αντικαταστήσει την ισχύουσα Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού

258 Ό.α., άρθρο 19.

259 Ό.α., άρθρο 20.

260 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), *Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών* (Γενικός Κανονισμός για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), COM(2012) 11 τελικό, Βρυξέλλες, 25 Ιανουαρίου 2012.

261 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), *Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών* (Γενική Οδηγία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), COM(2012) 10 τελικό, Βρυξέλλες, 25 Ιανουαρίου 2012.

χαρακτήρα και θα εφαρμόσει γενικές αρχές και κανόνες στην αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις.

7.2.2. Ειδικότερες νομικές πράξεις για την προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας αστυνομικών και διωκτικών αρχών

Πέραν της Απόφασης-Πλαισίου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η ανταλλαγή πληροφοριών τις οποίες διατηρούν τα κράτη μέλη σε ειδικούς τομείς ρυθμίζεται από πλήθος νομικών πράξεων, όπως η [Απόφαση-Πλαίσιο 2009/315/ΔΕΥ του Συμβουλίου](#) σχετικά με τη διοργάνωση και το περιεχόμενο της ανταλλαγής πληροφοριών που προέρχονται από το ποινικό μητρώο μεταξύ των κρατών μελών ή η Απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση ρυθμίσεων για τη συνεργασία μεταξύ των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών των κρατών μελών όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών.²⁶²

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η διασυνοριακή συνεργασία²⁶³ μεταξύ των αρμόδιων αρχών αφορά ολοένα και περισσότερο την ανταλλαγή δεδομένων μετανάστευσης. Ο συγκεκριμένος τομέας του δικαίου δεν εμπίπτει στον τομέα της αστυνομίας και της ποινικής δικαιοσύνης, αλλά άπτεται του έργου των αστυνομικών και δικαστικών αρχών από πολλές απόψεις. Το ίδιο ισχύει και για τα δεδομένα σχετικά με τα εμπορεύματα που εισάγονται στην ΕΕ ή εξάγονται από αυτήν. Η ανυπαρξία ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα της ΕΕ αυξάνει τον κίνδυνο απάτης και καθιστά αναγκαία την εντατικότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, κυρίως με την ενίσχυση της διασυνοριακής ανταλλαγής πληροφοριών, για την αποτελεσματικότερη ανίχνευση και δίωξη παραβιάσεων της εθνικής και ενωσιακής τελωνειακής νομοθεσίας.

262 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009), Απόφαση-Πλαίσιο 2009/315/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2009 σχετικά με τη διοργάνωση και το περιεχόμενο της ανταλλαγής πληροφοριών που προέρχονται από το ποινικό μητρώο μεταξύ των κρατών μελών, ΕΕ 2009 L 93 και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000), Απόφαση 2000/642/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 17^{ης} Οκτωβρίου 2000 σχετικά με τη θέσπιση ρυθμίσεων για τη συνεργασία μεταξύ των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών των κρατών μελών όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών, ΕΕ 2000 L 271.

263 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο – Ενίσχυση της συνεργασίας των διωκτικών αρχών στην ΕΕ: το ευρωπαϊκό μοντέλο ανταλλαγής πληροφοριών (EIXM), COM(2012) 735 τελικό, Βρυξέλλες, 7 Δεκεμβρίου 2012.

Η Απόφαση Prüm

Σημαντικό παράδειγμα θεσμικής διασυνοριακής συνεργασίας με τη μορφή ανταλλαγής δεδομένων τα οποία κατέχουν τα κράτη μέλη είναι η [Απόφαση 2008/615/ΔΕΥ του Συμβουλίου](#) σχετικά με την αναβάθμιση της διασυνοριακής συνεργασίας, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος (*Απόφαση Prüm*), με την οποία ενσωματώθηκε η Συνθήκη του Prüm στο δίκαιο της ΕΕ το 2008.²⁶⁴ Η Συνθήκη του Prüm ήταν μια συμφωνία διεθνούς αστυνομικής συνεργασίας την οποία είχαν συνάψει το 2005 η Αυστρία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, οι Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο.²⁶⁵

Στόχος της Απόφασης Prüm είναι να βοηθήσει τα κράτη μέλη να βελτιώσουν την ανταλλαγή πληροφοριών με σκοπό την πρόληψη και την καταπολέμηση της εγκληματικότητας σε τρεις τομείς: τρομοκρατία, διασυνοριακό έγκλημα και παράνομη μετανάστευση. Προς τον σκοπό αυτό, η Απόφαση θεσπίζει διατάξεις όσον αφορά:

- την αυτοματοποιημένη πρόσβαση σε προφίλ DNA, σε δεδομένα δακτυλικών αποτυπωμάτων και σε ορισμένα εθνικά δεδομένα σχετικά με τις άδειες κυκλοφορίας οχημάτων
- την παροχή δεδομένων για σημαντικά γεγονότα με διασυνοριακή διάσταση
- την παροχή πληροφοριών για την πρόληψη τρομοκρατικών ενεργειών
- άλλες μορφές αναβάθμισης της διασυνοριακής αστυνομικής συνεργασίας.

Οι βάσεις δεδομένων που τίθενται στη διάθεση των κρατών μελών δυνάμει της Απόφασης Prüm διέπονται αποκλειστικά και μόνο από την εθνική νομοθεσία, πλην όμως η ανταλλαγή δεδομένων διέπεται επιπροσθέτως και από τη

²⁶⁴ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008), Απόφαση 2008/615/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 23ης Ιουνίου 2008 σχετικά με την αναβάθμιση της διασυνοριακής συνεργασίας, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος, ΕΕ 2008 L 210.

²⁶⁵ Σύμβαση μεταξύ του Βασιλείου του Βελγίου, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, του Βασιλείου της Ισπανίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, του Βασιλείου των Κάτω Χωρών και της Δημοκρατίας της Αυστρίας σχετικά με την αναβάθμιση της διασυνοριακής συνεργασίας, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του διασυνοριακού εγκλήματος και της παράνομης μετανάστευσης, διατίθεται στη διεύθυνση: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/05/st10/st10900.en05.pdf>.

(μεταγενέστερη) Απόφαση-Πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αρμόδιοι φορείς για την έλεγχο των εν λόγω ροών δεδομένων είναι οι εθνικές αρχές προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

7.2.3. Προστασία των προσωπικών δεδομένων στην Ευρωπόλ και στην Eurojust

Ευρωπόλ

Η Ευρωπόλ, η υπηρεσία επιβολής του νόμου της ΕΕ, έχει έδρα τη Χάγη, ενώ σε κάθε κράτος μέλος υπάρχουν εθνικές μονάδες Ευρωπόλ. Η Ευρωπόλ ιδρύθηκε το 1998. Το σημερινό νομικό καθεστώς της, ως θεσμικού οργάνου της ΕΕ βασίζεται στην Απόφαση του Συμβουλίου για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Απόφαση Ευρωπόλ).²⁶⁶ Σκοπός της Ευρωπόλ είναι να παρέχει υποστήριξη για την πρόληψη και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας και άλλων μορφών σοβαρής εγκληματικότητας, όπως παρατίθενται σε κατάλογο στο παράρτημα της Απόφασης Ευρωπόλ, που επηρεάζουν δύο ή περισσότερα κράτη μέλη.

Για την επίτευξη των σκοπών της, η Ευρωπόλ έχει δημιουργήσει το Σύστημα Πληροφοριών Ευρωπόλ, μια βάση δεδομένων με την οποία τα κράτη μέλη ανταλλάσσουν πληροφορίες και στοιχεία για αξιόποινες πράξεις μέσω των εθνικών μονάδων Ευρωπόλ. Το Σύστημα Πληροφοριών Ευρωπόλ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καταχώρηση δεδομένων τα οποία αφορούν: πρόσωπα τα οποία είναι ύποπτα ή έχουν καταδικασθεί για διάπραξη αξιόποινης πράξης ή οποία εμπίπτει στην αρμοδιότητα της Ευρωπόλ ή πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν πραγματικές ενδείξεις ότι πρόκειται να διαπράξουν μια τέτοια αξιόποινη πράξη. Η Ευρωπόλ και οι εθνικές μονάδες Ευρωπόλ έχουν δικαίωμα να καταχωρούν απευθείας δεδομένα στο Σύστημα Πληροφοριών Ευρωπόλ και να τα ανακτούν από αυτό. Μόνον το μέρος που έκανε την καταχώρηση επιτρέπεται να μεταβάλλει, να διορθώσει ή να διαγράψει τα δεδομένα.

²⁶⁶ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009), Απόφαση του Συμβουλίου της 6ης Απριλίου 2009 για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Ευρωπόλ), ΕΕ 2009 L 121. Βλ. επίσης την πρόταση Κανονισμού της Επιτροπής, η οποία παρέχει το νομικό πλαίσιο για μια νέα Ευρωπόλ, η οποία διαδέχεται και αντικαθιστά την Ευρωπόλ όπως αυτή συνεστήθη βάσει της απόφασης 2009/371/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 6ης Απριλίου 2009, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Ευρωπόλ), και την Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία (CEPOL) όπως αυτή συνεστήθη βάσει της Απόφασης 2005/681/ΔΕΥ του Συμβουλίου για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας, COM(2013) 173 τελικό.

Όταν είναι αναγκαίο για την εκτέλεση των καθηκόντων της, η Ευρωπαϊκή Δύναμη μπορεί να αποθηκεύει, να τροποποιεί και να χρησιμοποιεί δεδομένα σχετικά με αξιόπιστα πράξεις σε αρχεία δεδομένων εργασίας προς ανάλυση. Τα αρχεία δεδομένων εργασίας προς ανάλυση ανοίγονται με σκοπό τη συγκέντρωση, επεξεργασία ή χρήση δεδομένων προς υποβολή στην συλλογή δεδομένων ποινικής έρευνας η οποία διεξάγεται από την Ευρωπαϊκή Δύναμη με τα κράτη μέλη της ΕΕ.

Ως απόκριση στις νέες εξελίξεις, την 1η Ιανουαρίου 2013 ιδρύθηκε στην Ευρωπαϊκή Δύναμη το Ευρωπαϊκό Κέντρο για τα εγκλήματα στον κυβερνοχώρο.²⁶⁷ Το Κέντρο λειτουργεί ως κόμβος πληροφόρησης της ΕΕ για τα εγκλήματα στον κυβερνοχώρο και αναμένεται να συμβάλλει στην ταχύτερη απόκριση στο ηλεκτρονικό έγκλημα, να αναπτύσσει και να εφαρμόζει νέες μεθόδους ψηφιακών εγκληματολογικών αναλύσεων και να αναπτύσσει ορθές πρακτικές για την έρευνα για τα εγκλήματα στον κυβερνοχώρο. Το Κέντρο εστιάζει σε εγκλήματα στον κυβερνοχώρο τα οποία:

- διαπράττονται από οργανωμένες ομάδες και αποφέρουν τεράστια κέρδη, όπως η απάτη στο διαδίκτυο
- προκαλούν σοβαρές βλάβες στα θύματά τους, όπως η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών στο διαδίκτυο
- επηρεάζουν βασικά συστήματα υποδομών και πληροφοριών στην ΕΕ.

Το καθεστώς προστασίας των προσωπικών δεδομένων που διέπει τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Δύναμης είναι αναβαθμισμένο. Σύμφωνα με το άρθρο 27 της Απόφασης Ευρωπαϊκή Δύναμη, εφαρμόζονται οι αρχές που διατυπώνονται στη Σύμβαση 108 και στη Σύσταση για τα δεδομένα στον αστυνομικό τομέα σχετικά με την επεξεργασία αυτοματοποιημένων και μη αυτοματοποιημένων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η διαβίβαση προσωπικών δεδομένων μεταξύ Ευρωπαϊκής Δύναμης και κρατών μελών πρέπει επίσης να πληροί τους κανόνες της Απόφασης-Πλαισίου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης προς την εφαρμοστέα νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και, ιδίως, τη μη παραβίαση των

²⁶⁷ Βλ. επίσης ΕΕΠΔ (2012), *Γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων επί της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την ίδρυση του ευρωπαϊκού κέντρου για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο*, Βρυξέλλες, 29 Ιουνίου 2012.

δικαιωμάτων του προσώπου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, οι δραστηριότητες της Ευρωπόλ παρακολουθούνται και ελέγχονται από ανεξάρτητη Κοινή Εποπτική Αρχή (ΚΕΑ Ευρωπόλ).²⁶⁸ Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα πρόσβασης σε τυχόν προσωπικά δεδομένα του τα οποία τηρούνται από την Ευρωπόλ, καθώς και δικαίωμα να ζητήσει τον έλεγχο, τη διόρθωση ή τη διαγραφή τους. Εάν το πρόσωπο δεν μείνει ικανοποιημένο με την απόφαση της Ευρωπόλ ως προς την άσκηση των δικαιωμάτων του, μπορεί να προσφύγει στην Επιτροπή Προσφυγών της ΚΕΑ Ευρωπόλ.

Φυσικό πρόσωπο το οποίο υπέστη ζημία λόγω νομικών ή αντικειμενικών σφαλμάτων σε δεδομένα τα οποία έχει αποθηκεύσει ή επεξεργασθεί η Ευρωπόλ δύναται να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης μόνον ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου του κράτους μέλους εντός του οποίου συνέβη το ζημιολόγο γεγονός.²⁶⁹ Η Ευρωπόλ αποδίδει στο κράτος μέλος το ποσό στο ακέραιο εάν η ζημία είναι αποτέλεσμα παράλειψης της Ευρωπόλ να τηρήσει τις εκ του νόμου υποχρεώσεις της.

Eurojust

Η Eurojust, που ιδρύθηκε το 2002, είναι οργανισμός της ΕΕ με έδρα τη Χάγη και αποστολή την προαγωγή της δικαστικής συνεργασίας σε έρευνες και διώξεις για σοβαρές μορφές εγκληματικότητας που επηρεάζουν τουλάχιστον δύο κράτη μέλη.²⁷⁰ Η Eurojust είναι αρμόδια:

- να προωθεί και να βελτιώνει τον συντονισμό ερευνών και διώξεων μεταξύ των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών
- να διευκολύνει την εκτέλεση αιτήσεων και αποφάσεων για δικαστική συνεργασία.

268 Απόφαση Ευρωπόλ, άρθρο 34.

269 Ό.α., άρθρο 52.

270 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2002), [Απόφαση 2002/187/ΔΕΥ του Συμβουλίου](#) της 28ης Φεβρουαρίου 2002 σχετικά με τη σύσταση της Eurojust προκειμένου να ενισχυθεί η καταπολέμηση των σοβαρών μορφών εγκλήματος, ΕΕ 2002 L 63, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2003), [Απόφαση 2003/659/ΔΕΥ του Συμβουλίου](#) της 18ης Ιουνίου 2003 για την τροποποίηση της Απόφασης 2002/187/ΔΕΥ σχετικά με τη σύσταση της Eurojust προκειμένου να ενισχυθεί η καταπολέμηση των σοβαρών μορφών εγκλήματος, ΕΕ 2003 L 44, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009), [Απόφαση 2009/426/ΔΕΥ του Συμβουλίου](#) της 16ης Δεκεμβρίου 2008 για την ενίσχυση της Eurojust και την τροποποίηση της Απόφασης 2002/187/ΔΕΥ σχετικά με τη σύσταση της Eurojust προκειμένου να ενισχυθεί η καταπολέμηση των σοβαρών μορφών εγκλήματος, ΕΕ 2009 L 138 (*Αποφάσεις Eurojust*).

Οι λειτουργίες της Eurojust επιτελούνται από εθνικά μέλη. Κάθε κράτος μέλος διορίζει ως εθνικό μέλος αποσπασμένο στην Eurojust δικαστή ή εισαγγελέα, το καθεστώς του οποίου υπόκειται στο εθνικό δίκαιο, ο οποίος διαθέτει τις απαιτούμενες αρμοδιότητες για την εκτέλεση των αναγκαίων καθηκόντων για την προώθηση και τη βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας. Πέραν αυτού, τα εθνικά μέλη ενεργούν από κοινού ως συλλογικό όργανο για την άσκηση των ειδικών καθηκόντων της Eurojust.

Η Eurojust δύναται να επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα στο μέτρο που κρίνεται αναγκαίο για την εκτέλεση των καθηκόντων της. Τα δεδομένα αυτά, πάντως, περιορίζονται σε συγκεκριμένες πληροφορίες που αφορούν πρόσωπα τα οποία εικάζεται ότι έχουν διαπράξει ή έχουν συμμετάσχει σε αξιόποινη πράξη για την οποία είναι αρμόδια η Eurojust ή έχουν καταδικασθεί για τέτοια πράξη. Η Eurojust μπορεί επίσης να επεξεργάζεται ορισμένα σημεία που αφορούν μάρτυρες ή θύματα αξιόποινων πράξεων οι οποίες εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της.²⁷¹ Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η Eurojust μπορεί επίσης να επεξεργάζεται, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, και άλλα προσωπικά δεδομένα τα οποία αφορούν τις περιστάσεις μιας αξιόποινης πράξης, εφόσον παρουσιάζουν άμεσο ενδιαφέρον για τη διενεργούμενη έρευνα. Εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων της, η Eurojust μπορεί να συνεργάζεται με άλλα όργανα, οργανισμούς και υπηρεσίες της ΕΕ και να προβαίνει σε ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων με αυτά. Η Eurojust μπορεί επίσης να συνεργάζεται και να ανταλλάσσει προσωπικά δεδομένα με τρίτες χώρες και οργανισμούς.

Όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων, η Eurojust οφείλει να εγγυάται ένα επίπεδο προστασίας τουλάχιστον ισοδύναμο με το επίπεδο που προκύπτει από την εφαρμογή των αρχών της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης και των μεταγενέστερων τροποποιήσεών της. Σε περίπτωση ανταλλαγής προσωπικών δεδομένων, πρέπει να τηρούνται συγκεκριμένοι κανόνες και περιορισμοί που θεσπίζονται σε συμφωνία ή σε ρύθμιση συνεργασίας σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συμβουλίου για τη Eurojust και τους κανόνες της Eurojust για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.²⁷²

271 Ενοποιημένη απόδοση της Απόφασης 2002/187/ΔΕΥ του Συμβουλίου όπως τροποποιήθηκε με την Απόφαση 2003/659/ΔΕΥ του Συμβουλίου και την Απόφαση 2009/426/ΔΕΥ του Συμβουλίου, άρθρο 15 παράγραφος 2.

272 Κανόνες διαδικασίας του Εσωτερικού Κανονισμού της Eurojust για την επεξεργασία και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ΕΕ 2005 C 68/01, 19 Μαρτίου 2005, σ. 1.

Η Eurojust έχει δημιουργήσει ανεξάρτητο Κοινό Εποπτικό Όργανο επιφορτισμένο με το καθήκον να ελέγχει τις δραστηριότητές την όσον αφορά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Κάθε φυσικό πρόσωπο έχει δικαίωμα να προσφύγει στο Κοινό Εποπτικό Όργανο αν δεν μείνει ικανοποιημένο με την απάντηση της Eurojust σε αίτημα πρόσβασης, διόρθωσης, κλειδώματος ή διαγραφής προσωπικών δεδομένων. Σε περίπτωση αθέμιτης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τη Eurojust, η Eurojust ευθύνεται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται η έδρα της (Κάτω Χώρες) για κάθε ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων.

7.2.4. Προστασία των προσωπικών δεδομένων στα κοινά συστήματα πληροφοριών σε επίπεδο ΕΕ

Πέραν της ανταλλαγής προσωπικών δεδομένων μεταξύ των κρατών μελών και της δημιουργίας εξειδικευμένων αρχών της ΕΕ για την πάταξη του διασυνοριακού εγκλήματος, έχουν δημιουργηθεί σε επίπεδο ΕΕ αρκετά κοινά συστήματα πληροφοριών τα οποία λειτουργούν ως πλατφόρμες ανταλλαγής προσωπικών δεδομένων ανάμεσα στις αρμόδιες εθνικές και ενωσιακές αρχές για συγκεκριμένους σκοπούς επιβολής του νόμου, περιλαμβανομένης της μεταναστευτικής και της τελωνειακής νομοθεσίας. Κάποια από αυτά τα συστήματα αναπτύχθηκαν ως απόρροια πολυμερών συμφωνιών, οι οποίες στη συνέχεια συμπληρώθηκαν με νομικές πράξεις της ΕΕ και συστήματα όπως το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν, το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις, το Eurodac, το Eurosur ή το Τελωνειακό Σύστημα Πληροφοριών.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας (eu-LISA)²⁷³ ιδρύθηκε το 2012 και έχει την ευθύνη της μακροπρόθεσμης λειτουργικής διαχείρισης του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II), του Συστήματος Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και του Eurodac. Βασικό καθήκον του eu-LISA είναι να διασφαλίζει την ουσιαστική, ασφαλή και συνεχή λειτουργία των συστημάτων ΤΠ. Είναι, επίσης, υπεύθυνος για τη λήψη των απαραίτητων μέτρων για την ασφάλεια των συστημάτων και την ασφάλεια των δεδομένων.

²⁷³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ΕΕ 2011 L 286.

Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν

Το 1985, αρκετά κράτη μέλη των τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προσχώρησαν στη συμφωνία που είχαν συνάψει τα κράτη της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, η Γερμανία και η Γαλλία για τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά τους σύνορα (*Συμφωνία Σένγκεν*), με στόχο τη δημιουργία ενός χώρου ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, χωρίς συννοριακούς ελέγχους εντός της επικράτειας Σένγκεν.²⁷⁴ Σε αντιστάθμισμα των απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας λόγω των ανοικτών συνόρων, ενισχύθηκαν οι έλεγχοι στα εξωτερικά σύνορα του χώρου Σένγκεν, καθώς και η συνεργασία μεταξύ των εθνικών αστυνομικών και δικαστικών αρχών.

Ως αποτέλεσμα της προσχώρησης και άλλων κρατών στη Συμφωνία Σένγκεν, το σύστημα Σένγκεν ενσωματώθηκε εντέλει στο νομικό πλαίσιο της ΕΕ με τη *Συνθήκη του Άμστερνταμ*.²⁷⁵ Η εν λόγω απόφαση εφαρμόστηκε το 1999. Η πιο πρόσφατη έκδοση του συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν, το λεγόμενο SIS II, τέθηκε σε λειτουργία στις 9 Απριλίου 2013. Εξυπηρετεί πλέον όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς και την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία.²⁷⁶ Στο SIS II έχουν πρόσβαση και η Ευρωπαϊκή και η Eurojust.

Το SIS II απαρτίζεται από ένα Κεντρικό Σύστημα (C-SIS), ένα Εθνικό Σύστημα (N-SIS) σε κάθε κράτος μέλος και μια επικοινωνιακή υποδομή που συνδέει το Κεντρικό Σύστημα με τα εθνικά συστήματα. Το C-SIS περιέχει συγκεκριμένα δεδομένα για πρόσωπα και αντικείμενα τα οποία καταχωρούνται από τα κράτη μέλη και χρησιμοποιείται από τις εθνικές αρχές συννοριακών ελέγχων, τις αστυνομικές αρχές, τις τελωνειακές αρχές, τις αρχές θεωρήσεων και τις δικαστικές αρχές σε ολόκληρο τον χώρο Σένγκεν. Σε κάθε κράτος μέλος λειτουργεί εθνικό αντίγραφο του C-SIS, τα καλούμενα Εθνικά Συστήματα Πληροφοριών Σένγκεν (N-SIS), τα

274 Συμφωνία μεταξύ των κυβερνήσεων του Βασιλείου του Βελγίου, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και του Βασιλείου των Κάτω Χωρών σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, ΕΕ 2000 L 239.

275 Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1997), Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, ΕΕ 1997 C 340.

276 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τη δημιουργία, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (*SIS II*), ΕΕ 2006 L 381 και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007), Απόφαση 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 12ης Ιουνίου 2007 σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (*SIS II*), ΕΕ 2007 L 205.

οποία ενημερώνονται συνεχώς και ενημερώνουν με τη σειρά τους το C-SIS. Το N-SIS περιέχει καταχωρήσεις σχετικά με:

- πρόσωπα τα οποία δεν έχουν δικαίωμα εισόδου ή διαμονής στην επικράτεια Σένγκεν ή
- πρόσωπα και αντικείμενα τα οποία αναζητούνται από δικαστικές ή διωκτικές αρχές ή
- εξαφανισθέντα πρόσωπα ή
- αντικείμενα τα οποία έχουν κλαπεί ή απολεσθεί, όπως τραπεζογραμμάτια, αυτοκίνητα, φορητά, πυροβόλα όπλα και έγγραφα ταυτότητας.

Εάν από αναζήτηση διαπιστωθεί ότι υπάρχει καταχώριση, κινείται η σχετική διαδικασία ενεργειών παρακολούθησης μέσω των Εθνικών Συστημάτων Πληροφοριών Σένγκεν.

Το SIS II μπορεί να εκτελεί νέες λειτουργίες και παρέχει τη δυνατότητα εισαγωγής βιομετρικών δεδομένων, π.χ. δακτυλικών αποτυπωμάτων και φωτογραφιών, νέων κατηγοριών καταχωρήσεων, π.χ. κλαπέντων πλοίων, αεροσκαφών, εμπορευματοκιβωτίων και μέσων πληρωμής, αναβαθμισμένων ειδοποιήσεων για πρόσωπα και αντικείμενα, καθώς και αντιγράφων ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης προσώπων τα οποία αναζητούνται με σκοπό την παράδοση ή την έκδοση.

Η Απόφαση 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (Απόφαση Σένγκεν II) ενσωματώνει τη Σύμβαση 108: «Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται σε επεξεργασία κατ' εφαρμογή της παρούσας απόφασης απολαύουν προστασίας δυνάμει της σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης»²⁷⁷. Όταν οι εθνικές αστυνομικές αρχές χρησιμοποιούν προσωπικά δεδομένα κατ' εφαρμογή της Απόφασης Σένγκεν II, στην εθνική νομοθεσία πρέπει να εφαρμόζονται οι διατάξεις της Σύμβασης 108, καθώς και η Σύσταση για τα δεδομένα στον αστυνομικό τομέα.

²⁷⁷ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007), Απόφαση 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2007 σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς, ΕΕ 2007 L 205, άρθρο 57.

Η αρμόδια εθνική αρχή ελέγχου κάθε κράτους μέλους εποπτεύει το εθνικό N-SIS. Οφείλει να ελέγχει, ειδικότερα, την ποιότητα των δεδομένων τα οποία εισάγονται από το κράτος μέλος στο C-SIS μέσω του N-SIS. Η εθνική αρχή ελέγχου διενεργεί τουλάχιστον ανά τετραετία έλεγχο των δραστηριοτήτων επεξεργασίας δεδομένων που εκτελούνται στο εθνικό N-SIS. Οι εθνικές αρχές ελέγχου και ο ΕΕΠΔ συνεργάζονται στενά και εξασφαλίζουν τη συντονισμένη εποπτεία του SIS, ενώ ο ΕΕΠΔ είναι υπεύθυνος για την εποπτεία του C-SIS. Για λόγους διασφάλισης της διαφάνειας, κοινή Έκθεση Δραστηριοτήτων διαβιβάζεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και τον eu-LISA ανά διετία.

Το δικαίωμα πρόσβασης των φυσικών προσώπων στο SIS II μπορεί να ασκείται σε κάθε κράτος μέλος, δεδομένου ότι κάθε N-SIS είναι ακριβές αντίγραφο του C-SIS.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Dalea κατά Γαλλίας*,²⁷⁸ η αίτηση του προσφεύγοντος για χορήγηση θέωσης προκειμένου να επισκεφθεί τη Γαλλία απορρίφθηκε, διότι οι γαλλικές αρχές είχαν καταχωρήσει στο Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν ότι δεν πρέπει να του επιτραπεί η είσοδος. Ο προσφεύγων υπέβαλε ανεπιτυχώς αίτημα πρόσβασης και διόρθωσης ή διαγραφής των δεδομένων ενώπιον της γαλλικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων και, τελικά, ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας της Γαλλίας. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η καταχώρηση του προσφεύγοντος στο Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν ήταν σύμφωνη με το νόμο και επεδίωκε τον θεμιτό σκοπό της προστασίας της εθνικής ασφάλειας. Δεδομένου ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε επακριβώς τι είδους βλάβη υπέστη λόγω της άρνησης εισόδου στον χώρο Σένγκεν και δεδομένου ότι είχαν ληφθεί επαρκή μέτρα προστασίας του έναντι αυθαίρετων αποφάσεων, η παρέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής του ήταν αναλογική. Ως εκ τούτου, η προσφυγή δυνάμει του άρθρου 8 κηρύχθηκε απαράδεκτη.

Το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις

Το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS), υπεύθυνος για τη λειτουργία του οποίου είναι επίσης ο eu-LISA, αναπτύχθηκε για να υποβοηθήσει την

²⁷⁸ ΕΔΔΑ, *Dalea κατά Γαλλίας* (απόφαση), προσφυγή αριθ. 964/07, 2 Φεβρουαρίου 2010.

εφαρμογή της κοινής πολιτικής θεωρήσεων της ΕΕ.²⁷⁹ Το σύστημα VIS επιτρέπει την ανταλλαγή δεδομένων για τις θεωρήσεις μεταξύ των κρατών Σένγκεν, μέσω ενός συστήματος το οποίο συνδέει τα προξενεία των κρατών Σένγκεν που βρίσκονται σε χώρες εκτός ΕΕ με τα εξωτερικά σημεία συνοριακής διέλευσης του συνόλου των κρατών Σένγκεν. Το VIS επεξεργάζεται δεδομένα σχετικά με αιτήσεις θεώρησης μικρής διάρκειας για επίσκεψη ή διέλευση από τον χώρο Σένγκεν. Το VIS δίνει τη δυνατότητα στις συνοριακές αρχές να εξακριβώνουν, με τη βοήθεια βιομετρικών δεδομένων, κατά πόσον ο κάτοχος της θεώρησης είναι ο νόμιμος κάτοχος και να εντοπίζουν πρόσωπα που αποπειρώνται να εισέλθουν χωρίς έγγραφα ή με πλαστά έγγραφα.

Σύμφωνα με τον **Κανονισμό (ΕΚ) 767/2008** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ κρατών μελών για τις θεωρήσεις μικρής διάρκειας (**Κανονισμός VIS**), στο VIS καταχωρούνται μόνο δεδομένα για τον αιτούντα, τις θεωρήσεις του, φωτογραφίες, δακτυλικά αποτυπώματα, σύνδεσμοι με προηγούμενες αιτήσεις, καθώς και με φακέλους αιτήσεων των προσώπων με τα οποία συνταξιδεύει.²⁸⁰ Πρόσβαση στο VIS για καταχώρηση, τροποποίηση ή διαγραφή δεδομένων έχουν αποκλειστικά και μόνον οι αρχές θεωρήσεων των κρατών μελών, ενώ πρόσβαση για αναζήτηση δεδομένων έχουν τόσο οι αρχές θεωρήσεων όσο και οι αρμόδιες αρχές για θέματα ελέγχων στα εξωτερικά σημεία συνοριακής διέλευσης, οι αρμόδιες αρχές ελέγχου της μετανάστευσης και οι αρμόδιες αρχές για θέματα ασύλου. Υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, πρόσβαση στα δεδομένα του VIS μπορεί να ζητηθεί και από τις εθνικές αρμόδιες

279 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2004), Απόφαση του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2004 για τη δημιουργία του Συστήματος Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS), ΕΕ 2004 L 213, Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 767/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Ιουλίου 2008 για το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ κρατών μελών για τις θεωρήσεις μικρής διάρκειας (**Κανονισμός VIS**), ΕΕ 2008 L 218, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008), Απόφαση 2008/633/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 23ης Ιουνίου 2008 σχετικά με την πρόσβαση στο Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) των εντεταλμένων αρχών των κρατών μελών καθώς και της Ευρωπόλ, προς αναζήτηση δεδομένων για την πρόληψη, εξακρίβωση και διερεύνηση τρομοκρατικών πράξεων και άλλων σοβαρών αξιόποινων πράξεων, ΕΕ 2008 L 218.

280 Άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 767/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Ιουλίου 2008 για το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ κρατών μελών για τις θεωρήσεις μικρής διάρκειας (**Κανονισμός VIS**), ΕΕ 2008 L 218.

αστυνομικές αρχές και την Ευρωπόλ, με σκοπό την πρόληψη, εξακρίβωση και διερεύνηση τρομοκρατικών ενεργειών και άλλων αξιόποινων πράξεων.²⁸¹

Eurodac (Ευρωπαϊκό Σύστημα Δακτυλοσκόπησης)

Η ονομασία Eurodac παραπέμπει στον όρο «δακτυλοσκοπία», που αναφέρεται στις μεθόδους εξακρίβωσης της ταυτότητας ενός ατόμου με βάση τα δακτυλικά του αποτυπώματα. Το Eurodac είναι ένα κεντρικό σύστημα το οποίο περιέχει δεδομένα δακτυλικών αποτυπωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι υποβάλλουν αίτηση χορήγησης ασύλου σε κάποιο κράτος μέλος της ΕΕ.²⁸² Το σύστημα λειτουργεί από τον Ιανουάριο 2003 και σκοπός του είναι να υποβοηθά στον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου, σύμφωνα με τον [Κανονισμό \(ΕΚ\) 343/2003 του Συμβουλίου](#) για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (*Κανονισμός Δουβλίνο II*).²⁸³ Τα προσωπικά δεδομένα του Eurodac χρησιμοποιούνται μόνο για να διευκολυνθεί η εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο II, ενώ οποιαδήποτε άλλη χρήση επισύρει κυρώσεις.

Το Eurodac απαρτίζεται από μία κεντρική μονάδα για την αποθήκευση και την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων, την οποία λειτουργεί ο eu-LISA, και ένα σύστημα ηλεκτρονικής διαβίβασης δεδομένων μεταξύ των κρατών μελών και της κεντρικής βάσης δεδομένων. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν και διαβιβάζουν τα δακτυλικά αποτυπώματα κάθε αιτούντος άσυλο υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ηλικίας τουλάχιστον 14 ετών και κάθε αλλοδαπού που συλλαμβάνεται στο έδαφός τους για παράνομη διέλευση των εξωτερικών συνόρων τους. Τα

281 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008), Απόφαση 2008/633/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 23ης Ιουνίου 2008 σχετικά με την πρόσβαση στο Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) των εντεταλμένων αρχών των κρατών μελών καθώς και της Ευρωπόλ, προς αναζήτηση δεδομένων για την πρόληψη, εξακρίβωση και διερεύνηση τρομοκρατικών πράξεων και άλλων σοβαρών αξιόποινων πράξεων, ΕΕ 2008 L 218.

282 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2725/2000 του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με τη θέσπιση του Eurodac για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου, ΕΕ 2000 L 316 και Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 407/2002 του Συμβουλίου της 28ης Φεβρουαρίου 2002 που θεσπίζει ορισμένους κανόνες εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2725/2000 σχετικά με τη θέσπιση του Eurodac για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου, ΕΕ 2002 L 62 (*Κανονισμοί Eurodac*).

283 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου της 18ης Φεβρουαρίου 2003 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, ΕΕ 2003 L 50 (*Κανονισμός Δουβλίνο II*).

κράτη μέλη μπορούν επίσης να λαμβάνουν και να διαβιβάζουν τα δακτυλικά αποτυπώματα υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών που βρίσκονται να διαμένουν χωρίς άδεια στο έδαφός τους.

Τα δεδομένα δακτυλικών αποτυπωμάτων αποθηκεύονται στη βάση δεδομένων Eurodac αποκλειστικά ψευδωνυμοποιημένα. Σε περίπτωση σύμπτωσης, γνωστοποιείται στο δεύτερο κράτος μέλος το ψευδώνυμο, μαζί με το όνομα του πρώτου κράτους μέλους το οποίο διαβίβασε τα δεδομένα δακτυλικών αποτυπωμάτων. Στη συνέχεια, το δεύτερο κράτος μέλος απευθύνεται στο πρώτο κράτος μέλος διότι, βάσει του Κανονισμού Δουβλίνο II, το πρώτο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου.

Τα προσωπικά δεδομένα των αιτούντων άσυλο διατηρούνται στο Eurodac για 10 έτη από την ημερομηνία λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων, εκτός εάν το υποκείμενο των δεδομένων αποκτήσει την ιθαγένεια οιαδήποτε κράτους μέλους της ΕΕ. Σε μια τέτοια περίπτωση, τα δεδομένα απαλείφονται πάραυτα. Τα δεδομένα που αφορούν αλλοδαπούς οι οποίοι συλλαμβάνονται για παράνομη διάβαση των εξωτερικών συνόρων διατηρούνται για δύο έτη και απαλείφονται πάραυτα εάν το υποκείμενο των δεδομένων λάβει άδεια παραμονής, εγκαταλείψει το έδαφος της ΕΕ ή αποκτήσει την ιθαγένεια οιαδήποτε κράτους μέλους.

Πέρα από τα κράτη μέλη της ΕΕ, το σύστημα Eurodac εφαρμόζεται και σε Ισλανδία, Νορβηγία, Λιχτενστάιν και Ελβετία, βάσει διεθνών συμφωνιών.

Eurosur (Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης των Συνόρων)

Το **Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης των Συνόρων (Eurosur)**²⁸⁴ αποσκοπεί στην αναβάθμιση του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων Σένγκεν μέσα από τον εντοπισμό, την πρόληψη και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και του διασυνοριακού εγκλήματος. Συμβάλλει στην ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών και της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών κέντρων συντονισμού και του Frontex, του οργανισμού της ΕΕ που έχει επιφορτιστεί με την

284 Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2013 για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (*Eurosur*), ΕΕ 2013 L 295.

ανάπτυξη και την εφαρμογή της νέας αντίληψης περί ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων.²⁸⁵ Οι γενικοί του στόχοι είναι:

- η μείωση του αριθμού λαθρομεταναστών που εισέρχονται στην ΕΕ χωρίς να εντοπίζονται
- η μείωση του αριθμού των θανάτων λαθρομεταναστών με τη διάσωση περισσότερων ανθρώπων ζώων στη θάλασσα
- η ενίσχυση της εσωτερικής ασφάλειας στην ΕΕ συνολικά, συμβάλλοντας στην πρόληψη του διασυνοριακού εγκλήματος.²⁸⁶

Η λειτουργία του ξεκίνησε στις 2 Δεκεμβρίου 2013 σε όλα τα κράτη μέλη με εξωτερικά σύνορα, ενώ αναμένεται να ξεκινήσει και στα υπόλοιπα από την 1η Δεκεμβρίου 2014. Ο Κανονισμός θα έχει εφαρμογή στην επιτήρηση των εξωτερικών χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων, καθώς και των εναέριων συνόρων των κρατών μελών.

Τελωνειακό Σύστημα Πληροφοριών

Ένα ακόμη σημαντικό κοινό σύστημα πληροφοριών που έχει αναπτυχθεί σε επίπεδο ΕΕ είναι το **Τελωνειακό Σύστημα Πληροφοριών (CIS)**.²⁸⁷ Κατά τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς, καταργήθηκε κάθε έλεγχος και κάθε διατύπωση για τη

285 **Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1168/2011** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2011 για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕ 2011 L 394 (*Κανονισμός Frontex*).

286 Βλ. επίσης: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008), Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών - Εξέταση της δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (*Eurosur*), COM(2008) 68 τελικό, Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008 και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), Εκτίμηση επιπτώσεων που συνοδεύει την πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (*Eurosur*), Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, SEC(2011) 1536 τελικό, Brussels, 12 Δεκεμβρίου 2011, σ. 18.

287 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1995), Πράξη του Συμβουλίου της 26ης Ιουλίου 1995 για την κατάρτιση της Σύμβασης σχετικά με τη χρήση της πληροφορικής στον τελωνειακό τομέα, ΕΕ 1995 C 316, όπως τροποποιήθηκε από: Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής (2009), Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 515/97 του Συμβουλίου της 13ης Μαρτίου 1997 περί της αμοιβαίας συνδρομής μεταξύ των διοικητικών αρχών των κρατών μελών και της συνεργασίας των αρχών αυτών με την Επιτροπή με σκοπό τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής των τελωνειακών και γεωργικών ρυθμίσεων, Απόφαση 2009/917/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 30ής Νοεμβρίου 2009 για τη χρήση της πληροφορικής για τελωνειακούς σκοπούς, ΕΕ 2009 L 323 (*απόφαση CIS*).

διακίνηση εμπορευμάτων εντός του εδάφους της ΕΕ, με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο κίνδυνος απάτης. Ο κίνδυνος αντισταθμίστηκε με εντατικότερη συνεργασία μεταξύ των τελωνειακών αρχών των κρατών μελών. Σκοπός του CIS είναι να υποβοηθήσει τα κράτη μέλη στην πρόληψη, την έρευνα και τη δίωξη σοβαρών παραβάσεων της εθνικής και της ενωσιακής τελωνειακής και γεωργικής νομοθεσίας.

Οι πληροφορίες που περιέχονται στο CIS περιλαμβάνουν προσωπικά δεδομένα τα οποία αφορούν εμπορεύματα, μεταφορικά μέσα, επιχειρήσεις, πρόσωπα, καθώς και κατακρατήσεις, κατασχέσεις ή δημεύσεις αγαθών ή ρευστών διαθεσίμων. Οι πληροφορίες αυτές χρησιμοποιούνται με μοναδικό σκοπό την παρατήρηση και αναφορά, τους ειδικούς ελέγχους και τη στρατηγική ή επιχειρησιακή ανάλυση για πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι παραβιάζουν τις τελωνειακές διατάξεις.

Πρόσβαση στο CIS παρέχεται σε εθνικές τελωνειακές, φορολογικές, γεωργικές, υγειονομικές και αστυνομικές αρχές, καθώς και στην Ευρωπόλ και τη Eurojust.

Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων οφείλει να συμμορφώνεται με τους ειδικούς κανόνες που θεσπίστηκαν με τον Κανονισμό αριθ. 515/97 και τη Σύμβαση CIS,²⁸⁸ καθώς και με την Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τον Κανονισμό για την προστασία των δεδομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, τη Σύμβαση 108 και τη Σύσταση για τα δεδομένα στον αστυνομικό τομέα. Ο ΕΕΠΔ είναι υπεύθυνος για την εποπτεία της συμμόρφωσης του CIS με τον Κανονισμό (ΕΚ) 45/2001 και συγκαλεί συνάντηση τουλάχιστον μια φορά ετησίως με όλες τις εθνικές αρχές ελέγχου προστασίας δεδομένων αρμόδιες για θέματα εποπτείας του CIS.

288 Ό.α.

8

Άλλη ειδική ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

ΕΕ	Ζητήματα που καλύπτονται	ΣΤΕ
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών	Ηλεκτρονικές επικοινωνίες	Σύμβαση 108 Σύσταση για τις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο β)	Εργασιακές σχέσεις	Σύμβαση 108 Σύσταση για τον εργασιακό τομέα ΕΔΔΑ, <i>Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , προσφυγή αριθ. 62617/00, 3 Απριλίου 2007
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 8 παράγραφος 3	Ιατρικά δεδομένα	Σύμβαση 108 Σύσταση για τα ιατρικά δεδομένα ΕΔΔΑ, <i>Z. κατά Φινλανδίας</i> , προσφυγή αριθ. 22009/93, 25 Φεβρουαρίου 1997
Οδηγία για τις κλινικές δοκιμές φαρμάκων	Κλινικές δοκιμές	
Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχεία β) και ε), άρθρο 13 παράγραφος 2	Στατιστικές έρευνες	Σύμβαση 108 Σύσταση για τα στατιστικά δεδομένα

Κανονισμός (ΕΚ) 223/2009 σχετικά με τις ευρωπαϊκές στατιστικές <i>ΔΕΕ, C-524/06, Huber κατά Bundesrepublik Deutschland, 16 Δεκεμβρίου 2008</i>	Επίσημες στατιστικές	Σύμβαση 108 Σύσταση για τα στατιστικά δεδομένα
Οδηγία 2004/39/ΕΚ για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων Κανονισμός (ΕΕ) 648/2012 για τα εξωχρηματοπιστηριακά παράγωγα, τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους και τα αρχεία καταγραφής συναλλαγών Κανονισμός (ΕΚ) 1060/2009 για τους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας Οδηγία 2007/64/ΕΚ για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά	Χρηματοπιστωτικά δεδομένα	Σύμβαση 108 Σύσταση 90(19) για τις πληρωμές και άλλες συναφείς συναλλαγές <i>ΕΔΔΑ, Michaud κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 12323/11, 6 Δεκεμβρίου 2012</i>

Σε πολλές περιπτώσεις έχουν θεσπιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο ειδικές πράξεις με τις οποίες εφαρμόζονται λεπτομερέστερα οι γενικοί κανόνες της Σύμβασης 108 ή της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ειδικές καταστάσεις.

8.1. Ηλεκτρονικές επικοινωνίες

Κύρια σημεία

- Συγκεκριμένοι κανόνες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, με ιδιαίτερη αναφορά στις τηλεφωνικές υπηρεσίες, περιέχονται στη Σύσταση του ΣτΕ από το 1995.
- Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων όσον αφορά την παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών σε επίπεδο ΕΕ ρυθμίζεται με την Οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.
- Το απόρρητο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών δεν καλύπτει μόνο το περιεχόμενο των επικοινωνιών, αλλά και τα δεδομένα κίνησης, π.χ. πληροφορίες για το ποιος επικοινωνήσε με ποιον, πότε και για πόση ώρα, καθώς και τα δεδομένα θέσης, π.χ. από πού έγινε η επικοινωνία.

Οι πιθανότητες αθέμιτων παρεμβάσεων στην προσωπική σφαίρα των χρηστών των δικτύων τηλεπικοινωνιών είναι ιδιαίτερα αυξημένες, καθώς τα εν λόγω δίκτυα παρέχουν πρόσθετες τεχνικές δυνατότητες υποκλοπής και

παρακολούθησης των επικοινωνιών που εκτελούνται μέσω αυτών. Ως εκ τούτου, κρίθηκε αναγκαίο να θεσπιστούν ειδικοί κανονισμοί για την προστασία των προσωπικών δεδομένων οι οποίοι θα ανταποκρίνονται στους ιδιαίτερους κινδύνους τους οποίους διατρέχουν οι χρήστες τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

Το 1995, το ΣΤΕ εξέδωσε Σύσταση για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, με ιδιαίτερη αναφορά στις τηλεφωνικές υπηρεσίες.²⁸⁹ Σύμφωνα με την εν λόγω Σύσταση, οι σκοποί της συλλογής και της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων στον τηλεπικοινωνιακό τομέα πρέπει να περιορίζονται στους εξής: σύνδεση του χρήστη με το δίκτυο, διάθεση της συγκεκριμένης τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας, χρέωση του συνδρομητή, επαλήθευση ταυτότητας, διασφάλιση της βέλτιστης τεχνικής λειτουργίας και ανάπτυξη του δικτύου και των υπηρεσιών.

Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε επίσης στη χρήση τηλεπικοινωνιακών δικτύων για την αποστολή μηνυμάτων με σκοπό την απευθείας εμπορική προώθηση. Ο γενικός κανόνας είναι ότι τέτοιου είδους μηνύματα δεν αποστέλλονται σε κανέναν συνδρομητή ο οποίος έχει ρητά αρνηθεί να λαμβάνει διαφημιστικά μηνύματα. Οι αυτόματες συσκευές κλήσης για τη μετάδοση προηχογραφημένων διαφημιστικών μηνυμάτων μπορούν να χρησιμοποιούνται μόνο με τη ρητή συγκατάθεση του συνδρομητή. Λεπτομερέστεροι κανόνες στον εν λόγω τομέα προβλέπονται από την εσωτερική νομοθεσία.

Όσον αφορά το **νομικό πλαίσιο της ΕΕ**, έπειτα από μια πρώτη απόπειρα το 1997, η **Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών** υιοθετήθηκε το 2002 και τροποποιήθηκε το 2009, με σκοπό να συμπληρώσει και να εξειδικεύσει τις διατάξεις της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των τηλεπικοινωνιών.²⁹⁰

289 ΣΤΕ, Επιτροπή Υπουργών (1995), **Σύσταση Rec(95)4** προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, με ιδιαίτερη αναφορά στις τηλεφωνικές υπηρεσίες, 7 Φεβρουαρίου 1995.

290 Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2002 σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ΕΕ 2002 L 201 (Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών), όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2009/136/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 για τροποποίηση της Οδηγίας 2002/22/ΕΚ για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 για τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, ΕΕ 2009 L 337.

Το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας περιορίζεται στις υπηρεσίες επικοινωνιών που παρέχονται σε δημόσια δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Η Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών κάνει διάκριση ανάμεσα σε τρεις βασικές κατηγορίες δεδομένων τα οποία δημιουργούνται στη διάρκεια της επικοινωνίας:

- τα δεδομένα που συνιστούν το περιεχόμενο των μηνυμάτων που αποστέλλονται στη διάρκεια της επικοινωνίας. Τα εν λόγω δεδομένα είναι άκρως απόρρητα.
- τα δεδομένα που είναι αναγκαία για τη δημιουργία και τη διατήρηση της επικοινωνίας, τα καλούμενα δεδομένα κίνησης, π.χ. πληροφορίες σχετικά με τους επικοινωνούντες, τον χρόνο και τη διάρκεια της επικοινωνίας
- μεταξύ των δεδομένων κίνησης, υπάρχουν δεδομένα που αφορούν ειδικά τη θέση της συσκευής επικοινωνίας, τα καλούμενα δεδομένα θέσης. Τα εν λόγω δεδομένα αφορούν ταυτόχρονα και τη θέση του *χρήστη* της συσκευής επικοινωνίας και έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους χρήστες κινητών συσκευών επικοινωνίας.

Τα δεδομένα κίνησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον πάροχο της υπηρεσίας μόνο για τη χρέωση του συνδρομητή και την παροχή της υπηρεσίας από τεχνική άποψη. Με τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, πάντως, τα εν λόγω δεδομένα μπορούν να κοινοποιούνται σε άλλους υπευθύνους επεξεργασίας οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, π.χ. πληροφορούν τον χρήστη ανάλογα με τη θέση του για τον πλησιέστερο σταθμό του μετρό ή το πλησιέστερο φαρμακείο ή του δίνουν το τοπικό δελτίο καιρού.

Κάθε άλλη πρόσβαση στα δεδομένα σχετικά με τις επικοινωνίες σε ηλεκτρονικά δίκτυα, όπως η πρόσβαση με σκοπό την έρευνα αξιόποινων πράξεων, σύμφωνα με το άρθρο 15 της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, πρέπει να πληροί τα κριτήρια της δικαιολογημένης παρέμβασης στο δικαίωμα προστασίας των δεδομένων, όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 ΕΣΔΑ και επιβεβαιώνεται από τον Χάρτη στα άρθρα 8 και 52.

Με τις τροπολογίες του 2009 στην Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών²⁹¹ θεσπίστηκαν οι εξής διατάξεις:

- οι περιορισμοί στην αποστολή διαφημιστικών μηνυμάτων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου επεκτάθηκαν και στα γραπτά μηνύματα σε κινητά τηλέφωνα (SMS), στα πολυμεσικά μηνύματα σε κινητά τηλέφωνα (MMS) και σε άλλα είδη παρεμφερών εφαρμογών. Τα διαφημιστικά μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου απαγορεύονται χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του αποδέκτη. Εφόσον δεν έχει δοθεί συγκατάθεση, διαφημιστικά μηνύματα μπορούν να αποστέλλονται μόνο σε πρώην πελάτες, εφόσον έχουν δώσει τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους και δεν αντιστέκονται στην αποστολή.
- Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν ένδικα μέσα σε περίπτωση παραβίασης της απαγόρευσης σχετικά με τις μη ζητηθείσες επικοινωνίες.²⁹²
- Η εγκατάσταση cookies, δηλαδή λογισμικού το οποίο παρακολουθεί και καταγράφει τις ενέργειες του χρήστη του υπολογιστή, δεν επιτρέπεται χωρίς τη συγκατάθεση του χρήστη. Η εθνική νομοθεσία θα πρέπει να ρυθμίζει λεπτομερέστερα τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να παρέχεται και να λαμβάνεται η συγκατάθεση ώστε να προσφέρεται επαρκής προστασία.²⁹³

Σε περίπτωση περιστατικού παραβίασης των δεδομένων λόγω πρόσβασης χωρίς την απαιτούμενη άδεια, απώλειας ή καταστροφής των δεδομένων, ενημερώνεται αμελλητί η αρμόδια αρχή ελέγχου. Ενημερώνονται επίσης οι συνδρομητές, εάν ενδέχεται να υποστούν ζημία λόγω της παραβίασης αυτής.²⁹⁴

291 Οδηγία 2009/136/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 για τροποποίηση της Οδηγίας 2002/22/ΕΚ για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 για τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, ΕΕ 2009 L 337.

292 Βλ. Οδηγία όπως τροποποιήθηκε, άρθρο 13.

293 Βλ. ό.α., άρθρο 5 και Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2012), *Γνώμη 04/2012 σχετικά με την απαλλαγή που ισχύει σε σχέση με τη συναίνεση για τα cookies*, WP 194, Βρυξέλλες, 7 Ιουνίου 2012.

294 Βλ. επίσης Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2011), *Εγγραφο εργασίας 01/2011 σχετικά με το ισχύον πλαίσιο στην ΕΕ για τις παραβιάσεις της ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων και συστάσεις για τις μελλοντικές εξελίξεις της πολιτικής*, WP 184, Βρυξέλλες, 5 Απριλίου 2011.

Η Οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών²⁹⁵ (ακυρώθηκε την 8^η Απριλίου 2014) υποχρέωνε τους παρόχους τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών να διατηρούν τα δεδομένα κίνησης διαθέσιμα, ειδικά για τον σκοπό της καταπολέμησης των σοβαρών μορφών εγκληματικότητας, για διάστημα όχι μικρότερο του εξαμήνου και όχι μεγαλύτερο της διετίας, ασχέτως αν ο πάροχος εξακολουθούσε να τα χρειάζεται για τον σκοπό της χρέωσης των συνδρομητών ή για την παροχή της υπηρεσίας από τεχνικής άποψης.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ ορίζουν ανεξάρτητες δημόσιες αρχές υπεύθυνες για την παρακολούθηση της ασφάλειας των διατηρούμενων δεδομένων.

Η διατήρηση τηλεπικοινωνιακών δεδομένων αποτελεί σαφή παρέμβαση στο δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων.²⁹⁶ Το κατά πόσον η εν λόγω παρέμβαση είναι δικαιολογημένη έχει αμφισβητηθεί με διάφορες προσφυγές ενώπιον των δικαστηρίων στα κράτη μέλη της ΕΕ.²⁹⁷

Στις υποθέσεις *Digital Rights Ireland* και *Seitlinger κ.λ.π.*,²⁹⁸ το ΔΕΕ κήρυξε άκυρη την οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, «η εκτεταμένη και ιδιαιτέρως σοβαρή επέμβαση της οδηγίας αυτής στην άσκηση των επίμαχων θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν είναι επαρκώς πλαισιωμένη για να διασφαλίζεται ότι η εν λόγω επέμβαση θα περιορίζεται πράγματι στο αυστηρώς αναγκαίο».

Καίριο ζήτημα στο πλαίσιο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών είναι η παρέμβαση των δημόσιων αρχών. Η χρήση μέσων επιτήρησης ή υποκλοπής επικοινωνιών, όπως οι συσκευές συνακρόασης ή παγίδευσης, επιτρέπεται μόνον εφόσον αυτό προβλέπεται από τον νόμο και συνιστά αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία, προς το συμφέρον: της προστασίας της κρατικής ασφάλειας, της

295 Οδηγία 2006/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 2006 για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ, ΕΕ 2006 L 105.

296 ΕΕΠΔ (2011), *Γνωμοδότηση της 31ης Μαΐου 2011 σχετικά με την έκθεση αξιολόγησης της Οδηγίας για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (Οδηγία 2006/24/ΕΚ) της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, 31 Μαΐου 2011.

297 Γερμανία, Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο (*Bundesverfassungsgericht*), 1 BvR 256/08, 2 Μαρτίου 2010, Ρουμανία, Συνταγματικό Δικαστήριο (*Curtea Constituțională a României*), προσφυγή αριθ. 1258, 8 Οκτωβρίου 2009, Τσεχική Δημοκρατία, Συνταγματικό Δικαστήριο (*Ústavní soud České republiky*), 94/2011 Συλλογή, 22 Μαρτίου 2011.

298 ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-293/12 και C-594/12, *Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λ.π.*, 8 Απριλίου 2014, σκέψη 65.

δημόσιας ασφάλειας, των νομισματικών συμφερόντων του κράτους ή της καταστολής αξιόποινων πράξεων, καθώς και της προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων ή των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου*,²⁹⁹ ο προσφεύγων κατηγορήθηκε για κλεπταποδοχή και συναφή αδικήματα. Στη διάρκεια της δίκης, προέκυψε ότι είχε υποκλαπεί τηλεφωνική συνομιλία του προσφεύγοντος βάσει εντάλματος του Υπουργού Εσωτερικών. Παρότι ο τρόπος με τον οποίο έγινε η υποκλοπή της επικοινωνίας του προσφεύγοντος ήταν νόμιμος βάσει του εσωτερικού δικαίου, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι δεν υπήρχαν νομικοί κανόνες που να διέπουν το εύρος και τον τρόπο άσκησης της διακριτικής ευχέρειας των δημόσιων αρχών στον εν λόγω τομέα και, κατά συνέπεια, η παρέμβαση που απορρέει από την πρακτική αυτή δεν ήταν «σύμφωνη με το νόμο». Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

8.2. Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα της απασχόλησης

Κύρια σημεία

- Συγκεκριμένοι κανόνες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων διατυπώνονται στη Σύσταση του ΣΤΕ για τα εργασιακά δεδομένα.
- Στην Οδηγία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ειδική μνεία στις εργασιακές σχέσεις γίνεται μόνον στο πλαίσιο της επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.
- Η εγκυρότητα της συγκατάθεσης, η οποία πρέπει να παρέχεται ελεύθερα, ως νομική βάση για την επεξεργασία δεδομένων των εργαζομένων μπορεί να είναι αμφισβητήσιμη, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική ανισότητα ανάμεσα στον εργοδότη και τους εργαζόμενους. Απαιτείται προσεκτική εξέταση των περιστάσεων υπό τις οποίες ζητείται η συγκατάθεση.

Στην ΕΕ δεν υπάρχει ειδικό νομικό πλαίσιο το οποίο να διέπει την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα της απασχόλησης. Στην Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ειδική μνεία στις εργασιακές

²⁹⁹ ΕΔΔΑ, *Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 8691/79,2 Αυγούστου 1984.

σχέσεις γίνεται μόνο στο άρθρο 8 παράγραφος 2 της Οδηγίας, που αφορά την επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Όσον αφορά το ΣΤΕ, η Σύσταση για τα δεδομένα των εργαζομένων δημοσιεύθηκε το 1989 και επί του παρόντος επικαιροποιείται.³⁰⁰

Επισκόπηση των συνηθέστερων προβλημάτων όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον εργασιακό τομέα γίνεται σε Έγγραφο εργασίας της Ομάδας εργασίας του άρθρου 29.³⁰¹ Η Ομάδα εργασίας ανέλυσε τη σημασία της συγκατάθεσης ως νομικής βάσης για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα της απασχόλησης³⁰² και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η οικονομική ανισότητα ανάμεσα στον εργοδότη που ζητά και στον εργαζόμενο που παρέχει τη συγκατάθεση συχνά γεννά αμφιβολίες για το κατά πόσον η συγκατάθεση παρασχέθηκε ελεύθερα. Ως εκ τούτου, οι περιστάσεις υπό τις οποίες ζητείται η συγκατάθεση θα πρέπει να εξετάζονται προσεκτικά κατά την εκτίμηση της εγκυρότητας της συγκατάθεσης στο εργασιακό πλαίσιο.

Ένα πολύ συνηθισμένο πρόβλημα όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων στο σημερινό περιβάλλον εργασίας έγκειται στη θεμιτή έκταση παρακολούθησης των ηλεκτρονικών επικοινωνιών των εργαζομένων εντός του χώρου εργασίας. Προβάλλεται συχνά ο ισχυρισμός ότι το εν λόγω πρόβλημα μπορεί εύκολα να επιλυθεί με την απαγόρευση της ιδιωτικής χρήσης των μέσων επικοινωνίας στον χώρο εργασίας. Αυτή η γενική απαγόρευση, πάντως, θα ήταν δυσανάλογη και μη ρεαλιστική. Εν προκειμένω, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ακόλουθη απόφαση του ΕΔΔΑ:

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου*,³⁰³ η χρήση τηλεφώνου, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και διαδικτύου από μία υπάλληλο πανεπιστημίου τελούσε υπό μυστική παρακολούθηση για να διαπιστωθεί εάν έκανε υπέρμετρη χρήση των υποδομών του πανεπιστημίου για

300 Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή Υπουργών (1989), Σύσταση Rec(89)2 προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα της εργασίας, 18 Ιανουαρίου 1989. Βλ. επίσης Συμβουλευτική Επιτροπή της Σύμβασης 108, Μελέτη για τη Σύσταση αριθ. R (89) 2 σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα της εργασίας και για την υποβολή προτάσεων για την αναθεώρησή της, 9 Σεπτεμβρίου 2011.

301 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2001), *Γνώμη 8/2001 σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο εργασιακό πλαίσιο*, WP 48, Βρυξέλλες, 13 Σεπτεμβρίου 2001.

302 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2005), *Έγγραφο εργασίας για την κοινή ερμηνεία του άρθρου 26 παρ. 1 της οδηγίας 95/46/ΕΚ της 24ης Οκτωβρίου 1995*, WP 114, Βρυξέλλες, 25 Νοεμβρίου 2005.

303 ΕΔΔΑ, *Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 62617/00, 3 Απριλίου 2007.

προσωπικούς σκοπούς. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι τηλεφωνικές κλήσεις από τον χώρο εργασίας καλύπτονται από τις έννοιες της ιδιωτικής ζωής και αλληλογραφίας. Ως εκ τούτου, οι τηλεφωνικές κλήσεις και τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που αποστέλλονται από τον χώρο εργασίας, καθώς και οι πληροφορίες που προέρχονται από παρακολούθηση της προσωπικής χρήσης του διαδικτύου, προστατεύονται από το άρθρο 8 ΕΣΔΑ. Στην περίπτωση της προσφεύγουσας, δεν υπήρχαν διατάξεις οι οποίες να ρυθμίζουν τις συνθήκες υπό τις οποίες οι εργοδότες μπορούν να παρακολουθούν τη χρήση του τηλεφώνου, του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και του διαδικτύου από τους εργαζόμενους. Ως εκ τούτου, η παρέμβαση δεν ήταν σύμφωνη με το νόμο. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Σύμφωνα με τη Σύσταση του ΣΤΕ για τον εργασιακό τομέα, τα προσωπικά δεδομένα που συλλέγονται για εργασιακούς σκοπούς θα πρέπει να αποκτώνται ιαπευθείας από τον εργαζόμενο.

Τα προσωπικά δεδομένα που συλλέγονται για την επιλογή προσωπικού θα πρέπει να περιορίζονται στα αναγκαία στοιχεία για την εκτίμηση της καταλληλότητας των υποψηφίων και της δυνατότητας εξέλιξης της σταδιοδρομίας τους.

Στη Σύσταση γίνεται επίσης ειδική μνεία στις κρίσεις σχετικά με την απόδοση στην εργασία ή τις δυνατότητες του κάθε εργαζόμενου. Οι κρίσεις πρέπει να βασίζονται σε δίκαιη και έντιμη αξιολόγηση και να μην διατυπώνονται με προσβλητικό τρόπο. Η απαίτηση αυτή προκύπτει από την αρχή της θεμιτής επεξεργασίας των δεδομένων και από την αρχή της ακρίβειας των δεδομένων.

Ιδιαίτερη πτυχή του δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στις εργασιακές σχέσεις συνιστά ο ρόλος των εκπροσώπων των εργαζομένων. Οι εν λόγω εκπρόσωποι μπορούν να λαμβάνουν προσωπικά δεδομένα των εργαζομένων μόνο στον βαθμό που είναι αναγκαίο για να μπορέσουν να εκπροσωπήσουν τα συμφέροντα των εργαζομένων.

Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα τα οποία συλλέγονται για εργασιακούς σκοπούς υφίστανται επεξεργασία μόνο σε ειδικές περιπτώσεις και σύμφωνα με τις εγγυήσεις που παρέχονται από το εσωτερικό δίκαιο. Οι εργοδότες μπορούν να ερωτούν τους εργαζομένους ή τους υποψήφιους εργαζομένους για την κατάσταση της υγείας τους ή να τους υποβάλλουν σε ιατρικές εξετάσεις μόνον εάν αυτό είναι αναγκαίο για να προσδιορίσουν την καταλληλότητά τους για τη θέση εργασίας, να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις της προληπτικής ιατρικής ή να

εγκρίνουν τη χορήγηση κοινωνικών επιδομάτων. Δεδομένα υγείας δεν επιτρέπεται να συλλέγονται από άλλες πηγές εκτός του ενδιαφερόμενου εργαζομένου, εκτός εάν έχει δοθεί η ρητή και εν πλήρη επιγνώσει συγκατάθεσή του ή εάν αυτό προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία.

Σύμφωνα με τη Σύσταση για τον εργασιακό τομέα, οι εργαζόμενοι θα πρέπει να ενημερώνονται για τον σκοπό της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων τους, για το είδος των προσωπικών δεδομένων τα οποία φυλάσσονται, για τους αποδέκτες στους οποίους διαβιβάζονται συνήθως τα εν λόγω δεδομένα και για τον σκοπό και τη νομική βάση των εν λόγω διαβιβάσεων. Οι εργοδότες θα πρέπει επίσης να ενημερώνουν τους εργαζομένους τους εκ των προτέρων για την εισαγωγή ή την προσαρμογή αυτοματοποιημένων συστημάτων επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων, καθώς και για την παρακολούθηση των κινήσεων ή της παραγωγικότητας των εργαζομένων.

Οι εργαζόμενοι πρέπει να έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα για την απασχόλησή τους, καθώς και δικαίωμα διόρθωσης ή διαγραφής. Εάν τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία είναι κρίσεις, οι εργαζόμενοι πρέπει επίσης να έχουν δικαίωμα να αμφισβητήσουν τις εν λόγω κρίσεις. Τα δικαιώματα αυτά, πάντως, μπορεί να περιορίζονται προσωρινά για τον σκοπό της εσωτερικής έρευνας. Όταν απορρίπτεται αίτημα εργαζομένου για πρόσβαση, διόρθωση ή διαγραφή προσωπικών εργασιακών δεδομένων, το εθνικό δίκαιο πρέπει να προβλέπει τις προσήκουσες διαδικασίες για προσφυγή κατά της απορριπτικής απόφασης.

8.3. Ιατρικά δεδομένα

Κύριο σημείο

- Τα ιατρικά δεδομένα είναι ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και, ως εκ τούτου, χαίρουν ειδικής προστασίας.

Τα προσωπικά δεδομένα σχετικά με την κατάσταση της υγείας του υποκειμένου των δεδομένων χαρακτηρίζονται ευαίσθητα δεδομένα σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 1 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και με το άρθρο 6 της Σύμβασης 108. Για το λόγο αυτό, τα ιατρικά

δεδομένα υπάγονται σε αυστηρότερο καθεστώς επεξεργασίας από τα μη ευαίσθητα δεδομένα.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Z. κατά Φινλανδίας*,³⁰⁴ ο πρώην σύζυγος της προσφεύγουσας, ο οποίος είχε προσβληθεί από τον ιό HIV, είχε διαπράξει σειρά σεξουαλικών αδικημάτων. Στη συνέχεια καταδικάστηκε για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως διότι είχε εν γνώσει του εκθέσει τα θύματά του στον κίνδυνο μόλυνσης από τον ιό HIV. Το εθνικό δικαστήριο είχε διατάξει το πλήρες κείμενο της απόφασης και η δικογραφία να παραμείνουν απόρρητα για διάστημα 10 ετών, παρότι η προσφεύγουσα ζητούσε να παραμείνουν απόρρητα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Το αίτημά της απορρίφθηκε και σε δεύτερο βαθμό, η δε απόφαση του Εφετείου περιείχε το πλήρες όνομα τόσο της προσφεύγουσας όσο και του πρώην συζύγου της. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι αυτή η παρέμβαση δεν ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, διότι η προστασία των ιατρικών δεδομένων είναι θεμελιώδους σημασίας για την απόλαυση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, ιδίως σε ό,τι αφορά πληροφορίες σχετικά με τη μόλυνση από τον ιό HIV, δεδομένου ότι η εν λόγω ασθένεια επιφέρει στιγματισμό του ασθενούς σε πολλές κοινωνίες. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η παροχή πρόσβασης στα στοιχεία ταυτότητας της προσφεύγουσας και στην κατάσταση της υγείας της, όπως όριζε η απόφαση του Εφετείου, μόλις μία δεκαετία μετά την έκδοση της απόφασης, θα συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ.

Το άρθρο 8 παράγραφος 3 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπει την επεξεργασία ιατρικών δεδομένων εφόσον είναι αναγκαία για την ιατρική πρόληψη ή διάγνωση, την παροχή ιατροφαρμακευτικής αγωγής ή τη διαχείριση των ιατροφαρμακευτικών υπηρεσιών. Η επεξεργασία των δεδομένων αυτών, πάντως, εκτελείται μόνο από κατ' επάγγελμα θεράποντα της υγείας που υπόκειται στο επαγγελματικό απόρρητο ή από άλλο πρόσωπο το οποίο ομοίως υπέχει αντίστοιχη υποχρέωση.³⁰⁵

304 ΕΔΔΑ, *Z. κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 22009/93, 25 Φεβρουαρίου 1997, σκέψεις 94 και 112. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *M.S. κατά Σουηδίας*, προσφυγή αριθ. 20837/92, 27 Αυγούστου 1997, ΕΔΔΑ, *L.L. κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 7508/02, 10 Οκτωβρίου 2006, ΕΔΔΑ, *I. κατά Φινλανδίας*, προσφυγή αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008, ΕΔΔΑ, *K.H. και λοιποί κατά Σλοβακίας*, προσφυγή αριθ. 32881/04, 28 Απριλίου 2009, ΕΔΔΑ, *Szuluk κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 36936/05, 2 Ιουνίου 2009.

305 Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Biriuk κατά Λιθουανίας*, προσφυγή αριθ. 23373/03, 25 Νοεμβρίου 2008.

Η Σύσταση του ΣτΕ για τα ιατρικά δεδομένα του 1997 εφαρμόζει τις αρχές της Σύμβασης 108 στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στον ιατρικό τομέα με μεγαλύτερο βαθμό εξειδίκευσης.³⁰⁶ Οι προτεινόμενοι κανόνες συνάδουν με αυτούς της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όσον αφορά τους θεμιτούς σκοπούς της επεξεργασίας ιατρικών δεδομένων, την υποχρέωση επαγγελματικού απορρήτου που πρέπει να δεσμεύει τα πρόσωπα που χρησιμοποιούν δεδομένα υγείας, καθώς και τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων όσον αφορά τη διαφάνεια και την πρόσβαση, τη διόρθωση και τη διαγραφή. Εξάλλου, ιατρικά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία υφίστανται νόμιμα επεξεργασία από επαγγελματίες υγείας δεν διαβιβάζονται στις διωκτικές αρχές παρά μόνον εφόσον παρέχονται «επαρκείς εγγυήσεις για την αποτροπή δημοσιοποίησης η οποία δεν συνάδει με τον σεβασμό [...] της ιδιωτικής ζωής που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ».³⁰⁷

Πέραν αυτού, η Σύσταση για τα ιατρικά δεδομένα περιέχει ειδικές διατάξεις σχετικά με τα ιατρικά δεδομένα των εμβρύων και των ανίκανων προς δικαιοπραξία προσώπων, καθώς και σχετικά με την επεξεργασία γενετικών δεδομένων. Η επιστημονική έρευνα αναγνωρίζεται ρητά ως λόγος διατήρησης των δεδομένων για μεγαλύτερο από το αναγκαίο χρονικό διάστημα, αν και προς τούτο συνήθως απαιτείται ανωνυμοποίηση. Στο άρθρο 12 της Σύστασης για τα ιατρικά δεδομένα προτείνονται λεπτομερείς ρυθμίσεις για καταστάσεις στις οποίες οι ερευνητές χρειάζονται προσωπικά δεδομένα και τα ανώνυμα δεδομένα δεν επαρκούν.

Η ψευδωνυμοποίηση μπορεί να αποδειχθεί πρόσφορο μέσο αφενός για την ικανοποίηση των επιστημονικών αναγκών και αφετέρου για την προστασία των ενδιαφερόμενων ασθενών. Η έννοια της ψευδωνυμοποίησης στο πλαίσιο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων επεξηγείται αναλυτικότερα στην ενότητα 2.1.3.

Έχουν γίνει πολλές συζητήσεις τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τις πρωτοβουλίες αποθήκευσης δεδομένων σχετικών με την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη του προσώπου σε ηλεκτρονικό φάκελο ασθενούς.³⁰⁸ Μια ειδική πτυχή

306 ΣτΕ, Επιτροπή Υπουργών (1997), Σύσταση Rec(97)5 προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προστασία των ιατρικών δεδομένων, 13 Φεβρουαρίου 1997.

307 ΕΔΔΑ, προσφυγή αριθ. 1585/09, *Avilkina και λοιποί κατά Ρωσίας*, 6 Ιουνίου 2013, σκέψη 53 (μη οριστική).

308 Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2007), *Εγγραφο εργασίας σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν την υγεία στο πλαίσιο των ηλεκτρονικών μητρώων υγείας (ΗΜΥ)*, WP 131, Βρυξέλλες, 15 Φεβρουαρίου 2007.

της ύπαρξης εθνικών συστημάτων ηλεκτρονικών φακέλων ασθενών είναι ότι οι εν λόγω φάκελοι μπορούν να είναι διαθέσιμοι και πέραν των συνόρων, ένα ζήτημα που ενδιαφέρει ιδιαίτερα την ΕΕ στο πλαίσιο της διασυννοριακής υγειονομικής περίθαλψης.³⁰⁹

Ένας ακόμη τομέας στον οποίο συζητείται η θέσπιση νέων διατάξεων είναι αυτός των κλινικών δοκιμών, δηλαδή των δοκιμών νέων φαρμάκων σε ασθενείς σε τεκμηριωμένο ερευνητικό περιβάλλον. Το θέμα αυτό έχει, επίσης, σημαντικές συνέπειες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Οι κλινικές δοκιμές φαρμάκων που προορίζονται για χρήση από τον άνθρωπο ρυθμίζονται από την [Οδηγία 2001/20/ΕΚ](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Απριλίου 2001 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά την εφαρμογή ορθής κλινικής πρακτικής κατά τις κλινικές δοκιμές φαρμάκων προοριζόμενων για τον άνθρωπο (Οδηγία για τις κλινικές δοκιμές).³¹⁰ Το Δεκέμβριο 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε πρόταση Κανονισμού ο οποίος θα αντικαταστήσει την Οδηγία για τις κλινικές δοκιμές με σκοπό να επιτευχθεί μεγαλύτερη ομοιομορφία και αποτελεσματικότητα των διαδικασιών δοκιμών.³¹¹

Πλήθος ακόμη νομοθετικών και άλλων πρωτοβουλιών εκκρεμούν σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά τα προσωπικά δεδομένα στον τομέα της υγείας.³¹²

309 Οδηγία 2011/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2011, περί εφαρμογής των δικαιωμάτων των ασθενών στο πλαίσιο της διασυννοριακής υγειονομικής περίθαλψης, ΕΕ 2011 L 88.

310 Οδηγία 2001/20/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 2001, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά την εφαρμογή ορθής κλινικής πρακτικής κατά τις κλινικές δοκιμές φαρμάκων προοριζόμενων για τον άνθρωπο, ΕΕ 2001 L 121.

311 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), *Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις κλινικές δοκιμές φαρμάκων που προορίζονται για τον άνθρωπο και για την κατάργηση της οδηγίας 2001/20/ΕΚ*, COM(2012) 369 τελικό, Βρυξέλλες, 17 Ιουλίου 2012.

312 ΕΕΠΔ (2013), *Γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων επί της Ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με το «Σχέδιο δράσης 2012-2020 για την ηλ-υγεία – Καινοτομική υγειονομική περίθαλψη για τον 21ο αιώνα»*, Βρυξέλλες, 27 Μαρτίου 2013.

8.4. Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για στατιστικούς σκοπούς

Κύρια σημεία

- Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία συλλέγονται για στατιστικούς σκοπούς δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για κανέναν άλλο σκοπό.
- Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία συλλέχθηκαν νόμιμα για οποιονδήποτε σκοπό μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για στατιστικούς σκοπούς, υπό τον όρο ότι η εθνική νομοθεσία παρέχει επαρκείς εγγυήσεις τις οποίες τηρούν οι χρήστες. Προς τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να εξετάζεται ιδίως το ενδεχόμενο τα δεδομένα να καθίστανται ανώνυμα ή να ψευδωνυμοποιούνται πριν τη διαβίβαση.

Η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αναφέρει την επεξεργασία των δεδομένων για στατιστικούς σκοπούς στο πλαίσιο των πιθανών εξαιρέσεων από τις αρχές της προστασίας των δεδομένων. Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο β) της Οδηγίας, η αρχή του περιορισμού του σκοπού μπορεί να αίρεται δυνάμει του εθνικού δικαίου υπέρ της μεταγενέστερης χρήσης των δεδομένων για στατιστικούς σκοπούς, εφόσον στο εθνικό δίκαιο προβλέπονται όλες οι αναγκαίες εγγυήσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 της Οδηγίας, επιτρέπεται περιορισμός των δικαιωμάτων πρόσβασης δυνάμει του εθνικού δικαίου όταν η επεξεργασία των δεδομένων γίνεται προς κατάρτιση στατιστικών και μόνο –και πάλι πρέπει να παρέχονται επαρκείς εγγυήσεις δυνάμει του εθνικού δικαίου. Στο εν λόγω πλαίσιο, η Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεσπίζει την ειδική απαίτηση να αποκλείεται η χρήση δεδομένων τα οποία αποκτήθηκαν ή δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο στατιστικής έρευνας για τη λήψη αποφάσεων που αφορούν συγκεκριμένο πρόσωπο.

Παρότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία έχουν συλλεχθεί νόμιμα από τον υπεύθυνο επεξεργασίας για κάποιο σκοπό μπορούν να χρησιμοποιούνται μεταγενέστερα από τον ίδιο υπεύθυνο επεξεργασίας για στατιστικούς σκοπούς –η καλούμενη «δευτερογενής στατιστική επεξεργασία»– πρέπει να καθίστανται ανώνυμα ή να ψευδωνυμοποιούνται, ανάλογα με την περίπτωση, πριν από τη διαβίβασή τους σε τρίτο για στατιστικούς σκοπούς, εκτός εάν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του γι' αυτό ή προβλέπεται ειδικά από την εθνική νομοθεσία. Αυτό συνάγεται από την απαίτηση για κατάλληλες εγγυήσεις του άρθρου 6 παράγραφος 1 στοιχείο β) της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Οι σημαντικότερες περιπτώσεις χρήσης προσωπικών δεδομένων για στατιστικούς σκοπούς είναι οι επίσημες στατιστικές, που καταρτίζονται από τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες και τη Στατιστική Υπηρεσία της ΕΕ με βάση το εθνικό και ενωσιακό δίκαιο για τις επίσημες στατιστικές. Οι πολίτες και οι επιχειρήσεις συνήθως υποχρεούνται εκ του νόμου να αποκαλύπτουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στις στατιστικές αρχές. Οι εργαζόμενοι σε στατιστικές υπηρεσίες δεσμεύονται από ειδικό επαγγελματικό απόρρητο, το οποίο τηρείται αυστηρά, δεδομένου ότι είναι ουσιώδες για το υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης το οποίο πρέπει να έχουν οι πολίτες για να διαθέσουν δεδομένα στις στατιστικές αρχές.

Ο Κανονισμός (ΕΚ) 223/2009 σχετικά με τις ευρωπαϊκές στατιστικές (Κανονισμός για τις ευρωπαϊκές στατιστικές) περιέχει ουσιώδεις κανόνες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στις επίσημες στατιστικές, ως εκ τούτου μπορεί να θεωρηθεί ότι παρουσιάζει ενδιαφέρον και για τις διατάξεις περί επίσημων στατιστικών σε εθνικό επίπεδο³¹³. Ο Κανονισμός διατυπώνει την αρχή ότι για την κατάρτιση επίσημων στατιστικών απαιτείται αρκούντως ακριβής νομική βάση.³¹⁴

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Huber κατά Bundesrepublik Deutschland*,³¹⁵ το ΔΕΕ έκρινε ότι η συλλογή και αποθήκευση προσωπικών δεδομένων από αρχή για στατιστικούς σκοπούς δεν αποτελεί από μόνη της επαρκή λόγο για τη νομιμοποίηση της επεξεργασίας. Ο νόμος που προέβλεπε την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων έπρεπε να πληροί και την απαίτηση της αναγκαιότητας, κάτι που δεν συνέβαινε στο συγκεκριμένο πλαίσιο.

Στο πλαίσιο του ΣΤΕ, η Σύσταση για τα στατιστικά δεδομένα που δημοσιεύθηκε το 1997 καλύπτει την κατάρτιση στατιστικών για τον δημόσιο και τον ιδιωτικό

313 Κανονισμός (ΕΚ) 223/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2009, σχετικά με τις ευρωπαϊκές στατιστικές και την κατάρτιση του Κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 1101/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διαβίβαση στη Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων πληροφοριών που καλύπτονται από το στατιστικό απόρρητο, του Κανονισμού (ΕΚ) 322/97 του Συμβουλίου σχετικά με τις κοινοτικές στατιστικές και της Απόφασης 89/382/ΕΟΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου για τη σύσταση Επιτροπής του Στατιστικού Προγράμματος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ΕΕ 2009 L 87.

314 Η εν λόγω αρχή αναμένεται να εξειδικευθεί περαιτέρω στον Κώδικα Δεοντολογίας της Eurostat, ο οποίος σύμφωνα με το άρθρο 11 του Κανονισμού για τις ευρωπαϊκές στατιστικές θα παρέχει δεοντολογική καθοδήγηση όσον αφορά την κατάρτιση επίσημων στατιστικών, καθώς και τη συνετή χρήση των προσωπικών δεδομένων, διατίθεται στη διεύθυνση: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/about_eurostat/introduction.

315 ΔΕΕ, C-524/06, *Huber κατά Bundesrepublik Deutschland*, 16 Δεκεμβρίου 2008. Βλ. ιδίως σκέψη 68.

τομέα.³¹⁶ Η εν λόγω Σύσταση καθιέρωσε αρχές που συμπίπτουν με τις κύριες αρχές της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι οποίες αναφέρθηκαν ανωτέρω. Λεπτομερέστεροι κανόνες θεσπίζονται για τα εξής θέματα:

Ενώ τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας για στατιστικούς σκοπούς δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν για οποιονδήποτε άλλο σκοπό, τα δεδομένα που συλλέγονται για μη στατιστικούς σκοπούς είναι διαθέσιμα για μεταγενέστερη στατιστική χρήση. Η Σύσταση για τα στατιστικά δεδομένα επιτρέπει ακόμη και την κοινοποίηση των δεδομένων σε τρίτους, εφόσον γίνεται αποκλειστικά για στατιστικούς σκοπούς. Στις περιπτώσεις αυτές, τα μέρη θα πρέπει να συνομολογούν και να καταγράφουν την έκταση της νόμιμης μεταγενέστερης χρήσης για στατιστικούς σκοπούς. Δεδομένου ότι αυτό δεν υποκαθιστά τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, εικάζεται ότι πρέπει να παρέχονται από το εθνικό δίκαιο οι κατάλληλες πρόσθετες εγγυήσεις ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος κατάχρησης των προσωπικών δεδομένων, π.χ. η υποχρέωση να καθίστανται τα δεδομένα ανώνυμα ή ψευδώνυμα πριν από τη διαβίβαση.

Τα πρόσωπα που ασχολούνται κατ' επάγγελμα με στατιστική έρευνα θα πρέπει να δεσμεύονται από το επαγγελματικό απόρρητο –όπως συμβαίνει και στις επίσημες στατιστικές– δυνάμει του εθνικού δικαίου. Η υποχρέωση τήρησης του απορρήτου θα πρέπει να επεκτείνεται και στους λαμβάνοντες τις συνεντεύξεις, εφόσον ασχολούνται κατ' επάγγελμα με τη συλλογή δεδομένων από υποκείμενα δεδομένων ή άλλα πρόσωπα.

Εάν μια στατιστική έρευνα η οποία χρησιμοποιεί προσωπικά δεδομένα δεν προβλέπεται από τον νόμο, τα υποκείμενα των δεδομένων θα πρέπει να παράσχουν τη συγκατάθεσή τους στη χρήση των δεδομένων τους προκειμένου αυτή να νομιμοποιείται ή θα πρέπει τουλάχιστον να έχουν την ευκαιρία να αντισταχθούν σε αυτήν. Εάν τα προσωπικά δεδομένα συλλέγονται για στατιστικούς σκοπούς μέσα από λήψη συνεντεύξεων από πρόσωπα, τα εν λόγω πρόσωπα πρέπει να έχουν σαφή ενημέρωση για το κατά πόσον η αποκάλυψη των δεδομένων τους είναι υποχρεωτική βάσει του εθνικού δικαίου. Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα δεν θα πρέπει ποτέ να συλλέγονται κατά τρόπον ο οποίος να επιτρέπει την εξακρίβωση

316 Συμβούλιο της Ευρώπης, Επιτροπή Υπουργών (1997), Σύσταση Rec(97)18 προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων που συλλέγονται και υποβάλλονται σε επεξεργασία για στατιστικούς σκοπούς, 30 Σεπτεμβρίου 1997.

της ταυτότητας του προσώπου, εκτός εάν αυτό επιτρέπεται ρητά από το εθνικό δίκαιο.

Όταν μια στατιστική έρευνα δεν μπορεί να διεξαχθεί χωρίς ανώνυμα δεδομένα και απαιτεί οπωσδήποτε προσωπικά δεδομένα, τα δεδομένα που συλλέγονται προς τον σκοπό αυτό θα πρέπει να ανωνυμοποιούνται το συντομότερο δυνατόν. Τα αποτελέσματα της έρευνας δεν πρέπει, αν μη τι άλλο, να επιτρέπουν την εξακρίβωση της ταυτότητας των υποκειμένων των δεδομένων, εκτός εάν αυτό προδήλως δεν ενέχει κανέναν κίνδυνο.

Μετά την ολοκλήρωση της στατιστικής ανάλυσης, τα προσωπικά δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν πρέπει είτε να διαγράφονται είτε να καθίστανται ανώνυμα. Σε μια τέτοια περίπτωση, η Σύσταση για τα στατιστικά δεδομένα προτείνει τα δεδομένα ταυτοποίησης να αποθηκεύονται χωριστά από τα λοιπά προσωπικά δεδομένα. Αυτό σημαίνει, λόγου χάρη, ότι τα δεδομένα θα πρέπει να ψευδωνυμοποιούνται και είτε το κλειδί κρυπτογράφησης είτε ο κατάλογος με τα ταυτοποιητικά συνώνυμα να αποθηκεύονται χωριστά από τα ψευδώνυμα δεδομένα.

8.5. Χρηματοοικονομικά δεδομένα

Κύρια σημεία

- Παρότι τα χρηματοοικονομικά δεδομένα δεν είναι ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα κατά την έννοια της Σύμβασης 108 ή της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η επεξεργασία τους απαιτεί ιδιαίτερες εγγυήσεις ώστε να διασφαλίζεται η ακρίβεια και η ασφάλεια των δεδομένων.
- Τα ηλεκτρονικά συστήματα πληρωμών πρέπει να διαθέτουν ενσωματωμένα συστήματα προστασίας των δεδομένων, η λεγόμενη προστασία της ιδιωτικής ζωής από το σχεδιασμό.
- Ειδικά προβλήματα προστασίας των προσωπικών δεδομένων ανακύπτουν στον τομέα αυτό εξαιτίας της ανάγκης να υπάρχουν οι κατάλληλοι μηχανισμοί αυθεντικοποίησης.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση *Michaud κατά Γαλλίας*,³¹⁷ ο προσφεύγων, γάλλος δικηγόρος, αμφισβήτησε την υποχρέωση που υπέχει από τη γαλλική νομοθεσία να αναφέρει υπόνοιες σχετικά με πιθανή νομιμοποίηση εσόδων από παράνομη δραστηριότητα των πελατών του. Το ΕΔΔΑ σημείωσε ότι η απαίτηση να αναφέρουν οι δικηγόροι στις διοικητικές αρχές πληροφορίες που αφορούν τρίτο πρόσωπο και περιήλθαν σε γνώση τους μέσα από επαφές με το πρόσωπο αυτό συνιστούν παρέμβαση στο δικαίωμα των δικηγόρων σε σεβασμό της αλληλογραφίας τους και της ιδιωτικής τους ζωής δυνάμει του άρθρου 8 ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι αυτό καλύπτει και δραστηριότητες επαγγελματικού ή επιχειρηματικού χαρακτήρα. Παρά ταύτα, η παρέμβαση είναι σύμφωνη με το νόμο και επιδιώκει θεμιτό σκοπό, την αποτροπή της διασάλευσης της τάξης και της εγκληματικότητας. Δεδομένου ότι οι δικηγόροι υποχρεούνται να αναφέρουν υπόνοιες αποκλειστικά και μόνο σε πολύ περιορισμένες συνθήκες, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η εν λόγω υποχρέωση ήταν αναλογική και αποφάνθηκε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8.

Με τη Σύσταση του ΣτΕ R(90)19 του 1990 έγινε μια απόπειρα εφαρμογής του γενικού νομικού πλαισίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, όπως περιέχεται στη Σύμβαση 108, στον τομέα των πληρωμών.³¹⁸ Η εν λόγω Σύσταση διευκρινίζει το εύρος της νόμιμης συλλογής και χρήσης προσωπικών δεδομένων στον τομέα των πληρωμών, ιδίως μέσω καρτών πληρωμής. Προτείνει επίσης στον εθνικό νομοθέτη λεπτομερείς ρυθμίσεις σχετικά με τα όρια της ανακοίνωσης δεδομένων πληρωμών σε τρίτους, τα χρονικά όρια διατήρησης των δεδομένων, τη διαφάνεια, την ασφάλεια των δεδομένων και τις διασυννοριακές ροές δεδομένων και, τέλος, την εποπτεία και τα ένδικα μέσα. Οι προτεινόμενες λύσεις αντιστοιχούν με αυτές που προβλέφθηκαν μεταγενέστερα ως γενικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων στην ΕΕ με την Οδηγία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Πολλές νομικές πράξεις για τη ρύθμιση των αγορών χρηματοπιστωτικών μέσων και των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων

317 *ΕΔΔΑ, Michaud κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 12323/11, 6 Δεκεμβρίου 2012. Βλ. επίσης *ΕΔΔΑ, Niemietz κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 13710/88, 16 Δεκεμβρίου 1992, σκέψη 29 και *ΕΔΔΑ, Halford κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 20605/92, 25 Ιουνίου 1997, σκέψη 42.

318 ΣτΕ, Επιτροπή Υπουργών (1990), Σύσταση αριθ. R(90)19 σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων που χρησιμοποιούνται για πληρωμές ή άλλες συναφείς συναλλαγές, 13 Σεπτεμβρίου 1990.

επενδύσεων βρίσκονται υπό εκπόνηση.³¹⁹ Άλλες νομικές πράξεις συμβάλλουν στην καταπολέμηση της κατάχρησης εμπιστευτικών πληροφοριών και της χειραγώγησης της αγοράς.³²⁰ Τα σημαντικότερα ζητήματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στους εν λόγω τομείς είναι τα εξής:

- διατήρηση των καταγραφών των χρηματοπιστωτικών πράξεων
- διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε τρίτες χώρες
- καταγραφή τηλεφωνικών συνδιαλέξεων ή ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και το δικαίωμα των αρμόδιων αρχών να ζητούν αρχεία τηλεφωνικών επικοινωνιών και δεδομένων κίνησης
- δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων, μεταξύ άλλων δημοσιοποίηση курώσεων
- εποπτικές αρμοδιότητες των αρμόδιων αρχών και αρμοδιότητες έρευνας, περιλαμβανομένων των επιτόπιων ελέγχων και της εισόδου σε ιδιωτικούς χώρους για την κατάσχεση εγγράφων
- μηχανισμοί καταγγελίας παραβιάσεων, ήτοι προγράμματα για πληροφοριοδότες, και
- συνεργασία μεταξύ αρμόδιων αρχών των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Αρχής Κινητών Αξιών και Αγορών (ΕΑΚΑΑ).

319 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), *Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/39/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*, COM(2011) 656 τελικό, Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2011.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), *Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και για την τροποποίηση του Κανονισμού [EMIR] για τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους και τα αρχεία καταγραφής συναλλαγών*, COM(2011) 652 τελικό, Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2011. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), *Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συμπληρωματική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων, ασφαλιστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων επενδύσεων χρηματοπιστωτικού ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων*, COM(2011) 453 τελικό, Βρυξέλλες, 20 Ιουλίου 2011.

320 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), *Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις πράξεις προσώπων που κατέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες και τις πράξεις χειραγώγησης της αγοράς (κατάχρηση αγοράς)*, COM(2011) 651 τελικό, Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2011. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), *Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ποινικές κυρώσεις για καταχρήσεις εμπιστευτικών πληροφοριών και για χειραγώγηση αγοράς*, COM(2011) 654 τελικό, Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2011.

Προκύπτουν και άλλα ζητήματα στους εν λόγω τομείς, τα οποία αντιμετωπίζονται με ειδικές διατάξεις, όπως η συλλογή δεδομένων για την οικονομική κατάσταση των υποκειμένων των δεδομένων³²¹ ή οι διασυνοριακές πληρωμές με τραπεζικά εμβάσματα, που συνεπάγονται αναπόφευκτα διαβίβαση προσωπικών δεδομένων.³²²

321 Κανονισμός (ΕΚ) 1060/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Σεπτεμβρίου 2009 για τους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, ΕΕ 2009 L 302. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1060/2009 για τους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας*, COM(2010) 289 τελικό, Βρυξέλλες, 2 Ιουνίου 2010.

322 Οδηγία 2007/64/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Νοεμβρίου 2007 για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των Οδηγιών 97/7/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ, 2005/60/ΕΚ και 2006/48/ΕΚ, και την κατάργηση της Οδηγίας 97/5/ΕΚ, ΕΕ 2007 L 319.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

Κεφάλαιο 1

Araceli Mangas, M. (επιμ.) (2008), *Carta de los derechos fundamentales de la Unión Europea*, Μπιλμπάο, Fundación BBVA.

Berka, W. (2012), *Das Grundrecht auf Datenschutz im Spannungsfeld zwischen Freiheit und Sicherheit*, Βιέννη, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung.

EDRI, *An introduction to data protection*, Βρυξέλλες, διατίθεται στη διεύθυνση: www.edri.org/files/paper06_datap.pdf.

Frowein, J. και Peukert, W. (2009), *Europäische Menschenrechtskonvention*, Βερολίνο, N. P. Engel Verlag.

Grabenwarter, C. και Pabel, K. (2012), *Europäische Menschenrechtskonvention*, Μόναχο, C. H. Beck.

Harris, D., O'Boyle, M., Warbrick, C. και Bates, E. (2009), *Law of the European Convention on Human Rights*, Οξφόρδη, Oxford University Press.

Jarass, H. (2010), *Charta der Grundrechte der Europäischen Union*, Μόναχο, C. H. Beck.

Mayer, J. (2011), *Charta der Grundrechte der Europäischen Union*, Μπάντεν-Μπάντεν, Nomos.

Mowbray, A. (2012), *Cases, materials, and commentary on the European Convention on Human Rights*, Οξφόρδη, Oxford University Press.

Nowak, M., Januszewski, K. και Hofstätter, T. (2012), *All human rights for all – Vienna manual on human rights*, Αμβέρσα, intersentia N. V., Neuer Wissenschaftlicher Verlag.

Picharel, C. και Coutron, L. (2010), *Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne et convention européenne des droits de l'homme*, Βρυξέλλες, Emile Bruylant.

Simitis, S. (1997), 'Die EU-Datenschutz-Richtlinie – Stillstand oder Anreiz?', *Neue Juristische Wochenschrift*, αρ. 5, σσ. 281–288.

Warren, S. και Brandeis, L. (1890), 'The right to privacy', *Harvard Law Review*, τ. 4, αρ. 5, σσ. 193–220, διατίθεται στη διεύθυνση: www.english.illinois.edu/-people-/faculty/debaron/582/582%20readings/right%20to%20privacy.pdf.

White, R. και Ovey, C. (2010), *The European Convention on Human Rights*, Οξφόρδη, Oxford University Press.

Κεφάλαιο 2

Carey, P. (2009), *Data protection: A practical guide to UK and EU law*, Οξφόρδη, Oxford University Press.

Delgado, L. (2008), *Vida privada y protección de datos en la Unión Europea*, Μαδρίτη, Dykinson S. L.

Desgens-Pasanau, G. (2012), *La protection des données à caractère personnel*, Παρίσι, LexisNexis.

Di Martino, A. (2005), *Datenschutz im europäischen Recht*, Μπάντεν-Μπάντεν, Nomos.

Morgan, R. και Boardman, R. (2012), *Data protection strategy: Implementing data protection compliance*, Λονδίνο, Sweet & Maxwell.

Ohm, P. (2010), «Broken promises of privacy: Responding to the surprising failure of anonymization», *UCLA Law Review*, τ. 57, αριθ. 6, σσ. 1701–1777.

Tinnefeld, M., Buchner, B. και Petri, T. (2012), *Einführung in das Datenschutzrecht: Datenschutz und Informationsfreiheit in europäischer Sicht*, Μόναχο, Oldenbourg Wissenschaftsverlag.

United Kingdom Information Commissioner's Office (2012), *Anonymisation: managing data protection risk. Code of practice*, διατίθεται στη διεύθυνση: www.ico.org.uk/for_organisations/data_protection/topic_guides/anonymisation.

Κεφάλαια 3 έως 5

Brühann, U. (2012), «Richtlinie 95/46/EG zum Schutz natürlicher Personen bei der Verarbeitung personenbezogener Daten und zum freien Datenverkehr» στο: Grabitz, E., Hilf, M. και Nettesheim, M. (επιμ.), *Das Recht der Europäischen Union*, Band IV, A. 30, Μόναχο, C. H. Beck.

Conde Ortiz, C. (2008), *La protección de datos personales*, Κάδιθ, Dykinson.

Coudray, L. (2010), *La protection des données personnelles dans l'Union européenne*, Ζααρμπρούκεν, Éditions universitaires européennes.

Dammann, U. και Simitis, S. (1997), *EG-Datenschutzrichtlinie*, Μπάντεν-Μπάντεν, Nomos.

FRA (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης) (2010), *Data Protection in the European Union: the role of National Data Protection Authorities (Strengthening the fundamental rights architecture in the EU II)*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπηρεσία Εκδόσεων).

FRA (2010), *Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in the European Union* (εισήγηση σε συνέδριο), Βιέννη, FRA.

FRA (2011), *Access to justice in Europe: an overview of challenges and opportunities*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων.

Simitis, S. (2011), *Bundesdatenschutzgesetz*, Μπάντεν-Μπάντεν, Nomos.

United Kingdom Information Commissioner's Office, *Privacy Impact Assessment*, διατίθεται στη διεύθυνση: www.ico.org.uk/for_organisations/data_protection/topic_guides/privacy_impact_assessment.

Κεφάλαιο 6

Gutwirth, S., Pouillet, Y., De Hert, P., De Terwangne, C. και Nouwt, S. (2009), *Reinventing data protection?*, Βερολίνο, Springer.

Kuner, C. (2007), *European data protection law*, Οξφόρδη, Oxford University Press.

Kuner, C. (2013), *Transborder data flow regulation and data privacy law*, Οξφόρδη, Oxford University Press.

Κεφάλαιο 7

Ευρωπόλ (2012), *Data Protection at Europol*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, διατίθεται στη διεύθυνση: www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_dpo_booklet_0.pdf.

Eurojust, *Data protection at Eurojust: A robust, effective and tailor-made regime*, Χάγη, Eurojust.

Drewer, D., Ellermann, J. (2012), *Europol's data protection framework as an asset in the fight against cybercrime*, ERA Forum, τ. 13, αριθ. 3, σσ. 381–395.

Gutwirth, S., Pouillet, Y. και De Hert, P. (2010), *Data protection in a profiled world*, Ντόρντρεχτ, Springer.

Gutwirth, S., Pouillet, Y., De Hert, P. και Leenes, R. (2011), *Computers, privacy and data protection: An element of choice*, Ντόρντρεχτ, Springer.

Konstadinides, T. (2011), *Destroying democracy on the ground of defending it? The Data Retention Directive, the surveillance state and our constitutional ecosystem*, *European Law Review*, τ. 36, αριθ. 5, σσ. 722–776.

Santos Vara, J. (2013), *The role of the European Parliament in the conclusion of the Transatlantic Agreements on the transfer of personal data after Lisbon*, Centre for

the Law of External Relations, CLEER Working Papers 2013/2, διατίθεται στη διεύθυνση: www.asser.nl/upload/documents/20130226T013310-cleer_13-2_web.pdf.

Κεφάλαιο 8

Büllesbach, A., Gijrath, S., Poulet, Y. και Hacon, R. (2010), *Concise European IT law*, Άμστερνταμ, Kluwer Law International.

Gutwirth, S., Leenes, R., De Hert, P. και Poulet, Y. (2012), *European data protection: In good health?*, Ντόρντρεχτ, Springer.

Gutwirth, S., Poulet, Y. και De Hert, P. (2010), *Data protection in a profiled world*, Ντόρντρεχτ, Springer.

Gutwirth, S., Poulet, Y., De Hert, P. και Leenes, R. (2011), *Computers, privacy and data protection: An element of choice*, Ντόρντρεχτ, Springer.

Konstadinides, T. (2011), Destroying democracy on the ground of defending it? The Data Retention Directive, the surveillance state and our constitutional ecosystem, *European Law Review*, τ. 36, αριθ. 5, σσ. 722-776.

Rosemary, J. και Hamilton, A. (2012), *Data protection law and practice*, Λονδίνο, Sweet & Maxwell.

Νομολογία

Επιλεγμένη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα

Gaskin κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 10454/83, 7 Ιουλίου 1989
Godelli κατά Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 33783/09, 25 Σεπτεμβρίου 2012
Κ.Η. και λοιποί κατά Σλοβακίας, προσφυγή αριθ. 32881/04, 28 Απριλίου 2009
Leander κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987
Odièvre κατά Γαλλίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 42326/98, 13 Φεβρουαρίου 2003

Στάθμιση μεταξύ προστασίας των προσωπικών δεδομένων και ελευθερίας της έκφρασης

Axel Springer AG κατά Γερμανίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 39954/08, 7 Φεβρουαρίου 2012
Von Hannover κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 59320/00, 24 Ιουνίου 2004
Von Hannover κατά Γερμανίας (προσφυγή αριθ. 2) [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 40660/08 και 60641/08, 7 Φεβρουαρίου 2012

Προκλήσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στο διαδίκτυο

Κ.Υ. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 2872/02, 2 Δεκεμβρίου 2008

Αλληλογραφία

Αμνη κατά Ελβετίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 27798/95, 16 Φεβρουαρίου 2000
Bernh Larsen Holding AS και λοιποί κατά Νορβηγίας, προσφυγή αριθ. 24117/08, 14 Μαρτίου 2013
Cemalettin Canli κατά Τουρκίας, προσφυγή αριθ. 22427/04, 18 Νοεμβρίου 2008
Dalea κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 964/07, 2 Φεβρουαρίου 2010
Gaskin κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 10454/83, 7 Ιουλίου 1989
Haralambie κατά Ρουμανίας, προσφυγή αριθ. 21737/03, 27 Οκτωβρίου 2009
Khelili κατά Ελβετίας, προσφυγή αριθ. 16188/07, 18 Οκτωβρίου 2011
Leander κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987
Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 8691/79, 2 Αυγούστου 1984
McMichael κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 16424/90, 24 Φεβρουαρίου 1995
M.G. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 39393/98, 24 Σεπτεμβρίου 2002
Rotaru κατά Ρουμανίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 28341/95, 4 Μαΐου 2000
S. και Margre κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008
Shimonovos κατά Ρωσίας, προσφυγή αριθ. 30194/09, 21 Ιουνίου 2011
Turek κατά Σλοβακίας, προσφυγή αριθ. 57986/00, 14 Φεβρουαρίου 2006

Βάσεις δεδομένων ποινικού μητρώου

B.B. κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 5335/06, 17 Δεκεμβρίου 2009
M.M. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 24029/07, 13 Νοεμβρίου 2012

Βάσεις δεδομένων DNA

S. και Margre κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008.

Δεδομένα GPS

Uzun κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 35623/05, 2 Σεπτεμβρίου 2010

Δεδομένα υγείας

Biriuk κατά Λιθουανίας, προσφυγή αριθ. 23373/03, 25 Νοεμβρίου 2008
I. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008

L.L. κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 7508/02, 10 Οκτωβρίου 2006
M.S. κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 20837/92, 27 Αυγούστου 1997
Szuluk κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 36936/05, 2 Ιουνίου 2009
Z. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 22009/93, 25 Φεβρουαρίου 1997

Ταυτότητα

Ciubotaru κατά Μολδαβίας, προσφυγή αριθ. 27138/04, 27 Απριλίου 2010
Godelli κατά Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 33783/09, 25 Σεπτεμβρίου 2012
Odionne κατά Γαλλίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 42326/98, 13 Φεβρουαρίου 2003

Πληροφορίες σχετικά με επαγγελματικές δραστηριότητες

Michaud κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 12323/11, 6 Δεκεμβρίου 2012
Niemietz κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 13710/88, 16 Δεκεμβρίου 1992

Υποκλοπή επικοινωνιών

Αταηη κατά Ελβετίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], προσφυγή αριθ. 27798/95, 16 Φεβρουαρίου 2000
Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 62617/00, 3 Απριλίου 2007
Cotlet κατά Ρουμανίας, προσφυγή αριθ. 38565/97, 3 Ιουνίου 2003
Kruslin κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 11801/85, 24 Απριλίου 1990
Lambert κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 23618/94, 24 Αυγούστου 1998
Liberty και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 58243/00, 1 Ιουλίου 2008
Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 8691/79, 2 Αυγούστου 1984
Halford κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 20605/92, 25 Ιουνίου 1997
Szuluk κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 36936/05, 2 Ιουνίου 2009

Υποχρεώσεις των υπόχρεων

B.B. κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 5335/06, 17 Δεκεμβρίου 2009
I. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008
Mosley κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 48009/08, 10 Μαΐου 2011

Φωτογραφίες

Sciaccia κατά Ιταλίας, προσφυγή αριθ. 50774/99, 11 Ιανουαρίου 2005
Von Hannover κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 59320/00, 24 Ιουνίου 2004

Δικαίωμα στη λήθη

Segerstedt-Wiberg και λοιποί κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 62332/00, 6 Ιουνίου 2006

Δικαίωμα αντίρρησης

Leander κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987

Mosley κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 48009/08, 10 Μαΐου 2011

M.S. κατά Σουηδίας, προσφυγή αριθ. 20837/92, 27 Αυγούστου 1997

Rotaru κατά Ρουμανίας [Τμήμα Ευρείας Σύμβασης], προσφυγή αριθ. 28341/95, 4 Μαΐου 2000

Ευαίσθητες κατηγορίες προσωπικών δεδομένων

I. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008

Michaud κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 12323/11, 6 Δεκεμβρίου 2012

S. και Marger κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγές αριθ. 30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008

Εποπτεία και επιβολή του νόμου (ρόλος διαφόρων φορέων, περιλαμβανομένων των αρχών προστασίας δεδομένων)

I. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008

K.U. κατά Φινλανδίας, προσφυγή αριθ. 2872/02, 2 Δεκεμβρίου 2008

Von Hannover κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 59320/00, 24 Ιουνίου 2004

Von Hannover κατά Γερμανίας (προσφυγή αριθ. 2) [Τμήμα Ευρείας Σύμβασης], προσφυγή αριθ. 40660/08 και 60641/08, 7 Φεβρουαρίου 2012

Μέθοδοι παρακολούθησης

Allan κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 48539/99, 5 Νοεμβρίου 2002

Association «21 Décembre 1989» και λοιποί κατά Ρουμανίας, προσφυγή αριθ. 33810/07 και 18817/08, 24 Μαΐου 2011

Βγκον κατά Ρωσίας [Τμήμα Ευρείας Σύμβασης], προσφυγή αριθ. 4378/02, 10 Μαρτίου 2009

Kennedy κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 26839/05, 18 Μαΐου 2010

Klass και λοιποί κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 5029/71, 6 Σεπτεμβρίου 1978

Rotaru κατά Ρουμανίας [Τμήμα Ευρείας Σύμβασης], προσφυγή αριθ. 28341/95, 4 Μαΐου 2000

Taylor-Sabori κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 47114/99,
22 Οκτωβρίου 2002
Uzun κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 35623/05, 2 Σεπτεμβρίου 2010
Vetter κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 59842/00, 31 Μαΐου 2005

Βιντεοεπιτήρηση

Körke κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 420/07, 5 Οκτωβρίου 2010
Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 44647/98, 28 Ιανουαρίου 2003

Δείγματα φωνής

P.G. και J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προσφυγή αριθ. 44787/98,
25 Σεπτεμβρίου 2001
Wisse κατά Γαλλίας, προσφυγή αριθ. 71611/01, 20 Δεκεμβρίου 2005

Επιλεγμένη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Νομολογία σχετικά με την Οδηγία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-293/12 και C-594/12, *Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λ.π.*, 8 Απριλίου 2014

[Παραβίαση του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου από την οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών]

Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-317/04 και C-318/04, *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 30 Μαΐου 2006

[Ακύρωση του «πακέτου PNR»]

C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu κατά Satakunnan Markkinapörssi Oy και Satamedia Oy*, 16 Δεκεμβρίου 2008

[Η έννοια των «δημοσιογραφικών δραστηριοτήτων» κατά την έννοια του άρθρου 9 της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα]

Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen*, 9 Νοεμβρίου 2010

[Αναλογικότητα της εκ του νόμου υποχρέωσης δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων των δικαιούχων ορισμένων γεωργικών ταμείων της ΕΕ]

C-101/01, *Bodil Lindqvist*, 6 Νοεμβρίου 2003

[Νομιμότητα της δημοσίευσης από ιδιώτη δεδομένων για την ιδιωτική ζωή άλλων στο διαδίκτυο]

C-131/12, *Google Spain, S.L., Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González*, Αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, την οποία υπέβαλε το *Audiencia Nacional* (Ισπανία) στις 9 Μαρτίου 2012, 25 Μαΐου 2012, εκκρεμεί

[Υποχρέωση των παρόχων μηχανών αναζήτησης να μην εμφανίζουν προσωπικά δεδομένα στα αποτελέσματα αναζήτησης, κατ' απαίτηση του υποκειμένου των δεδομένων]

C-270/11, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Βασιλείου της Σουηδίας*, 30 Μαΐου 2013

[Επιβολή προστίμου για μη εφαρμογή της Οδηγίας]

C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) κατά Telefónica de España SAU*, 29 Ιανουαρίου 2008

[Υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου να αποκαλύψουν την ταυτότητα των χρηστών του προγράμματος ανταλλαγής αρχείων KaZaA σε ένωση για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας]

C-288/12, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ουγγαρίας*, 8 Απριλίου 2014

[Νομιμότητα της πρόωρης παύσης της θητείας του Επιτρόπου προστασίας δεδομένων]

C-291/12, *Michael Schwarz κατά Stadt Bochum*, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, 13 Ιουνίου 2013

[Παραβίαση του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου από τον Κανονισμό (ΕΚ) 2252/2004 ο οποίος προβλέπει την αποθήκευση δακτυλικών αποτυπωμάτων στα διαβατήρια]

C-360/10, *SABAM κατά Netlog NV*, 16 Φεβρουαρίου 2012

[Υποχρέωση των παρόχων μέσων κοινωνικής δικτύωσης να αποτρέπουν την παράνομη χρήση μουσικών και οπτικοακουστικών έργων από τους χρήστες τους]

Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-465/00, C-138/01 και C-139/01, *Rechnungshof* κατά *Österreichischer Rundfunk* κ.λπ. και *Neukomm* και *Lauermann* κατά *Österreichischer Rundfunk*, 20 Μαΐου 2003

[Αναλογικότητα της εκ του νόμου υποχρέωσης δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων σχετικών με τις αποδοχές των εργαζομένων σε ορισμένες κατηγορίες οργανισμών του ευρύτερου δημόσιου τομέα]

Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-468/10 και C-469/10, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF)* και *Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD)* κατά *Administración del Estado*, 24 Νοεμβρίου 2011

[Ορθή εφαρμογή του άρθρου 7 στοιχείο στ) της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα –«έννομα συμφέροντα τρίτων»– στην εθνική νομοθεσία]

C-518/07, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* κατά *Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας*, 9 Μαρτίου 2010

[Ανεξαρτησία εθνικής αρχής ελέγχου]

C-524/06, *Huber* κατά *Bundesrepublik Deutschland*, 16 Δεκεμβρίου 2008

[Νομιμότητα της φύλαξης δεδομένων αλλοδαπών σε στατιστικό μητρώο]

C-543/09, *Deutsche Telekom AG* κατά *Bundesrepublik Deutschland*, 5 Μαΐου 2011

[Αναγκαιότητα εκ νέου συγκατάθεσης]

C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam* κατά *M.E.E. Rijkeboer*, 7 Μαΐου 2009

[Δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων]

C-614/10, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* κατά *Δημοκρατίας της Αυστρίας*, 16 Οκτωβρίου 2012

[Ανεξαρτησία εθνικής αρχής ελέγχου]

Νομολογία σχετικά με τον Κανονισμό για την προστασία των δεδομένων των φυσικών οργάνων της ΕΕ

C-28/08 P, *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* κατά *The Bavarian Lager Co. Ltd.*, 29 Ιουνίου 2010

[Πρόσβαση σε έγγραφα]

C-41/00 P, *Interporc Im- und Export GmbH κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, 6 Μαρτίου 2003

[Πρόσβαση σε έγγραφα]

F-35/08, *Δημήτριος Παχτίτης κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής*, 15 Ιουνίου 2010

[Χρήση προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο της απασχόλησης σε θεσμικά όργανα της ΕΕ]

F-46/09, *V κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου*, 5 Ιουλίου 2011

[Χρήση προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο της απασχόλησης σε θεσμικά όργανα της ΕΕ]

Κατάλογος υποθέσεων

Νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) και Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) κατά Administración del Estado*, Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-468/10 and C-469/10, 24 Νοεμβρίου 2011 21, 26, 96, 98, 103, 104, 233
- Bodil Lindqvist*, Υπόθεση C-101/01, 6 Νοεμβρίου 2003 41, 42, 56, 59, 114, 157, 159, 232
- College van burgemeester en wethouders van Rotterdam κατά M. E. E. Rijkeboer*, Υπόθεση C-553/07, 7 Μαΐου 2009 125, 132, 233
- Deutsche Telekom AG κατά Bundesrepublik Deutschland*, Υπόθεση C-543/09, 5 Μαΐου 2011 42, 72, 233
- Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λ.π.*, Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-293/12 και C-594/12, 8 Απριλίου 2014 151, 206, 231
- Google Spain, S.L., Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González*, Υπόθεση C-131/12, Αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, την οποία υπέβαλε το *Audiencia Nacional* (Ισπανία) στις 9 Μαρτίου 2012, 25 Μαΐου 2012, εκκρεμεί 232

<i>Huber κατά Bundesrepublik Deutschland</i> , Υπόθεση C-524/06, 16 Δεκεμβρίου 2008.....	75, 95, 98, 101, 202, 215, 233
<i>Interporc Im- und Export GmbH κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων</i> , Υπόθεση C-41/00, 6 Μαρτίου 2003	35, 234
<i>M.H. Marshall v. Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority</i> , Υπόθεση C-152/84, 26 Φεβρουαρίου 1986	127
<i>Michael Schwarz κατά Stadt Bochum</i> , Υπόθεση C-291/12, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, 13 Ιουνίου 2013.....	232
<i>Productores de Música de España (Promusicae) κατά Telefónica de España SAU</i> , Υπόθεση C-275/06, 29 Ιανουαρίου 2008.....	16, 26, 38, 41, 47, 232
<i>Rechnungshof κατά Österreichischer Rundfunk και λοιποί και Neukomm και Lauermann κατά Österreichischer Rundfunk</i> , Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-465/00, C-138/01 και C-139/01, 20 Μαΐου 2003.....	98, 233
<i>SABAM κατά Netlog NV</i> , Υπόθεση C-360/10, 16 Φεβρουαρίου 2012	39, 232
<i>Sabine von Colson και Elisabeth Kamann κατά Land Nordrhein- Westfalen</i> , Υπόθεση C-14/83, 10 Απριλίου 1984	127, 154
<i>Tietosuoja-valtuutettu κατά Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy</i> , Υπόθεση C-73/07, 16 Δεκεμβρίου 2008	15, 27, 231
<i>V κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου</i> , Υπόθεση F-46/09, 5 Ιουλίου 2011	234
<i>Volker und Markus Schecke GbR και Hartmut Eifert κατά Land Hessen</i> , Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 and C-93/09, 9 Νοεμβρίου 2010.....	15, 26, 35, 41, 45, 50, 75, 82, 232
<i>Δημήτριος Παχτίτης κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής</i> , Υπόθεση F-35/08, 15 Ιουνίου 2010	234
<i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά The Bavarian Lager Co. Ltd.</i> , Υπόθεση C-28/08 P, 29 Ιουνίου 2010	16, 32, 35, 127, 153, 233
<i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Βασιλείου της Σουηδίας</i> , Υπόθεση C-270/11, 30 Μαΐου 2013.....	232

<i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Δημοκρατίας της Αυστρίας, Υπόθεση C-614/10, 16 Οκτωβρίου 2012.....</i>	<i>126, 143, 233</i>
<i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Υπόθεση C-518/07, 9 Μαρτίου 2010.....</i>	<i>126, 141, 233</i>
<i>Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ουγγαρίας, Υπόθεση C-288/12, 8 Απριλίου 2014.....</i>	<i>126, 143, 232</i>
<i>Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-317/04 και C-318/04, 30 Μαΐου 2006.....</i>	<i>170, 231</i>

Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

<i>Allan κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Αριθ. 48539/99, 5 Νοεμβρίου 2002</i>	<i>178, 230</i>
<i>Amanh κατά Ελβετίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], Αριθ. 27798/95, 16 Φεβρουαρίου 2000</i>	<i>44, 46, 50, 78, 228, 229</i>
<i>Ashby Donald και λοιποί κατά Γαλλίας, Αριθ. 36769/08, 10 Ιανουαρίου 2013</i>	<i>38</i>
<i>Association "21 Décembre 1989" και λοιποί κατά Ρουμανίας, Αριθ. 33810/07 και 18817/08, 24 Μαΐου 2011</i>	<i>230</i>
<i>Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhiiev κατά Βουλγαρίας, Αριθ. 62540/00, 28 Ιουνίου 2007</i>	<i>78</i>
<i>Avilkina και λοιποί κατά Ρωσίας, Αριθ. 1585/09, 6 Ιουνίου 2013 (μη οριστική) ...</i>	<i>212</i>
<i>Axel Springer AG κατά Γερμανίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], Αριθ. 39954/08, 7 Φεβρουαρίου 2012.....</i>	<i>28, 227</i>
<i>B.B. κατά Γαλλίας, Αριθ. 5335/06, 17 Δεκεμβρίου 2009</i>	<i>175, 177, 228, 229</i>
<i>Bernh Larsen Holding AS και λοιποί κατά Νορβηγίας, Αριθ. 24117/08, 14 Μαρτίου 2013</i>	<i>41, 45, 228</i>
<i>Biriuk κατά Λιθουανίας, Αριθ. 23373/03, 25 Νοεμβρίου 2008</i>	<i>30, 127, 211, 228</i>
<i>Bykon κατά Ρωσίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], Αριθ. 4378/02, 10 Μαρτίου 2009</i>	<i>230</i>
<i>Cemalettin Canli κατά Τουρκίας, Αριθ. 22427/04, 18 Νοεμβρίου 2008</i>	<i>125, 133, 228</i>
<i>Ciubotaru κατά Μολδαβίας, Αριθ. 27138/04, 27 Απριλίου 2010.....</i>	<i>125, 135, 229</i>
<i>Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Αριθ. 62617/00, 3 Απριλίου 2007</i>	<i>17, 201, 208, 229</i>
<i>Cotlet κατά Ρουμανίας, Αριθ. 38565/97, 3 Ιουνίου 2003.....</i>	<i>229</i>

<i>Dalea κατά Γαλλίας</i> , Αριθ. 964/07, 2 Φεβρουαρίου 2010	133, 176, 194, 228
<i>Gaskin κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 10454/83, 7 Ιουλίου 1989	130, 227, 228
<i>Godelli κατά Ιταλίας</i> , Αριθ. 33783/09, 25 Σεπτεμβρίου 2012	46, 130, 227, 229
<i>Halford κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 20605/92, 25 Ιουνίου 1997	218, 229
<i>Haralambie κατά Ρουμανίας</i> , Αριθ. 21737/03, 27 Οκτωβρίου 2009.....	76, 90, 228
<i>I. κατά Φινλανδίας</i> , Αριθ. 20511/03, 17 Ιουλίου 2008	18, 96, 111, 154, 211, 228, 229, 230
<i>Iordachi και λοιποί κατά Μολδαβίας</i> , Αριθ. 25198/02, 10 Φεβρουαρίου 2009	78
<i>K.H. και λοιποί κατά Σλοβακίας</i> , Αριθ. 32881/04, 28 Απριλίου 2009.....	76, 91, 130, 211, 227
<i>K.U. κατά Φινλανδίας</i> , Αριθ. 2872/02, 2 Δεκεμβρίου 2008.....	18, 127, 149, 154, 227, 230
<i>Kennedy κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 26839/05, 18 Μαΐου 2010	230
<i>Khelili κατά Ελβετίας</i> , Αριθ. 16188/07, 18 Οκτωβρίου 2011	75, 80, 228
<i>Klass και λοιποί κατά Γερμανίας</i> , Αριθ. 5029/71, 6 Σεπτεμβρίου 1978	17, 178, 230
<i>Körke κατά Γερμανίας</i> , Αριθ. 420/07, 5 Οκτωβρίου 2010	51, 149, 231
<i>Korpp κατά Ελβετίας</i> , Αριθ. 23224/94, 25 Μαρτίου 1998	78
<i>Kruslin κατά Γαλλίας</i> , Αριθ. 11801/85, 24 Απριλίου 1990	229
<i>L.L. κατά Γαλλίας</i> , Αριθ. 7508/02, 10 Οκτωβρίου 2006.....	211, 229
<i>Lambert κατά Γαλλίας</i> , Αριθ. 23618/94, 24 Αυγούστου 1998	229
<i>Leander κατά Σουηδίας</i> , Αριθ. 9248/81, 26 Μαρτίου 1987	17, 75, 80, 81, 130, 138, 177, 227, 228, 230
<i>Liberty και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 58243/00, 1 Ιουλίου 2008.....	45, 229
<i>M.G. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 39393/98, 24 Σεπτεμβρίου 2002	228
<i>M.K. κατά Γαλλίας</i> , Αριθ. 19522/09, 18 Απριλίου 2013	134, 177
<i>M.M. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 24029/07, 13 Νοεμβρίου 2012.....	89, 177, 228
<i>M.S. κατά Σουηδίας</i> , Αριθ. 20837/92, 27 Αυγούστου 1997	138, 211, 229, 230

<i>Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 8691/79, 2 Αυγούστου 1984.....	17, 78, 207, 228, 229
<i>McMichael κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 16424/90, 24 Φεβρουαρίου 1995.....	228
<i>Michaud κατά Γαλλίας</i> , Αριθ. 12323/11, 6 Δεκεμβρίου 2012	202, 218, 229, 230
<i>Mosley κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 48009/08, 10 Μαΐου 2011	30, 138, 229, 230
<i>Müller και λοιποί κατά Ελβετίας</i> , Αριθ. 10737/84, 24 Μαΐου 1988.....	36
<i>Niemietz κατά Γερμανίας</i> , Αριθ. 13710/88, 16 Δεκεμβρίου 1992	44, 218, 229
<i>Odièvre κατά Γαλλίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης]</i> , Αριθ. 42326/98, 13 Φεβρουαρίου 2003	46, 130, 227, 229
<i>P.G. και J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 44787/98, 25 Σεπτεμβρίου 2001	51, 231
<i>Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 44647/98, 28 Ιανουαρίου 2003.....	51, 75, 79, 231
<i>Rotaru κατά Ρουμανίας [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης]</i> , Αριθ. 28341/95, 4 Μαΐου 2000.....	44, 75, 78, 135, 228, 230
<i>S. και Marper κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 30562/04 και 30566/04, 4 Δεκεμβρίου 2008	17, 89, 175, 177, 228, 230
<i>Sciacca κατά Ιταλίας</i> , Αριθ. 50774/99, 11 Ιανουαρίου 2005.....	51, 229
<i>Segerstedt-Wiberg και λοιποί κατά Σουηδίας</i> , Αριθ. 62332/00, 6 Ιουνίου 2006	125, 134, 230
<i>Shimonolos κατά Ρωσίας</i> , Αριθ. 30194/09, 21 Ιουνίου 2011	78, 228
<i>Silver και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 25 Μαρτίου 1983	78
<i>Szuluk κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 36936/05, 2 Ιουνίου 2009	211, 229
<i>Társaság a Szabadságjogokért κατά Ουγγαρίας</i> , Αριθ. 37374/05, 14 Απριλίου 2009.....	34
<i>Taylor-Sabori κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 47114/99, 22 Οκτωβρίου 2002	75, 79, 231
<i>The Sunday Times κατά Ηνωμένου Βασιλείου</i> , Αριθ. 6538/74, 26 Απριλίου 1979	78

<i>Turek κατά Σλοβακίας</i> , Αριθ. 57986/00, 14 Φεβρουαρίου 2006.....	228
<i>Uzun κατά Γερμανίας</i> , Αριθ. 35623/05, 2 Σεπτεμβρίου 2010	17, 50, 228, 231
<i>Vereinigung bildender Künstler κατά Αυστρίας</i> , Αριθ. 68345/01, 25 Ιανουαρίου 2007.....	36
<i>Vetter κατά Γαλλίας</i> , Αριθ. 59842/00, 31 Μαΐου 2005.....	78, 175, 179, 231
<i>Von Hannover κατά Γερμανίας (προσφυγή αριθ. 2) [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης]</i> , Αριθ. 40660/08 και 60641/08, 7 Φεβρουαρίου 2012.....	26, 29, 227, 230
<i>Von Hannover κατά Γερμανίας</i> , Αριθ. 59320/00, 24 Ιουνίου 2004	51, 227, 229, 230
<i>Wisse κατά Γαλλίας</i> , Αριθ. 71611/01, 20 Δεκεμβρίου 2005.....	51, 231
<i>Z. κατά Φινλανδίας</i> , Αριθ. 22009/93, 25 Φεβρουαρίου 1997	201, 211, 229

Νομολογία εθνικών δικαστηρίων

Γερμανία, Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο (<i>Bundesverfassungsgericht</i>), <i>1 BvR 256/08</i> , 2 Μαρτίου 2010	206
Ρουμανία, Συνταγματικό Δικαστήριο (<i>Curtea Constituțională a României</i>), προσφυγή αριθ. 1258, 8 Οκτωβρίου 2009	206
Τσεχική Δημοκρατία, Συνταγματικό Δικαστήριο (<i>Ústavní soud České republiky</i>), <i>94/2011</i> Συλλογή, 22 Μαρτίου 2011.....	206

Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

2014 – 240 p. – 14,8 x 21 cm

ISBN 978-92-871-9952-2 (ΣΤΕ)

ISBN 978-92-9239-328-1 (FRA)

doi:10.2811/53687

Ένα μεγάλο μέρος των πληροφοριών για τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι διαθέσιμο στο Διαδίκτυο. Πρόσβαση παρέχεται μέσω του δικτυακού τόπου του FRA, στη διεύθυνση fra.europa.eu.

Περαιτέρω πληροφορίες για το Συμβούλιο της Ευρώπης διατίθενται στο Διαδίκτυο, στη διεύθυνση hub.coe.int.

Περισσότερες πληροφορίες για το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου παρέχονται στον δικτυακό τόπο του Δικαστηρίου, στη διεύθυνση echr.coe.int. Η πύλη αναζήτησης HUDOC παρέχει πρόσβαση σε δικαστικές και άλλες αποφάσεις στα αγγλικά και/ή γαλλικά, μεταφράσεις σε επιπλέον γλώσσες, νομικές συνόψεις, δελτία τύπου και άλλες πληροφορίες για το έργο του Δικαστηρίου.

Πώς θα προμηθευθείτε εκδόσεις της ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- ένα αντίτυπο:
από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)
- περισσότερα από ένα αντίτυπα ή αφίσες/χάρτες:
από τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://ec.europa.eu/represent_el.htm),
από τα γραφεία εκπροσώπησης στις εκτός ΕΕ χώρες
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_el.htm),
επικοινωνώντας με την υπηρεσία Άμεση Ευρώπη
(http://europa.eu/europedirect/index_el.htm) ή
καλώντας τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11
(δωρεάν τηλεφωνικός αριθμός από όλη την Ένωση) (*).

(*) Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικών δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή:

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm).

Πώς θα προμηθευθείτε δημοσιεύσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης

Οι δημοσιεύσεις των Εκδόσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης αφορούν όλους τους τομείς δραστηριότητας του Οργανισμού, και κυρίως τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις νομικές επιστήμες, την υγεία, τη δεοντολογία, τα κοινωνικά ζητήματα, το περιβάλλον, την παιδεία, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, τη νεολαία και την αρχιτεκτονική κληρονομιά. Μπορείτε να παραγγείλετε απευθείας στη διεύθυνση <http://book.coe.int> όλα τα βιβλία και τις ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις που αναφέρονται στον εκτενή κατάλογο.

Μια εικονική αίθουσα ανάγνωσης σας επιτρέπει να συμβουλευθείτε δωρεάν αποσπάσματα από τα κύρια βιβλία μόλις αυτά εκδίδονται ή και τα πλήρη κείμενα ορισμένων επίσημων εγγράφων.

Το πλήρες κείμενο των Συμβάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης καθώς και διάφορες πληροφορίες είναι στη διάθεσή σας στην ιστοσελίδα των Συμβάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης: <http://conventions.coe.int/>.

Η ραγδαία ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας υπογραμμίζει την εντεινόμενη ανάγκη ισχυρής προστασίας των προσωπικών δεδομένων –δικαίωμα που κατοχυρώνεται και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣτΕ). Η τεχνολογική πρόοδος διευρύνει τις δυνατότητες παρακολούθησης, υποκλοπής επικοινωνιών και αποθήκευσης δεδομένων, γεγονός που δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το παρόν εγχειρίδιο σχεδιάστηκε με σκοπό να βοηθήσει τους ασκούντες νομικά επαγγέλματα που δεν διαθέτουν εξειδίκευση στον τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων να εξοικειωθούν με τον τομέα αυτό. Παρουσιάζει μια επισκόπηση των εφαρμοστέων νομικών πλαισίων της ΕΕ και του ΣτΕ. Εξηγεί την κύρια νομολογία, παρουσιάζοντας συνοπτικά τις σημαντικότερες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ). Για θέματα για τα οποία δεν υπάρχει νομολογία, παρουσιάζει πρακτικά παραδείγματα βασισμένα σε υποθετικά σενάρια. Συνοπτικά, σκοπός του εγχειριδίου είναι να συμβάλει στην προάσπιση του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων με σθένος και αποφασιστικότητα.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Βιέννη – Αυστρία
Τηλ. +43 158030-0 – Φαξ +43 158030-693
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

67075 Στρασβούργο Cedex – Γαλλία
Τηλ. +33 388 41 20-00 – Φαξ +33 388 41 27-30

Υπηρεσία Εκδόσεων

ISBN 978-92-871-9952-2 (ΣτΕ)
ISBN 978-92-9239-328-1 (FRA)

ISBN 978-92-9239-328-1

9 789292 139328 1